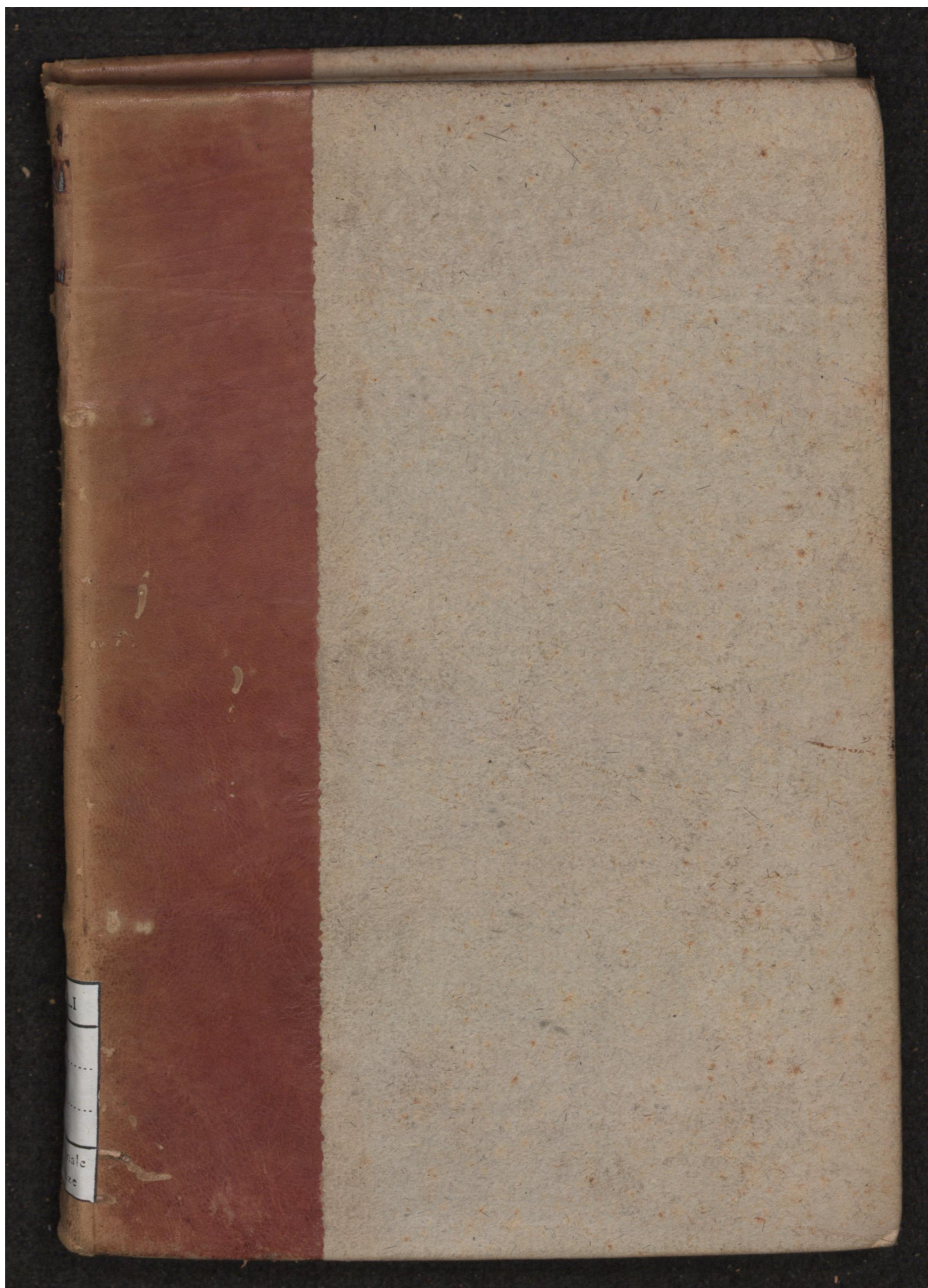

INCUNABULI
B
6
6
Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze

FRANCISCI
CAESARIS AVGVSTI
MVNIFICENTIA.

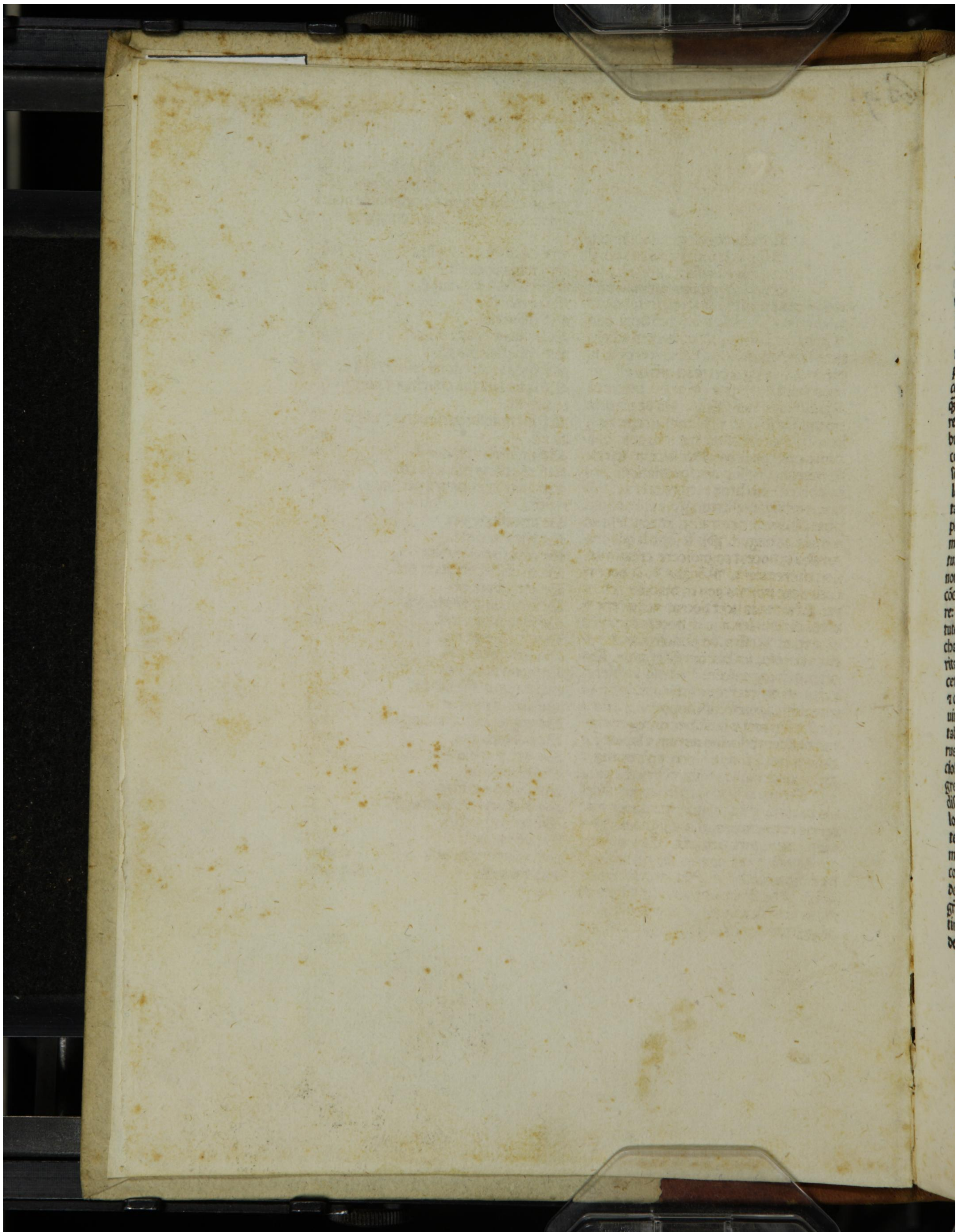
ALBERTI

magni Comp.

Theol. verit.

Ven. 1483

639.

¶ In nomie scissime et idiuidue trinitatis. Incipit prologus in Compendium theologice veritatis.

Veritatis theologice sublimitas cũ supsinit splendoris radius. illuminãs intellectũ. et regaliũ deliciarũ conuiuium reficiẽs effectũ: de magnorũ theologorũ scriptis breue compendiũ colligere dignũ duxi. quo et euitetur fastidij prolixitas. et tñ ad plurima inuestiganda via detur et occasio sapienti. Theologia certe scientiarum est priceps omniũ et regina cui artes cetere tã q̃ pedisseque famulãtur. Nã de naturis rerum illa solũ ad vsũ suum accepit de quibus sibi speculũ fabricare valeat in quo conspiciat conditorẽ. Hec dicitur sciẽtia sciẽtiarum que sup oẽs speculationẽ philosophicã extollitur. et dignitate ac utilitate omnibus antefertur. Ipsa eni philosophia est que in naturalez. et rõnalem ac moralẽ distinguit. Philosophia qdez naturalis. lz doceat cognoscere creaturas. non tñ creatorez. Rõnalis vero lz doceat cõcludere hoibus non tñ diabolo resistere: Et moralis licet doceat acquirere virtutes cardinales. non tñ docet acquirere charitatẽ. Nostra vero philosophia. s. veritas theologica hec omnia opatur. Docet. n. deũ cognoscere. diabolo resistere. et charitatis exercitijs insudare. hec ẽ diuinorum pigmẽtorum appotheca delectabilis sup mel et fauũ. hec quoq thesaurus desiderabilis sup aurum et lapidez preciosum. hec ẽ fons de loco voluptatis egrediens. ecclesie militantis irrigãs paradisũ. Deniq pñs scriptũ in septem libellos distinxi. et singulas in vnoquoq materias rubricis proprijs assignaui. Primus ẽ de natura deitatis. 2us de opibus conditoris. 3us de corruptela peccati. 4us de humanitate xpi. vus de sanctificatione graz. 6us de virtute sacramẽtoz. viius de vltimis tẽporibus. et de penis malorum. ac de premijs bonoz. Sicubi ergo i hec scripto deuiaui parcet mihi. quia ignorãs feci vbi vero recte processi laudet gra Jesu xpi. ad cuius honorez et beatissime matris eius presens opusculum compilaui.

Eum'eſſe multis mo
dis oſtenditur. Hoc
.n. fides recta teſta
tur. Sacra ſcriptu
ra loquitur. Cōpatio
rerum ad ipſū id ipſum indicat. Sancti
predicant. Creature clamant. ⁊ Ratio
naturalis dictat. Primo igitur deum
eſſe fides teſtatur. quia fides catholica
credit deū. credit in deum. ⁊ credit deo.
Credere deum. eſt credere ipſum. Cre
dere in deū eſt credendo amare deū. ⁊
credendo in eū ire. ⁊ mēbris eius in cor
porari. Credere autē deo eſt credere ꝟ
bis ipſius. Primū ⁊ tertium bonorum
⁊ malorū ē. ſed ſecūdum bonorum tātū
quia credere deum ⁊ credere deo bonis
⁊ malis cōe eſt. ſed in deum credere bo
noruꝫ ſpāliter eſt. Deus itaqꝫ ſolus ha
bet eſſe perfectum. Illud enim perfec
tum eſt cuius nihil eſt extra ipſū. vnde
q̄a eſſe noſtrum habet aliquid extra ſe
imperfectum eſt. Deeſt eniꝫ nobiſ aliq̄d
quod de noſtro eſſe iam preteriit: vel q̄d
futurum eſt. Diuinum autem eſſe eum
ſimul totum ſit. nec q̄cquā de eo preteri-
it aut futurū ſit p̄fectum eſt. Scd̄o deū
eſſe ſcriptura loq̄tur. pſal. 89. d̄us a ſecu
lo vſqꝫ in ſeculum tu es deus. Exodi. 3°.
Qui eſt miſit me ad vos. ⁊ Joānes. Da
ma dicit. Videtur omibus principalius
eorum que de deo dicūtur nominibus eē
qui eſt. Tertio deum eſſe rerum cōpa
tio ad ipſum facta indicat. Etenim deuſ
habet ꝙ noſtrū eſſe ſuo compatuꝫ nihil
eſt. imo deus ſuo p̄ſentiali eſſe dat omni
bus eſſe. ita ꝙ ſi ſe rebus ſubtraheret:
ſicut de nihilo facta ſunt. ſic in nihilum
defluerent. Gregorius. Omnia huma
na'que iuſta que pulchra ſunt dei iuſti
tie ⁊ pulchritudini comparata. nec recta
nec pulchra ſunt nec omnio ſunt. Quar
to ſancti predicant. Anſelmus in ꝓſol'.
Credimus deum eſſe aliquid quo nihil
maius cogitari poſſit. Dio⁹. Eſſe omni
um eſt superſubſtātialis diuinitaſ: ſꝫ hoc
ntelligitur cauſaliter non formaliter
Aug⁹. Illud maxime habet eſſe quod
maxime diſtat a non eſſe quod ſcilicet n̄
habet eſſe poſt eſſe. nec eſſe poſt non'eē
nec poteſt cogitari non eſſe. Quinto
deum eſſe creature clamant. Omnia nā
qꝫ ſuo modo dicunt. quoniam ipſe fecit
nos ⁊ non ipſi nos pſal. 9 quia ipſe d̄us
eſt vox nature. qua omnia pulchra teſtā
tur ipſum pulcherrimum. dulcia dulciſ
ſimum ſublimia altiſſimum. pura puriſ
ſimum. fortia fortiſſimum. ⁊ ſic de alijs.
quia ſicut in patria deus eſt ſpeculum in
quo relucent creature. ſic in via econtra
rio creature ſunt ſpeculum quo creato
rem noſtrum ſpeculamur. Unde. Apl's
prio ad. Cor. 13. Videmus nūc per ſpecu
luꝫ in enigmate. Idem ad. roma. p. Inui
ſibilia dei per eaq̄ facta ſūt cognoſcūtur
Sexto deum eſſe ratio naturalis dic
tat. que per effectum in cognitionē anie
peruenit. Omne nāqꝫ creatum indiget
alio. vt ſit. ⁊ iterum illud alio vt ſit. ⁊ ita
eſt in infinitum procedere vel erit ibi cir
culus. vel peruenietur ad aliquid quod
ſit cauſa omnium. Circulus non ē in re
bus ſingulis. quoniam oporteret aliquid
eē prius vel poſterius. nec erit proceſſ⁹
in infinitum quia vniuerſitas creaturaꝝ
tota cauſata eſt. ſiue ſit finita. ſiue infini
ta ergo indiget alio vt ſit. ⁊ quod erit ex
tra vniuerſitatem cauſatorum. ⁊ hoc
deus eſt a quo fluunt oīa bona.

Qd̄ vnus deus eſt.

Caplm 2

Unum deum eſſe oſtenditur au
ctoritate. vnde in Deutero. 32°.
videte ꝙ ego ſim ſolus. ⁊ non
alius deus preter me vnd̄ apl's ad ephe
ſi. 4. unus d̄s vna fid̄s vnū baptiſma ⁊
Boecius. Si dici poteſt vniſſimum ē:
Idem ē ſemp in vno modo nihil in ſe. ni
ſi ſe habet hoc vere vnū ē. in quo null⁹
eſt numerus. nullū i'eo aliud ē preter id
quod ē. Idē oſtenditur ⁊ rōne: q̄a ſim
plex forma diuinitatis ſi nō eēt'una ⁊ eo

dem numero.sed cōicabilis pluribus .ut
forma sorti.⁊ platoni.iam cōtraheretur
ab aliquo addito ad esse singulare.⁊ ita
cōponeretur alteri.nec eēt simplicissima
quod falsum est quia in sūmo bono nulla
potest fieri adiectio cum sit omnino sim
plex. Nota ꝙ vnum sumitur prout est
principiuȝ numeri.sic deo cōuenit. Alio
modo prout cōuertitur cum ente.sic deo
conuenit potius ꝙ̃ alicui creature. quia
cum vnū sit indiuisum in se.⁊ diuisū ab
alijs.excepto deo solo nihil in quo non in
telligat̄ aliqua diuisio uel actualis vł po
tentialis. Cum vnitas vel numerus ali
quis ď deo dr̄ nihil ponit.ut quidā dicūt
sed tantum priuat.vnde cū dicitur deus
vnus ē intelligitur ꝙ non sunt plures.
Aliquod singulare non ē vnum tribus
modis.s. pluralitate secundū species di
uersas sicut angeli ⁊ stelle qui ⁊ que sūt
idem gñe.sed differunt specie vel muta
bilitate secūdum ꝙ vnus homo plures
dicitur qui modo sanus est modo eger.
modo diues modo pauper.vel propaga
tione secūdum eādem spēm prout vnus
homo plures est in filijs q propagantur
ab ipso.sed nihil predictorum in deo est.
De primo enī ꝯtrarium habemus i sym
bolo. Atthanasij. Hec est fides catholi
ca.vt vnū deum in trinitate ⁊ trinitateȝ
in vnitate veneremur.De secūdo.psal.
101. Ipsi peribunt.tu autem permanes
Ber. Non ex tempore alteratione ha
bet deus non in substantia alteritatem.
Leo papa.Simplicis diuinitatis nature
nihil addi vel minui potest. De tertio
psal.lxxx. Non erit in te deus recēs. Re
cens est recenter formatum vel natum.
diuinitatem tria genera hominum mul
tiplicant scilicet idolatre. psal.9v. Om
nes diligētiū demonia.nigromantiū q at
tribuūt ꝟtutē carac eribus.⁊ huiusmo
di stltitijs.carnales hoies vt gulosi colē
tes uentrem. Aplus.Quorum deus vē
ter ē.Et auari q super omnia pecuniaȝ a
manet vt idē aplus dicit ad collo.3. Aua
ritia que ē idolorum seruitus. Est itaq̄ȝ
in deo vera vnitas propter simplicitatē
immutabilitatem ⁊ singularitatem ⁊ ꝑꝑ
vnitatis create similitudinem: qa sicut
vnitas a nullo descendit.⁊ omnis plura
litas ab ea descendit.sic deus a nullo. ⁊
omia ab ipso.Item sicut vnitas de se gi
gnit vnitatem.ita ďus pater de se gignit
alterum se.scilicet filium ut dicit. Aug⁹
idest alterum similem sibi.vel alteruȝ a
se. Hoc nomen ďus tripliciter accpitur
scilicet naturaliter adoptiue ⁊ nūcupati
ue. Primo modo soli deo conuenit. Se
cundo modo conuenit bonis hominibus
qui diuine bonitatis participes sunt per
gratiaȝ prouidentie vel doctrinā ⁊ pote
statem prelationis ⁊ potestatem miracu
lorum psal.lxxxi.Ego dixi dij estis.⁊ filij
excelsi omnes. Tertio modo dij dicūtur
idola.sed solo nomine quia res nominis
scilicet diuinitas non illis conuenit. Pri
mo modo non habet nomen deus plura
le per se cum sit unus solus deus verus
nec diuinitas recipiat distinctionem sed
secundo ⁊ tertio modo plurale habet.

Quod vnum solum principium est.

Caplm. 3.

s
Icut vnus ďus est sic vnū solū
principiū ē qď ostenditur multi
plici ratione. Primo sic.qm̄ si duo sūt
principia. vnum scilicet summe bonum
⁊ aliud summme malum.aut cōicant exi
stentia per se.vt sortes ⁊ plato simul sūt
in eē aut ñ cōicant. Si ergo alterum illo
rum erit ens per aliud. ⁊ ita non erunt
duo principia.Si sic.cum existētia per se
sit bonum. malum plus esset malum si
non habere aliquod bonum.ergo nō est
summe malum quia si esse per se habe
ret hoc ipsum esse quod est bonum sum
me malum nunquam esset. Preterea
in creaturis quattuor inueniuntur.s.mul
titudo ordo imperfectio.⁊ connexio. se
cūduȝ quodlȝ istoꝝ probatur tantū vnū
eē principiū. Omis.n.multitudo scďm

Dionysium: ab vnitate trahit originem.
ergo necesse est omis multitudinis vnū
esse principiū. Item ois ordo cū hēat
pmus. ⁊ posterius. oportet ꝙ vnū habe-
at principiū. Item secundū Boetium.
Omne imperfectū ab aliquo trahit ori
ginez. supple pfecto. ⁊ hoc ē deus noster
Item ois cōnexio diuersoruz cām hēt
sue cōnexionis ⁊ conseruationis ad vnū
⁊ hoc est deus. Item si esset vnū sum-
me malū a quo omnia mala essent. seque
retur ꝙ secūdū corpus christus esset ab
illo malo pncipio. cū in eo fuerit malū pe
ne. quod absurdum ē dicere. Ex predic
tis patet ꝙ deus est pncipiuz ⁊ summuz
⁊ vnū solum pncipium tū rōe dignitatis
tū rōe antecessionis. tū rōe caūtatis.

Qd pater est. Cap. 4.

e Ternum patrez esse per hoc ostē
dit ꝙ cū sit ds potētissimus sapiē
tissimus ⁊ optim⁹. pōt. scit. ⁊ vult se sūme
cōicare. hoc ē maiestat sue plenitudinē
alteri dare. ergo deus pater ab eterno fi
lium sibi equalem genuit. cui diuinitatis
sue essentiā cōicauit. Dicit enim dñs in
Isaia. Si ego q generationē alijs tribuo
ipse sterilis ero? quasi dicat nō. Pater
enim multipliciter dicitur. Dicit enim pa-
ter eterna generatiōe. Esaie .liii. gene
rationē eius quis enarrabit? predestina
tione. Ephe. primo. grā vobis ⁊ pax a dō
patre qui pdistinauit vos in adoptionem
filiorum. Creatione. Deutero. 32. Nun-
quid non ipse est pater tuus qui possedit
fecit. ⁊ creauit te? Fecit inꝗ secundū cor
pus. creauit secundū animā possedit secū
dum vtrumqꝫ. Redemptiōe Isa. Tu do
mine pater noster. ⁊ redemptor noster.
a seculo nomen tuuz. Sacramentali rege
neratione. pma petri. Benedictus deus
⁊ pater domini nostri Jesu christi qui re
generauit nos. Fidei instructione. Jo. pri
mo. Dedit eis potestatem filios dei fieri
his qui credunt in nomine dei. vel eius.
Gratia adoptione. Roma. Accepistis spi
ritum adoptionis filiorum in quo clama
mus. abba pater. Glorie collatione. Ga-
la. Itaqꝫ iam non est seruus. sed fi. ꝙ si fi
⁊ he. per deum. idest per opa dei. Opera
nostra magis sunt per deum vite eterne
meritoria qꝫ per nos. Primo modo sumi
tur pater personaliter. ⁊ iste modus soli
patri conuenit. Quarto modo scilicet
redemptione. non solum effectiue sumit.
sed etiaz per mysterij exhibitionem. Su
mitur etiam psonaliter. ⁊ iste modus soli
filio cōuenit secundum ꝙ modus redem
ptionis fuit per mortez filij. Omnes alij
modi simul tribus personis conueniunt.
quia indiuisa sunt opera trinitatis. nisi fō
te aliquis illorum modorum cōueniat ali
cui persone per appropriationē. Circa
generationē nota quattuor propositiōes
in quibus videri poterit. vtrum essentia
diuina generet vel generet. Prima hec
est. essentia generat essentiam. Secūda
hec. essentia generat personā. tertia hec
persona generat essentiaz. Quarta hec.
hec persona generat personam. Harū
propositionum tres prime false sūt. quar
ta autem vera est. Est enim regula i the
ologia ꝙ essentia diuina nō generat. nec
generatur. dicendum tamē ꝙ pater vir
tute essentie existētis in se generat. ⁊ ꝙ
filio per generatione cōicatur essentia. si
cut ⁊ spiritui sancto per processionem.

Qd filius est. Cap. v.

c Um sint correlatiua pater ⁊ fili
us per easdem rationes ostendi-
tur filium esse eternuz. per quas ⁊ osten
sum est patrem esse eternum. Preterea
inter omnes emanationes perfectissima
est generatio qua penitus assimilatur ge
nitus genitori quod emanationes alie nō
faciunt. Cum igitur copiosissimo fōti bo
nitatis cōpetat emanatio perfectissima.
constat ꝙ persona qui pater est qui ē fōs
totius bonitatis generat filium equalem
sibi cui cōicat sue plenitudiem maiestatis
Aliquis est filius dei per gratiam unio
nis. vt christus homo. Aliquis per veri-
tatem natiuitatis. vt christus inquantuz

deus. Aliquis per adoptionem : vt sācti
Aliquis per creationem. ut queuis crea
tura. De filio dei dicit Athanasius in
altercationem contra Arrium qđ ipē di
citur sensus quo cuncta cogitantur sapiē
tia qua cogitata disponūtur virtus qua
disposita persiciūtur. lumen quo perfec
ta clarescunt verbū quo clarificata nun
ciantur. Filius ergo dei dicitur sapien
tia patris non ꝙ pater sapiens sit sapien
tia genita sed quia filium genuit cui ap
propriat sapientia. Unde pater dicitur
omnia fecisse in sapientia. idest in filio di
vel cum sapientia que ē filius quoniam
indiuisa sunt opera trinitatis. Unde hec
preposito innotat sub auctoritatem. in fi
lio qui hoc ipsum habet a patre ꝙ res
creat. Generaliter enim verū est ꝙ quic
quid hꝫ persona. uel opatur. hoc habet
a deo a quo est. Qualiter autē filius sit de
patre nota ꝙ hec prepositio de. qn̄qꝫ no
tat cām efficiētem ut cum dicitur xp̄us
conceptus de spū sancto qn̄qꝫ cām mate
rialem ut cum dicitur xp̄s natus est ex
maria virgine. quādoqꝫ idēptitatem essē
tie vt cum dicit filius natus de patre qn̄
qꝫ transubstātiationem ut cum dr̄ corpus
christi fit de pane qn̄ꝫ ordinē secūduꝫ ꝙ
dicitur creatura fieri de nihilo.

Qđ filius est imago patris.

Cap. 6.

i Mago triplex ē s. equalitatis imi
tationis. ꝛ representatiōis. Primo
modo filius ē imago prīs. 2° modo homo
factus est ad imaginē dei. 3° modo mun
dus dicitur speculum. uel imago dei. Est
igitur imago non ad imaginem. sicut fili
us. Nam hec ꝑpositio ad dicit differen
tiam ꝛ distantiam inter imaginem ꝛ ima
ginatū. hoc autēꝫ non cadit in filium vn
de bn̄ dicitur, imago prīs sꝫ non ad ima
ginē ꝛ est imago ad imaginem sicut hō ꝛ
angelus. Et est aliud non imago : sed ad
imaginem ut mundus hic qui proprie
non dr̄ imago. sed vestigium creatoris.
quia lꝫ trinitatem representet non tamē
imitatur nec ē capax eius sicut homo. est
tamē mundus ad imaginē dei factus. qꝛ
deus aliud exemplar non habuit ad cuius
similitudinem creaturas faceret. nisi se
ipsum. Est imago genita ut filius. ꝛ ē ima
go creata. ut homo ꝛ angelus. ꝛ ē imago
facta vt statua herculis que ipsuꝫ repre
sentat. Ex his pꝫ ꝙ eē imaginem conue
nit creatori. ꝛ creature. Creatori quideꝫ
qꝛ filio qui est imago patris. Creature
vero conuenit tam corpali qꝫ spūali qꝫ e
tiam cōposite. Proprie tn̄ loquendo dr̄
ꝙ creatura corporalis ē creatoris vesti
giū. vnde Aplus ad ro. p°. Inuisibilia di
per ea que facta sunt ꝛc. Ibi hec prepo
sitio. p. non dicit mediū disponens in quā
tuꝫ creatura consideratur in se sed exci
tans inquantum ē similitudo creatoris
quia non disponit ad cognitionem crea
toris imo ꝑ talem modū potius īpediret
cognitionē cū inter creatorē ꝛ creaturā
maior sit dissimilitudo qꝫ similitudo. cre
atura vero spūalis dicit creatoris simili
tudo. Ezech. xx8. Tu signaculū similitu
dinis ꝛc. ꝛ hoc ideo qꝛ in angelo ꝑꝑ nature
simplicitatem expressior ē similitudo ad
deū qꝫ in hoīe. Creatura vero ꝯposita
.i. homo dr̄ imago dicit imago dei. Gen̄.
primo. Faciamus hoīem ad imaginē ꝛ si
no. ꝛ hoc iō qꝛ in hoīe inueniuntur plēs
trinitates qꝫ in angelo. vn̄ quo ad hꝰ hō
potius dicitur imago trinitatis. Filius di
possidet triplicē excellentiā sicut inuit :
Apls ad Heb p°. Qui cū sit splēdor glo
rie ꝛ figura substātie eius portāsqꝫ omia
vbo vtutis sue. primaꝫ. s. respcū prīs a quo ꝑ
ducit. ꝛ sic ē splēdor glīe prīe. Est. n. vt
ait. Dio°. Fōtalis radius i se manifestās
gloriā prīnā. Scdaꝫ rspectu spūs sci quē
ꝑducit ex se. ꝛ sic est figura. i. similitudo
substātie prīs. Est. n. alia ꝑsona ab ipso.
sicut a prē. quā ꝑsonā qđ nō accepit spūs
scūs a prē. sicut ꝛ filius. Tertiā respectu
creaturaꝝ que ꝑ eū ꝑducunt. ꝛ sic ē por
tans oia verbo vtutis sue. Propt ꝑmū
dicitur verbū filius prīs. qm̄ ꝑfecte loqt

bonitatē. ⁊ ſummā patris liberalitatem
qui nihil hēre uoluit quod filio ſuo non
cōicaret. Jſtud eſt v̄bum eſſentialiter ⁊
eternaliter genitū temporaliter promiſ
ſū a prophetis ⁊ apoſtolis predicatuꝫ. ab
āgelo in īcarnationem nūciatum. Pro
pter ſecūdū dr̄ filius imago patris. q̄ꝫuiſ
tres perſone ſint equales in eternitate.
ī maieſtate. ⁊ poteſtate. tn̄ filius dr̄ potiꝰ
imago patris q̄ꝫ ſpiritus ſcūs. quia nō ſo
lum habet conuenientiaꝫ intus cū patre
in eſſentie idēptitate. ſicut ⁊ ſpūs ſanctꝰ
ſed etiam habet conueniētiam extra cū
patre ex eo ꝙ ſicut a patre procedit filiꝰ
ſic a filio ſpiritus ſanctus: ſed a ſpiritu ſā
cto nullus. Nā ſecundū rōneꝫ intelligēdi
r̄ſpectꝰ huius relationū ſūt extrinſecꝰ exi
ſtentes. quia potius ab aliqͦ ſūt q̄ꝫ ī aliqͦ
Jntelligentia enim relationum ad hoc
ad quod refertur aliqd reſpicit. vnde ſi
patrem non habeo filiꝰ non ſum. ⁊ econ
uēſo Propter tertiū dicit̄ filius. virtuſ
patris ꝑma ad chor. ꝑ̄. Nos āt predica
mus xp̄m dei virtutem ⁊ dei ſapientiā.
Jnuenitur etiam imago trinitatis ī nob̄
videlicet in memoria. intelligentia. ⁊ vo
luntate. vel in mēte notitia ⁊ amore. in q
bus ꝑ ordinem patri ⁊ filio ⁊ ſpūi ſancto
aſſimilamur. Nota etiam ꝙ imago dr̄
relatiue ad illud cuiꝰ ſimilitudinem ge
rit. ⁊ ad quod imitandū facta eſt. Hoc au
tem cōtingit dupliciter. quantum ad ſpe
ciem ⁊ ſignum ſpeciei. ⁊ ſic imago homi
nis ē in filio ſuo qui ipſum in hūana ſpe
cie et figura imitatur. ⁊ hec eſt perfecta
imago. quantum ad ſignum tantum. ⁊ n̄
ad virtutem ſpeciei. ſic imago hominis ē
ſtatua lapidea. ⁊ hec eſt imperfecta ima
go. Primo modo filius eſt imago patris
ſicut in natura comunicans. ſecundo mō
imago dei eſt in homie. lꝫ minus ꝑfecte.
Qd̄ ſpiritus ſanctus ē.

Cap. vii.

e Manatio duplex eſt in diuinis.
Una per modū nature. Alia ꝑ
modum voluntatis. Jlla que eſt per mo
dum nature. eſt generatio ſecūdum ꝙ fi
lius eſt a patre. Jlla que eſt per modum
volūtatis. hec dicitur proceſſio appropa
te. Proprie vero dicit̄ ſpiratio ſecūduꝫ
ꝙ ſpūs ſanctus eſt a patre ⁊ filio. Jdcir
co autem hec emanatio per modum vo
luntatis dicitur eſſe. quia ſpiritus ſanctꝰ
amor eſt. Amor autem ſecūdum volūta
tem eſt. Procedit autem ſpiritus ſanctꝰ
a patre mediate ⁊ imediate. Mediate.
quia filius ipſum ſpirat qui hoc habet a
patre. Jmmediate vero qa ipſe pat̄ ipꝫ
ſpirat. Qd̄ ſpiritus ſanctus amor patris
⁊ filij eſt. Cap. viii.

Piritus ſanctus amor dei eſt. ⁊
hoc triplicit̄. vꝫ. eſſentialiter. per
ſonaliter. ⁊ exēplariter. Eſſētialiter dici
tur ſpiritus ſanctus amor. inquātuꝫ ipſe
cum patre ⁊ filio vnus deꝰ eſt. Jpſi eniꝫ
tres inquantū ſunt vnum in eſſentia dili
gūt ſe amore eſſētiali. qui appropriat̄ ſpi
ritui ſancto. Perſonalit̄ v̄o dicitur ſpi
ritus ſanctus amor inquantū ipſe eſt ne
xus patris ⁊ filij. Pater eni ⁊ filius dili
gunt ſe amore procedēte qui non eſt pat̄
nec filius. ſed ſpiritus ſāctus. De hoc ne
xu dicit Auguſ. Eſt ineffabilis qdam cō
plexus in illa trinitate nō genitꝰ. ſed ge
nitoris genitiq̄ꝫ ſuauitas ingenti largi
tate perfundēs omnes creaturas pro ca
ptu eaꝝ. Exemplariter quoq̄ꝫ dicit̄ ſpiri
tus ſanctus amor. quoniam amoris gra
tuiti q eſt in nobis ſpiritus ſanctus. nō ſo
lum efficiens eſt. ſed etiā exemplar atq̄ꝫ
finis. Amor enim q eſt in nobis a ſpiritu
ſcō eſt efficienter. ⁊ hoc inquantum ipſe
ſpiritus ſcūs eſt deus. Exēplariter autē
eſt in nobis. inquātū ipſe ſpiritus ſanctꝰ
eſt ꝓcedens per modū amoris a patre ⁊
filio. Sed finaliter ē in nobis amor. inq̄ꝫ
tum ſpiritus ſcūs a quo amor noſter eſt
hꝫ rōneꝫ ꝑ̄mi boni in qd̄ tendit amor nr̄.
Notandum ꝙ amor qui ē ſpūs ſcūs ex
mō ꝓcedēdi ē nexus. ſ. trinitatis. ſꝫ ꝓpt̄
ipſā ꝓceſſionē ē diſtinctus a p̄re ⁊ filio.
ꝑꝑ nature v̄o diuine ꝑfectionē eſt ꝑſona

⁊ suppositū. ꝑꝑ diuinam ꝟo simplicitatē ipse ē deus ⁊ summe bon⁹. Igit̄ spūs sanctus ē amor quo pr̄ ⁊ filius se diligūt. cū aūt dicit̄ pr̄ ⁊ filius diligūt se spū sancto .i. amore q est spūs sanctus. ⁊ secundū h⁰ ꝑpositio est ꝟa. sꝫ intelligit̄ sic. diligūt se spū sancto. i. ꝑ spiritū sanctuꝫ. vel ꝑ amorē q̄ est spūs sanctus. ⁊ secūduꝫ hoc non ē cōcedenda. eēt eniꝫ intellectus ꝙ spiritus scūs essꝫ ꝑncipiū in trinitate qđ falsum est q̄ a p̄re filioqꝫ procedit. qa non ē ibi aliquid respectu cui⁹ hec dictio. ꝑ. dicat ibi principiū. Est. n. regula ꝙ hec dictio. per. semꝑ dicit rōnem pricipij respectu alicuius positi i locutiōe. sicut qñ dicit̄ pater opatur creaturas ꝑ filium. ibi notatur rō principij in filio respectu opis: Similiter hoc cōceditur. Fili⁹ operatur ꝑ p̄rem. nā ibi notat̄ rō principij in p̄re. et hoc duplici respectu. s. respectu filij. ⁊ respectu opis. Qđ spūs sanctus charitas ⁊ donū scōrum est. Cap. 9.

Um inueniat̄ in scripturis sepi⁹ ꝙ spūs sāctus charitas ⁊ donū dr̄ diligenter notandū est qualiter hoc debeat intelligi: ⁊ vtrū spūs sanctus sit charitas qua nos deū ⁊ proximū diligamus. vnde notāduꝫ ē ꝙ amor siue charitas tribus modis sumit̄. vno mō effectiue ⁊ sic absqꝫ dubio verū ē ꝙ spūs sanctus amor est quo diligimus deū. q̄ spūs scūs opatur in nobis habitū ⁊ modū charitatis. Alio modo sumit̄ exēplariter: sic etiā spiritus scūs est charitas qua diligimus deum ⁊ ꝓximū. Charitas. n. que ē spiritus scūs est exēplar nr̄e charitatis. Tertio mō sumitur charitas formalit̄ ꝑ modum inherētie. ⁊ sic charitas dr̄ virtutis habitus in aīa quo diligim⁹ deum ⁊ ꝓximuꝫ Et secundū hūc modum spiritus scūs nō dicitur charitas. nec cōtrariatur dictum Aug. li⁰. đ tri. c⁹ 6⁰. Eadē charitas qua nos diligit de⁹. ⁊ nos ip̄m. qa lꝫ veruꝫ sit tñ aliter ⁊ alit̄ est. nam ds diligit nos ea formaliter. nos ꝟo ipsum diligimus efficienter ⁊ exēplariter. nō formaliter. naꝫ oē esse ⁊ agere est a forma inherēte agēti. que est principiū agendi. ⁊ forma sicut caliditas igni. Sciendū tñ ꝙ spūs sanct⁹ datur. cū datur eius donū. quia spūs sanctus est amor ⁊ primū donum. posterius aūt non datur sine priori. Preterea cōpus mysticū est vnum per amorē. cū enī nihil creatuꝫ sit vnū in diuersis ꝑticularibus oportet ꝙ mēbra corporis mistyci vniantur vno amore increato q est spūs scūs. Itē secūdū Aug. Totū malū hominis ē vti fruēdis. ⁊ frui utēdis. cōstat ergo ꝙ oppostuꝫ est totuꝫ bonū eius. s. frui fruēdis. ⁊ vti vtēdis. Sed ad fruendū eo qđ fruendū est regritur p̄ntia eius fruibilis. ⁊ etiā dispositio debita fruendi vnde requiritur presentia spūs sancti ⁊ eius donū. s. amor quo inhereatur ei. verūtamen cū datur nobis spūs sanctus nō incipit esse in loco nouo. sꝫ nouo modo ꝑ productionem noui effectus. ⁊ noui respectus ex quo creatura se habet alit̄ ad spiritum sanctum q̄ꝫ ꝑus. qa est in ip̄a. vt in cognoscente ⁊ amāte ipsū. qđ non fuit ꝑus. Ex iā dictis pꝫ ꝙ in iustificatiōe duplex charitas nobis datur. s. creata ⁊ increata. illa qua diligim⁹. ⁊ illa qua diligimur. vel dat̄ nobis charitas icreata qua diligim⁹ effectiue. ⁊ creata qua diligim⁹ formalit̄. qa nostrū diligere ipse creat. ex his colligit̄. qa lꝫ deus sit vbiqꝫ ꝑ essētiā presentiaꝫ ⁊ potentiā. non tñ habetur ab omnibus hoibus per gratiam. Missio spūs sancti duplex ē. sicut ⁊ filij. vna uisibilis. sicut apparuit super xp̄m in colūba ⁊ super ap̄los in linguis igneis. Alia inuisibilis qua mittit̄ in mente ad sanctificandā creaturaꝫ. ⁊ ista missio fit ad inhabitationē creature rōnalis. sed prior fit ad inhitationē demonstrādā alijs. Eo modo filij duplex ē missio. s. visibilis. vt icarnatō ⁊ inuisibilis. vt est interna mētis illuminatio. Notandum ꝙ missio filij ⁊ spūs sancti insepabilia st̄. sed dr̄ filij qñ mēs ꝑ gratiā illuminat̄ ad deū cognoscēdū. dr̄ spūs sancti. quando effectus accenditur ad đ

um amandum. Sciendum est ꝙ solius
patris ē mittere ⁊ non mitti. cū enim pa
ter a nullo ꝓcedat nusquā mitti dr̄. quia
vero filius ⁊ producit ⁊ producitur. ideo
mittit ⁊ mittitur. Spūs vero sanctus ꝓ
ducitur eternaliter. sed nō producit nisi
ex tp̄e. ideo ipsius est proprium mitti ⁊ n̄
mittere nisi respectu creature. ut ad con
uersionez populi dn̄r apostoli missi a spi
ritu sancto. nisi forte dicatur mitter̄ ho
minem assumptum. Sed spiritus sāctus
mittere dicitur inquātum cum patre ⁊
filio idem ē in essentia trinitatis non inq̄ꝫ
tum persona. sic etiam filius mittit se ip̄z
vnde. Aug⁹ libro de trinitate. Intelliga
mus illam incarnationem. ⁊ ex virgine
natiuitatem in qua intelligitur filius mis
sus vna eademqꝫ operatione patris ⁊ fi
lii inseperabiliter esse factam non sepa
rato etiam spiritu sancto. Ex his patet
ꝙ he sunt improprie exponende. Spūs
sanctus mittit se ⁊ mittit filium ⁊ filius
mittit seipsum nisi intelligantur inquan
tum est de virgine natus. Hec autez ē ra
tio. quia mittere dicit auctoritatem rōne
productionis eterne. Quibus modis da
tus est spiritus sanctus in signo visibili.
Sciendum ꝙ in igne apparuit spiritus
sanctus ut calefaceret frigidos. Et in lin
guis vt doceret ignaros. Et in sono vt
terreret rebelles. Apparuit etiaz in ali
is tribus modis. s. in nube. tēpore. Moy
si vt ductor eius columna nubis esset si
cut legitur esaie. 63. Itez in columba su
per baptizatum christum ad ostēdendā
gratie plenitudinē que in ipso erat. Itē
in flatu post resurrectionē ad significan
dam vnificationem affectus. quia flatus
ab interiori procedit Datus ē igitur spi
ritus scūs bis post resurrectionē scilicet
in terra propter dilectionem proximi ⁊
de celo propter dilectionem dei. vel datus
est in terra ad relaxanda peccata aliorū
Jo. 20. Insu. ⁊ dixit eis. Accipite spirituz
sanctum quorum remi. ⁊c. Datus est de
celo repente ad robur. ⁊ adoperationez
miraculorū de his duobus psal. 32. ver
bo domini celi firmati sunt quo ad primū
⁊ spiritu oris eius omnis virtus eorum
quo ad secundum. Tertia fuit collatio
spiritus sancti apostolis facta ante passio
nem quando fuerunt baptizati. ibi enim
innuitur eorum baptismus vbi dicitur.
Qui lotus est non indiget. nisi vt pedes
lauet. in signum predictorum ter inūgi
tur homo ad significandam hanc tripli
cem spiritus sancti missionem. scilicet in
baptismo in cōfirmatione ⁊ in morte.
Quadruplicem effectum consecuti sūt
apostoli ex presentia spiritus sācti. Pri
mo eloquentiam in linguis. Secundo au
daciam in tormentis. Tertio efficaciaz
in miraculis. Quarto protectionem a
vitijs. quia post pentecostem non pecca
uerunt mortaliter. Accipiunt ⁊ modo
vtiliter spiritum peccatores in igne ad
purgandum. Luce tertio. Et baptiza
bit vos in spiritu sancto ⁊ igne. Item pe
nitentes ad proficienduz psal. 42. Spi
ritus tuus bonus deducet me. Item per
fecti ad sanctificandum. 2⁹. ad. Cori. i.
Qui dedit in cordibus nostris pignus spi
ritus. Itez beati ad fruendum. psal. Re
nuit conso. anima mea ⁊c. Item tribula
ti ad consolandum ad. ro. 8. Non accepi
stis spiritum seruitutis. iterum in timore
⁊c. Item ignorantes ad instruendum.
Jo. Paraclytus autem spiritus sanct⁹
quem mittet pr̄ in nomine meo. ⁊c. Quo
tp̄e datus sit spiritus scūs attēdendum
est qd in die quinquagesima. vt ostenda
tur actor esse remissionis. nam annus iu
bileus seruiebat remissioni. venit etiam
in die dominica vt essz dies primus reno
uationis q fuit ēt creationis. Datus quo
qꝫ fuit tertia hora qr dicit̄ prim⁹ hō i ho
ra tertia ꝑdidisse graz vn̄ ꝯueniēs fuit ꝙ
eadē hora apostolis redderet̄. Itē alia rōe
datus ē hora tertia. s. ut ondēretur ꝙ ēt
nob hora ṫtia dat̄ grā dei. Sūt. n. tres ho
re morales. s. ꝯtritō. ꝯfessio. ⁊ satisfactō. d̄
hoc noīe spūs sci sciēdū ē ꝙ pōt eē circū

locutio vni⁹ ꝓprij nois ⁊ tūc cōuenit tm̄ ꝑ
sone tertie i trinitate. vel pn̄t iste dictōes
sumi disim. ⁊ sic q̇libet triū ꝑsonaꝝ ē spi
ritus scūs. Spiritus sanctus habet mlta
nomina. dr̄ enim spiritus a spirando acti
ue eo ꝙ spiret. Jo. 3. Spūs ubi vult spi.
⁊ secunduꝫ hunc modum hoc nomē spi/
ritus cōe est omnibus trib⁹ personis. sed
spiritui sancto conuenit ꝑ appropriatio
nem. Alio modo dicit̄ spiritus a spirādo
passiue eo ꝙ spiretur. ⁊ hoc mō propriū
est spiritui sancto. q̲ procedere debet per
modum spiratiōis. non solū etiā dicit̄ spi
ritus sed additur sanctus quia sanctus i
dem est ꝙ mundus vel firmus. vel sine
terra. Jsta aūt non solū cōueniūt ei quo
ad se. sed in cōparatione quo ad nos. naꝫ
ꝑ gratiam spūs sancti a peccatis munda
mur. in bonis firmamur. a trenis sepera
mur. Sanctus ergo nō solū est in se. sed
q̲a nos sanctos facit ea sanctitate de qua
dic̄ Dio⁹. Scitas est ab omni immūditia
libera ⁊ perfecta. ⁊ oio immaculata mū/
ditia. Preterea spūs sāctus vocatur ne
xus vnitas ⁊ āplexus. ⁊ hoc ꝓut compa
ratur ad p̄rem ⁊ filium. Jtē dicitur donū
altissimi ⁊ hoc ꝓut comparatur ad nos
quia oē datum optimuꝫ. ⁊ oē do. per. des.
ē. descendens ⁊c̄. Jtem dicitur fons vi/
uus q2 septemplici riuo donorum nobis
fluit. Esaie. xi. Spūs sapientie ⁊ intellec
tus. spūs consilij ⁊ fortitudinis. spūs sciē
tie ⁊ pietatis. et spūs timoris dn̄i. Jtem
dicitur ignis q̲a effectum accēdit. Jtem
dicitur charitas nō soluꝫ quia ē amor pa
tris ⁊ filij sꝫ quia nos amantes facit. Jtē
dicitur spūalis vnctio: quia omnes tribu
lationes mundās suaues facit iocundas
secundum illud. Jn labore requies. in
estu tēperies ⁊c̄. Jtē dicitur dextere dei
digitus. quia sicut omnes corporales res
digito demonstrātur. ita per spiritū san/
ctum ostenduntur res spūales oculo spi
rituali. Jtē dicitur paraclytus: quia cōso
lationes mentibus infert. Jtem magistro
rum optimus. q2 intellectum ad cognitio
nem. ⁊ sui ipsius illuminat. Q̄d i trinita
te personarum vnitas essentie ē. C. io.
In vnitate nature diuine tres sunt
persone. quarū prima est a nulla. se
cunda est per generationem a sola p̄ma.
tertia ē per cōem spirationeꝫ a p̄ma ⁊ se
cūda. Jstud tamē sic est. ꝙ trinitas ꝑso/
narū non excludit ab essentia vnitatem.
simplicitatē. immēsitatē. eternitatē. ⁊ in
cōmutabilitatē. huius rō per hoc pꝫ. q̲a q̲
crederet deū non posse se sūme cōicare
negaret in eo potētiam. Qui ꝟo crede/
ret hoc eum posse. sed nescire. negaret i
eo sapientia Qui crederet eū hoc pos/
se ⁊ scire. sed nolle negaret in eo bonita/
tē. cum igit̄ pater potuerit. sciuerit. ⁊ vo
luerit se sūme cōicare hoc fecit eternali
ter. s. bn̄do dilectionē ⁊ dilectum. hoc est
filiū ⁊ spiritū sanctū. Preterea oē bonū
est sui diffusiuum. vt dicit Dio⁹. vnde cū
pater sit fōs bonitatis: emanatio erit ab
ipso perfectissima que ē generatio. Erit
etiam emanatio iocūdissima: que est per
modū benignitatis ⁊ liberalitatis. hec āt
emanatio amor est. qui est spūs sanctus a
patre ⁊ filio procedēs. Et bene dicit̄ amō
emanatio liberalitatis. q̲a amor primum
donū ē quod a liberalitate ꝓcedit cū sit
donū intrinsecū in ipso dante. in quo. s. a
more oia alia donāt̄. Hec beata trinitas
trib⁹ modis nobis inotescit. ipsa. n. pꝫ in
scripturis. oñditur in figuris. relucet i cre
aturis. Primo inq̄ꝫtū beata trinitas pꝫ i
scripturꝭ. vñ leo papa. Credim⁹ scāꝫ trini
tatē p̄rem ⁊ filiū ⁊ spūꝫ scūm. vnū deum
oipotentē. vnius substātie. vnius eēntie.
vni⁹ ptātis. itē isa. Audiuit seraphin ter
dicentia. Scūs. in laudē beate trinitatis.
subiungētia in singulari. dn̄s deus sabba
oth. ꝑꝑ confessionē vnitatis diuine. Si
ergo nō eēnt tres ꝑsone non diceret i ge
nere. Faciamus hoiem ad similitudinem
nr̄aꝫ sꝫ meā. ⁊ tūc si eēnt tres ꝑsone. ⁊ nō
vna substātia. ñ diceret ad imaginē sꝫ ad
imagies nr̄as. ad id oñdit d potētia in pa
tre cum dicitur. Benedicat nos deus ds

noster bñdicat nos de⁹ ꝛ tamẽ semel po
nitur hoc pronomẽ eũ vbi subiungitur
ꝛ metuant eũ omnes fines terre. Item
Iere.p⁹ .a.a.a.dñe deus ecce nescio lo
qui vide ꝙ a triplicauit.ꝛ in singulari di
xit dñe deus quod notat trinitatẽ ꝛ vni
tatem. Item Aplus. Ex quo omnia per
quem oia in quo oia ipsi gloria in secula
Et nota ꝙ hec prepositio.ex.dicit aucto
ritatem in eẽ a nullo hoc autez pr̃i cõue
nit q est principiũ sine principio. Sz hec
prepositio.p.notat opationem siue medi
um ꝛ esse ab alio vnde p hoc intelligitur
filius qui est principiũ de principio. Hec
aũt prepositio.in.notat ꝯseruationem .ꝛ
eẽ ab aliis. ꝛ propterea competit spũi sã
cto qui ẽ cõtinentia omnis boni. Osten
ditur ẽt beata trinitats in figuris. Si
gnatur.n.per tres amicos Iob item per
tres angelos quos: Abraham hospitio
recepit.tres uidit ꝛ vnũ adorauit. Item
p tres digitos qbus appẽditur moles
terre. Itez p tres ciuitates refugii equa
li spacio se distantes. Itẽ per tria diffici
lia ad inuestigandũ. Item per tres ciui
tates quas vidit Ezechi. Relucet quo
qꝫ in creaturis vestigiũ beate trinitatis.
Cognoscitur.n.in magnitudine creatu
rarum potẽtia pr̃is.in dispositione sapiẽ
tia filij in ornatu bonitas spũs sãcti. Itẽ
in quolibet indiuiduo inuenies virtutez
spẽz ꝛ vtilitatẽ.q⁹ꝓ pm.pr̃i.scõm filio. t
tium spũi scõ. Itẽ in sole vides essentiaz
splẽdorem ꝛ calorẽ in qbus pr̃em ꝛ filiũ
ꝛ spũm sãctum cognosces. Itẽ in anima
secundũ memoriã itellectum ꝛ volunta
tem. ꝯsidera psonarum trinitatẽ ꝛ vnita
tatez substãtie. Item i hierarchia cele
sti superiori deus est in thronis. vt maie
stas in cherubin vt veritas in seraphin
vt charitas.p.que notat̃ personaꝝ trini
tas Itẽ in ꝟtutibus theologicis.s. fide.
spe charitate idẽ intellige. Itẽ in tribus
dotibus aie.s.cognitione cõprehensione
ꝛ delectatione notandum ãt ꝙ aliter re
lucet deus in creaturis viatoribus aliter
in beatis. Exẽplũ d̃ specl'o i quo alio mõ
vr̃ a nobis notus ꝛ aliter ignotus nã mo
tus vr̃ in speculo ignotus p speculũ. Ex
predictis pꝫ ꝙ tam in creatura corpora
li qꝫ in spũali.ꝛ qnã ex his conposita bea
ta trinitas cognoscitur tñ diuersimo de
prout unũquodqꝫ istorum dr̃ vestigium
creatoris qꝛ aliud dr̃ eius similitudo ꝛ ali
ud eius imago sicut superius ẽ notatum
in titulo ꝙ filius est imago patris. De
niqꝫ sciendum ẽ ꝙ plalitatẽ psonaruz in
vnitatẽ essẽtie ꝛ vnitatẽ eẽntie in psona
rũ plalitate secũdum. Ber. scrutari tem̃
ritas ẽ. credere pietas ẽ. nosce vita eter
na ẽ. Qd̃ multiplex trinitas est.
Ca'm. .xi.
m vltiplex iuenitur i scripturis tri
nitas. Est.n.trinitas increata que
sũma ꝛ ieffabilis est. Alie trinitates sũt
create inter has vna ẽ que cecidit.s. rõ
nalis cõcupiscibilis irascibilis. Alia est p
quã hõ cecidit.s.suggestio diaboli delec
tatio sensualitatis ꝛ cõsensus rationis q̃
tria significata sũt p serpẽtẽ mulierez ꝛ
viruz in padiso.ȝ. ẽ in quã cecidit.s.igno
rantia veri ipotẽtia boni.ꝛ cõcupiscẽtia
mali.iiii.ẽ p quã resurgit.s.fidei spes cha
ritas. Item ẽ trinitas per quã ad gr̃am
reparamur.s.triplex substãtia que est in
xpo.s.diuinitas.aia:ꝛ caro.est ãt alia per
quã regeneramur.s.spiritus aqua ꝛ san
guis. Spũs inqꝫ scificationis. Aqua ab
lutionis. Sãguis redẽptõis. Hãc nobis.
Io. in epl'a sua recitat. est quoqꝫ trini
tas alia p quã ad gloriã reformamur. ut
sunt tres dotes aie.s. cognitio dilectio ꝯ
prehẽsio.est ꝛ multiplex trinitas in crea
turis que ẽ vestigiũ beate ꝛ increate tri
nitatꝭꝛ de hoc habes in titulo supra ꝙ
trinitas personarũ ꝛ vnitas eẽntie est.
Qd̃ equalitas psonaꝝ ẽ. cap. ii.
e Qualitas psonaꝝ i tribus cõsistit
vñ. Aug. nullus alium pcedit etni
tate. aut excedit magnitudine. aut supat
ptãte. Qd̃ equalitas secũdũ hec tria sit i
do sic oñdit qꝛ i istis iferiorib⁹ tria sunt

hec.ſ.ſubſtantia qualitas.⁊ quãtitas.igiẽ
vnitas i ſubſtãtia cãt idẽptitatẽ vnitas
ãt i qualitate cãt ſimilitudinẽ ſʒ vnitas i
quãtitate cãt equalitatẽ i diuis ẽ equali
tas tm̃mõ ſecũdũ triplicẽ q̃ʒtitatẽ ꝓut
quãtitas i dõ eẽ dr̃ lʒ iproprie. Prio ſe
cũdũ quãtitatẽ virtutis que ẽ potentia.
Alio modo ſecũdum quãtitateʒ duratio
nis que ẽ eternitas .ʒ .mõ ſecundũ quã
titatem magnitudinis qua ipſe ẽ intra
omnia ⁊ extra omĩa.⁊ qua continet et
locat omnia. Equalitas perſonarũ ali
ter in his tribus modis oſtẽditur.quoni
am in creatura triplex magnitudo repe
ritur.ſ.temporalis dimenſionis ⁊ virtu
tis. Prima magnitudo eſt in rebus mu
tabilibus.Secunda in corporeis.Tertia
in ſpiritibus creatis. In is tribus reſpõ
dent in creatore.alia tria in quibus etiã
perſone diuine ſunt equales.ſ.eternitas
in eẽ magnitudo in imẽſitate.⁊ virtus i
poſſe.hoc tamen poſſe lʒ ſecũduʒ rei ve
ritatem ſit in deo:ſecundũ differentiaʒ
rei in ipſo non habent eẽ.ſed ſecundum
ꝙ noſtrũ reſpiciunt intellectum.Dicen
dum eſt ergo ꝙ tanta eſt equalitas in tri
nitate ꝙ ſecũdum.Augu .nec eſt ad ma
ius aliquid.vel duo vel omnes q̃ʒ vnus.
nec maius aliquid om̃a q̃ʒ ſinguli. Coet
ne quoqʒ ſunt perſone diuine.qa in diui
nis non eſt ponere duo genera.ſ. ſubſtã
tie:⁊ ad aliquid quãtitas vero ⁊ qualitas
tranſeũt i genus ſubſtãtie . ſicut equali
tas vel ſimilitudo dicũt relationes. ſed
ſubſtãtia cõis ẽ tribus ꝑſonis. Relatiuo
rũ aũt propriũ ẽ ſimul eẽ ergo nullo mõ
pr̃ eſt prior filio.nec ſecũdũ id qd̃ ad ali
qd ẽ.nec ſecũdũ id qd̃ abſolutũ ẽ. Idem
oñdit ꝑ exẽplũ in natã.qꝛ lʒ ſplẽdor ſit a
a ſole tñ eẽt ſoli coeternus. ſi ſol eſſet
eternus. Qd̃ inter eẽntiam ⁊ perſonã
differentia ẽ. Cap. iʒ.

a Pud grecos quattuor ſũt voca
bula.ſ.vſya.vſyoſis .hypoſtaſis.ꝓ
ſopon hec apud latios egpolẽt iſtis quat
tuor vʒ eſſẽtia.ſuſtãtia ſubſiſtẽtia.ꝑſona
Inter hec talis ẽ differẽtia:qꝛ vſya ſiue
eẽntia dr̃ d̃ creaturis abſolute.⁊ ſine cõ
creatõe qualis ẽ hũanitas vſyoſis dicit
naturã.ſiue ſubſtãs nature. ut hõ hypo
ſtaſis dicit diſtinguibile nõ tñ diſtinctuʒ
d̃terminata ꝓ prietate ut aliqs hõ. Pro
ſopõ ſiue ꝑſona dicit diſtictũ d̃termina
ta ꝓꝑetate ad dignitatẽ ꝑtinentẽ.ut pe
trus.vñ ſicut hoies ꝑticulares diſticti ſt̃
ꝓprijs qualitatib⁹.ita pr̃ ⁊ filius ⁊ ſpũs
ſcũs ꝓpriis notionibus.Sicut aũt greci
dixerũt prẽʒ ⁊ filiũ ⁊ ſpm̃ ſanctũ.ſ. tres
hypoſtaſes.i.tres ſubſtãtias.ita ⁊ nos di
cimus tres ſubſtantias.i.tres res nõ idi
gentes alia re ut ſint.Conſiderata igr̃ eſ
ſẽtia diuina i ſe oio idiſtincta ẽ.ꝑſona ve
ro i ſe diſtincta ẽ ſuis proprietatib⁹. Cõ
ſiderata ãt eẽntia i perſõis:vel perſona
i eẽntia modũ mediũ tenet. ſ.vnitatẽ ⁊
diſtinctionẽ ⁊ hoc pʒ i appropatis que oi
bus ꝑſonis ꝯueniũt ut potẽtia ſapientia
bonitas : ſʒ ad vnã magis d̃terminant.
Nota ꝙ ſẽper ſubſtãtia ſũitur ꝓ eẽntia
⁊ ꝙ eſſentia nũq̃ʒ trãſfert ad ſignificãdã
perſonaʒ.Tres ſũt diffinitões perſone.
Perſõa ẽ creature rõalis idiuidua ſuſtã
tia hec ſumit penes naturã rei.2.ẽ. Ugo
nis d̃ ſcõ vic.talis ẽ. Perſõa ẽ ſubſiſtẽs
per ſe ſolam iuxta quẽdã ſingularẽ mo
dũ hoc ſumit iuxta ethimologiã nois.dr̃
n.perſõa quaſi per ſe vna.ʒ .ẽ diffinitio
magr̃alis ſic. Perſõa ẽ hypoſtaſis diſti
cta ꝓꝑetate ad dignitatẽ ꝑtinẽte. Nota
ẽt ꝙ iſta quattuor ꝓut ſupra ſt̃ expoſita
⁊ exẽplificata.ſ.eẽtia.ſubſtãtia.ſubſiſten
tia ꝑſona differũt i creatura.re.⁊ noie ſʒ
in diuinis differunt ratione.

De immenſitate dei. Ca. .xiiii.

n On ẽ i dõ q̃ʒtitas dimẽſiõis. ſʒ v
tut.nec vbiqʒ ẽ d̃us mole corpis.
ſʒ p̃ſẽtia maieſtat.⁊ ꝑ hũc modũ dr̃ imeu
ſus.Sʒ nota ꝙ imẽſitas q̃ttuor i deo cõ
plectit s.ifinitatẽ icõphẽſibilitatẽ.icircũ
ſcriptibilitatẽ etnitatẽ.Si.n.ꝯſiderat d̃
us in ſe ſic ẽ ifinitus pſal.xxxxiiii.dr̃.Ma
gnitudinis eius nõ ẽ finis.Si vero ꝯſide
ratur in cõparatione ad intellectũ ſic eſt

icomphensibilis vt ait. O altitudo di ⁊c. Et ꝑꝑ hoc etiam dr̃ sedere super cherubin. i. sup plenitudinez scientie. ⁊ sup oẽz intellectum. Sz i cõparatiõe ad locũ. sic est i circũscriptibilis. Ambro. Nihil prescriptũ ⁊ cõscriptum. nihil diuisum trinitas hz. non loco clauditur. nõ estimatiõe cõcluditur. nõ etate variat̃. si in cõparatõne ad duratiõnẽ sic est eternus. Aplus. p̃. ad thimo p̃. Regi ãt seculoꝝ imortali ⁊c. De his quattuor dicendũ ẽ in sequentibus ꝑ ordinez. Tenendũ est certissime ꝙ i deo non ẽ proprie lõgitudo nec latitudo nec subtilitas. nec ꝓfunduz. sz hec metaphorice sũt in deo. Est enim latitudo charitatis que nos ab errore r̃uocat. Jere. Charitate ꝑpetua dilexi te idõ attraxi te miserans tui. Est ⁊ lõgitudo patientie que malos expectat. dissimulat nãqꝫ peccata hominũ ꝑꝑ presentiam. Est i eo sublimitas sapiẽtie que oẽm sensũ superat. Aplꝰ ad hebre. 4 Oia autẽ nuda ⁊ aperta sũt oculis eius. Est etiã in eo profũdũ iustitie que peccatores dãnat. Matheus. Jte maledicti in ignẽ eternum.

De infinitate dei. Cap. 15.

Dubitandũ non ẽ deum esse ifinituz qꝛ cũ in deo sit potẽtia ⁊ essentia. pz ꝙ essentia eius ẽ infinita. sicut ⁊ potentia vnde sicut potẽtia dei nõ ita põ i tot. qn possit i plꝰa. sic ⁊ essentia dei. non ẽ ita in aliquibus rebꝰ. quin possit eẽ in plꝰibus. imo si mundi essent infiniti oẽs repleret. Preterea cũ sit deus rerũ cã efficiens formalis ⁊ finalis. sicut dicere de deo nõ est inquãtum. ẽ cã efficiens ꝙ sit effectiua. nec inquantum est formalis ꝙ sit formata. eadẽ rõe non erit dicere cum sit cã finalis ꝙ sit finita. Nullo ergo mõ dicendum est deũ esse finitũ secũdũ substantiam. nisi finitũ dicatur cõpletum ⁊ perfectũ. Sane triplex dicit̃ infinitum. s. negatiue. ꝓuatiue. cõtrarie. seu desperate. Jnfinitum negatiue dr̃ per abnegationem finis. ⁊ sic dicitur infinitum illud qḋ nͦ finit̃. ⁊ hoc mõ infinitum est qḋ non ẽ natum finiri. Jnfinitũ priuatiue est. qḋ natũ est finiri. non tñ finitur. Jnfinitũ contrarie est qḋ habet contrariã dispositionez ad finiendum. Primo mõ essentia diuia est infinita. quia nõ habet finem. nec est nata finiri. Similiter si dicatur infinituz tertio mõ. Si vero dicatur infinitũ ꝓuatiue. sic non põt dici finita. qꝛ nõ est nata finiri. imo est finiens oia. Jtem finis dicitur. triplex. dr̃ enim terminꝰ. ⁊ secũdum hoc quãtitas cõtinua ponit̃ infinita. quia non ẽ dimensibilis in infinitũ. ⁊ hoc ideo qꝛ in cõtinuo non est terminꝰ in productione. sicut nec i numero ẽ terminus i additione. Alio modo dr̃ finis idem ꝙ ꝑfectio. Tertio mõ dicit̃ finis id ꝑꝑ quod vnũ quodqꝫ finitur. Prio mõ deus est infinitus. nõ secundũ quãtitatem dimensiuam que in eo nõ est. sed secũdum quãtitatem ꝩtualem que in ipso est. Sed qꝛ in deo oimoda est diuisio virtutis ⁊ essentie. nõ põt esse infinitas virtutꝭ. quin etiaz sit essentie. secũdo modo materia dicitur infinita. quia caret perfectione. tertio modo malũ culpe dicitur infinitũ. quia non est ordinatum ad finem.

De incomphensibilitate dei. Cap. 16.

Creator a creatura cognosci nõ potest ad plenũ in via. vel ẽt in patria qꝛ finiti nulla ẽ. ꝓportõ ad infinitũ. Boetius Trinitas sibi soli nota ẽ. ⁊ hoi xp̃o vñ Ber. Nihil deo pñtius est ⁊ nil icomprehensibilius. qd nempe cuilz rei pñtiꝰ q̃ꝫ eẽ suuz. Sane eẽ omniũ dixerim deũ nõ ꝙ illa sint qḋ est ipse. sz qꝛ ex ipso ⁊ ꝑ ipsuz. ⁊ i ipso sũt oia. Est. n. intelligentia nr̃a ad illã lucẽ inaccessibilem multo minus q̃ꝫ visus noctue vl' vesptiliõis ad lucẽ solis vñ dr̃ in psal. 103. Qui ãbulas sup pẽnas vẽtoꝝ. hoc ẽ sup itelligẽtias ãgelicas. verũtñ cõprehẽdit̃ dus aliquo mõ ꝑ fidẽ i via. Aug. Mentꝭ hũane acies iualida i tã excellẽti luce nͦ figit̃. nisi ꝑ iustitiã fidei emũdet̃. Ad idẽ Ber. Jta ds ẽ i rõnalibꝰ creaturꝭ. vt tñ capiat̃ ab ipsis: a rõnalibus tñ capi põt oibus ꝑ fidi cognitio

nē ſed a bonis tm̄ capitur ꝑ amorē. Di
cam⁹ ergo qd de deo ſcire poſſumus qd
n̄ ſit nō āt qd ſit. Aug⁹. Intelligam⁹ deū
ſine qualitate bonū ſine q̄ʒtitate magnū
ſine indigentia creatorem ſine ſitu preſi
dentē. ſine habitu vel ambitu oia conti
nentem. ſine loco vbiqʒ totum. ſine tem
pore ſempiternū. ſine ſui mutatione mi
rabilia facientē. nihilqʒ patiētem. Cōpre
henditur quoqʒ deus per ſpēm pro digi
tate meritorum in pr̄ia. Aug⁹. Uidebi
mus tue maieſtatis eēntiam. ⁊ vnuſquiſ
que eo ꝓ ſpicatius quo hic vixerit puri
us. Et eſt exēplū in mari. quod ſe offert
viſui. ⁊ tamen ſecundum ambitū totum
videri nō poteſt. ⁊ hoc eſt tam propter
maris latitudinem q̄ʒ propter ipſius nr̄i
viſus ad tantam ſuperficiē iproportōa
bilitatem. Hoc igitur tenēdum eſt ꝙ in
via deum cognoſcere poſſumus ꝙ eſt in
pr̄ia ꝙ ſic eſt. nunq̄ʒ tamen nec hic. nec
ibi qd eſt. Uiſus corporalis ipeditur tri
pliciter. ſ. ꝑ tenebras. ꝑ falſam lucem. ꝑ
auerſionem a re viſibili. Eodem modo
impeditur viſus ſpūali circa cognitionē
dei. p⁹. ꝑ tenebras peccati vel erroris.
Jo. Qui facit peccatum in tenebris eſt.
cum legitur. 2. ad. Cori. 3⁹. vſq̄ʒ in hodi
ernum diem cum legitur moyſes velam̄
poſitum ē ſuper cor eorū. 2⁹ per falſam
lucē hoc aūt fit quando qs metitur eter
na ſecundū naturalia. exēplū habet̄ in li
gno putrido quod in nocte quandā luceʒ
vr̄ habere: ſed cū dies venerit nihil eſt.
3⁹ ꝑ auerſionem a re viſibili. ſiue cogno
ſcibili. hoc ē quādo quis ſpreto icōmuta
bili bono rebus mutabilibus adheret.
talium oculis egris odioſa eſt lux ⁊ puriſ
amabilis. Deus cognoſcitur iterius ⁊ ex
terius. Interius dupl̄r. qr quandoqʒ ꝑ i
ſpirationem quod paucis datum ē. Ap⁹
ad cor. Scio hoiem in chriſto. Jeſu ⁊c̄.
quādoqʒ per rōem per quem modū plu
reſ philoſophi ꝺ deo notitiā habuerunt.
Ad. Ro. Inuiſibilia dei ⁊c̄. Exterius ēt
dupl̄r. ſ. per creaturas. Ap⁹. Uidemus

nunc ꝑ ſpeculum. ſ. creaturaꝝ. que modo
ſūt ſpecl̄m creatoris i pn̄ti. ſic ecōuerſo
. ipſe deus erit ſpecl̄m creaturaꝝ. in fu
turo in quo oia videbimus que ad gau
dium noſtrū pertinebūt. Itē per doctri
nā. Ap⁹. Fides ex auditu. ſicut cognoſci
tur vnuſ qn̄ʒ ex auditu. qn̄qʒ uiſu qn̄qʒ
guſtu. ſic ꝺns quodāmō cognoſcit̄ auditu
ſ. cognoſcunt. n. deū qui audiunt verbū
dei. ⁊ per illud credūt. viſu cognoſcunt
theologi qui legunt deum in ſcripturis
⁊ philoſophi q ſpeculātur eū i creaturiſ
guſtu. cognoſcunt ſoli boni pſal. Guſtate
⁊ vi. quoniā ſua. ē do. Et iſte vltimu⁹ mo
dus ꝑfectiſſim⁹ ē ⁊ certiſſimus. Dio⁹ di
cit ꝙ tribus modis cognoſcitur ꝺns. ſ. ꝑ
remotionē. ſiue abnegationem. vt cū dr̄
deus non ē hoc vel illud. Unꝺ. Dio⁹. 3⁹
de augu. gerar. ꝓpones. negatiue de ꝺo
ſunt vere affirmatiue vero incōparate.
Item ꝑ eminentiā. vt cū i creatura inue
niatur potentia attribuenda ē deo ſūma
potentia. ⁊ ſic de alijs. Itē per cām ſecū
dum ꝙ per effectus vēitur ad cognitio
nem cauſe. vel per cognitionē motuum
ad cognitionē mouētis. Itē nota ꝙ aia
ſenſu percipit corpora ꝑ formas in ma
teria tm̄ pn̄te corpore. imagine vero cor
porū ſimilitudines ⁊ formas abſtractas
a materia etiam preſēte corpore vel ab
ſente. rōne autē corpoꝝ naturas. intellec
tu ſpiritū creatū. intelligentia vero ſpm̄
increatū. Sciendū eſt ꝙ conoſcibilia
quedā ſūt itra rōem. quedā. iuxta quedā
ſupra. Intra rōem ſūt que ſenſu percipi
mus. vt alba nigra. ⁊ h⁹mōi. Juxta rōeʒ
ſūt que ratione ꝑcipimus. vt vera falſa.
iuſta. vel iniuſta. Supra rationē ſūt que
ſola diuina reuelatione ꝯprehendūtur.
aut auctoritate ſcripturarū credūtur. ut
tres eſſe perſonas vnum deum.

De. Incircūſcriptibilitate dei. Cap 17.

u Biqʒ deus eſt. ⁊ tamen nuſq̄ʒ eſt
qr nec abeſt vlli loco nec vllo ca
pitur loco. Aug⁹. Deuſ ē in mundo non
incluſus extra mōdū nō excluſus. ſupra

mũdum nõ elatus. infra. mũdũ non depꝰ
ſus. Ex his pꝫ ꝙ deus ẽ intra oia. ⁊ hoc
qꝛ oia replet. ⁊ vbiqꝫ pñs eſt. Jtẽ extra
oia qui oia continet. nec vſqꝫ valet coar
ctari. ſꝫ nota ꝙ hec ꝑpoſitio. extra. dicit
ibi non actualẽ pñtiam ad locũ. ſꝫ poten
tialem que ẽ dei immẽſitas que infenitoſ
mundos põt replere ſi eẽnt. Jtẽ ipſe eſt
ſupꝛa oia. qꝛ oibus pꝛeſidet. nec aliqd ei
equatur. Jtẽ infra oia ẽ. qꝛ cuncta ſuſti/
net. ⁊ ſine ipſo nihil põt ſubſiſtere. Dici
mus ẽt ꝙ deus vbiqꝫ ẽ. nõ vt indigeat re
bus vt in eis ſit. ſꝫ potius res ſui indige/
ant vt ꝑ eum ſubſiſtant. Deus enim ãte
mundi cõſtitutionẽ fuit vbi nũc ẽ. ſcilicet
in ſe. quoniã ipſe ſufficit ſibi. vñ verſus.
Dic vbi tũc eſſet cũ pꝛeter eũ nihil eſſet
Tunc vbi nũc in ſe qm̃ ſibi ſufficit ipſe.
Per qd pꝫ ſolutio qõnis quoꝛũdam ſim
plicium q querunt vbi deus fuerit ꝑuſqꝫ
mundus eẽt. Sciendũ eſt ergo ꝙ aliqd
eſt in loco circũſcriptiue. ⁊ diffinitiue. vt
coꝛpus aliquid diffinitiue nõ circũſcripti
ue. vt angelus aliqd nec ſic. nec ſic. vt de
us. Et hoc ideo. qa non indiuiduat̃ ꝑ ma/
teriam. vt coꝛpus. neqꝫ ꝑ ſuppoſitum. vt
angelus. Aliqd eſt ẽt in loco. partim cir
cũſcriptiue. partiꝫ diffinitiue. vt coꝛpus
xpi in ſacramẽto. qd eſt totũ ſub tota ho
ſtia. ita ꝙ non excedit. ⁊ ſecũdum hoc eſt
circũſcriptiue. Eſt quoqꝫ ſic ſub hoſtia ꝙ
non vbiqꝫ. ⁊ ſic eſt ibi quodammõ diffini
tiue. Coꝛpus aũt xpi licet nõ ſit vbiqꝫ. cũ
ſit creatura. nec equari poſſit i huiuſmo/
di creatoꝛi. Jn plibus tñ locis ẽ totum. i.
ſub diuerſis hoſtijs. ⁊ hoc ẽ propter vni
onem carnis ad verbũ. vñ merito hẽt ã
plius qꝫ alia creatura. ſ. ꝙ i locis plibus ſi
mul ⁊ ſemel poſſit eẽ. Ex pꝛedictis pꝫ ꝙ
eẽ vbiqꝫ ſimpliciter ſoli cõuenit creatoꝛi
ſꝫ in loco vno eẽ ſoli conuenit creature.
Jn plibus vero locis eẽ ſed nõ vbiqꝫ cõ
uenit coꝛpoꝛi Jeſu xpi. Nota ꝙ dñs eſt
multiplr in rebus. ſ. ꝑ naturã. ⁊ ſic eſt vbi
qꝫ potentialiter. pñtialiter ⁊ eẽntialiter.
Jtẽ ꝑ graciam ſic eſt in bonis. Jo. xiiii. di
cit. Qui manet in me. ⁊ ego i eo ⁊c. Jteꝫ
per gr̃iam ſic ẽ in rõnali ꝟtute aie. vt ꝟi
tas. in ꝯcupiſcibili. vt bonitas. in iraſcibi
li. vt pietas. Jtẽ ꝑ vnionẽ ſic fuit in vte/
ro ꝟgis vnitus hũane nature. ⁊ in ſepul
chꝛo vnitus carni. ⁊ i inferno vnitus aie
xpi. Jtẽ deus dr̃ eẽ alicubi ꝑ occultoruꝫ
reuelationẽ. Gene. Uere dñs eſt in loco
iſto. Jtẽ ꝑ veſtigioꝛum excellẽteꝫ repre
ſentationẽ ſic dr̃ eẽ in celo. qꝛ ibi maxime
relucet ſua potẽtia. ſapientia. bonitas vl̃
per nature idemptitatẽ ſicut eſt filius in
patre. ⁊ patre in filio. ⁊ ſpũs ſanctꝰ i vtro
qꝫ. Jtem ꝑ myraculoꝛuꝫ operationẽ. Ex
odi. 8. Digitus dei ẽ hic. Jtẽ per ꝯſerua/
tioneꝫ. ⁊ gubernationẽ ſic eſt in mundo.
Deus ẽ in ſeipſo. vt alpha ⁊ o. ſecundũ
illud. Dic vbi tũc eſſet ⁊c. Jpſe eni eſt in
mũdo. ſicut Rex in regno. Ber. Deus
vbiqꝫ regnat vbiqꝫ imperat vbique ma/
ieſtas eius oia replet. ⁊ complectitur vni
uerſa. Jtem in angelo vt decor. iquan/
tum. veritas in anima. ⁊ ſicuti ſapoꝛ iquã
tum bonitas. Jtẽ in eccleſia ẽ ſicut pateꝛ
familias in domo. vñ illud. Ecce ego vo
biſcum ſum vſqꝫ ad cõ. ſe. Jtem in elec
tis ut liberatoꝛ a malis. adiutor in bonis
⁊ hoc eſt quod dicit. Ber. Deꝰ eſt in cre
aturis, vt mirabilis. in hominibus. vt
amabilis. in angeliſ. deſiderabilis. i ſe ipo
in cõpꝛehenſibilis. in repꝛob. intollerabi
lis. Jtẽ in dãnatis vt terroꝛ ⁊ oꝛroꝛ. Au.
Qui te dimittit quo it? niſi a te placato
ad te iratũ. Nõ enim manũ dñi poſſumꝰ
effugere. pſal. Si aſcẽdero in celũ. tu il/
lic es ⁊c. Si ꝟo dubitat̃ vtrũ deus ſit in
diabolo: Sciendũ ꝙ quedã noia ſt que
i poꝛtant naturas prout nature ſũt. ⁊ his
concedendum ẽ ꝙ deus inſit. Sunt alia
per que intelligũt̃ defoꝛmitates. vt dia/
bolus de qbus non ẽ dicendũ ꝙ deus in
ſit. niſi addat̃ inquantũ ſpiritus ẽ. vel ali
quid tale. Deus ẽ in aïa fideli. vt ſpõſus
in thalamo. Rex in regno. turris i caſtꝛo
magr̃ in ſcholis. fons i oꝛtis. lux in tene/
bꝛis. theſaurus i agro. vinũ i celario. car

bũculis in aur' vel ſicut mãna in archa
ſigillum in charta. medicina in appothe
ca ſicut cithara in conuiuio. imago in ſpe
culo ſicut fructus in arbore. oleum in la
pide. lilium in conualle.

De eternitate dei. Cap. 18.

Sicut deus vbiq̃ ē. ⁊ tamen nullo
loco circũſcribitur vel cõtinetur
ſic eternus eſt. ⁊ tamen nullo tẽpore mẽ
ſuratur. Nõ enim ei cõpetit tẽpus pñs.
nec preteritum. nec futurũ. nam temp⁹
pñs eſſe nõ habet q2 ſemꝑ pertrãſit d9s
autem ſemper manet idẽ. Unde. Hylari
us. Eſſe non accidens deo. ſ3 ſubſiſtens
veritas ⁊ manens cã. Similiter tempus
preteritũ modo non ē nec habet eē ſub
ſiſtens. ſed de d̃o dicitur in pſal. ij. pe. Ip
ſi peribunt. tu autem permanes. Simili
liter tempus futurum non eſt. ſed expec
tatur. deus autem ſemꝑ eſt. vnde mercu
rius. Monas ē alpha ⁊. o. hoc ē quia d̃s
eſt principium ſine principio. ⁊ finis ſine
fine. Cũ. n. ſimplex ſit omnino nõ habet
in ſe principium ꝯtrarietatis qd̃ ē cauſa
corruptionis. qd autẽ ſit eternitas ſecun
dum rẽ. Sciendũ ꝙ proprie dicitur eter
nitas ſine principio. ⁊ ſine fine ⁊ imutabi
litate. ⁊ ſecundũ hoc conuenit eternitas
ſoli diuine nature in qua ē diuturnitas
immenſa. Eternitas vero ſecundũ ethi
mologiã dicitur quaſi extra terminos. q2
termino caret. tã initiali q̃3 finali. ſ3 ſecũ
dũ diffinitionẽ. Boetij. in libro de cõſo:
Eternitas ē interminabilis vite iocũdi-
tas tota ſimul. ⁊ perfecta poſſeſſio. Ad
huius diffinitionis intelligentiã notãdu3
ꝙ in quibuſdã ē terminabilitas ſimplici
ter. q3 ex parte corrũpi poſſũt. ut ſũt ge
nerabilia: ⁊ corruptibilia. ad quorum dif
ferentiam ponitur interminabilis. ⁊ po-
nitur illud ꝑ abnegationẽ. quia ſimplicia
⁊ precipue diuina nullo mõ melius ma-
nifeſtant q̃3 ꝑ remotionẽ. vt ait Dioni-
ſius. Et huius ratõ ē. quia ſimpliciũ ⁊ di
uinorũ eē non põt intelle tus perfecte
cõprehendere. ⁊ ideo ex negationib⁹ eo
rũ que ab ipſis remouent̃ manuducere i-
tellectus ad ea aliqualiter cognoſcenda
Itẽ in quibuſdã interminabilitas eēntie
ſ3 nõ vite ut in corporibus celeſtibuſ ad
quoꝝ differentiã addit̃ vite. De deo ãt
dicit. Aug. ꝙ ſolus hẽt imortalitatẽ. In
omni. n. mutabili natura ubi nulla mors
ē. ſ. ipſa mutatio. q2 facit in ea aliquid nõ
eē quod prius erat. vnde ⁊ homo qñ naſ
citur quodãmõ icipit mori. In quibuſdã
ē interminabilitas vite. ſed tamẽ cũ mi-
ſeria ⁊ infelicitate. vt in demonibus ⁊ dã
natis ad quorũ differentiam additur io-
cunda poſſeſſio. in cuius intellectu eſt io
cunditas felicitatis. quia tũc poſſeſſio ali
cuius rei iocunda dicitur quando ad libi
tum hr̃. In quibuſdã eſt interminabilis
vite poſſeſſio. ſed non tota vt in omibuſ
beatis ante iudicium quorum eſt beati-
tudo ſecũdum ꝑtem anima. ⁊ non corpo
ris. ad quorũ differentiã dicitur tota. q2
totũ eſt quod non ē diminutum vel cui⁹
nihil eſt extra addere. In quibuſdam ē
interminabilis vite poſſeſſio tota. vt in
angelis. beatis ante iudicium. q2 ſecũdũ
totam ſui ſubãm habẽt felicem intermi
nabilem vitam. ſed non ſimul cu3 aliqua
ſit in eis ſucceſſio reuelationum ⁊ gaudi
orũ ad quoru3 dr̃am ponitur ſimul. In
quibuſdã ē interminabilis vite poſſeſſio
tota ſimul. ſ3 tam̃ non ꝑfecta eo mõ quo
diximus perfectũ nullo indigens. ſicut ē
in angelis ⁊ in hõibus beatis poſt iudici
um. ad quorũ differentiam additur ꝑfec
ta. i. nullo indigens ad ſuũ beatũ eē. Pa
tet igitur ex predicta diffinitione ꝙ treſ
ponũtur ibi conditiones que ſũt inſepa
biles ab eternitate increata que deus ē.
ſ. interminabilitas iterminabiliſ vite poſ
ſeſſio. Item inuariabilitas ibi tota ſimul
nihil. n. variabile eſt in deo. ſed totum ſi
mul. Item ſimplicitas ibi perfecta. Illd
enim ſumme ꝑfectũ ē. cui nõ ē poſſibilis
aliqua additio. Per primũ ſeparatur de
us oi corporali. Per. 2. ab omi variabili.
Per. 3. ab oi ꝯpoſito. Ite3 nota ꝙ illud

qđ caret ꝑncipio ⁊ fine dicitur eternum
vt deus cuius eẽ interminatũ ẽ. Sꝫ que
ꝑncipiũ habẽt ⁊ carent fine dicũtur per
petua. vt ãgelus ⁊ homo. Que võ ꝑnci-
piũ ⁊ finẽ hñt dñr tẽporalia. vt sũt corru
ptibilia. sicut uegetabilia. bruta ⁊ sensibi
lia. ⁊ huiusmodi. De incõmutabilitate
dei. Cap. 19.

i Ncõmutabilis est deus ⁊ ĩpmu-
tabilis. qꝛ nõ cadit in eo mot⁹ acci
dẽtalis. s. augmẽtuꝫ. Leo papa. Simpli
ci nature diuinitatis nihil addi. vl' minui
põt. quia semp ẽ qđ ẽ. Item nec diminu
tio. Malach. 3. v. Ego deus ⁊ nõ mutor
Itẽ nec alteratio. Iaco. 3. Apud quẽ nõ
ẽ transmutatio ⁊c̃. Itẽ nec secundũ locũ
mutatio. qꝛ vbiqꝫ pñs est. Jer. viii. Celũ
⁊ terrã ego ĩpleo Immutabilis ãt ẽ. qꝛ
nõ cadit in eo motus substãtialis q est de
nõ eẽ ad esse vt est corp⁹. qa finẽ non hẽ
bit. Illud. n. solũ in nihil ẽ uertibile qđ ẽ
de nihilo factũ. Incõmutabilis ẽ ẽt deus
ex eo ꝙ nõ cadit motus in eo. ex opatiõe
Nã soli deo cõuenit in operatiõe qetum
esse. vñ Boecius. ꝑmo de ꝯso. O q ꝑpe
tua mundũ rõe gubernas. Terrarũ celi
qꝫ sator. qui temp⁹ ab euo Ire iubes. sta
bilisqꝫ manens das cũcta moueri. vnde
qñ deus fecit aliquam rẽ non fit in ipso
deo aliqua mutatio. sed ĩ re circa quã op
atur. Qđ aũt fecit deus ꝑdicare subuer
sionem niniue. ⁊ ꝑdicere mortẽ Ezechie
quorũ neutrum accidit. in talibus nõ mu
tauit ds consilium qđ ab eterno secũ ha
buit. sꝫ sñtiam que respectũ hñt ad ipsa
negocia. qꝛ niniue subuertẽda erat secũ
dum merita. ⁊ ezechias moritur⁹ erat se
cundũ causas inferiores. sꝫ hec nõ posue
rũt necessitatẽ diuine potẽtie. Itẽ tres
distinguunt mot⁹. s. naturalis. voluntari
us. ⁊ violentus. Naturalis quo natural'r
res tendũt ad locũ propriuꝫ. Motus au
tẽ violentus ẽ qñ cogunt res extra locũ
propriũ. sed motus voluntarius ẽ in hoĩ
bus vel ĩ ãgelis. Nã bruta potius natura
liter mouẽtur qñ currũt vel mouẽt. vel
opantur. ⁊ iste motus ẽ medius int natu-
ralẽ ⁊ violentũ. qꝛ parti ẽ naturalis. s. in
quãtũ volũtas ꝯiungit suo actui. sicut cã
suo effectui. ⁊ ꝑtim est violẽtus inqꝫtum
s. mouent mẽbra contra motũ suũ natu-
ralẽ. ꝑꝑ qđ etiã laxant que ex motu na-
turali nõ laxarent. Igr̃ ꝑrio mõ mot⁹ nõ
ẽ in deo. s. naturalis. ⁊ hoc ꝓbat ꝑ quat-
tuor rationes. Pria ẽ. qꝛ oĩs motus ẽ ad
getem. ⁊ ꝑꝑ indigentiã sicut dicit phũs.
iii. ph. sꝫ ds nulli⁹ eget. secũda ẽ cum sit
vbiqꝫ nõ hꝫ necesse de loco ad locũ mo-
ueri. tertia ẽ qꝛ nõ ẽ in eo grauitas vl' le
uitas ꝑꝑ quã sursũ ⁊ deorsuꝫ moueatur.
quarta ẽ ꝙ cum ds in seipso sẽp maneat
nõ hẽt necesse locũ propriũ ⁊ sibi natura
leꝫ ext se querere sicut alie creature. Itẽ
secũdo mõ non mouet. s. motu violẽto. qꝛ
nõ fit ei violentia. Job. ix. Si fortitudo q̃
ritur robustissim⁹ ẽ. Itẽ. tertio mõ ñ mo
uetur. s. motu volũtario. qꝛ in ope nõ la-
xatur vt aĩalia ꝓpterea nr̃a mẽs ẽ instabi
lis. qꝛ mõ ꝓficim⁹. modo deficim⁹. modo
r̃miniscimur. mõ obliuiscimur. mõ volu-
mus. mõ nolum⁹. mõ diffusis cogitationi
bus atqꝫ effectõibus ⁊ ꝯsilijs huc atque
illuc vagamur. ds ãt semp se hẽt equal'r
⁊ imobiliter. Itẽ alius ẽ mot⁹ circularis
ali⁹ rectus. alius obliquus. Circularis est
corporũ superiorꝝ ꝓut firmamẽtuꝫ mo-
uetur secũdũ formã qdem vt dicit phũs
ꝑmo celi. nõ secũdũ substantiaꝫ. hoc ẽ di
cere ꝙ. non mouet ad locũ. sꝫ ĩ loco. Mo
tus ãt rectus sursũ ẽ. vel deorsũ. secũdũ
ꝙ corpora iferiora mouent ꝓpt leuitatẽ
vl' grauitatẽ. Mot⁹ obliquus cõpositus ẽ
ex recto ⁊ circulari. vñ qđ reflectit hẽt
a motu circulari. qđ vero lineãliter ꝓce
dit hẽt a recto. Nullo aũt istorũ modorꝫ
mouetur ds. qꝛ ꝓprietates istorꝝ motuũ
nõ cõueniũt ei. possum⁹ ãt dicere ꝙ isti
mot⁹ dõ ꝯueniũt mistice. vt dicat moueri
motu circulari oĩa regendo ⁊ gubernan
do. Item motu recto bonos remune-
rando. Item motu obliquo malos puniẽ
do. Eodem mõ posset dici ꝙ dus mouet

motu naturali. quo solita. s. bõitate oibus
creaturis ꝓ captu eaꝝ se cõicat. Itẽ mo
tu violento quo peccatores iuste dãnat.
Itẽ motu volũtario quo cũcta in eẽ con
seruat. Sic põt exponi dictũ philosophi
q assignauit motũ a cẽtro. ⁊ ad centrũ. ⁊
circa cẽtrũ. qm̃ ds mouet ad cẽtrũ in in
carnatione ⁊ a cẽtro in ascensione: ⁊ cir
ca cẽtrũ in p̃dicatione ꝑꝑ hec ⁊ his filia
dr̃ in liꝰ sapientie. xi. Spũs sãctus ⁊ mo
bilis ⁊ stabilis est. mobilis q: facit sãctos
mobiles ad bene operandũ ⁊ i bona ꝑfi
cer̃. Stabilis ãt q: dat i bono perseuera
re vel mobilis in via. stabilis i patria. vl'
mobilis in actiuis. stabilis i cõtẽplatiuis
uel mobil' i alijs lcis stabilis i xp̃o. Isa. ii.
Requiescet suꝑ eũ spũs dñi. ⁊c. Sciẽdũ
ꝙ quedã opatões attribuũt deo secũdũ
causalitatẽ ⁊ eẽntiã. ut scire quedã scd̃m
cãlitatẽ. ⁊ nõ eẽntia ut comeder̃ ⁊ curre
re quedã secũdũ eẽntiã ⁊ ñ cãlitatẽ. vt
creare ⁊ iustifi are quedã nec sic nec sic
vt peccare ⁊ mentiri ⁊ huiusmodi.

De simplicitate dei. Ca. 20.

s Implex ẽ deꝰ ⁊ angelꝰ ⁊ aĩa. sȝ dif
ferent. q: i deo idẽ ẽ qd̃ ẽ. ⁊ quo ẽ
⁊ hec ẽ ꝑfecta s plicitas. hec sola icreata
natura hãc sibi vẽdicat simplicitatẽ. vt
nõ aliud ⁊ aliud. alibi. ⁊ alibi. mõ ⁊ mõ in
ueniat. In eo nẽpe qd̃ hẽt. ⁊ qd̃ ẽ: sẽp ⁊
vno mõ ẽ: sȝ angelo ⁊ in aĩa differt qd̃ ẽ
⁊ quo ẽ. ⁊ ideo ẽ ibi quedã alteritas ⁊ cõ
positio. lȝ ibi nõ sit dimẽssio q̃ntitatis. vñ
mercuriꝰ. Insuꝑ celestibꝰ ẽ vnita i cele
stibus alteritas. in subcelestibꝰ plalitas.
Simplex ẽ itaq; dus in eẽntia. q: nihil ei
accñs eẽ põt imo ꝑfecta simplicitas ibi
ẽ cũ nõ sit ibi possibilis additõ. q: qcquid
est in do dus ẽ. vñ Leo papa. Simplicis
diuitatis nature nihil addi. vl' minui põt
q: sẽp ẽ quod ẽ. cui ꝓpriũ ẽ sẽpiternũ eẽ
cui idẽ ẽ viuere ⁊ itelligere verũtñ ml'
tiplex ẽ i donis. Apꝰ ad Cor xii. Alij da
tur sermo sapie ⁊c. Jacobus cor. p̃. Oẽ
da. op. ⁊ oẽ do. p. ⁊c. Nõ. n. i do ẽ cõpositõ
partiũ itegraliũ ut i domo. nec ꝑtiũ potẽ
tialiũ. ut i aĩa. nec gñis ⁊ drãꝝ. ut i spe na
ture materie ⁊ forme. vt incorpibꝰ. nec
coaceruationis vnitatũ. ut in nũero. nec
qd̃ ẽ. ⁊ quo, ẽ vt i angelo. nec substãtie ⁊
accidẽtis: ut i diuiduo. nec corporee sbstã
tie. ⁊ icorporee. vt in hoĩe. De his. Ber
Nõ partibus ꝯsistit ds vt corpus nec af
fectibus distat. vt aĩa. nec formis substat
vt oẽ quod factũ ẽ. Hoc ẽt oñditur rõe:
quia cũ oẽ cõpositũ sit posterius oibꝰ su
is cõponẽtibus. nec p̃mo. principio. s. deo
quicqd sit prius oȝ deũ q ẽ. p̃mũ p̃n. ñ eẽ
cõpositũ. Preterea nullũ cõpositũ ẽ to
tũ suũ eẽ deus igr̃ cũ sit suum esse non
erit cõpositus. vnde. Ber. Non est for
matus deus. forma est. non est effectus
deus omnium efficiens cã est. non est cõ
positus deus. simplex est.

De excellentia dei. Capl'm. 21.

d Iuine dignitatis excellentia tãta
est ꝙ mens de deo cogitãs deficit
Cũ sit. n. ipse inconprehensibilis. Sẽsus
enim non percipit. cuȝ sit inuisibilis. Lin
gua ip̃m non explicat cũ sit ineffabilis lo
cus eũ non capit cũ sit incircũscriptibilis
Scriptura eũ non explicat. cũ sit inesti
mabilis. Tẽpus eum nõ mensurat cũ sit
inmensurabilis virtus eum nõ attingit
cũ sit inaccessibilis desideria ⁊ vota trãs
greditur cũ sit isuꝑabilis. vel inconꝑabi
lis. ⁊ breuiter ois creatura ad deũ com
parata defectũ hȝ: q: finiti ad infinitum
nulla ẽ ꝓportio. Ecce pȝ ꝙ diua excellẽ
tia nullius eget. q: sibi sufficit. qm̃ optim
us ẽ. Nõ. n. indiget corꝑe. ut sic. nec loco
vt alicubi sit. nec tp̃e ut aliqñ sit. nec cã
ut aliunde sit. nec forma vt materia sit.
nec subiecto in quo subsistat. vel cui assi
stat. Sunt ⁊ alia que soli diuine maiesta
ti conueniũt. ⁊ nulli alteri creature in q
bus excellentia sue dignitatis apparet.
sicut est eẽ oĩpotẽtẽ oĩbonũ. oĩscientẽ. q:
cognoscit omia p̃ñtia p̃terita ⁊ futura. ⁊
oia singularia simul actu solus cognoscit
⁊ ea que subsunt libero arbitrio. ⁊ cogita
tões hoĩuȝ, solus cognoscit ꝑ seipsũ. Itẽ

ad ipsum solū pertinet vbiq₃ presentem
eē de nihilo res creare. in istanti operari
in operatione getum esse. mirabilia face
re. ex auctoritate ꝺ qualibet creatura fa
cere quod uult. volūtatez homis cogno/
scere. in ictu oculi mortuos suscitare. es/
sentie hominis illabi peccata dimittere
grām infundere. in igne perpetuo corp⁹
seruare. Quando aliquid creature cō
uenit quod competit creatori. tñ excellē
tius de deo dicitur: vt si in creatura ē po
tentia. in deo sit summa potentia. si sapi
entia. in deo sit summa potētia. ⁊ sic de a
lijs. Unde ⁊ huiusmodi dicūtur de deo i
superlatiuo propt quod deus dicitur po
tentissimus. sapientissimus optimus. pul
cherrimus. ⁊ sic de alijs. Aug. in libro de
trinitate. Oportet deū cuius ē. ⁊ summe
cuncta sentire atq₃ intelligere. nec mori.
nec corrūpi. nec mutari posse. nec corpus
eē. sed spūz oipotentissimum. mitissimū
optimū. beatissimū fateamur pōt ⁊ pret
auctoritatem rō intelligi. siue assignari.
quia bona sunt excellētius in deo q₃ i cre
atura. quis semper ē aliquid nobilius in
causa q₃ in canto. videmus ēt ꝙ aqua pu
rior est in fonte q₃ in riuo. Radij quoq₃
solis lucidiores sunt in ipso sole q₃ in aere
⁊ dulcedo maior est in melle q₃ in molito

De notionibus dei. Cap. 22.

n Otiones dei sunt quinq₃. s. pater
nitas. filiatio processio. innascibili
tas. ⁊ cōis spiratio. Prima est patris. se
cunda filij. tertia spiritus sancti. quarta
patris: quinta patris ⁊ filij. Tres prime
notiones dicuntur personales eo ꝙ ꝑso
nas faciunt. ⁊ eas proprie distinguunt. ⁊
ille sunt tres vnitates trium personarū
quibus persone dicuntur tres. vnꝺ licet
pater plures habeat proprietates. tamē
pater paternitate tantum vnus est. indi
uisus est in se. ⁊ diuisus ab alijs. Innasci/
bilitas autem est in patre. ⁊ sumitur pri
uatiue. eo ꝙ pater sit a nullo ⁊ tamen pa
ter significat distinctionem personalez
sicut ouis non signata per hoc ipsum di
stinguitur a signatis. Similiter cōis spi
ratio est vna notio. ⁊ illa vnitas est idem
in patre ⁊ filio. ⁊ est distincta ab omni a/
lia notione. Notandum igitur ꝙ pro
prie loquendo tres sūt proprietates per
sonales. s. paternitas. filiatio. ⁊ processio.
quia personalis proprietas est que vni so
li persone conuenit ⁊ eam ab omni alia
re destinguit. Relationes uero sūt quat
tuor. quia vna est patris ad filium. s. patē
nitas. alia filij ad patrem. s. filiatio. tertia
est patris ⁊ filij ad spiritum sanctum. s.
cōis spiratio: quarta spiritus sancti ad pa
trem ⁊ filium. s. processio. Notiones au
tem sunt quinq₃: quia quelibet relatio ē
notio. ⁊ preterea innascibilitas que patri
conuenit per priuationē relationis ad ali
quid principium non est relatio. Notiōes
habent multa nomia. dicuntur enim no/
tiones. quia notificāt personas dicuntur
etiam distinctiones. quia ꝑsonas distin/
guunt. dicūtur relationes. quia persone
per eas ad se inuicem referuntur. dicunt
quoq₃ proprietates. quia proprie ꝑsonis
insunt. Nota regulas notionū. nulla no
tio de alia predicatur. Itē quelibet notio
est essentia diuina que est deus. Itez om
nes notiones sunt vna essentia. Itez nul
la notio inest diuine essētie que distiguit
nec distinguitur. Itē notiones sūpte ab
stractiue predicantur ꝺ essentia sed sum
pte concretiue. non vnde bene dicitur es
sentia est paternitas. sed non dicitur es/
sentia generans. Item notio semper im
portat dignitatem. Item sumpta notio
ne non ponit persona. quia aliqd conue/
nit notioni ꝙ nō ꝯuenit ꝑsone Notōi. n. ꝯ
uenit proprie distinguere. sed persone
distingui.

De nominibus diuinis. C. 23.

Omne nomen qꝺ de deo dr̄. aut eēn
tiale. aut ꝑsonale. aut noiale ē. Essē
tialium quedā sunt substantiua. ut ꝺs cre
ator ⁊ similia. quedā uero adiectiua. ut bo
nus. eternus. imensus. ⁊ huiusmōi. Per
sonalia sūt. ut pater. filius. ⁊ spūs sāctus
Notionalia sūt vt pr̄nitas. filiatio. inasci

bilitas.⁊ ſpiratio cõis. De his notandū
eſt ꝙ nomẽ ſubãle. vel eẽntiale ſubſtm̃ ⁊
abſtractū nullo mõ põt trahi ad ſuppo
nẽdū ꝓ perſõa. vnde falſe ſūt hec. Eſſẽ
tia genuit eſſentiã. vel diuinitas genuit
diuinitatẽ. Actus.n. gñationis ſẽper po
nendus eſt i cõcreto. Sꝫ ꝯcreta lꝫ ſint eſ
ſentialia trahi tñ poſſūt ad ſupponendū
ꝓ perſona.⁊ hec per ṽba notõalia. vel
per ꝓpoſitiones notionales. vñ vere ſūt
he. dꝯs genuit deū. creator creatorẽ. vel
dꝯs de deo. Silr̃ ꝺ noibus que media ſẽt
vt lumen ꝺ lumie. Itē hoc nomẽ ſapia
lꝫ ſit abſtractū. vt ſapia ꝺ ſapia. Eſſẽtia
liū ãt adiecti'uoꝝ quedã predicãt purẽ di
uinã ſubãm: ut bonꝯ.⁊ ens quedã eẽntiã
diuinã cõnotando ꝑuationeꝫ ꝑncipij ⁊ fi
nis. vt eternus. vel certe menſure local'
vt immẽſꝯ. quedã ꝑncipaliter ſignificãt
eſſentiã diuinã ⁊ connotant effectū i cre
atura actu vt creat. iuſtificat. vel in hitu
vt iuſtus ⁊ miſericors vel i potentia. ut
oipotens. Sūt quedã verba quoꝝ nec ſi
gnificatio. nec modus ſignificandi ꝺo cõ
uenit ut currere ⁊ ãbulare. nã modus eſt
varia inclinatio ai varios eius affectus
ꝺmonſtrãs. Modꝯ ſignificandi nihil ali
ud eſt q̃ꝫ diſpõ vocis que ꝯſtituit intelle
ctū ſub tali modo intelligẽdi.⁊ ꝑ ꝯñs ip
ſã rẽ. cū ego de deo dr̃ ambulare vel cur
rere.⁊ huiuſmodi ſignificatio hoꝝ ꝓut
ſunt actu deo non ꝯuenit. Modus ãt ſi
gnificandi ꝗ quedã iportat iperfectionẽ
dico quo ad motū. ꝗ qdem motus neceſ
ſitatis deo cõuenire abſonū eſt. Quedã
ſunt quoꝝ ſignificatio deo conuenit: ſed
nõ modus ſignificandi vt creare facere
quedã quoꝝ ſignificatio ẽt deo conuenit
vt pꝫ in hoc ṽbo Exo. Qui ẽ miſit me
ad vos. Et notandū ꝙ oia que ſūt perfe
ctionis ꝺ deo dñr que ãt ſunt iperfectio
nis non ꝺ ñr. Cuꝫ dñr aut ſecūdū aſſūp
tioneꝫ hũane nature. vel trãſlatiue dñr
Itẽ in diuinis tm̃ ſunt duo modi ꝑdican
di. ſ. per modū ſubſtãtie.⁊ per modū rla
tionis: ſed ſubã ꝯtinet vnitatẽ ⁊ relatio

multiplicat trinitatẽ. Quedã noia que
de deo dñr eternaliter. ut dñs ⁊ miſeri
cors que cõnotant effectum in creatura
ſcdm̃ hitum. Quedã ṽo tẽporaliter. vt
dñator.⁊ miſerator que cõnotãt effectuꝫ
in creatura ſecūdū actū. Quedã pl'alit.
ut perſone. Quedã ſingulariter. ut deꝯ.
Quedã ꝓpe ut proprietates perſonaꝝ
Quedã appropate. ut potentia ſapiẽtia.
Quedã poſitiue vt iuſtus. Quedã ꝑua
tiue ut imortalis.⁊ hec magis ꝓpe dñr
de deo q̃ꝫ poſitiua. qꝛ melius dr̃ ꝺ deo qd
nõ ſit. q̃ꝫ qd ſit. Quedã trãſlatiue ſūt. ut
agnus leo. que ſymbolice de ꝺo dñr. Du
plex eſt.n. theologia ſymbolica vꝫ.⁊ my
ſtica. Symbolica noiat deū ab inferiori
Myſtica a ſuperiori. Simbolica noiat ꝺ
um ꝑ conuenientiã reꝝ. cuꝫ dr̃ leo. agnꝯ
⁊ huiuſmodi. Miſtica vero. i. occulta no
minat deū ꝑ hoc ꝙ in occulto de ipſo ſẽ
tit per intellectualẽ viſionẽ ſiue ꝯtẽpla
tionẽ. ut qñ nominat deū ſuauem. dulcẽ
dilectuꝫ.⁊ hꝯmõi. Utrobiqꝫ tñ per crea
turas nominat̃. ſꝫ in ſimbolica ꝑ exterio
res. in myſtica ꝑ interiores ⁊ digniores
affectus quos anima ſupra ſe. recipit. ⁊
ita imponit ꝑ donū ſapientie. hꝯmõi ꝓ
priū experimentū ẽ cognoſcere qualis
ſit deus. Quedã dñr collectiue. ut trini
tas trinus. Quedã relatiue. vt equalis
ſimilis. Quedã reſpectiue ad creaturas
ut creator refugiū. Et hec noia nõ dicūt
relationẽ dei ad aliud. ſed alia hñt rela
tionẽ ad ipſū vel ad ipſa. Duo ſūt ꝑnci
palia noia dei. ſ. q eſt.⁊ bonum. Per pri
mū ſignificat̃ dei eſſe abſolutū in ſe.⁊ ſic
cõſideratur. ut inf nitū. ꝑ. ſcdꝫ notat̃ eẽ
diuinū. ut cã fecit. n. deus oia ꝑꝑ bonita
tẽ ſuã. In teologia ſupponit̃ qꝺ.⁊ hoc ꝑꝑ
nois eẽntialia. ut deus diuinitas poten
tia. eſſentia natura. Itẽ ſupponit̃ qs ꝓ
perſona. ſupponit̃ que ꝓ notione. Pre
terea per neutrū genus dr̃ ſubã diuina
ꝑ maſculinū perſona. ꝑ femeninū notio.
⁊ ꝑ hoc pꝫ ꝙ ñ dꝫ cãtari i hymno. vnus
prĩ cū filio. qꝛ pr̃ ⁊ filius nõ ſunt vnus in

ꝑsona. ſed vnū in ſubā. vnde magis can
tan um eſt. vnum patri cum filio.

Qd̄ deus eſt ineffabilis.

Cap 24.

n Ichil digne vel ꝓpe de deo di/
ci pōt pp̄ eius excellētiaȝ. non. n.
noīa ꝓprie de deo loqmur q꞉ nomīa ſi
gnificant ſubāȝ cū qualitate. ⁊ ita itelligi
tur ibi cōpoſitio forme cū materia que in
deo nō eſt. nec ꝑ ꝓnoīa. q꞉ de deo dicta
cadunt a demōſtratione. nō. n. pōt eē ibi
demonſtratio ad ſenſū. cū ſit incorpore⁹
nec demōſtratio ad itellectū. cuȝ ſit ico/
gnoſcibilis. Si ergo dicis ꝙ huiuſmōi ꝓ
noīa ſecūdnȝ Priſcianū cadūt a demon
ſtratōe caſſa erūt ⁊ vana. Dicendū ē ꝙ
ibi eſt demōſtratio ad fidē. nec ꝑ verba
que cū modis ⁊ formis. cū tēpore ſine ca
ſu agēdi vel patiendi significantia ſī. ſed
talia non cadūt in deuȝ. neqȝ ꝑ participia
que ſequūtur naturam noīs ⁊ v̄bi. nec ꝑ
alias ꝑtes orōnes que non ſunt ſubicibi
les uel p̄dicabiles. Ex hiſ pȝ ꝙ deū n̄ poſ
ſumus notificare ꝑ diffinitioneȝ. ſȝ quali
tercūqȝ ꝑ circūlocutionem. vn̄ Ber. qd
eſt deus? ex quo oīa ꝑ queȝ oīa. in quo oīa
Quid ē d̄s? quo nihil melius cogitari po
teſt. Quid ē d̄s? voluntas oīpotēs. bēiuo
lētiſſima v̄tus. lumen eternū. incōmuta/
bilis rō. ſūma beatitudo. iuiſibilis. inacceſ
ſibilis i ſe. in ſuis ſpectabilis. ⁊ ſol⁹ mira
bilis. Multis modis aſſeritur aliqd d̄ d̄o
Primo ꝑ naturaleȝ rōem, que dictat ꝙ
vn⁹ d̄s ē remunerator bonoꝝ. ⁊ punitor
maloꝝ. ſcd̄o per fidē qua dicimus deum
vnū eſſe in ſubā. ⁊ trinū in perſonis. tertio
per ſacrā ſcripturaȝ. quarto ꝑ rōnes ꝓ
babiles. 5. per exteriores opiones. vel p̄
dicationes. Sȝ in his duobuſ mōis nō ē
intendū. niſi firmitatem hēat ab aliq⁹ p̄
dictorū triuȝ. Eſt. n. regula ꝙ qcunqȝ aſ
ſerit aliqd de deo qd̄ non eſt ſibi certum
ꝑ naturalem rōem. vel ꝑ fidem. vel ꝑ ſa
cram ſcripturam p̄ſumit ⁊ peccat.

De ideis ⁊ libro vite. Cap. 25.

i Dee reꝝ ⁊ exēplar ⁊ rationes ſic i
deo ſunt ꝙ idea iportat cām effici
entē conformē effectui. ſed exēplar cām
formalē. ratio vero cām finalē. Deus. n.
oīum rerū eſt p̄ncipiū a quo ſūt forma ⁊
exēplar. ad cui⁹ imitationē ſūt. ⁊ finis ad
quē ſunt. Hec tria ſic a ſe differūt ꝙ exē
plar vnū eſt. cauſata exēplar cōnotat cā
litateȝ. q꞉ v̄o in cā ſunt vn̄ ſcd̄ȝ rōnes ⁊
idee ſūt plures. q꞉ iſta reſpectu rerū di/
cuntur. Sūt itaqȝ plures idee que cōno
tāt cognitionē. Cognoſcibilia āt diſtigu
untur in cognoſcēte. Similiter ⁊ rōnes
in deo plures ſūt. q꞉ ſingula, cāta ſunt ꝓ
ꝓpriis rōnibus. Abſurdū eni eſt dicere. vt
ait Aug. equū creatum eſſe ea ratione
qua hoīem. Sciendū autē eſt ꝙ duplex
eſt pluralitas. vna quidem eſt reꝝ. ⁊ ſecū
dū hoc nō ſunt plures idee. ſiue exēpla/
ria, i deo. imo vna res ē que oīuȝ ē exem
plar. ſ. eſſētia diuina quā oīa imitāt. inqȝ
tum bōa ſūt. Alia v̄o ē ſcd̄ȝ itelligentie
rōem ⁊ ſcd̄m hoc plures idee ſī i deo. q꞉
. n. oīs res inqȝtū ſī diuinā imitāt eſſētiā
ꝑ ut ē imitabilis. n̄ tn̄ vno mō. ſȝ diuerſi
mode ⁊ ſcd̄ȝ diuerſos gradus. Sic igr̄ di
uina eēntia ſcd̄ȝ ꝙ ē imitabilī hoc mō ab
hac creata ē ꝓpa rō hui⁹ creature. ⁊ ſilr
de aliis. vn̄ ſcd̄ȝ hoc pl'es idee i deo ſunt
quia intelligitur diuina eſſentia diuer
ſos reſpect⁹ quos res hn̄t ad ipſā eā imi
tātes diuerſimode. h⁹ āt nō ſolum itelli/
gūtur ab itellectu creato. ſȝ ēt ab increa
to ipſi⁹ dei. Scit. n. de⁹. ⁊ ab eterno ſciuit
ꝙ diuerſe creature diuerſimode ipſi⁹ eſ
ſentiā eēnt imitaře. ⁊ ſecūdū hoc ab eter
no fuerūt i mente dina plures idee ſecū
dū ꝙ intelligunť. ſicut rōnes proprie re
rū itellecte in deo. hoc . n. importat nom̄
idee vt ſit. ſ. quedā forma intellecta ab a
gente. ad cuius exēplum exitus opus ꝓ
ducere intēdit. Dicendū eſt ergo ꝙ lȝ rō
nes i deo. ⁊ idee ſint vna v̄tus ⁊ vna lux
⁊ eēntia. dn̄r tn̄ plures rōeſ ⁊ idee pp̄ plu
ralitatē ideatorū. cuius exemplum hēs i
naturis. Videmus enim ꝙ omnes linee
circuli vniunť in cētro remote aūt a cē
tro differunt ab inuicē. Itē idee ſunt. ut
dicit Aug. forme p̄ncipales rerum que

diuina intelligentia cōtinētur. Dicēduz
est igr̄ q̄ sicut in mente artificis prius est
forma rei q̄ȝ opus exeat. sic idee rerū añ
mūdi cōstitutionē in mente creatoris e/
rant. Non. n. aliqd extra se aspiciebat se
cūdū q̄ mundū faceret. Ex hoc pȝ quod
oīs creatura prius in deo existit q̄ȝ in se
ipsa vnde cū ab ipso p creationē proces
sit ab ipso quodāmō distarī cepit. vñ rōa
lis creatura ad ipm redire debet cui pri
mo coniuncta fuit añ q̄ȝ eēt. ꝛ hoc pide/
as que nō aliud q̄ȝ ipse deus sūt ꝛ erunt
sic aūt ad locū vñ exeūt fluia reuertūt.
Res prout sī i dō dñr uita que iportat
rōem boni. Jo. p̄mo. Quod factū ē i ip/
so vita erat dicūtur ēt lux que importat
rōem Ṽi. Aug. sup ge. Creature i deo sī
lux. hec iō dñr. q̄ꝛ in deo ñ sūt mala neqȝ
falsa. Differentia ē inter exēplar. ꝛ librū
uite. ꝛ speculū. Exēplar nāqȝ dñr respcū
rerū vt exeūtiū. Lib vite rspū rerū ut r̄
deūtiū. Sȝ speculū respcū rerū ut eūtiū
De libro vite dicit. vgo de scō vic. q̄ li
ber uite est cuius origo' eťna incorrup
tibilis eēntia cognitio vera. scriptura in
delebilis inspectio desiderabilis. doctri
na facilis scia dulcis profūditas pscru
tabilis. Ṽba innumerabilia tñ vnū Ṽbū
oīa. Aia Ṽo moralr̄ loquēdo mltiplr̄ ē i
deo. s. sicut ramus i arbore. apis i flore.
nauis i littore. fessꝰ i thalamo. thesaurꝰ i
agro. scriptura i libro. auicula i nido. pis
cis i riuo quelȝ res in sibi pprio. stella i
firmamēto. imago i speculo. cera i sigil
lo. gemma in auro. mel in fauo.

De appropatis diuis psonis. Cap. 26.

q Uāuis oīa eēntialia oībus persōis
equaliter cōueniāt appropāť tam
pr̄i potētia. filio sapia. spūi scō bōitas. ꝛ
hoc pp exclusionē carnalis intellectus.
ne vȝ pr̄ rōe antiqtatis credať ipotēs fi
lius rōe iuuētut credať insipiēs. spūs sā
ctus rōe ipetuositat credať crudelis hec
rō pertiet ad simplices. s. q̄ potētia na
turaliter precedit sapiaȝ. ꝛ vtrāqȝ bonā
uolūtatē. De attribut itaqȝ ē loq dupr
aut secūdū rē. ꝛ sic oīo idē sūt nec aprop
antur. aut secūdū rōeȝ. ꝛ sic eorū quedā
appropātur. quedā nō. nā appropatio ni
hil aliud ē q̄ȝ spālis attributio rōe alicꝰ
cōformitatis cū pprio alicuius psone. si
cut potētia hȝ silitudinē cū pr̄e q ē pri/
muȝ vniuersale ꝛ sapia cū Ṽbo. ꝛ boni
tas cū amore. Predictā appropationeȝ
hēt cōsuetudo scripturarū que opa ma
nifestatiue potētie attribuit pr̄i. sapie fi
lio. bonitatis spūi scō. Alia ē appropatio
Hylarii. Eternitas in pr̄e q nō hēt pnci
piū iceptionis i se. nec pricipiū essēdi ab
alio. Spēs i imagine. i. i Ṽbo. q̄ꝛ sūme pul
chrū. vsus i munere. hoc ē i spū scō. q̄ꝛ
sūme pficuū ꝛ cōicatiuū ē. Jstud p alia
verba sic isinuat. Aug. in pr̄e vnitas in
filio equalitas. i spū scō equalitatisqȝ cō
cordia. Conuenit āt pr̄i vnitas. q̄ꝛ sicut
vnitas a nullo descendit. ꝛ oīs plalitas
ab ea defluit. sic deus pr̄ a nullo ē ꝛ alie
psone ab ipso sūt. Preterea sicut vni
tas de se gignit vnitatē. ita de se pr̄ gig
nit alterū se. i. filiū. Jn filio Ṽo dr̄ eē eq
litas quo equatur pr̄i. nō solū i potētia.
sapia. ꝛ bōitate. sȝ ēt i hoc q̄ꝛ sicut pr̄ dat
suā bonitatē alteri psone. sic ꝛ filius. Jn
spū scō aūt ē vnitas. equalitatisqȝ cōcor
dia. seu cōnexio. q̄ꝛ ē amor āborū. i. pr̄is ꝛ
filij. itē quarta appropatio ē q̄ i pr̄e ē rō
principādi ꝛ origināndi. q̄ꝛ sūme pricipiū
Jn filio vero rō exēplādi qa sūme pul
chrū. sed in spū sancto rō faciēdi. q̄ꝛ sū
me bonum. De potentia dei Cap. 27

p Otētia dei duplex ē. s. absoluta.
ꝛ ordinata. Multa Ṽo pōt. p̄mo.
mō. que nō pōt. scdo mō q̄ꝛ multa subsūt
sue potētie que nō cōueniūt sibi. ut face
re mala possȝ tñ ea cōgruētia. ꝛ sic possȝ
ea facere. Deus pr̄ oīa pōt oībus mōis.
q̄ꝛ pōt pducere de nō eē i eē. ꝛ hoc p cre
atōnē. Jtem pōt ex icōpleto cōpletuȝ fa
cere. ꝛ hoc p propagationē. Jteȝ potest
mutare vnū cōpletum in aliud comple
tū sicut pȝ itrāsubstātiationē panis i cor
pus xpi. De talibus dicit Aug. Deus do

aliqd posse.⁊ nos itelligere nõ posse. Po
tētia di apparet in mūdi initio.medio.ac
fine. In pncipio qdē qꝛ res creauit de ni
hilo. In medio āt qꝛ res ne i nihilo ↄ̄stan
tur sua potētia cōtinet. In fine vero. qꝛ
mortuos mira celaritate suscitabit. Ap/
paret quoqꝫ potētia dei i rebus spūalibꝰ
qꝛ cū diabolus ptātē hēat in nobꝫ immu
tādi sensū ⁊ fantasiā.āgelus āt hēt ptātē
sup hoc ⁊ sr̄ intellectū. Solꝰ āt ds nō so
lū hēt ptātem sr̄ tria pdicta.sꝫ ēt pōt mu
tare voluntatē. Aug.dicit qꝛ ds nos pue
nit vt vellimus.⁊ subseqtur ne frustra uel
limus.sꝫ ds sit oipotēs.tn̄ non attribuū
tur ei actus culpabiles. vt mētiri ⁊ male
uelle.nec pēales.ut metuer̄ ⁊ dolore.nec
corpales.ut comedere ⁊ dormire.nisi for
te transūptiue.nec actus incōueniētes q
pn̄t eē triplr̄.pzio si aliqs actus ↄ̄tradicit
die potentie.ut ē facere maiorē se. 2° si
cōtradicit eius ↄ̄itati. vt ē facere aliqd si
mul eē ⁊ non eē. vel q̄ pteritū sit futuꝝ.
3tio si cōtradicit eius bonitati. vt dānare
Petrū.⁊ saluar̄ Iudā. De his Anselmꝰ
Qōlibet incōueniēs ⁊ minimū ipossibile
ē apud deū. Horū āt hec est rō.qꝛ poten
tia dei cū sit perfectissima.nec ē de nihi
lo.nec ē sub aliquo.vn̄ non pōt deficere
peccādo.nec succūbere patiēdo nec ege
re subsidiū in aliqbus querēdo.ac p hoc
nec culpabilia.nec penalia. nec materia
lia pōt. Dicendū quoqꝫ q̄ ds pōt omia
per se.uel p creaturaꝫ illa dico oia posse
que sr̄ potentie.hoc anteꝫ iō dr̄.qꝛ posse
peccare nō ē potētie. sꝫ infirmitat̄. deo
āt cōpetit perfectū posse.⁊ pfectuꝫ diui
nū.de quo Dio. Dānatio ē nō peiore ex
cessus.tm̄ sꝫ oium pul.⁊ bo. oimoda ⁊ p
fecta posse sn̄o.firma ⁊ nō valens cadere
fortitudo. Notāduꝫ ergo q̄ quedā opa
tiones attribuūtur deo secūdū cālitateꝫ
⁊ nō secundn̄ eēntiaꝫ.vt comedere. cur/
rere quedā secundū essentiā.⁊ non secū
dū cālitateꝫ. vt iustificare.creare quedā
nec sic.nec sic ut peccare.

De ↄ̄tute miraculorū. Cap.xxvii.

Qoniā per diuinam potentiā fiunt
miracula.iō de miraculis ē agendū
Aug.aūt illud vocat miraculū qcqd ar/
duū.aut insolitū supra spem vl' facultatē
admirantis apparet. Ad hoc q̄ aliqd fit
miraculū quattuor requirūt̄ vel concur
rūt.pmū ē q̄ sit a deo.secūdū q̄ fit pt̄ na
turā.tertiū q̄ sit euidēs.quartū q̄ sit ad
fidei corroborationem vn̄ si aliqd istorū
quattuor defuerit mirū dici pōt nō mira
culū. Nota q̄ quedā sr̄ supra naturam.
quedam contra naturam. quedam pre/
ter naturam. Supra naturam sunt illa
quibus non est sile in natura.nec in po/
tentia nature sicut ē virginē pere. Con
tra naturā sunt que fiūt usu ↄ̄trario na
ture.tn̄ termināṫur ad cōformitatē natu
re.sicut ē ceci illuminatio.sꝫ preter natu
rā sunt que fiūt ordine sili nature. nō tn̄
p pricipiū nature. vt in mutatione ↄ̄gaꝝ
in serpētes.qꝛ illud potuisset fieri ordie
nature p longā putrefactionē.vt pꝫ per
ea que fiunt secundū rōes seinales. ↄ̄uꝫ
tn̄ qꝛ non fuit: Res qn̄ꝫ producit̄ ab agē
te sili successiue.hoc attribuit̄ nature. ⁊
dr̄ naturale.qn̄qꝫ producit̄ ab agente dis
sili in istanti.⁊ hoc attribuit̄ deo.⁊ dr̄ mi
raculū. Sciendū q̄ qn̄qꝫ potentia aie ⁊
eius actus ē naturalis.sicut visus ⁊ vide
re qn̄qꝫ potētia ē miraculosa.⁊ actus eius
naturalis.vt qn̄ cecus illuminatus videt
quādoqꝫ vtrūqꝫ est miraculosū. vt partꝰ
virginis. Nota q̄ miracula vl' mira fiūt
quādoqꝫ in ente. vt statio solis.⁊ eius re
trocessio. qn̄qꝫ fiunt i vegetabili: sic quā
do virga Aaron floruit. qn̄qꝫ in sensibili
sicut fuit in locutōe asine Balaam: qn̄qꝫ
in rationali. sicut fuit in ābulatōe claudo
rū. auditione surdoꝝ. suscitatōne mortuo
rū i partu ↄ̄ginis. Ut āt scimus qn̄ aliqd
miraculū fit. Nota differentiā int̄ ratōes
causales. seminales.⁊ naturales.qꝛ ratio
causal' ē potentia passiua creature absqꝫ
oi dispositione nature. vt solūmodo dꝰs
ex ea faciat qd vult. sicut fuit in partu ↄ̄
ginis.⁊ in talibus simplr̄ est miraculum

Ratio āt seīalis ē potentia passiua naē sȝ cū dispositione remota sicut fuit.i vir gis de q̄bus facti sunt serpētes.ꝛ hoc factum fuit i instāti.natura āt fecissȝ idē.sȝ non nisi paulati p longā putrefactionēȝ. vñ pȝ ꝙ ea que fiūt secūdū rationes seīnales.ptim sūt naturalia.ptim miraculosa. Ratio natalis ē potētia cū dispōne ppinqua.sicut pȝ in materia qñ ē in vltia sui dispōne.vt formā recipiat.ꝛ secūduȝ hūc modū ē ratio naturalis i grano seiato ad productionē segetꝭ ꝛ hoc ē miraculū. De scia dei. Cap.29.

Scit deus oia pñtialiter ꝛ simul pfecte quoqȝ ꝛ immutabilit̄.pñtialiter dico.hoc ē ita limpide.ac si cūcta essent presētialiter existentia.Simlr̄ ēt scit oia q2 uidēdo se.q sibi pñs est oia uidet. Perfecte quoqȝ.q2 cognitio eius nec potest augeri nec minui.Scit ꝛ imutabilitē q2 noscit oia p naturā sui intellectus q ē imutabil̄.Dicendū ergo ꝙ ds̄ cognoscit tpalia eternalit̄.mutabilia imutabiliter. contingētia ifallibilit̄.futura pñtialiter. depēdētia i ōpēdent creata i create.Alia vo a se.in se.ꝛ p se. Nota dr̄am int̄ sciaȝ dei.xpi.angeli.ꝛ hois.q2 deus scit oia sic uidet.n.multa in vno.i.a.se ipo.vñ in visione dei nō differt id qd̄ uidet.ꝛ p qd̄ uidet.sic in hoie q videt p oculū.q2 videt se p.se.ꝛ in se videt oia.xp̄s āt scdȝ ꝙ hō scit oia que scit ds̄ scia uisionis.lȝ non ita limpide sicut ds̄. Angelus vo deiformē hēt intellectum cum deo.i.illa que scit simul actu ꝛ scia visionis.sicut ds̄.lȝ nesciat oia que scit dus.sȝ hō vnū solū scit actu.q2 lȝ videat multa.illa tñ non videt vno actu videndi.sȝ multis.i.p multas rerȝ silitudines: Sapia dei lȝ in se ipsa ñ diuersificet̄.diuersa tñ fortit̄ noia. Inqȝtum.n.sapia dei cognosciua ē passibiliū dr̄ scientia.siue cognitio. Itē inqȝtū ē cognoscitia oium que fiūt in mūdo dr̄ eē uisio.inqȝtum ē cognosciua eoꝝ que bñ fiunt vr̄ approbatio.inquātuȝ ē cognosciua futuroꝝ dicitur puisio.iquantū est cognosciua eorū que ab ipso do facieda sic dicitur dispō.inquantū est cognosciua pmiandoꝝ dr̄ pdestinatio:inqȝtuȝ ē cognosciua dānandoꝝ dr̄ reprobatio.cognitio dia cuȝ sit pfcissima oia cognoscit distinctissime sub oibus ꝯditionibus quas res habent.ꝛ pp. hoc futura scit futura presentia.ꝛ bona approbāda.malaqȝ reprobāda. Si āt scire volueris qualit̄ ds̄ cognoscit mala. Notandū ꝙ ꝯtingit aliqd cognosci dupl̄r.aut p spēm propriā. aut p spem alienā. Primo mō puatio. Itē pmo modo cognoscit lu.secundo mō tenebre.Eodē mō qd̄ ē ꝙ pmo mō cognoscit bonuȝ.2o mō maluȝ.s.p spēm oppositi habitus. Nihil.n.ē maluȝ.nisi boni puatio.vñ dō ē ꝙ deus cognoscit bonū.p unicū mediū.s.p propriā essentiā.mala aūt p duplex mediū.nā p essentiā suaȝ cognoscit habitū oppōitū malitie.ꝛ illo habitu mediāte.ut ē in ipo deo cognoscente cognoscit defectū eius.ꝛ iō dr̄ mala a lōge cognosceꝛ:vñ psal̄.Et alta a longe cognoscit.i.male.

De pdestinatione. Cap.30.

Predestinatiōis diffinitionis assignant ab Aug.quattuor. Prima est. Predistinatio ē prescia bñficiorum dei.scda ē. Predestinatio ē alicꝰ ad gloriā preordinatio.tertia ē. Predestinatio est ꝓpositū miserendi.quarta ē. Predestinatio ē pparatio grē in pñti.ꝛ glorie i futuro. In.prima diffinitiōe notat dia cognitio.in scda electio.in. tia volūtas.i quarta directio i finē. Predestinationis cā efficiēs ds̄ est qȝtum ad effectus notatos in noie pdestinatiōis. Materialis āt cā est illa q pdestinat̄.sed formalis ē modus vel ordo pdestinatiōis.q2 pmo datur grā.ꝛ opus hoc glia Cā final̄ ē vt scimꝰ sci ꝛ imaculati i cōspectu di. Nota drāȝ int̄ hec que pōit. Paulus apl's.s.vocatōnem.iustificationē.pdestinationeȝ.ꝛ magnificationē.Uocatio.n.retrahit a malo Iustificatio r̄spicit initiale bonū grē.predestinatio respicit grē bonū finale.Ma

gnificatio vero ē bonū glorie future. uel dicas ꝙ predestinatio ꝑ grām gloriā ꝑ parat. Uocatio grām offert. Iustificatio illā cōfert. sed magnificatio ꝑ grām gloriam multiplicat. Sciendū ꝙ duplex ē actio in diuinis: sicut in naturalibꝰ. Una ponit aliqd i rē extra ut calor ignis. Alia nō ut visio ⁊ sic visio in diuinis ē duplex actio. Alia vero. vt predestinatio. que nō infert rebus necessitatē. sicut verbi grā Deus scit si iste sit comesturus hodie. ul' nō nihilominus iste hȝ ptātē comedēdi. ⁊ manuȝ ad os porrigendi. q2 si predestinatio rebus necessitatē iponeret multa sequerent̄ incōuenienti. nā frustra ꝓponerent̄ bonis p̄mia. ⁊ malis supplicia. Itē iniuste remunerarēt̄ boni. ⁊ punirentur mali. Itē malorū nostrorū deus auctor esset. Item nec sperādi aliquid. nec supplicandi ulla eēt ratio. Itē euacuaretur libertas arbitrij que se hēt ad vtrūꝗ. Item nec bona facientes eēt laudabiles nec mala facientes vituperabiles. Sciendū tamen ꝙ hoc est duplex. Si deus preuidet hoc. hoc necessario euēiet. quia cōiunctiȝ ē vera. diuisim falsa. ⁊ est ibi necessitas cōsequentie. non cōsequētꝫ q2 licet ibi sit hitudo. siue illatio vniꝰ cathegorice ad aliā. nō tamen necesse est ꝙ ipsi termini sint actu. verbi grā. Si hō ē animal est necessitas est cōsequentie nō consequentis. nā hoc potest nō eē cū materia. tam̄ stabit. ⁊ de hoc habemus exēplū. Boetij in libro de conso. Si aliquis videt aliquē facientē rotā. necesse est ꝙ iste faciet rotā. nec tn̄ visus eius ē cā illius factōis. sic deus uidet mala illius opa nec tam̄ ē cā quare male opetur verūtn̄ fiet si preuisū ē. Item bonū exēplū'. Si aliquis hȝ oculū tāte pspicacitatis. ut uideret futura. nō ideo ligaret res ad euētū. Item artifex i materia nodosa bn̄ videt defectuȝ effectus. nihil tn̄ est cā effectus. Itē due sūt pagine libri vite. Una ē p̄ntis iustitie a qua pōt qs deleri. Alia est dispōnis eterne d̄ qua nullus delebitur. Dr̄a est iter predestinationē ⁊ p̄sciētiā: q2 predestinatio ē precognitio bonorū cū cāitate eorūdē. sed p̄scientia dicit precognitionē malorū sine cāitate que potius residet penes liberū arbitrium'. Cū dr̄ a sanctis ꝙ p̄destinatio orōnibus adiuuatur. nō ē sic intelligendū ꝙ tp̄ale causet eternū. sȝ hoc q̄ntū ad effectū predestinationis iuuat orō. s. quātū ad grām ⁊ gloriā. q2 secundū illa bn̄ coopatur liberū arbitriū predestinatōi. vn̄ sicut d̄s aliquē saluādū preuidet. sic ⁊ modū quo saluari debeat ꝑꝑ quod stultus ē q dicit Uolo facere qd̄ placuerit. q2 si saluari d̄beo saluabor. uel si dānari dānabor. Sicut stultus esset ifirmus q2 diceret. Uolo comedere ⁊ bibere qd̄ placuerit. q2 si curari debeo curabor. vel si mori debeo moriar. sic. n. inutiles eēnt ⁊ medici ⁊ medicine. Sane si deus pmittit liberū arbitrium ꝙ se habeat ad vtrūlibet in malū cadere. hoc nō pmittit. nisi iuste. Rursus si per grām preueniat nulli facit iniuriam. Cū ergo deus malos dānat ⁊ reprobat opatur secūdū iustitiā. qn̄ vero p̄destinat agit secūduȝ grām ⁊ misericordiā que nō excludit iustitiā. Uoluntate aūt p̄ma uult deus omnē hominē saluū fieri inquātū hō est. Uoluntate aūt secūda non uult iustū hominē reprobū. iquātū ipse est talis. Uoluntas igitur antecedens respicit ordinē nature in fineȝ pro ut a deo condita est. volūtas vero consequens respicit ordinē persone. prout ē libero arbitrio suo vel alieno i finē disposita. Hec de realitate dicta sūt. sed logice loquendo cū saluatio hominis sit cōtingens de necessitate determinari nō potest quod enim potest esse ⁊ non esse cōtingens non necessarium. sicut philosophus dicit in libro secundo perimen. Si uero queritur quare deus hunc predestinauit siue elegit. et non illum. hoc iexplicabile est in hac vita mortali. Per hoc. n. exclamat Apꝰ Ro. xi. ca.' O altitudo diuī sa. ⁊ s. dei. q̄ȝ i cō. sīt iu. ⁊ i. u. eꝰ

Si eni dicimus q reprobi repellunt gratiam hoc verũ est. sz si eẽnt predestinati nõ repellerẽt finaliter vñ Aug. li. d pde. scõ. Gr̃a inqt que occulte humanis cordibus attribuit a nullo duro corde respuit ideo qppe tribuitur vt duritia cordiũ auferat.

De prescia ꝛ reprobatõe. Ca. 31.

r Eprobatio ẽ vt ait Aug. prescia iniquitatis quorũdam ꝛ pparatõ dãnationis eorũdẽ. vñ nota q i reprobatione tria sũt vnum ẽ preuisio inigtatis ab eterno alterũ. obduratio. i. subtractio gr̃e i pñti. tertiũ ẽ preparatio pene et̃ne in futuro. Si ergo querit vtruz reprobatio hẽat cãm ex parte hois quãtũ ad p̃mum meritũ hominis nõ est cã q ad. secũdũ cã est. meritoria ꝛ effectiua. ecõtra in pdestinatione sũt tria ꝯtraria. sz in h est differẽtia. q pdestinatio pparat gloriaz secũdũ beneplacitũ. sed reprobatio p̃parat penã secũdũ exigentiã meritoruz De obduratiõe sciendũ est q trãslatiue dr̃ secũduz similitudinẽ obduratiõis i cõporibus. Duritiã ãt corpoꝝ sequitur triplex propetas. primũ est ĩhabilitas ad suscipiẽdum ipressionẽ. secũdũ ẽ stabilitas ad permanendũ in se. tertiũ ẽ fortitudo ad resistendũ. His mõis dr̃ cor obdurari triplr̃. vno mõ p inhabilitatẽ ad suscipiendã gratiã. secũdo mõ per firmã adhesionem ad peccatum. tertio mõ per rebellionez diuinarũ inspirationuz ꝛ mandatorum dei. vñ querendũ ẽ vtrum psciti a deo possint demereri. ꝛ ecõtrario. ad qd dd q scia dei cõparatur ad res creatas sicut ars ad artificia. vñ sicut ars non solũ est cognoscitiua. sz ẽt factiua eoꝝ que secũdũ artez fiũt. eorũ vo quibus ab artis regulis deuiat ẽ cognoscitiua tãtum ita ut scientia dei ẽ cognoscitiua ꝛ factiua oium bonorũ. malorũ ãt nõ. siue pccõrum que sũt deuiatiões quedã ab eterna lege ipsi. Scia di ẽ cognoscitiua tm̃. nõ autẽ cãtiua. ꝛ sic patet q boni q per gratiã iustificant. non solũ sunt ab eterno cogniti a deo. sed etiã ad gratiã habebam Peccatores ãt neq iustificãtur per gratiã. nec sunt electi vel pordinati a deo ad culpã. sed soluz psciti q non sũt gratiam hituri. sed sine nature relinquẽdi. ꝛ q nõ omne agens põt in id quod ẽ supra se natura sibi relicta nõ potest in actuz meritoriũ qui ẽ supra. facultatẽ natur̃. potest ãt in actũ peccati qui est demeritorius. sic ꝛ in aliqd infra naturam humanã existẽs homo. n. peccando descendit a dignitate sue nature. ꝛ sic patet q prasciti possent demereri facilius q mereri.

De voluntate dei. Cap. 32.

u Oluntas dei duplex est. s. uoluntas signi ꝛ bñplaciti. voluntas beneplaciti est duplex. s. antecedens. de hac vide. supra caplo proximo. que sepe expletur. ꝛ per cõsequens hec nunquaz remanet iexpleta. Alia est uolũtas signi ꝛ hec qñq remanet inexpleta. huiusmõi ratio est. q voluntas dei põt sumi dupliciter vl proprie. sic accipitur volũtas bñplaciti vel metaphorice. ꝛ sic accipit voluntas signi. Primo mõ dr̃ deus aliqd velle. ꝛ hoc velle ipse deus ẽ. secũdo mõ metaphorice ẽ ad modum uolẽtis se hẽre. ꝛ hoc velle nõ est deus. hec igit diuisio nõ rei. sed vocis est. sicut ire põt dici. vel proprie mot ire. vel metaphorice signũ ire. volũtas beneplaciti dei ꝯñs est recta ꝛ efficax. ꝛ irreprehensibilis. vnde quia est recta. nullus est rectus. nisi conformetur ei. Item quia est efficax nihil sine illa potest effici. nihil contra illaz potest fieri. per nullum potest impediri. itẽ quia irreprehensibilis est. nihil precipit. aut permittit. nisi iuste. nihil agit. aut cõsulit nisi bene. Signa beneplaciti sũt qnq scilicet preceptio. prohibitio. consiliuz permissio. ꝛ operatio. quorum numerus sic accipitur. voluntas diuina proprie loquendo. aut presentium. aut futurorum est. Si respũ presentiũ aut id est bonũ ꝛ sic ẽ impletio aut malum. ꝛ sic est permissio. Si respectu futurorũ sic ẽ triplex aut est malũ. ꝛ sic ẽ prohibitio. aut bonũ

necessarium. ⁊ sic est ꝑceptio. aut bonū supererrogationis. ⁊ sic est consiliū. Contra tria pma potest aliqd fieri. q̄ꝛ se hn̄t ut in fieri. sed cōtra duo vltima. s. promissionē ⁊ opatiōnē nihil potest fieri qa se hn̄t vt in facto eē. ⁊ qđ perfectū est non potest nō fieri. De his signis nota q̄ preceptū dicit obligatiōnē ad faciēdū bonū prohibitio dicit obligationem ad vitandū malū consiliū dicit doctrinā p quā scimus q̄ id qđ cōsuliter si fiat affert pmū si nō fiat affert suppliciū permissio dicit priuationē cohibitionis. ⁊ ē signū diuine uoluntatis. nō respectu mali qđ pmittit̄ sed respectu boni qđ ex malo pmisso. ɔ̄r. Nō. n. permittit deus malū fieri. nisi ex se ipso aliqđ bonuz eliciat. ut pz in tētationibus diaboli que prosūt multiplr sanctis. Preterea si nō esset malū nō eēt i bono pulchritudo. nisi absoluta. Nunc vero pp cōparationē ad malū clari⁹ elucescit. Operatio notat factionē i re per quā refert̄ creatura ad creatorē. De conformitate voluntat̄ nostre ad deū sciendum est q̄ duplex ē conformitas. s. proportionis. ⁊ proportionalitatis. Primo mō est cōformatas voluntatū in se scđz rationē essentie. ⁊ sic ē ipossibile. hoc mō q̄ꝛ finiti ad ifinitū nulla ē ꝓportio. scđo. modo ē conformitas que ē scđm silr se hr̄e qđ fieri potest. possibile ē. n. idez volitū esse. al' vtrobiqꝫ. vt. s. homo velit id quod deus scđz uelle quo vult nos velle deus. qđ si humane attendim⁹ in forma volendi. tūc si volumus hēre mercedez nr̄i corporis oz q̄ semp conformemur ei in forma volendi. Si autē querit̄ vtrum absolute teneamur. dn̄dū ē q̄ conformitas est quedā in actu ad quā n̄ tenemur nisi habita charitate. ⁊ nec tūc nisi ꝓtpe ⁊ loco ut qn̄ quis cogitat dei veritatē. s. articulos fidei tenet̄ credere. qn̄ cogitat dei bonitatem tenet̄ diligere. Est alia cōformitas in habitu ad quā non tenet̄ qs nisi quādo actu dei bonitatē recogitat. q̄ꝛ tūc tenet̄ se ad charitatē dei ꝑparare De conformitate āt i uolito sciendū qđ volūtate sēsualitat̄ n̄ tenemur cōformari volūtati diẽ nec i uolutio nec in forma volendi. Voluntas sensualitatis tm̄ est animātis. unde q̄ꝫtū ad hoc nos hac volūtate non peccaremus. si rō huic uoluntati iūcta non foret. cuius est alteritatē reprimere. sed volūtate rationis deliberatiua tenemur deo conformari in volito quod constat nobis deū absolute uelle. ut salutem nr̄az. vel congruit nobis uelle. Si vero n̄ congruit nobis q̄ꝫuis bonū sit in se n̄ vult de⁹ id nos velle. vn̄ hoc non tenemur uelle nisi inq̄ꝫtū est volituz a deo vnde si scio deū velle mortē pr̄is mei. tn̄ possū vitam velle ⁊ laborare ad hoc. q̄ꝛ n̄ vult deus velle me pr̄i meo cōtrariū. Item volūtate conditionata non tenemur đo conformari. ut qn̄ pluit uellemus q̄ non plueret si deus uellet. qa volendo coditionalit̄ non discordamus a uolūtate đi. q̄ꝛ hoc n̄ est velle simplicit̄ Itez id qđ de⁹ non vult simplr ⁊ absolute. ut sniam cōminatōis quā aliqn̄ mutat qn̄ merita mutāt n̄ tenemur velle. Conformitas diẽ volūtatis quadruplr pōt considerari secūdū hitudinē quattuor cāꝝ. prio. secūdū cāz matialē. ut qn̄ idē ē uolitū quod se hz ut materia circa quā ē actus volūtatis. ⁊ iō ista cōformitas ē secūdū qd tm̄. ⁊ n̄ simplr. qa eē simplr n̄ ē a matia vel forma. scđo mō accipit̄ cōformitas secūdū cāz efficiētē. sicut qn̄ aliqs uult hoc quod deus uult eū uelle. q̄ꝛ deus hāc volūtatē i eo facit. deus. n. unamquāqꝫ volūtatē i bonum ordiauit. ⁊ hoc uult nos uelle ētiā scđm cāz finalē. ut qn̄ qs in gloriā dei sua facta ordinat propt̄ quā ⁊ deus facit omia. ⁊ in his duobus eēntiali. ois cōformitas cōsistit. quarto secūdū cām formalē ut. s. ex charitate uelit qs quod vult. sicut ⁊ deus ex charitate vult oia. ⁊ i isto cōsistit perfectio conformitatis. vt. s. actus volūtatis nr̄e tanto sit uolūtati diue cōformior quāto est melior ⁊ perfectior. Ex predictis collige quod perfecta seu completa conformitas ad deū cōprehēdit quattuor. P⁹

vt velimus qđ deus vult. secūdo vt velimus qđ uult nos velle. tertio vt velim⁹ pp qđ uult. quarto ut velimus eo modo quo uult. Sed cōformitas nō plena ē tripliciter. pmo si cōformatur qs deo in volito tm̄. sicut ⁊ iudei conformes erāt deo in morte xpi. secūdo si conformetur qs in uolito ⁊ in fine. sed nō in modo. vt qñ qd non fit ex charitate. tertio qñ quis cōformatur in uolito ⁊ in mō. sed non i fine. ut cū ad alium bonū finem tm̄ retorqueat intentio. De iustitia dei. Cap. 33.

Iustitia di tribus mōis sumit. pmo modo qñ redditur alicui qđ meruit. secūdo modo qñ promissū soluitur. tertio modo qñ iperfectū pficitur. pmo mō remuneratio bonorū ⁊ punitio reproborū ē opus iustitie. secundo mō incarnatio xpi opus ē iustitie. quia promissū fuit hoc per prophetas. tertio mō dr̄ opus iustitie qñ deus peccatores iustificat cum se ad gratiaꝫ habilitāt. faciēdo qđ in se ē. Nota q̄ in oibus operibus di inuenitur iustitia ⁊ misericordia. sꝫ iustitia quādoqꝫ ē occulta. ⁊ misericordia manifesta. vt i iustificatione impij. ⁊ in primo aduētu xpi aliquando ē econtrario. s. aperta iustitia. ⁊ occulta misericordia. vt in punitione paruulorꝫ sine baptismo dicentiū. ⁊ in secūdo aduentu xpi. Aliūde vtrumqꝫ ē occultū vt in tribulatione quorundā. licet iustorū innocentiū. sicut fuit in Job ⁊ i ifirmitatibus paruulorum. aliqñ vtrumqꝫ ē apertum. vt i remuneratione iustorꝫ. ⁊ damnatione reproborū. q2 illos remunerat supra meritū. ⁊ istos punit citra cōdignum. qđ est misericordie. sed vtrisque retribuit secūdum merita. hoc est bonis bona. ⁊ malis mala. qđ est iustitie. Si uis scire qua iustitia puniat̄ homo ꝓ peccato momentaneo eternaliter vide pmo auctoritates Jsaie. 66. Uermis eorū nō moritur. ⁊ ignis eorum nō extinguet̄. psal. 48. Jbunt in ꝓgenies patrum suorum ⁊ vsqꝫ in eternū non videbūt lumē. Math. 25. Jte maledicti in ignem eternum. Apoca. 8. Ascēdit fumus eorū in secula seculorum. Jtē Grego. in quarto dialogorū. Si deus plus nō attenderet cor q̄ꝫ facta iniusta posset dici talis iustitia. sed q2 deus intuetur cor. iustū est vt sine fine puniantur q nunq̄ꝫ vellēt viuere sine peccato. Rōibus idem ostēditur. q2. n. homo peccauit in suo eterno. merito punietur i eterno dei. Jtē materia ignis ē eterna. s. macula peccati. ergo ⁊ pena. Jtē peccatū est contra illū qui est ifinitus. ergo pena debet esse ifinita. sed hoc nō potest esse acerbitate. vnde oportet q̄ fit diuturnitate. Jtē cū homo peccat erat in infinitū quodāmodo rōnalis. irascibilis. ⁊ concupiscibilis qñ finitum ꝑponit infinito illa qdem iudicāndo. ista adherēdo. ⁊ ultiā appetendo. vnde cōgrue debet eē pena infinita. Jtē mala voluntas reproborꝫ eterna ē. ergo ⁊ pena. Jtem ostenditur exēplis. quia venditio momentanea dat ius possidendi perpetuū vulneratio momentanea cicatricem infert perpetuam Jtem casus in foueam tēporalis est diectio perpetua. Jtē effossio oculorū tēporalis est. ⁊ cecitatē operatur perpetuam Jtē crimen lese maiestatis t̄pale est serui t⁹ ꝑpetua. Jtē potio ueneni momētanea mortem operat̄ perpetuaꝫ. Dicit Aug⁹ q̄ reddit deus mala pro malis hoc ē penā ꝓ peccatis ꝓ iustitia. q2 iustus est. vl reddit bonū pro malis. hoc est grāꝫ iniustus. qm̄ bon⁹ ē. vel reddit bona ꝓ bonis hoc ē grām ꝓ grā q2 iustus ⁊ bonus ē nūq̄ꝫ reddit mala pro bonis. qm̄ iniustus nō ē. Aliqs punit in p̄nti pp seipsū. vt peccatū preteritū in eo purget. Jo. v. Ecce sanus fact⁹ es vade ⁊ ā. nō. pec. ⁊c̄. Jtē vt pp peccatū ꝑpetuo cruciet̄. tā hic q̄ꝫ i futuro. Exēplū hēs de Herode ⁊ đ Anthioco. Jtē vt culpa declinet̄ vt i Paulo q cecat⁹ fuit ꝑsecutor vt p⁹ illuminaret̄ m̄ dicus p̄dicator. ii. ad cor. xi. Ne magnitudo re. ex. me. ⁊c̄. Jteꝫ ut glīa in futuro detur. Actuū. xiiii. Oportet nos p multas tri. it. ⁊c̄. Jn pmis duab⁹ causis exercet

deus iustitiam. In duabus sequentib⁹ mi
sericordiã. q̃nto punitur quis ꝑpter deũ
s. ut glorificetur. Jo. Neqꝫ hic peccauit.
neqꝫ parẽtes eius ⁊c. 6⁹ pũitur quis ꝑp
proximũ. s. ut edificetur. sic fuit punitus
Thobias. ut alijs daretur exẽplũ patiẽ
tie. sic puniũtur etiã innocẽtes pueri. ne
videatur incõueniens peccatorib⁹ si q̃nqꝫ
tribulantur. Justo dei iudicio puniuntur
q̃ vel cõcessis abutũtur. ut. Adam vl' ꝯ
cessa rapere conanť. ut lucifer.

De misericordia dei.

Cap. .54.

MIsericordia secundũ ethimologi
am dr̃ tribus modis. Primo dici
tur misericordia quasi miseriã cordis di
uidens sicut dr̃ in auctoritate. Celi nõ in
digent misericordia. q2 in eis nulla ẽ mi
seria: secũdũ hunc modũ miseria solũ
mõ ẽ i terra. scd̃o modo dr̃ quasi mittẽs
seorsum cordis rigorẽ. sicut accipitur ibi
Misericordia ⁊ veritas obuiauerũt sibi
nã veritas p rigorẽ procedit: sed miseri
cordia hũc rigorem tẽperat remunerãs
supra meritũ. ⁊ puniens citra condignũ
sic est misericordia etiã i iferno. t'tio mõ
dr̃ misericordia quasi mira suauitas ri
gans corda. sic misericordia maxime est i
celo. lꝫ deus sit iustus. sicut ⁊ misericors
tamẽ dr̃ ei propriũ esse misereri poti⁹ q̃ꝫ
esse iustũ. q2 nihil reqritur ad cõplẽdũ
opus misericordie. nisi voluntas eius. sꝫ
ad cõplendum opus iustitie reqritur ẽt
aliquid ex pte hoĩes exigentia. s. merito
rũ. Misericordia dei pꝫ in effectib⁹ di
uinorũ beneficiorũ. dat. n. reis veniã di
mittendo tam peccati reatum q̃ꝫ peccati
sequelas. de q̃bus duobus psal. cii. Qui
propiciať oĩbus iniquitatibus tuis. quo
ad primũ. Qui sanat oẽs infirmitates tu
as. quo ad .2. Jtem largiť iustis gratiam
dando. s. virtutis habitũ ⁊ ỽtutis motũ
ut per primũ faciat hoĩem deo gratũ ac
vita eterna dignũ: sed per .2. augeatur ei
meritũ. De his duobus. psal. cii. Qui co
ronat te i misericordia. quo ad pmũ ⁊ in i
serõnibus. quo ad .2. ⁊ loq̃tur de corona
grẽ. Jtẽ confert sanctis gloriã. ⁊ hoc du
plr. quia nunc in spe. ⁊ tãdẽ i re. De his
psal. cii. Qui replet in bonis desiderium
tuũ. quo ad pmũ. renouabitur vt aqu le
iuuẽtus tua. quo ad .2. Jtẽ ex misericor
dia deus patienter expectat peccatores
benigne reuocat. vlcisci dissimulat. d' mĺ
tis periculis liberat. grãm liberaliter do
nat. datam multiplicat. multiplicatã con
seruat. conseruatã in celo premiat. Jteꝫ
ex misericordia deus ꝑpeccatorem ad' se
redeuntem hylariter suscipit. ad penitẽ
dum cor emolit. offensam cito remittit
iniurie post remissionem non meminit.
Jtem ex misericordia dat deus aduersa
ut pcc̃m purget. dat ꝓspera. vt ad amo
rem prouocet. dat sacramenta. ut meri
tum cumulet. dat precepta vt premio
ditet. Jtem ex misericordia errãtes ad
se reducit. euntes ad se cõducit, ꝓcadẽtes
erigit stantes tenere non desinit. perue
nientes in gloriam introducit.

Explicit liber primus. Incipiunt.
Capitula secundi.

De ipsa rerum creatōe. Cap. pm

Summe bonitatis triplex effluxio est. s. per generationē. per spirationem. ꝛ per creationem. due priores emanat ones sūt ab eterno. tertia ē ex tpe de qua nūc est agēdum. Inter creare. generare. ꝛ facere differentia ē. qꝛ res d nihilo existit in eē p creationē. sed exit i esse de aliquo p factionem. qꝛ facere est operari d aliena materia. sed de substātia exit in esse per generationem. Deus ē rerum triplex cā. s. efficiens. exemplaris ꝛ finalis. sed nullo modo materialis. Inter operari dei. ꝛ creature differentia ē quia deus operatur in instāti. angelus autem repente. sed natura paulatim. Preterea. rerum principia sunt a deo. ꝛ immediate. effectus vero consequentes sūt ab ipso mediante natura. nihil autem est a deo immediate tantum. Circa mūdi creationem quattuor erant errores. Quidā dicebant mundum eternum. Alij dicebant mundum qdem factum. sed habuisse materiale pncipium. ꝛ non esse de nihilo. Alij dicebant deum superiores creaturas p se produxisse. sꝫ iferiores p ministeriū āgelorꝫ. Alij ponebāt duo pncipia sicut manichei. vnū. s. sūme. bonū. ꝛ aliud summe malum. dicentes incorruptibilia esse a bono principio. corruptibilia a malo Hos omnes errores excludit Moyses primum cū dicit. In pncipio secūdū ibi

Creauit.3.quādo dicit deus.4.cū sequi
tur.Celū ⁊ terrā. Tenendū ē etiā q̄ de
us oia sīul creauit.nec aliquā nouā spēz
postmodū addidit quō prius nō fecerit.
vel i se.vel in suo sil'.vt hoīum animas
vel in ratione seminali sicut patet in hiſ
que naturaliter itroducūtur in eē.⁊ hoc
est quod dicitur deum die septima quie
uisse non quidem a labore.vel ab opere
sed a nouarum specierū conditione.De
operibus vero sex dierū dicūt quidam
nunquā in illis debere intelligi ordinem
temporis.sed nature.q2 dicunt omnia si
mul tempore fuisse facta.creata.⁊ dispo
sita.ac in suis speciebus distincta.Alij di
cunt omnia simul creata in materia.sed
non in tali forma sicut in diebus sequen
tibus receperūt.⁊ hec opinio magis seq
tur vltimā litteram.sed prima magis se
quitur rationez. Deus.n.dupliciter op
atur.aliqua nāq3 facit mediante natura
⁊ hec fiunt successiue.aliqua facit per se
immediate.vt creare.peccata dimittere
gratiam infundere ⁊ huiusmodi.⁊ talia
fiunt incontinēti.⁊ perfecte.⁊ complete
Cū ergo deus primordiales res non pro
duxerit mediante natura.sed imediate.
⁊ per se vr̄ q̄ in instanti fecerit eas pfec
tas.⁊ cōpletas.tam in materia q̄3 in for
ma.Coeue sūt quattuor.he primitiue re
rū creature.Celū empireum.angeli.ma
teria mundi.⁊ tempus.

De distinctione creaturarum
i generali. Cap. 2.

c Reatura mūdi triplex ē.s.corpo
ralis tm̄.vt elementa. spūalis tan
tū ut angelus.composita tantum ex his
vt hō.corporalis quoq3 natura distingui
tur i corpora lucida.vt sydera.⁊ opaca.
vt terra ⁊ metalla.⁊ huiusmodi.atq3 per
spicua siue diaphana. vt aer ⁊ aqua.cre
ature quedā secūdū.Grego.hn̄t eē tātū
vt lapides quedā viuere.ut arbores que
dā sentire vt animalia:quedā intelligere
vt homines ⁊ angeli. Distinguitur aūt
mūdus triplex.s.architypus i.deus ⁊ dr̄
ab archos quod ē princeps.⁊ typus qd̄ ē
figura.i.principaliſ figura q2 ipse ē exem
plar mūdi sensibilis. Itē est mundus q
dr̄ macro cosmus.i.maior mundus.vt ē
iste mūdus sensibilis.Itē est mūdus qui
dicitur micro cosmus.i.minor mūdus.ut
ē hō.De his tribus.Job.In mūdo erat
ecce primuz.Et mūdus per ipm factus ē
ecce secūdū.Et mūdus eū non cognouit
ecce tertiū. Differentia ē inter elm̄ ⁊
elementatū.⁊ quintam essentiā.Elm̄ est
primū cōpōibiliū:⁊ n̄ compositū.vn̄ nec
terra nec aqua.nec aer.nec ignis purum
elm̄ est.⁊ simplex apd̄ nos.q2 iter se inui
cē ista cōmiscētur.⁊ maxime in ea parte
vbi se contingūt. Elementatū est quod
l3 corpus cōpositu3 ex quattuor elemen
tis. 5.eēntia est corpus p se differens ab
oībus elementis:⁊ elementatis.tā in ma
teria q̄3 in forma.tam in natura quā in v
tute nō hn̄s i se contrarietatē.vnde nec
cām corruptionis. Opera sex diez put
Moyses distixit moraliter sic hn̄tur.Si
gnificant.n.res create de nihilo ipij iust i
ficationē.Firmamenti operatio.boni p
positi confirmationē.Aquaz cōgregatō
cordis adunationē. Syderū pfectō exē
plū bone operationis.Pisciū ⁊ auium
formatio statū actionis ⁊ cōtēplationis.
Hois plasmatio rectitudinē intentionis
Post hoc vero sequitur septia dies et
nitas.s.requies. Est locus sūmus.i.celū
vbi sola letitia.⁊ ē infimus.i.infern9.vbi
sola tristitia.⁊ est medius.i.mūdus i quo
sūt sūma sperāda.⁊ ifima metuēda.Dia
bolus igr̄ a sūmo corruit.⁊ in infimum d
tursus est.q2 repandus non erat.Homo
vo a sūmo non cecidit.⁊ i medio colloca
tus est vt eēt ei locus quo ascenderet p
iustitiam vl' descenderet per culpā.Itē
Ugo de scō vic.dicit q̄ est aliqs locus i
quo solū ⁊ summū bonum est.s.celu3 ali
quis in quo solum ⁊ summū malū est.s.in
fernus aliquis in quo solum malum est
sed non summū s purgatorium.aliquis i
quo bonum ⁊ malum est:sed neutrū sum

mum.ſ.mundus iſte.

De diſtinctione orbium tam celeſtium quam elementorum. Cap. 3

c Orporalis mundi machina tota conſiſtit in duobus.ſ.i natura celeſti ⁊ in natura elemẽtali. Celeſtis ãt diſtiguitur in tres celos ꝑ̃ncipales.ſ.in celũ chriſtalinũ.⁊ empireũ.⁊ firmamẽtũ. Jntra firmamẽtũ quod ẽ celũ ſtellatũ cõtinentur.vii.orbes planetaꝝ q ſũt. Saturnus. Jupiter. Mars. Sol. Venus. Mercurius. Luna. nomine ãt celi criſtalini. ſiue aquei intelligit̃ illa pars materie ꝑ̃me que ſcd̃m phm̃ formata ẽ in duos orbes quoꝝ prior eſt primũ mobile. Jſtorũ orbiũ natura eſt ꝙ oẽs mouẽtur excepto empireo quod qetũ eſt. Natura ṽo elemẽtalis in quattuor ſperas principales diſtinguit.ſ. Jgnis. Aeris. Terre ⁊ aque Spera ignis tria habet interſtitia.ſ.ſuꝑnum.quod vocat̃ igneũ.⁊ medium ⁊ infimũ quod vocatur olympiũ. Similiter aer tria habet iterſtitia.ſ.ſupremũ quod vocat̃ ethereũ.⁊ mediũ ac ĩfimũ qđ vocatur aereũ.⁊ in ſupremo ẽ calor lux ꝑꝑ ſolis ꝓpingtatem. Similiter ẽ in infimo .ſ.propter radiorũ repercuſſionem a terra. Jn medio autem interſtitio ad quod non pertigere põt reꝑcuſſio radiorũ eſt frigiditas ⁊ obſcuritas in quo dñr hitar̃ demones q detruſi ſunt in hunc aerẽ caliginoſũ. Jbi ẽt fiũt tẽpeſtates tonitrua grando niues.⁊ ſilia. Ex his collige ſeptẽ orbes terrã ⁊ aquã ambientes qui omnes pñt vocari celi. Jſtos aũt excellit celũ trinitatis ipſe deus q ẽ in oibus ⁊ ſuꝑ oia. Diſtantia dictorũ orbiũ ⁊ planetaꝝ hec eſt. A terra vſqꝫ ad lunam ſũt miliario.15625.hec ſunt ſtadia.1260.a luna vſqꝫ ad Mercuriũ ſunt miliaria.7912.⁊ ſemiſſe.a Mercurio vſqꝫ ad Venere tãtũdẽ A venere vſqꝫ ad Solẽ ſũt .24433. A Sole vſqꝫ ad Martẽ.ſunt miliaria 15625. A marte vſqꝫ ad Jouem.6812. A Joue vſqꝫ ad Saturnũ tantumdem. A Saturno vſqꝫ ad firmamẽtũ.24427.

Ex his colligitur ꝙ a terra vſqꝫ ad celũ ſtellarum ſunt miliaria.19375.

De natura celorũ et ſuꝑiorũ corporuꝫ Cap iiii

c Elũ eſt corp⁹ purũ natura ſimpliciſſimũ eſſentia ſubtiliſſimũ.icorruptibilitate ſolidiſſimũ,quãtitate maximũ qualitate lucidũ dyaphanitate ꝑſpicuũ. materia puriſſimũ.figura ſpericũ.ſitu locali ſuꝑ̃mũ.ãplitudine creaturaꝝ i ſe aliquarũ cõtẽtiuũ. Jſte ꝓprietates tã celo cõueniũt ẽpireo. ꝙ̃ primo mobili. Sed ꝑ̃mũ hoc ẽ celũ ẽpireũ a motu eſt extraneũ btõrũ ſpirituũ hitaculũ ſpãliter ſedes nũcupatur. Celo ãt criſtalino cõuẽit ſpũaliter qđ eſt motu velociſſimũ. ac in iferiora ṽtutis influxiuũ. Eodẽ mõ dicẽdum ẽ de firmamẽto ꝙ plurime ſibi cõueniũt de proprietatibus ſupradictis. ⁊ inſuꝑ ẽ aquarũ diluuiũ ac ſtellis decoratũ Corpora celeſtia diuidũtur i lucẽtia.⁊ ñ lucentia ⁊ dyaphana. Nã corpus lucens ẽ ſol q ſolus inter ſidera lucet. ſed nõ lucentia ſũt cetere ſtelle ⁊ planete que lumen ſuũ a ſole mutuant. corpora ṽo diaphana ſunt omnes ſpere celeſtes. Jteꝫ ſpere celeſtes cũ mouent nõ mutãt locũ ſꝫ mouentur i locis ſuis.ſuꝑiora iſluunt in iferiora ṽtutẽ motiuã.uegetatiuã.ſenſitiuã.ac oium gñabiliũ productiuã. Jtẽ lꝫ careãt qualitatibus elementarib⁹.nõ .n.ſũt calida vel frigida ſicca vel humida.tñ nõ influũt ſuꝑ libeꝝ arbitriũ. nec hñt virtutẽ imutãdi hois volũtatem.lꝫ bene imutent atqꝫ diſponãt cõplexioneꝫ hominis aliqñ que volũtatẽ nõ hñt cogere ſed magis ⁊ minus i diuerſis hoibus inclinare. Oꝑantur quoqꝫ corpora ſuꝑiora diſtinctiuã cognitionẽ dierũ ſecũdũ lumen ſolis diſtinctionẽ menſiũ ſecũdũ lumen lune.ac diſtinctionũ annorũ ſcd̃m motũ ſolis in aliquo circulo atqꝫ diſtinctionem temporum ſecundum variarum curſum planetarum diſtantiam ⁊ curſũ aſcenſum ⁊ deſcenſum retrogradationẽ et ſtatum. Circulus quidem eſt in ſꝑe

c

ra interſequens equinoctium qui inter
ſecatur ab eodem i duas partes equales
⁊ vna medietas declinat verſus ſeptem
trionem. alia verſus auſtrum ⁊ dicitur il
le circulus zodiacus. a zoi quod eſt vita.
nam ſecundum motũ planetarum ſub il
la omnis vita ſub rebus inferioribus eſt.
vel dicitur a zodias quod eſt animal. quia
cum diuidatur in. 12. partes equales. que/
libet pars appellatur ſignuz. ⁊ habet no
men ſpeciale a nomine animalis propt
proprietatem aliquam conuenientez tã
ipſi q̃ animali. vel propter diſpoſitionez
ſtellarum ſitaꝝ in i lis partibus ad modũ
animalis. Iſte vero circulus dicitur lati
ne ſignifer. qnia fert ſigna vel quia diui
ditur in ea. ab Ariſtotele vero in hoc de
generatione dicitur circulus obliquus.
vbi dicit ꝙ ſecundnm acceſſum ⁊ receſ
ſum ſolis in obliquo circulo fiunt genera
tiones ⁊ corruptiones in rebus. Nomina
vero ſignorum. ⁊ ordinatio. ⁊ numerus i
his verſibus notantur. Sunt aries. thau
rus. gemini cancer. leo virgo.
Libraque. ſcorpius. architenens. caper.
amphora. piſcis:

De natura ſtellarum in cõi.
Cap. v

[S]Telle ſupreme in firmamento
figuntur. ⁊ cum illo ſemper mo
uentur. materia ſũt puriſſime. figura ſpe
rice. quantitate magne. apparentia par/
ue. qualitate lucide. radiorum diffuſiue.
rerum inferiorum generatiue. a ſole illu
minationem receptiue. tenebrarum expl
ſiue. quanto nox obſcurior. tanto plꝰ ſui
manifeſtatiue in preſentia ſolis ſui lumi
nis occultatiue. tempeſtatis ⁊ ſerenitatis
concitatiue. viarum nauigantium direc/
tiue quanto ſoli coniunctiores. tanto i co
muni lucidiores. ſed ſingule minus appa
rentes. vt patet in galinatia claritate. q̃
titate. differunt ac virtute. Galinatia eſt
multitudo paruarum ſtellarum quaſi cõ
tiguarum illi loco orbis ubi diffunditur
lumen ſolis. Fit autem eclypſis cum ſe
ſoli luna ſubnectit. vt tenebras efficiat.
Nota ꝙ omnes ſtelle eclypſantur. ⁊
hoc vel a ſeipſis. vel a terra. vel a plane
tis. Planete enim dicuntur quandoq;
retrogradi. quandoque progreſſiui. quã
doque ſtationarij. prout in eclypſibus ſu
is diuerſi mode mouentur. Planete ſũt
ſydera inter celum ⁊ terram errantia. fir
mamento contrarium curſum agantia.
curſu quem habent ab influxu primi mo
bilis mouentur directe. ſed curſu propo
mouentur oblique. non ſintillant. ſinguli
ſuos colores ⁊ circulos habent. ⁊ tamen
circulos aliorum ingrediuntur. ⁊ iſtoruz
participant qualitatem cum ſole mican
tes occultantur. quanto terre propinqui
ores. tanto circulos habent minores. q̃
to ſunt altiores. tanto curſus eorum na
turalis uidetur eſſe tardior. Corpora eo
rum non ſunt lucida. vel perſpicua. ſed
opaca. Alioquin non eclypſarentur ſe in
uicem. Motus primi mobilis ſcilicet no
ue ſpere ab oriente in occidentem redi
ens iterũ in orientem dicitur rõnalis ad
ſimilitudinem motꝰ rationis in microcoſ
mo quando fit conſideratio a creatore p
creaturas rediens in creatorẽ. ⁊ ibi ſiſtẽ
do. Secũdꝰ motus firmamenti ⁊ planeta
ruz eſt huic contrarius ab occidente i ori
entez rediens in occidentem. qui dicitur
irrationalis. ſiue ſenſualis ad ſimilitudi/
nem microcoſmi qui eſt a corruptilibus
ad creatorẽ. ⁊ iterũ rediẽs ad corruptilia
De luce. Cap. vi.

[L]Ux eſt ait phũs ſcđo de aïa actus
lucidi. ſcꝫ quod lucidũ. vñ ſciendũ
eſt ꝙ lux eſt qualitas actiua corporis lu
minoſi: ſicut calor ignis. Lux quoq; dat
eẽ intentionale corporibus vel coloribꝰ
ſicut itellectus agẽs fantaſmatibꝰ dat eſ
ſe itellectuale. Ipſa ẽ mediũ differẽs oĩa
que a celo i nos dſcẽdũt ipſa quoq; mutu
at cõpus nõ lucens a lucido. Ipſa ẽ ſecũ
dum philoſophum celi purpura. male
ficiorum inimica. nauigantium directo

oculus noctis facies omnium rerum.
Lux vt ait. Aug⁹. rectuꝫ habet incessũ ut nullo mō icedat ꝑ curuũ. hec oibus re bus ⁊ decorē tribuit. ⁊ absqꝫ illa cuncta sunt ignota. et abscondita. motus. n. eius est subitus. qꝛ sine mora replet oia. Hec in superficie est corporis umbrosi nō se ꝑ fundit nisi in corpore diaphano. vnde se cũdum corporis grossitudinē vel subti litatē magis ⁊ minus pticipatur. lux eiꝫ sine sui diminutione ubiqꝫ se diffundit. Ples proprietates lucis habes supra ḋ sole que illi cōueniunt inquãtũ lucet. Sci endũ est ꝙ lux uocat̃ in corpore luoso lux sed lumen prout est cōicans alijs.

De planetis in spe. Cap. .vii.

Saturnus est a nobis remotissimus frigidus ⁊ siccus. hoc intelligas i effectu sicut in aliijs planetis. Ex vicini tate eius calor solis remittitur. Ex cōiũc tione eius cũ Joue clarus efficitur. cum naturaliter sit palidus nociuus est. Ipso dñante tantã hꝫ virtutē ut si ifluat in infe riora. fetus nascitur mortificatus aut ḋ bilis. Plus nocet retrocedendo qꝫ proce dendo. Moratur in quolꝫ signo. 30. men sibus. ex quo sequitur ꝙ cursũ suũ cōplet. s. 30. annis. Juppiter est clarus. ⁊ quasi ad instar lactis candidus in qualitatibus est bene tēperatus. quia calidus ⁊ humi dus. In supiori parte assidue tēpat ma litiam saturni cũ ascenderit in circulũ sa turni. contrahit palorē. lꝫ sit clarus. In quolꝫ signo moratur ꝑ annũ. ⁊ ita cōplet cursum suũ in. 12. ãnis Mars calidus est ⁊ siccus ⁊ ideo nociuus ex proprietatib⁹ suis homies incitat ad bellandũ ⁊ inter positione veneris et Jouis eius nocui tas reprimitur. Igne⁹ apparet ⁊ radio sus. In quolꝫ signo moratur. xl. diebus. Sol dicitur octies maior terra sed scḋꝫ ptolomeũ est. c. lx. vicibus maior terra calidus ⁊ luminosus. eclipsim patit̃. cōis eest obius. nube celatur solus ꝑ se lucet. quod nulli sideri magis competit. vnde nomen accepit stellas illuminat. ⁊ tam̃ eas per suã presentiã ab apparentia sui lumis priuat. medius ē planetarũ. odio sus egris oculis. sed amabilis puris. tem pora distinguit. locis immũdis nō ingna tur terrestria cōsolidat. gelida resoluit. flores aperit. fructus maturat corpora diaphana penetrat. nō regescit. visũ re tũdit. vapores eleuat. hemisperia uicissĩ perlustrat appropinquans nobis estatē facit recedens vero hiemem effecit. ocu lus est mundi in quolꝫ signo moratur. 30. diebus. ⁊. 10. horis cursũ per annũ fa cit motu proprio. sed diē pficit motu pri mi mobilis. Venus ē lucidus calidus ⁊ humidus malitiã Martis tēperat. semꝑ comitatur solē. sed cũ precedit dr̃ lucifer quando sequitur dr̃ vesper colorē habet candentē ⁊ refulgentē electro similem. Inter sidera plus splendet. cōplet cursũ suũ in. 348. diebus. Mercurius semper cũ sole gradiur. nũqꝫ ab eo plus. 30. gra dibus distans. colorē habet radiantē. ra ro ꝑꝑ vicinitatē solis cernitur eloquētia sub ipso est ags dr̃ dñari. ⁊ preeē semini bus cursũ cōplet. 338. diebus. Luna noc tem illuminat. lumen mutuat. augmētũ patitur. ⁊ detrimentum. Infima ē inter planetas eclipsim patitur. ⁊ efficit macu las habet propter coniunctionem eius quam cum inferioribus habet. s. cum ter ra. Item corniculata interdum apparet ex eo ꝙ pars eius non illuminata a no bis absconditur. Item regina celi appel latur. quia sol tanquam medius planeta rum participat proprietates omnium. ⁊ eas ad lunam cum lumine suo transmit tit. Ipsa enim luna quecunqꝫ a sole sicut recipit ita influit. Unde quia per eaꝫ ta li modo virtutes planetarum recipimus merito. Regina celi vocatur. His visis patet ꝙ quando luna prima intenditur optimũ est semina iacere. quia tunc vir tutes plãetaꝝ quas i iferiorib⁹ ifluit col ligit frigida ē ⁊ hũida. solē ꝓcedēs minuit

ſed ſequens creſcit.⁊ ab eo elõgat acceſ
ſus ⁊ receſſus maris p eam cauſatur. Si
gna aũt zodiaci quolibet menſe percurrit

De natura elementoꝝ Cap. 8.

i Gnis conſumit ⁊ interminat i ſi
militudinem ſuã ſibi appropinq̃
tia conuertit.motũ facit ď cẽtro ad circũ
ferentia.ardet ⁊ lucet in materia aliena
ſed nõ in ſua ſpera. Inferiora reducit ad
ſuperiora.qꝛ reſoluit terrea in aquoſa.a/
quoſa in aera.aera i ſe. Mollificat dura
⁊ indurat.mollia ſubtiliat.vt pꝫ in reſo
lutione glaciei ⁊ condẽſat. lutũ depurat
vt rubiginem in auro.⁊ corrũpit ſicut ea
que conſumit.frigefaciat per accidẽs.ut
pꝫ in aceto.eſt ⁊ penetratiuus.cõicatiu9.
⁊ diuiſiuus. Item ignis in ſpera ſua non
lucet .quia cõpactus non eſt. Nullum.n.
corpus dyaphanum lucet.ſed potius eſt
illuminabile. Sed etiam ignis i ſpera cõ
pactus eſſe eclypſaret omnes ſtellaſ que
ſupra ipſum ſũt. Ignis vero hic lucet a
pud nos propter materiaꝫ coadunatam
in qua eſt.hoc pꝫ.quia vna candella alte
ri oppoſita vmbram facit. Aer eſt ſubti
lis.mobilis perſpicuus per iſpirationem
⁊ reſpirationem. Caloris cordis tempe/
ratiuus.decoratur volatilibus. locus im
preſſionum manſio ſpirituum dãnatorũ
eſt ⁊ alterabilis.leuis atq3 rarus.non lu/
cet.ſicut nec aliquod corpus dyaphanuꝫ
ſed eſt illuminabilis. Aqua ſuper celos
eleuatur.piſcibus decoratur.tẽpeſtatib9
ſubijcitur omnis fõtes ⁊ flumina ad ma
re continuantur.ad locum vnde veneřt
reuertuntur. Aeri prebet aqua informa
tionem volatiliũ ornamentum ⁊ vegeta
libus nutrimentũ.⁊ optime.eſt termina
bilis termino alie nõ.ſꝫ minie ẽmino ꝓpo

Aqua corpus eſt diaphanum oibus eſt
comunis in chriſtallum cõgelatur:irideꝫ
vel ioni in nubib9 cauſat.ſordes purgat
ortos irrigat. febriſcitãtes ſua frigidita
te ⁊ humiditate delectat.naues uehit.lu
men recepit.ad ſuũ principium recurrit
loca vacua ſubicit.lapides cauat.ignem
extinguit.⁊ olim mundũ purgauit. In
mari rubro pplõ dei ceſſit de latere chri
ſti fluxit.hãc xp̃s in unũ mutauit.ac de ip
ſa baptiſmi materiã ordinauit. Terra in
ter alia eľa eſt infinita.nigra magis ďſpe
cta.ponderoſa.rotunda. elementis alijs
circundata.mater fructuũ radix plancta
ruꝫ.nutrix aialium edificioꝝ fundamen/
ta.mortuorũ receptaculũ.machine mun
dialis centrum.cõcludit in ſe infernũ fri
gida.ſicca opaca.corporis humani mate
ria. Seruat metalla cẽtro.motum centꝝ
ex vaporibus ſuis cõcutitur.incluſis hẽ
bis ⁊ floribus albet.⁊ decoratur. contra
eã motu circulari celũ cum ſideribus uo
luitur.ab hoibus ⁊ iuuentis calcatur.ho
rũ terre quedã cõpetunt ſcõm eẽ ſuum
quedã secõꝫ ſitum.quedã ſcõꝫ contem/
ptum quedã ſcõꝫ ornatũ.quedã ſcõꝫ uti
litatem.

De impreſſionib9 aeris. Cap. ix.

c Ommetes lꝫ appareat quaſi ſtel
la.nõ ẽ tamen aliud q̃ꝫ vapor iſlã
matus a vicinate ignis. Hic comas luis
fundit.et ďr ſignare mutationẽ regum.
aut bella.aut peſtilentias. Corona ẽ alb9
circulus.qui q̃nq3 apparet circa ſolem uľ
lunam.aut ſtellas alias.⁊ cãtur ex aliqs
nubiuꝫ p planetarum radios attractis ⁊
illuminatis.talis ẽt circulus figura ẽ ſe/
renitatis: Aſſub duplex ẽ aſcendens .ſ.
⁊ deſcendẽſ.aſcendens ſit ex vaporibuſ
inflãmatis in ſupremo aeris. ⁊ uř aſcen/
dere ſicut ſi euolarent ſintille de fornace
Aſſub vero deſcẽdens eſt ignis retẽtuſ
in nube.q tamen expellitur obuiãte nu/
be frigida.⁊ cadit continue propter qď
re q ſtella cadens ſit longa.qꝛ reliquit
ei9 veſtigia poſt ſe. Nubes ſiũt quando
a ꝟtute ſolis extrahuntur hũore.ſeu ua
pores de aquis ac plaudibus.⁊ locis hũi
dis.⁊ ferunt ſurſuꝫ. Nebula eſt id quod
ex nubibus aquã pluẽtibus relinqtur. ⁊
tõ nebula ſcõm Ariſto.ſignum ẽ ſereni/
tatis. Caligo.eſt vapor tenebroſus. que
vulgo appellatur nebula. Iſte vapore

non eleuat. s3 priusq̃ cõuertatur ĩ nubes vel ĩ pluuias deprimitur. ⁊ remanet iux ta terrã. Ros est id quod descendit ex vapore paruo. ⁊ in descensu suo tardat in pūis minuciis. pluuia est aqua descendens ex nubibus resolutis. velocitatem habens sue descensionis. ⁊ hoc guttatī Pruina ex vapore rorido que congelatur anteq̃ ex ipso resoluatur aqua. Nix generatur in nube calidissima. cuius congelatio simul fit cum cõuersione in aquã ⁊ ideo partes eius nõ inspissant. Grando generatur ex nube calidissima virtute solis multũ e leuata. que postq̃ in aquas resoluitur. tũc demũ in medio interstitio congelatur. Tonitruum est sonus uaporis sicci egredientes de nubes hũida vel in nube frigida ⁊ humida ⁊ scindit quidqd inuenit. Jris est lumen solis receptum in nube concaua ⁊ aquosa ac soli ex aduerso opposita. Glacies ẽ aqua congelata. Uentus ẽ vapor terreus supiora transcẽdens. ⁊ aerem fortiter pcutiendo ipellens. Uenti sũt quattuor principales. s. Subsolanus ab oriente tẽperatus habens a dextris vulturnũ deficã tem. ⁊ a sinistris currum nubes generantem. Jtẽ meridie est auster caldus qui flumina gignit ⁊ pluuias largas. habens a dextris affricũ calidũ. ⁊ a sinistris notũ temperatũ quidẽ. sed pestilentias inducẽtẽ. Jte3 a septẽtrione ẽ aquilo frigidus habens a dextris grecũ niues faciẽtem ⁊ grandines a sinistris boreã nubes constringentẽ ac pluuias prohibentem. Jtem est zephyrus flores producẽs habens a dextris circiũ tẽpestates. ac pluuias a tonitrua generantem a sinistris fauonũ in oriente nubila. sed in meridie serena facientem. Turbo ẽ ventus egrediens de nube in seipsũ. ⁊ egrediẽs vl duo venti lateraliter sibi orientes. se seq̃ iuxta terrem orbicul'r inoluẽtes. Terremotus est vapor grossissimus extractus de pfundo terre non potens exire propter superficiẽ terre ⁊ illius soliditatẽ sicque coartatus in interioribus cõcauitatibus terram concutit.

De tempore Cap. .x.

Tempus ẽ mẽsura mot⁹ primi mobilis. ⁊ hoc p3. q2 hic est tempus. ⁊ nõ in celo secũdũ suã subã3. quia hic mutatur oĩa. ⁊ non ibi hic ẽ. n. nunc hyems nũc estas. nũc pax nũc discordia. nũc trãq̃litas. nũc tempestas. Mutabilitas rex ostẽditur in hoc q̃ ea que pcipue mũdus ãplectitur. s. sapientia ⁊ potentia i orientem ceperunt. ⁊ terrã habitabilem pcurrerunt vsq3 ad occidentem in signum q̃ omnia tendunt ad occasum. Nam studiũ sapientie cepit in Egypto. postea fuit in grecia. post hoc Rome deinde in Francia. ⁊ in Anglia. Silr regna pmo fuerũt in oriente post in Grecia. post apud Romanos. nũc potestas imperiĩ residet in germania. Propterea. Jacobus c õpat vitam nostram. ⁊ hec mutabilia vapori Salamon sõno. Jsa. baculo harũdineo ⁊ liber regum aque dilabenti. Eẽ est inter tẽpus. ⁊ euũ. ⁊ eternitatem. Nam tẽpus habet principium et finem Euũ caret fine. sed non principio. Eternitas caret vtroq3 termino. quia est mensura interminata. Jste sunt etates mundi. Prima est ab Adam vsq3 ad Noe hñs iuxta hebreos annos. 1656. sed secundum. 72 interpretes hñt. 2242. Secũda ẽ a Noe vsq3 ad Abraham. hñs secũdum hebreos annos. 292. sed secũdu3. 72. 1072. Tertia est ab abraham vsq3 ad Dauid. hñs annos secundũ Hebreos. 972. s3 scd̃m. 72. 1130. Quarta est a Dauid vsq3 ad trãsmigrationem Babilonis. habens ãnos secundum hebreos. 473. sed secundum 72. 485. Quinta ẽ a trãsmigratione3 Babilonis vsq3 ad christum. hñs annos secundum hebr. 585. sed secundum. 72. 578. Jgitur ab exordio mundi vsque ad christum secundum hebreos hẽmus annos. 3952. sed secundum Hieronymu3

ē hec computatio. ſecundum vero. 72.
quos greci ſequunt. 5508. Euſebius aūt
quem Horoſius ſecutus ē inter vtroſqꝫ
incedens numerat ānos. 5198. quos pene
oēs latini ſequūtur. Sexta etas ē a xpo
vſqꝫ ad finem mūdi. Septima ē quieſcē
tium. ꝛ cōcurrit cuꝫ ſexta. Octaua eſt re
ſurgentiū. Porro ſecundum hebreos i
prima etate ſūt generationes. ſ. 10. In ſcđa
10. In ṫtia. 14. In. 4. 17. quas tm̄ Ma
th. gr̄a myſterij. 13. ponit. In. 6. 13. Eta/
tes hoīs ſūt iſte. ſ. Prima eſt infātia a na
tiuitate vſqꝫ ad. 7. annos. ſecđa eſt pueri
tia vſqꝫ ad. 14. annos. tertia ē adoleſcen
tia a. 15° ānos vſqꝫ ad. 28. 4. eſt iuuentꝰ
a. 28. vſqꝫ ad. 49. 5. eſt ſenectꝰ a. 50. vſ
qꝫ. ad. 78. 6. eſt decrepitas ſab anno. 79
quouſqꝫ vita finitur. Dignitas dn̄ici diei
notatur in hoc ꝙ fuit pͥma dierum. Iteꝫ
vt dicitur erit vltima dies. Itē nox illaꝫ
nō preceſſit. Item nox illi non ſuccedit.
Item celum ꝛ terrā in ea ſūt creata. iteꝫ
angelus in ea cōuerſus eſt ad deum. Itē
primo data ſunt in ea filijs Iſrahel man
data. vt dicit. Origines. Itē in ea chriſtꝰ
natus eſt. Itē chriſtus in ea ſurrexit. Itē
in ea ſpiritus ſanctꝰ datus eſt apl̄is. Itē
omnes i ea reſurgens atqꝫ iudicabimur
Item in ea continuandum ē perpetuo in
laude dei.

De angelis in cōi.

Cap xi.

a Angelus eſt ſecundum Damaſce/
num ſubſtantia intellectualis ſem
per mobilis arbitrio libera icorporea đo
miniſtrans. immortalitatem ſuſcipiens
ſecundum gratiā non naturam. Subſtā/
tia ponitur in hac diffinitione pro generꝫ
ꝛ ponitur hoc ad differentiā accidentis.
Intelligitur etiaꝫ ſubſtantia qualitercū
qꝫ compoſita ex eo ꝙ eſt ꝛ quo ē. Intel/
lectualis dicitur potius q̄ꝫ rationalis. qa
ratio eſt virtus collatiua cauſe ꝛ cauſati
ꝛ ideo compoſita. vt omis homo animal
ſor. ꝛc̄. Sylogiſmus nihil aliud eſt q̄ꝫ diſ
curſus a cauſa in cauſatum. Intellectus
eſt de ratione ſui. nec compoſitioneꝫ ha
bet ꝛ collocationem. ſed eſt ſine inquiſitō
ne ꝛ compoſitōne. ꝛ ideo competit naturꝫ
magis ſimplici pro đr̄a. vt eſt angelus.
Nō aūt đr̄a eſt nature minus ſimplicis.
ſ. hoīs ſemper mobilis. non dico de loco
ad locum ſed mobilitas dicit hic triplicē
mobilitateꝫ in angelo. ſ. nature. intelligē
tie. ꝛ voluntatis. Mobilitatem enim hꝫ
nature. qꝛ omne creatum ꝟtibile ē i nihi
lum. niſi manu omnipotentie diuine cōti
neatur. Mobilitatem intelligentie hēt.
quia licet in angelo nō ſit viciſſitudo itel
ligentie. quo ad ſcita in verbo. cum de
formem habeat itellectum ſecūdū Dio.
poteſt tamen in eo eſſe viciſſitudo intelli
gentie. quo ad cognitionem rerum in ꝓ
pria natura. ꝛ quo ad diſcenda. ꝛ hoc eſt
quod dicit Aug. ꝙ omne creatum hēns
intellectum itelligit vnū poſt aliud. Itē
i voluntate mobilis eſt angelus. quia nō
ſimul vult hoc ꝛ illud. Item poteſt dici
mobilis motu dilectionis. Arbitrio libe/
ra hoc nō dicitur propter deflexionē ad
bonum indifferēter. ꝛ ad malum. ſed ꝓ
pter liberam electionem eorum que vo
luerit. vnde bonus āgelus ſemper eligit
libere bonum ꝛ angelus malus liberꝫ ꝛ ſi
ne coactione elegit malum. Incorporea
ſubſtantia dicitur. quia angelus habet ꝓ
prietatem corporis. nō naturam ſcilicet
in loco contineri Cum enim corpus ſit i
loco. circūſpectie ꝛ diffinitie ē āgelꝰ dif
finitie i loco. Deo miniſtrās. Miniſteriū
hic pōitur pro quocūqꝫ obſequio. ꝛ ſecū
dum hunc modum tam. aſſiſtentes q̄ꝫ mi
niſtrantes q̄ꝫ etiam demones miniſtrāt.
Immortalitatem ſuſcipiens ſecundum
gratiam nō naturam. quia rediret in ni/
chilum. niſi per gratiam cōſeruationis
detineretur. Angelo attribuuntur quat
tuor. ſ. eſſentie ſubtilitas intellectus per
ſpicacitas. liberi arbitrii facultas. diſcre
tio perſonalis. In primis tribus conue/
nit anima cum āgelo. In quarto nō. quia
aīa nō ē perſona hēt ēt alia tria āgelus

.s. vertuositatē in operando officiositatē
in ministrando imutabilitatem post elec
tionem. siue in bono. siue in malo. Diffe-
rentie quattuor assignātur inter angelū
⁊ animā. Prima ⁊ principalis est penes
eē naturale. q2 anima est vnibilis corpi.
ēt actu sepata. āgelus nō. secūda ē penes
eē logicū. i. diffinitionē. q2 anima rōnalis
ē. sed angelus itellectualis. Aia. n. appre
hendit inquirendo ⁊ cōferendo angel's
vero intuendo. tertia ē penes esse meta-
phisicum. i. separatū a materia. ⁊ a motu
q2 angelus non habet passibilitatē. nisi re
spectu superiorū. aia vero respectu infe
riorū. q2 inutantur a sensibilibus. quarta
est penes esse theologicū. q2 aima verti
bilis ē a bono in malum. ⁊ econtrario.
angelus vero nō quia manet in eo ad qō
se conuertit. siue bonum sit siue malum.
Angeli. n. sūt oēs files i eo qꝫ imortales iui
sibiles. idissolubiles. simplices. discreti ꝑ
sonis. incōmutabiles. icōicabiles sūt alte
ri9 nature. sed dissimiles sunt in donis gr̄e
et nature. Preterea dicit. Dio9. qꝫ in oi
natura spirituali creata. aliud est essentia
aliud est virtus. aliud est operatio.

De distinctione colestium hierarchia
rum Cap. i2

b Jerarchia triplex est. s. superce
stis. celestis. ⁊ subcelestis. Super-
celestis est in tribus personis. ut qdaꝫ di
xerunt. ⁊ male. q2 secūdum. Dio9. hierar
chia dicit ordinem. ⁊ ille absolute nō est
in tribus. personis. sed tm̄modo ordo na
ture. Celestis est in ordinibus angelicis
Subcelestis in hoibus scis. Porro hie
rarchia celestis diuiditur in superiorem
mediā. ⁊ inferiorem. Superior continet
tres ordines. s. cherubin. seraphin ⁊ thro
nos. quorum primi considerant dei boni
tatem. secūdi dei veritatem. tertij dei eq
tatem. Iteꝫ in primis deus amat vt cha
ritas. In secundis noscit. vt veritas. In
tertijs. sedet. vt equitas. Media conti-
net dn̄ationes. principatus. ⁊ potestates
quorum primi regunt officia angeloruꝫ
sequentes capitibus presunt pplorum.
Ultimi ptātem coercent demonū. Item
in primis deus dominat̄. vt maiestas in
sequentibus regit. vt principatus. in vl-
timis tuet̄ vt salus. Inferior hierarchia
similiter continet tres ordines. scilicet.
virtutes. archangelos. angelos: ad quoꝝ
priores pertinet miraculorum operatio
Ad secundos maiorum negociorū denū
ciatio. Ad tertios humane custodie solli
citudo. In primis deus opatur vt virtus
In secūdis deus reuelat. vt lux. In t̄tijs
mittit vt inspirans. Hec dicta sunt scōꝫ
beatū. Gre. ⁊ secūdum Ber. sed secūdū
Dio. Uirutes sunt medius ordo secun
de hierarchie. ⁊ principatus primus or-
do tertie hierarchie. Hic attēdenduꝫ qꝫ
in qualibet triū hierarchiarū premissaꝝ
notat̄ trinitas diuinarū personarū. ut pꝫ
i celesti hierarchia. tam superiori. qꝫ me-
dia. qꝫ etiam inferiori.

De proprietatibus angelorum.
Caplm. i3

a Ngeli secūdum Isidoruꝫ. sūt spū
ali subā facti ante omnē creaturaꝫ
creati natura mutabiles conditi. sed cōtē
platione imutabiles facti animo ipassibi
les. mente rōnales. felicitate securi. futu
roꝝ prescij. iussi mūdū regūt. missi corpo
ra aerea sumūt in celestibus cōmorātur
Ber. de eodem. Inuestigemus iuestiga
bilia. ⁊ primo spūs esse potentes glorios9
beatos distinctos in personis dispositos
in dignitate ab initio stantes i ordine suo
ꝑfectos in gn̄e suo. imortalitates ꝑpetu
os. mēte puros. affectu benignos religio
ne pios. vnanimitate iduisos. pace secu
ros. diuinis laudibus ⁊ obsequijs dditos
Itē secundū Ber. In angel' ē dignitas
creatōis gr̄a. cōfirmatōis. amor creatoris
visio diuinitat'. ē ēt i angelo ꝑ oia. sicut
supradictum ē eēntie subtilitas. itelligē
tie perspicacitas. liberi arbitrij facul
tas. agilitatis velocitas prompte om
nes obediunt. maiores sine elatione
presunt. minores sine vitio subsunt.

qui ad exteriora exeunt. ab interiori cōtē
platione non recedunt. oēm veritatem i
feriorum superiores participant. non e/
contra. Qui excellunt i natura precedūt
in gratia ⁊ gloria. In eodē ordine alij eē
alijs digniores duplicem habent visionē
.s. maturam ⁊ vespertinam. Illuminatio
nes quas a superioribus recipiūt alijs tri
buunt. De proprietatibus ⁊ officiis sin/
gulorum ordinum.

Cap. 14.

P Roprium est seraphin in amorē ar
dere. alios ad incendium diuini a
moris promouere. ⁊ deum ordinare. for/
mam diligendi tribuere. Isti immediate
deo iunguntur. ⁊ ideo purius ⁊ sanctius i
ipsos operationes theophanie deferunt
ad aliud quoqꝫ extra amatum non diuer
tunt. Cherubi quoqꝫ primo ⁊ p̄ncipaliter
relucēt diui luminis radio pro eo ꝙ vici
nius diuine ⁊ prime veritati iunguntur.
Horum officium est promouere homies
ad diuinam cognitionem. ideo dr̄ pre ce
teris lucere. quia plenitudinem luminis
quam suscipiunt alijs inferioribus comu
nicando transferunt. Throni dicūtur eo
ꝙ in eis dn̄s sedat. ⁊ iudicia sua ꝑ eos de
terminat. In his ergo precipue relucet
rectitudo diuini iudicij. Hi quoqꝫ verita/
tem dei quā supra se accipiunt ad inferio
res transfundunt. Dominatiōes dr̄ eo
ꝙ ceteris angelis dominantur ⁊ ab omni
oppressione sūt liberi. ⁊ nulli inferiori sbi
iciuntur. Horum officium cōm Grego.
est in bello spirituali instruere qualiť opō
teat prelationis officiū exercere. ⁊ qualiť
debeant subditis dominari. Horum offi
cium ē secundum Dio. timore seruili de
posito in deuz moueri. ⁊ incessanter ei fa
mulari. Principatur subditis āgelis pre
sunt. ⁊ eos ad ministeriū diuinum explen
dum disponunt. Ad hos pertinet secun/
dum Dio. vniuersale regimen vnius re
gni ⁊ gentis ducere ad ei similitudinem.
Ministerium quoqꝫ eorum ē secundum
Grego. docere hoies. exhibere reueren
tiam vnicuiqꝫ secundum gradum suum.
Horum ēt officium est promouere homi
nes. vt non propter vtilitatem propriaz
sed propter solius dei amorē ⁊ honorem
faciant iustitiam. Potestatibus secūduz
Isido. virtutes aduerse subiecte sunt ne
mūdo tantum noceant quantuz cupiunt.
Horum officium secundum Grego. ē il/
los qui in spirituali certamine desudant
confortare. ⁊ ne spirituale regnum amit
tant defendere. Et secunduz Dio. ad ip
sos spectat angelos inferiores quantum
possibile ē diuine potentie cōformare. vir
tutes sunt infatigabiles ad excutionē fa
ciendorū ⁊ robusti ad perceptionez mu
nerum. Horuz officiū est secunduz. Dio.
docere prelatos vt facile ⁊ perseuerāter
ad officiuz prelationis ꝑtinet exequātur
⁊ spiritualia onera sustineant patienter.
Item per istos fiunt. ⁊ virtutes faciendi
mirabilia perfectis conceduntur. Archā
geli sūmi nuncij nuncupantur. ⁊ summa
nunciant. Horum officium ē secundum
Greg. de his que pertinent ad promotō
nem fidei. vt de natiuitate xp̄i. ⁊. de factis
eius hoies expedire. ⁊ demones ab homi
nibus remoueř. secundū Dio. prophetias
reuelare. Isti illuminationes quas a suꝑ
ioribus suscipiunt inferioribus ānunciant
⁊ per eosdem nobis. Angeli sūt in celesti
dispositione ultimi ⁊ hominibus magis ꝓ
pinqui. Angelus nomen ē officij. non na
ture. Isti minora nunciant. ⁊ hoies ad di
uinam cognitionem ducūt. ⁊ vt iuste vi/
uāt instruunt. Hi se sursum extendūt per
dilectionē dei. ⁊ in semetipsis firmantur
ꝑ custodiaz sui. ac sub se progrediunť ad
auxiliuz ꝓximi. Nos autē assimilari dbe
mus seraphin ꝑ charitatez. cherubin ꝑ
cognitionem thronis ꝑ eqtatem. dn̄atiōi/
bus carnē spiritui subiungando. p̄ncipati
bus reuerentiā maioribus exhibendo. po
testatibus tētationibus diabolicis resistē
do. Item debemus assimilari virtutibus
ꝑ compassionē. archāgelis per instructio
nem. angelis ꝑ obsequij exhibitionem.

De cognitione ⁊ motu angelorum.
Cap. xv.

a Ngeli cognitionē habent matuti/
nam.hoc eſt cognitionem rex̄ i vē
bo.Item veſpertinam.i.cognitionem re
rum in ſe.Item meridianā .i. aptam dei
viſionem.Eſt ⁊ alia cognitio angelica. ꝑ
ut maiores iudicant minoribus que ꝑ di/
uinaſ theophenias perceperīt.Theophe
nia vero ē oſtenſio alicuius cognoſcibilis
de deo per illuminationē de deo venien
tem.⁊ hoc pōt eſſe. vel in ſymbolis.vl̄ fa
cie ad faciez.Nota ꝙ angelus i cognitio
ne rerum in ꝓpria natura cognoſcit pl̄a
ſimul habitu.non actu.Circa incarnatio
nē ⁊ paſſionez xp̄i ſciuerunt āgeli ſubāz
facti.ſed non oēs circunſtātias.vt quare
vl̄ quō.Preterea quecūq; angeli cogno
ſcunt remota ſicut ꝓpinqua.q² cognitio
eorum non per ſenſuz.ſed per intellectū
eſt.Status angeli triplex eſt.ſ inocentie
gr̄e.⁊ gl̄ie. Diſtinguitur motus angelox̄
tripliciter ſecūduz Dio.circularis rect⁹
⁊ obliquus.Circularis ē ab eodem in idē
⁊ contra idez centrū imobilem.hunc mo
tum habent angeli q immediate recipi/
unt illuminationes a deo.⁊ ꝑ illas reuer
tuntur ad deū.Iſtud āt conuenit ſupiori
hierachie tantum.Itē motu recto mouē
tur quando procedunt ad prouidentiam
ſubiectorum recte oia tranſeuntes.⁊ ibi
non reuertuntur ab eodē in deum. ſed d
vno ad aliud.Item ē in angelis mot⁹ ob
liquus qn̄.cognitionem inferiorum qbuſ
prouident reflectunt in deū principium
⁊ finē pulchri ⁊ boni. Nota dr̄am inter
aſſiſtere et miniſtrar̄.quia aſſiſtere eſt fa
ciem contemplari.ſic aſſiſtunt omnes bo
ni angeli.Item aſſiſtere ē immediate re
cipere illuminationes a deo. ſic aſſiſtunt
tm̄ tres primi ordines.Item aſſiſtere eſt
appropinquare deo ⁊ extraneum eſſe ab
exterius miſſione ſic aſſiſtunt quattuor p̄
mi ordines.Miniſtrare vero ē nunciare
pro tēporis opportūitate.vel operari ſe
cundum officium.eſt.n.miniſtrare nuncij
uel officij.Erratuz eſt circa motū angelo
rum tribus modis. Dicebant.n.quidam
phi ꝙ angeli nūq; mouētur:ſed mouent
ſperas.⁊ per eas uolūtates hominū.Itē
dixerunt quidā alij ꝙ angelus ſit in plu
ribuſ locis etiaz vbicūq; ſi voluerit.Itē
dixerunt alij ꝙ angelus ſic venit de fine
ſpacij ꝙ non tranſit media.ſed tranſilijt
Illud quoq; pretermittendum nō eſt ꝙ
vnuſquiſq; ordo ab eo denominat̄ ſecun
dum ꝙ reſpectu inferiorum ordinuz ali
quid excellentius accedit in munere.

De prelatione angelorum.
Cap. 16.

p Reſunt quidā angeli regionibus
vt dr̄ Daniel̄.7°.Princeps gre
coruz ⁊ ꝑnceps ꝑſarum.⁊c̄.Quidam ꝓ
ꝑſūt eccleſijs.Apoc.ſcd̄o. Angelo ephe
ſi eccleſie ſcribe.Item alij preſunt ꝑſoniſ
Actuum.12.Angelus petri credebat̄ ad
hoſtiū ſtare.quidaz etiam ſpiritus mali/
gni dr̄ uitiis preeſſe. vn̄ vocat̄ aliquis
ſpiritus ſuperbie ⁊ luxurie.⁊ huiuſmodi
Qd̄ autem ꝑlationes permaneant.vl̄ ꝙ
ceſſent poſt hanc vitam.Sciendū eſt ꝙ
hierachie ſemper ſtabūt quantuz ad in
ſtantiā beatitudinis.⁊ q̄ztum ad gradum
dignitatiſ.⁊ nobilitatem doni gratuiti ac
nature.Ceſſabūt prelationes āgelice ad
hoīs ⁊ ad āgelos.quo ad actū regiminis
ſcd̄z gubernationē mundi ⁊ electoruz ſe
cūdum viā ad ꝑriam.Prelatio āt in de/
monibuſ.quo ad offm̄ inſultandi ⁊ irridē
di.⁊ ſcd̄m ꝙ vnus ꝓuocat alterum i ma
litia ⁊ hoc nō deſtruet̄.pſal̄.lxxiii.Super
bia eox̄ q te oderūt aſcendit ſemꝑ.nec d
ſtruetur quo ad malitiā ⁊ naturā. Ceſſa
bunt āt eox̄ prelationes quo ad offm̄ ten
tandi eos q ſunt in via.In hoībus ēt pre
latiōes euacuabunt̄.q² erunt decani cen
turiones cyliarche ⁊ huiuſmōi. In crea
turis ſimiliter ceſſabūt ꝑlationes.q² ſup
iora non mouebūt tūc inferiora ſicut mō

De cōfirmatione angelox̄. Cap.xvii.

c Onfirmationē hz āgeluſ ex trib⁹
ſ.ex natura.gr̄a.⁊ gl̄ia.Ex nat̄a.q²

natura ſpiritualis ſemel tãtũ vertibilib
eſt vl'in bonũ vl'in malũ niſi ex unione
vnius cũ altero. ſicut pꝫ i aïa. que dũ eſt i
corpore poteſt mutari ſepius de bono i
malũ. ꝛ cõtra. ſoluta vero ñ. Huius autẽ
ratio eſt. qꝛ natura ſpiritualis pp ſuã ſim
plicitatem ſe totam cõuertit ad id quod
elegit. quod nõ facit natura ; vnita . quia
habet corpus retrahens. Ex grã ſilr hꝫ
cõfirmationẽ; qꝛ ſi aliquid cõnectitur ſta
bili eterno vinculo ppetuo illa cõnexio
ſemper manet. Sic angeli colligati ſunt
ſtabili eterno. ſ. de hoc vinculo indiſſolu
bili. ſ. charitatis. Apꝰ. xiii. Charitas nun
q̃ꝫ excidit. Ex gloria quoqꝫ hñt eã. qꝛ cuꝫ
habeãt per gloriam qui ẽ forma cõplecti
ua ãgelici deſiderij nõ vagãt extra ipſuꝫ
ut querãt quicq̃ꝫ illo melius vel deſidera
bilius atqꝫ iocũdus. Nihil. n. i creaturis
ĩueniũt quod poſſit eos a fõte die dulce
dinis auertere. Tenẽdũ eſt itaqꝫ ꝙ ãge
li bõi ex libertate arbitrij ad deũ. cõuer
ſi ſtatim fuerũt per grãm ꝛ gloriam; i vo
lũtate cõfirmati fideles ac felices effec
ti. atqꝫ i rõne illuſtrati. ut nõ ſolũ cognoſ
cerẽt res i proprio genere. ſed etiã i arte
hoc eſt i verbo. filius. n. dr̃ eſſe ars pr̃is p
quã opatur. Acceperũt autem i ſe pfec
tionem i virtute operatiua. ſiue exequãt
illaꝫ aſſũpto corpore. ſiue aliaſ. atqꝫ pfec
tionem i virtute cõtẽplatiua qua quoqꝫ
mittãtur ĩtra deum currũt.

De cuſtodia angelorum. Ca. iß.

a Ngeli nobis ad cuſtodiã deputa
ti tenẽt nos ſtãtes ne cadamus. ꝛ
cadẽtes nos adiuuãt vt ſurgamus. nec
unq̃ꝫ nos deſerũt etiã peccãtes quin ſint
ſemper pati auxiliari ſi volumus. Hoc
tamẽ fal'it i obſtinatis a quorũ cuſtodia
deſiſtit angelus actualiter. paratus ẽ tñ
cuſtodire ſi redire voluerit qꝛ nũq̃ꝫ deſe
ritur hõ ex toto ab ãgelo nota ꝙ chriſtꝰ
nõ habuit deputatũ ſibi angelũ qꝛ aĩa
eius ſuperior fuit oĩ angelo. ſed antixp̃s
hẽbit qnẽꝫ lꝫ pp nimiã ſuã obſtinationẽ
ſuã nimiã ñ ſit hiturꝰ ſcðã pmotõeꝫ hẽ
bit tñ ad accuſatiõem Effectus aũt ange
lice cuſtodie multiplex ẽ. Primus ẽ ipe
dimenta boni ꝛ occaſiones mali ꝛ actõẽs
peccandi remouere. Exodi. xxiii. Mittã
angelũ precurſorẽ qui exijciat. Jebuſeũ
Secundus eſt tẽtatiões mitigare Dañ.
tertio. Angelus dñi deſcendit i fornacẽ.
ꝛc̃. Tertius eſt cõtra hoſtes viſibiles ad
uiare. quarto. Regũ. Heliſeus vidit ca
ſtra angelorũ. Quartus ẽ orationes no
ſtras ꝛ elemoſynas dõ preſẽtare. ꝛ p no
bis orare. Thobie. ii. Quãdo orabas cũ
lachrymis. ꝛc̃. Quintus ẽ viam oſtẽdere
Thobie. v. Ego ſanũ ducam ꝛ reducam
ꝛc̃. Sextus eſt i agẽdis docere. zacharia
ſcðo de angelo qui inſtruxit eũ dẽ fabris.
Septimus eſt ſe ipſum ꝛ alia ſecreta re
uelare. Thobie duodecio. Ego ſum ra
phael ãgelus. Octauus eſt a peccatis ex
citare Actuũ. iii. Surge velociter. No
nus eſt ad feruorem excitare. tertio. Re
gum. 19ꝰ. Surge comede grãdis eĩm ti
bi reſtat via. Decimus ẽ conſolari. Tho
bie. v. Forti animo eſto i proximo ẽ ut a
deo cureris. Uñdecimus eſt de peccatis
icrepare. Judith. Dixit ãgelus populo
Iſrael. Cur cõtra deum feciſtis. Duode
cimus eſt cõtrarias poteſtates arcere. ne
tãtum nocere valeant quantum uelint.
Thobie. octauo. Qualr̃ angelus aſmo
deum ligauit angeli ſeruiũt nobis pp̃t
tria. ſ. pp ruine ſue reparationẽ. qꝛ hoĩeſ
ſaluãdi ĩtrabũt i locũ cadẽtiũ ãgeloruꝫ.
Jtẽ pp meriti accidẽtalis cumulationẽ
qð augetur i eis vſqꝫ ad diẽ iudicij. Jteꝫ
propter amoris erga nos demonſtratio
nẽ. Dionyꝰ attribuit angelo tres actus.
ſ. purgare illuminare ꝛ pficer̃. Purgãt
itaqꝫ ãgeli remouendo fantaſmata que i
pediunt illuminationem quam angelus
intendit facere in nobiſ. Unde tria remo
uẽt ab anima ſcilicet ignorãtiã ꝛ nubila
fantaſiarũ ac falſas opiniones phicaruꝫ
rõnum reuelationi ꝯtrariarũ. Jlluminãt

vero animam tripliciter ad ſenſũ. vt pꝫ
q̄ñ aliquid manifeſtatur in aſſumpto cor
pore. ⁊ hanc ptãtem ẽt habet diabolus.
Item ad intellectũ. ⁊ talis illuminatio ſo
lũ perfecta. eſt Notandũ autẽ ꝙ angeluſ
ñ illuminat intellectũ efficiendo nouã co
gnitionez in aīa. qꝛ non pōt intellectu no
uã ſpẽm creare nec hitum noui luminis
creare vel excitare. ſꝫ nec eius intẽtionẽ
quo uult cõuertere pōt. qꝛ hoc ē contra
naturã liberi arbitrij. Hec. n. tria requi/
runtur vt intellectꝰ nr̄ intelligat aliquid
.ſ. ſpecies qua cognoſcatur. ⁊ lumẽ in quo
cognoſcat ⁊ itẽtō qua ꝯuertat ſe itellectꝰ
ſuper ſpeciẽ. Illuminat ãt angelus intel
lectum nr̄um excitando ⁊ diſponendo ⁊
lumẽ diuinum in nobis trãſferendo. Fa/
cit. n. ut dictũ eſt in fantaſia tranſmutatō
nem ſpecierum cõponendo ⁊ diuidendo
ſecũdum exigentiã rei quã vult reuelare
Item irradiat lumẽ intellectus ſui ſup il
las ſpẽs vt moueant itellectuꝫ nr̄uꝫ. ⁊ ſic
plura ⁊ ſuptiliora uidere pñt in lumie du
plicato. Iteꝫ excitat intẽtionem aīe aliqꝰ
motu vt ipa cõuertat ſe ſuper illa fantaſ
mata obſtrahendo ſe ab alijs. Proficiũt
aũt. i. promouent ad melius. Sꝫ vtruꝫ an
gelus accẽdere poſſit effectũ humanum
tripliciter poteſt itelligi. ſ. efficiendo vel
mouendo vel excitãdo ⁊ adiuuando. Pri
mo modo ſolus d̄s poteſt iflammare affe
ctum. ſ. per effectũ. Secundo mō ipſum
deſideratũ iflammat. ſ. excitãdo ⁊ iuuan/
do. Tertio mō poteſt angelus affectũ no
ſtrũ incẽdere ꝑ motum. De iſtis hẽmus
exemplũ in naturis. qꝛ primo ignis accẽ
dit ligna. Secundo modo ligna incẽdunt
ignem. Et tertio q ligna igni apponit in/
cẽdit ignem. Differentia ē inter mittere
cogitationẽ ⁊ incẽdere. ⁊ mẽtem illumia
re. qꝛ cogitationem imittere eſt vt dicit
Beda intus creare ⁊ facere cognitionẽ
ſed incẽdere eſt cogitationẽ iam factam
inflãmare. Illuminare vero ē dare reue
lationem d̄ aliquo occulto intelligibili.
De locutione angelorum.

u Erbum. triplex ē. ſ. mentis oris ⁊
operis. verbo mentis loquit̄ deus
ãgelo. ⁊ econtrario. Itẽ deus anime ⁊ e/
conuerſo. Itẽ deus diabolo ⁊ ecõuerſo
cuius tñ intẽtio deum latere nõ poteſt. Ver
bo aũt oris loquitur homo hōi corpore
vnito anime. Angelus vero hōi in corpo
re aſſumpto. ſꝫ verbo operis loqtur deꝰ
diabolo. ⁊ ãgelus diabolo. De locutiōe
itaqꝫ angelorum. Nota ꝙ angelus loquit̄
deo cũ ex viſis in motũ admirationis ex
urgit vel cuꝫ effectus ſuos ei preſentat.
quos tñ eũ latere minime dubitat. Ange
lus vero loqtur angelo uerbo mẽtis ſue.
ſpecies oſtendendo mediãte illuminatōe
quedã ſpirituali irradiãte ad ipſo. Itẽ an
gelus facit coram ãgelo. quo facto itelli/
git qđ non intelligebat. Et ſic loquũtur
omnes omnibꝰ. ſ. maiores iferioribuſ ⁊ e
conuerſo. Item loquitur angeluſ angelo
per cōicationem diuini luminis ipſũ iſtru
endo. ſic non loquunt̄ oēſ omibus nec oīa
ſꝫ tm̄ ſuperiores inferioribus de hiſ que
per diuias theophoniaſ ꝑceperunt Loq
tur aũt ãgelus hōi dupliciter. primō mō
verbo vocali in aſſumpto corpore. ſꝫ tũc
ſicut non profert ſonum in organis mat̄
ialibus ſecundũ naturaꝫ. ita nec circulari
ter imutat mediũ quẽadmodum in voce
naturali. vñ nõ auditur niſi ab illo ad quẽ
ordinatur. ⁊ ſimile eſt in apparitionibus
angelorum quos quidam vident. ⁊ alij e
que propinqui nõ vident. vt apparet in
Heliſeo ⁊ puero eius. Dicunt tamen ali/
qui ꝙ angelus nunquaꝫ apparet vel ap
paruit. aut loquitur homini in ſubiecta
creatura. ſed inten ionem ſiue ſimilitudi
nem imponit in oculo eius. vel intentio/
nem vocis ponit in aure eiꝰ. ⁊ ita recipit
ſenſus comuni ſpecieſ illas. ac deide pro
ueniunt ad imaginationem. poſt hec ad i
tellectum. ⁊ hoc eſt ꝙ angelus dicitur ap
parere vel loqui homini. Secũdo modo
loqtur ãgelus hōi ꝑ ipſſionẽ reꝝ ſẽſibiliũ

moto instrumento imaginis. ⁊ sic loquit vigilantibus ⁊ dormientibus. Item loq tur angelus diabolo. spēs sui intellectus ei sine aliqua illuminatione ostendendo. Item loquitur diabolus hōi dupliciter. Primo modo sensū imutando ⁊ hoc uł imaginationem alicuius rei imprimēdo instrumento visus vel obijciendo visui similitudinē alicuius rei. Secundo modo loqtur diabolus homini per impressio-nem rerum sensibiliū in instrumēto imaginis. ⁊ hoc facit quādoq; vigilantibus qn̄q; dormientibus. ⁊ sic imittit cogitatō nem mali cogitationem malā non potest imittere que tm̄ mala fit per cōsensum. Est ⁊ locutio aīarum q: anima loquitur deo p desideriū cuius affectiones nude sūt. ⁊ apte oculis dei. Anima similr̄ an-gelo loquitur. sed hoc p voces corporis quas bn̄ pcipit angelus sicut ⁊ alia sensibilia vnde existens in anima in corpore alia spāli potāte loquendi ad angelos nō indiget. sed hanc habebit exuta a corpe Item aīa loquitur diabolo. q: similitudines affectionum' imprimūtur sensibus vbi diabolus legit eas.

De spiritualibus noībus angeloruz Capitulum. 20.

d E Michael ⁊ Gabriel ⁊ Raphael nominibus. Sciēdum ē q̄ hec sunt propria nomina archangelorū licz eorū interpretationes cōueniant excel-lentius. Michael interpretatur qs ut d̄ us. Hic est de ordine principatuum ⁊ attribuūtur' ei quattuor. s. esse prepositum paradisi. i. ecclesie. sicut ⁊ olim fuit princeps synagoge. Item deferre aīas ipa-radisum sed hoc intellige q̄ gloriosus d̄ ferat q̄z alii. Item pugnare cū dracone i. diabolo sicut legitur in Apoc. xii. factū prelium magnū. Michael ⁊ angeli eius preliabantur cum dracone. Itē veniri i adiutoriuz populo dei. Gabriel interpretatur fortitudo dei. Hic est de ordine archangelorum ⁊ merito quia magna nunciauit. Raphael' interpretatur medicia dei. ⁊ de ordine angelorum est. qua vnaz personam custodiunt.

De casu angeli. Cap. 21.

o Mnes angelos fecit deus bonos non tn̄ sūmos. sed medios inter sūmū bonū ⁊ bonum cōmutabile quod est creatura. ita q̄ si cōuenerētur ad amādū deū qui supra se erat ascenderent ad statū grē ad glorie. Si vere auertarentur ad bonum cōmutabile quod fuit infra se hoc ipo irruerent in malū culpe ⁊ pene. q: non ē dedecus peccati sine decore iu-stitie;

De spirituali casu. Cap. 22.

c Asus diaboli duplex fuit. s. spiritualis ⁊ localis. Spiritualis. q: ceci-dit de nature puritate. de flexibilitate liberi arbitrij ad cōmutabile bonū d̄ luce in tenebras de scīa ad ignorantiā. de innocentia ad culpā de felicitate ad penaz d̄ dilectione in odiū. Post casū. n. factus est ipenitens ⁊ obstinatus i malo ⁊ excecatus a vero ⁊ deordinatus in bono. ⁊ infirmatus in virtute. ⁊ exclusus a dei cō-templatione. Preterea volūtas eius impia conuersa ē ad hōis odiū ⁊ inuidiam. vnde toto conaīe nit tur ad eius subuersionē per tentationem multiplicem.

De locali cāu. Cap. 23.

c Asus etiaz diaboli localis fuit; q: vel in infernū uel in caliginosum aerē q ē in medio. i. iterstitio aeris corruit Demones. n. nō sūt in supiori pte aeris ne lumie gaudeant. nec sūt in pte iferiori ne nimis cōtra nos seuiāt. Un̄ notādū ē q̄ in demonib⁹ ē tria cōsiderare. s. naturā officiū ⁊ peccatū. Et nature qdē cōuenit locus sūmus. i. celū i quo tāq; in loco cōgruo sūt creati. ⁊ postmodū in natura si stetissēt pficiendi. Offō vero qd̄ hn̄t exercēdi hoies cōuenit locus medius. i. aer caliginosus ubi ⁊ satis proping sunt nobis tētādū. ⁊ tn̄ nō hn̄t lumē ad gaudēdū. Sz pccō cōuenit locus īfimus. s. ifer-nus. Un̄ ⁊ demōes post finē mūdi qn̄ cessauit eo℞ offm̄ d̄trudēt siml' i ifernū. di-cūt qdā q̄ āgel⁹ cecidit scd̄a die. sz cōior

ē opinio q̄ prima de subito post creatio nē suā ceciderit. Dicit̄ cōiter q̄ dicimus chorus āgelorum ceciderit. sed hoc non dr̄ q̄ decem ordines angelorum fuerūt sed q̄ tot de singulis ordinibus ciderēt q̄ poterant facere chorū unum. Nouē ordines angelorum. s. quilibet ordo ha bet suas legiones. Legio aūt angelorum hēt. 6666. vnitates. Tot āt in singulis ordinibus sunt legiones quot in legiōe sunt vnitates.

De restauratiōe ruine.

Cap. .xxiiii.

a Ngelorū ruina restaurabit̄ sal uandos. Dicit āt Aug. q̄ tot saluabūtur hoīes quot angeli ceciderūt. Gre. vero dicit q̄ tot homines saluabuntur quot ā geli perstiterunt. Dixerunt ēt quidā q̄ duo parietes erūt in celo. s. vnus homi nū ⁊ alius angelorꝝ ⁊ q̄ ruina āgelica re staurabitur per ꝟgines. ⁊ de alio parie te tot sunt saluandi quot in alio pariete sunt virgines ⁊ angeli. Cur peccatū dia boli sit irremissibile.

Cap. .xxv.

q Uare peccatū diaboli sit remissi bile assignāt plurime rōes. Pri ma ē q̄ secundū Aug. nullo suggerente peccauit. ⁊ ideo nullo reparāte redidit. se cunda est secūdū Dama. q̄ contra difor mem intellectum peccauit. Quanto aūt nobilior ē cognitio tanto peior est error Jo. xiii. Seruus. n. sciēs uolūtatē dn̄i ⁊c̄. Tertia secūdum eundem Dama: est qa angelus non ē susceptibilis penitētie un de nec venie. Quarta ē quia in diabolo extincta ē fidere sis quantū ad boni pro motionē. Quinta ē quia natura spiritu alis semel tantū uertibilis est eo q̄ tota se conuertat. qd̄ non facit homo q̄ caro semper repugnat spiritui. Status aūt ā geli mali triplex ē vt patere potuit ex p̄ dictis. Primus. s. nocentie. Secūdus cul pe. Tertius pene ⁊ miserie.

De proprietatibus d̄monū.

Capitulum. 26.

d Emones aūt sunt spiritus impu ri hūani generis inimici. mente rōnales. in nequitia subtiles. cupidi nocē di. per superbiam tumidi. semp in fraud̄ noui imutant sensus. inquināt affectus. vigilantes turbant. dormiētes per som nia inquietant morbos inferunt tempe stas concitant. in lucis āgelos se trāsfor mant. Semp infernum suū secum por tant: in idolis diuinū officium sibi vsur pāt. super bonos dominari appetūt. ma gice artes p̄ eos fiunt. bonis ad exercitiū dantur. semper fini hoīs insidiant̄. Tri plici acumine vigent demones. Primo subtilitate nature. ⁊ hoc p̄ cognitionem vespertinā. Secūdo experientia tēporꝝ Tertio reuelatione superiorꝝ spirituū. Primo modo intelligūt naturalia p̄sen tia. Secūdo mō futura naturalia. Tertō modo cognoscūt voluntaria. Multipli citer vero diabolus nominatur per qd̄ ⁊ proprietates sue cognoscuntur. vocat̄ enim diabolus. qd̄ interpretatur d̄fluens q̄ defluit. i. corruit spūaliter ⁊ localiter sicut dictum ē grece interpretatur dia bolus clausus ergastulo ⁊ hoc sibi conue nit. q̄ non p̄mittitur tantum nocere quā tū vellet. Preterea secūdum ethimolo giam diabolus dicitur a dia quod ē duo ⁊ bolus quod ē morselus. q̄ duo occidit s. corpus ⁊ aiam. Item vocatur demon. i. sanguineus. ⁊ hoc pp̄ peccatum. vel sci ens. q̄ viget triplici scientia sicut dictū est. Itē Bellial qd̄ interpretatur abs q̄ iugo. vel absq̄ domio q̄ pro posse cō tra eū pugnat cum deberet eē subiect⁹ Itē Belzebub qd̄ interpretat̄ uir mus carū. i. aiarum peccatricū. q̄ relinquūt verū sponsū xp̄m. Itē Sathanas. i. ad uersarius vñ. Pe. ca. v. ⁊c̄. Itē Bebe moth. i. bestia q̄ facit homies bestiales. Itē Leuiathan. i. additamētum eorū q̄ pccā peccat is cumulant.

De militia diaboli contra nos. Cap. 27.

d Iabolus nocet homini multi pliciter. quia p̄ violentiā. ⁊ h⁹

qñq₃ exterius corpus ledẽdo ſicut fecit
Job quãdoq₃ intra mẽbra ledendo ſicut
in obſeſſis. ꝛ pp hoc datur paruulis an
gelus bonus ne diabolus in hiſ ledat eoſ
ꝛ excedat. Item nocet per ĩpreſſionẽ ia
ginum mala ſuggerendo vel p cõmotio
nem ſanguinis ad pccm̃ accedendo. vel
ſenſus exteriores per obiectionez falſa
rũ formarũ decipiendo. De his ꝛ ſimili/
bus dicit. Gre. Aut opprimendo rapit.
aut inſidiando circũuolat. aut ſuadendo
blanditur. aut minando terret. aut ꝺ̇ſpe
rando frangit. aut permittendo decipit.
Dabolus decipit homĩes quattuor mo
dis. Primo ſuadendo bonũ. ꝛ hoc ppt
malũ vt cũ homini inſtabili ſuadet igreſ
ſũ religionis. ꝛ hoc ut poſtmodũ apoſta
tet. Secundo modo ſuadendo malum. ꝛ
hoc ſub ſpe boni. vt ꝑiurare pro reb⁹ al
terius obſeruandis. Tertio mõ diſſuadẽ
do bonũ tanq₃ nociuũ ut cũ diſſuadet bo
no viro religionis ingreſſũ ne de hoc pe
niteat ꝛ egrediens confundatur. Uel
quando diſſuadet alicui orationem vel
elemoſynam. ne per hoc incurrat vanam
gloriam. Quarto diſſuadendo maluz ut
ducat ad peius. ut quando diſſuadet tẽ/
perantiam in uictu ꝛ ſomno. vt p hoc in
ducat ad indiſcretã abſtinentiã quod pe/
ius eſt. Impeditur diabolus in effectu
ſue malitie multis modis. ſ. qñq₃ per ter
minũ ſue poteſtati a deo ipoſitum. Itez
quandoq₃ per reſiſtentiam bonoru ſpi
rituum. Habet. n. quelz anima duos an/
gelos. vnum bonũ ad cuſtodiã. alium ma
lũ ad exercitiũ. Item p arbitriũ homis
non conſentientis. Item p peccati abo/
minationẽ. q₂ quandoq₃ demones nobili
oris nature peccata vilia deteſtantur.
Itẽ pp cautelã omittit facere mala vt
peius fiat. ſicut modo nõ vexat excõmu/
nicatos ut minus timeant tales ſẽtentiaſ
Utrum virtus tentationis minuantur i
diabolo quando vincitur diuerſe ſunt
opiniones. Dicunt enim quidam ꝙ ſupa
tus in vno vitio ipſum victorem nõ poſ
ſit amplius tentare de eodem vitio. ſed
alius diabolus poteſt. Alij dicunt ꝙ ſu
peratus de vno vitio nullum de illo vi
tio poſſit ãplius tẽtare ꝺ̇ ceto. Data ẽ po
teſtas demonibus exercẽdi magicas ar
tes multiplici ratione. Primo ad fallen
dum fallaces ſicut egiptios ꝛ ipſos ma/
gos. Unde etiam que ipſi per talem mo
dum acturi ſunt quaſi communicando
predicunt ut ibi. Creſus perdet alium
tranſuectus maxima regna. Secundo
ad monendum fideles. ne. ſ. tale quid pro
magno deſiderent. cum videant etiam
malos facere huiuſmodi. Tertio ad pro
bandam et exercendam patientiam ꝛ fi
dem iuſtorum. De lucifero.

Cap. xviii

d E lucifero ſciendum eſt quod
fuit de ſupremo ordine ſuper/
ioris hierarchie. ac in illo ordine ſuper
num gradum tenuit. cui tanquam prin
cipi de ſingulis ordinibus magna multi/
tudo adheſit. quos omnes ſecum tra
xit. dictus eſt lucifer. quia pre ceteris lu
xit. ſueque pulchritudinis conſideratio
eum excecauit. Primum hominem
tentauit. ꝛ uicit. Secundum ten/
tauit. ꝛ victus eſt. Poteſtatem tunc
amiſit quam vltimis temporibus recu
perabit nunc religatus eſt et in fine
ſoluetur. Peccatum luciferi fuit ꝙ
ſe ꝛ ſuum bonum priuatum dilexit ex
cecatus de altitudine habita preſump
ſit. ac propriam excellentiam abnuit
quaſi habiturus fuerit ex ſe. non ab alio
ꝛ ſine meritis habere uoluit ſtare vel
ſperare cum poſſet. quouſq₃ gratia ap/
poneretur dei ſimilitudinem concupi/
uit. non quidem emula imitationis. ſed
poteſtatis. i. ſubditos habet voluit ꝛ nul
li ſubiectus eſſe concupiuit. Quid ſit
anima ſecundum diffinitionem.

Cap. xviiii.

p Ost naturã corpoream i corporeã dicendũ est de natura ex vtrisque cõposita Sed primo ex parte mentis. secũdo ex parte corporis. tertio ex parte totius hois. De aia igitur videndum est quid sit scdm diffinitionem. Porro a quibusdaz diffinitur vt spũs. a qbusdaz ut aia. a quibusdã vero vt spiritus et aia. In quantum igitur aia naturam hẽt spiritus diffinitur ab alexandro in libro de motu cordis. Ab Aug. sic. Anima ẽ sbã incõporea intellectualis illuminatiõis capax vltima reuelatione perceptiua. vltima dico qr mediantibus angelis percipit. Ex hac diffinitione cognoscimus qp spiritus humanus q est anima inter oẽs creaturas post angelos imediate illuminatiõis diuine sit perceptiua. Aia vero inquantum aia sic diffinit a Remigio. Anima ẽ subã incorporea regens corpus. Ex hac diffinitione hẽmus qp anima sit corporis rector et motor. Item aia inquantuz aia diffiniter a phõ i libro scdo de aia sic. anima est endelchia. i. actus corporis phici organici potentialiter uitã habetis. Endelchia formam vel actus signat. et dicit hic actus primus siue perfectõ. Ex hac diffinitione hẽmus qp anima vnibilis est corpori non omni sz solo organico et phico. i. naturali ad susceptionem aie rationalis disposito. Item anima inquantũ ẽ spiritus. et anima sic diffinitur ab Augo. anima ẽ omniũ similitudo. Hec diffinitõ data est per cõparationem aie ad creaturas. anima enim ex sui natura ad suscipiendas omniuz rerum tã corporaliũ qz spiritualium similitudines apta ẽ. Sed sciẽdum ẽ qp quedã intelligi habent p oppo sita. vt tenebre per presentiã lucis. incorporalia p corporalia. et sic dicitur suscipere anima spiritualiter rerũ similitudies. Item anime descriptio talis est Anima est deiforme spiraculum vite. Hec descriptio datur secundum qp anima comparatur ad deum prout non ex traduce vel seminali ratione propagatur. sed a deo corpori creando infunditur. et ifundendo creatur. Item Seneca. sic diffinit animam. Anima est spiritus intellectualis ad beatitudinẽ in se et in corpore ordinatus. hec diffinitio est in reuelatõne anime ad finẽ secundũ qp non solum separata beatificatur in se sicut angelus. imo i corpore glorificato ipsi beatitudo ampliatur.

Quid sit anima secundum rem. Cap. 30.

q Uid sit anima scdm rez. diuersas videntur sentẽtias philosophi ptulisse. Plato enim dicit animam numerum se ipsũ mouentẽ. Aristoteles endelchiam. Pitagoras armoniam. Hippocrates spiritũ tenuem. Rabbanus lucẽ. Democrytus spiritum ex athomis compositum. Acconomius hypereus igneum vigorem. Parmenides dicit eã de terra et igne esse. Epicurrus autez ex aere et igne Inter has diuersitates nos sequimur dicta sanctorum et catholicorum magistrorum dicẽtium qp anima est subã spiritualis et rõnalis ad viuificandum corpus humanum de nihilo creata. Creata est inqz anima perfectibilis. et imperfecta qztum ad sciam et virtutes. perfectissima tñ est qztum ad potentias naturales. Et quia i ẽ sensui non ẽ subiecta. neque secundum dimensionem est extensiua. Quantitatẽ enim habet anima vt dicit Augo. nõ dimensiuam. sed potestatiuam et virtualez Et quia simplex est anima. ideo nec augmenti. nec detrimenti est susceptiua. qa nec in corpore maiori maior. nec in minori minor reperitur. vt dicit Augo. Multitudo potentiarũ in anima non ponit maioritatem in anime natura. sed multiplicẽ effectum. anima etiam est vita ppetua. s. per memoriam. intelligentiam. et voluntatem. ad imaginem dei facta capax virtutis et vitij. susceptibilis pene. vel premij arbitrio libera. potentiis et habitibus et effectionibus decorata. caret pondere. et figura et calore passibilis et mutabilis est eo magna est quo capax est

eternitatis.eo recta quo naturaliter ap
petens ē bonitatis.eo bona quo ꝑticeps
est diuinitatis.

Quid ſit anima ſecundum nomen.
Cap. 31

a Anima dr̄ inquātū corpus aiat ⁊
uiuificat. Mēs i quātū recolit. Animuſ
dū vult. Rō dū recte iudicat. Spūs dū
ſpirat vel.q2 ſpūalē naturā h3. Senſus
dū ſentit. Memoria dū recordatur. Uo
luntaſ dū conſentit. Hec noīa diuerſa ſē
aie non ꝓꝓ eēn tie pluralitatē.ſed ꝓꝓ ef/
fectus multiplicitatē ⁊ operationē. Dr̄
anima ab a qđ ē ſine.⁊ nemes quod ē ſā
guis.eo ꝙ ſit ſine ſāguine. vl' dr̄ ab an qđ
eſt tribuere.eo ꝙ anima vitam tribuit.

De triplci anima. Cap. 32.

a Actus aie triplex eſt.ſ.vegetare.
ſētire.⁊ ratiocinari.⁊ ſcđ3 hoc diſti
guitur anime potētia triplicit: r.ſ. vege
tabilis ſēſibilis.⁊ rōnalis. De qbus dicit
Ambroꝰ.ꝙ aia vegetabil' appetit eē.ſē
ſibilis bn̄ eē. rōnalis aūt optime eē. ⁊ iō
nūꝙ3 quieſcit donec optimo cōiūgatur.⁊
ꝓꝓ hoc ui amoris mouetur in deū vt i ip
ſo ſumme delectetur. Hec tres potētie
in diuerſis ſubſtantijs tres anime dici
pn̄t. Na3 uegetabilis ē anima in plantis
ſenſibilis in brutis. rōalis vo in hoībus
In hoīe aūt predicte tres aie vna ſūt eſ
ſentia ſed differūt in potentiis.nec ob
ſtat ꝙ in hoīe ſucceſſiue.ac diuerſis tem
poribuſ manifeſtantur.hoc.n.eſt a vtute
formatiua que rationaliter prius diſpōit
ad uitam ꝙ3 ad ſēſū. ⁊ prius ad ſenſū ꝙ3
ad rōem preſertim cū natura nō ſubito
ſ3 paulati ⁊ ſucceſſiue opereť. Cū autē
aia rationalis infūditur corp: ꝑdicte pri
mo in fuſe nō hn̄t actiōes ſuas deiceps
a virtute formatiua.ſed ab ipſa aia. Ani
ma quoꝙ3 duas primas potētias.ſ. vege
tabilē.⁊ ſenſibilē exercet tātū in corpore
Anima vegetabilis ⁊ ſenſibilis nō đbēt
dici anime ī hoīe ſed potentie.nec aīma
uegetabilis in animali dicenda ē anima
ſed potentia. Aia aūt uegetabilis in plā
ta dicenda eſt anima.non potentia.

De potentia anime uegetatiue
cap. 33

a Anima vegetabilis tres h3 poten
tias.ſ.generatiuā.nutritiuā. ⁊ au
gmentatiuā. Prima eſt ad ſpēi cōſerua
tionē. Secunda eſt ad cōſeruationē indi
uidui. Tertia eſt ad perfectionē ſubiecti
Uirtuti autē nutritiue quattuor deſerui
unt.ſ. virtus attractiua que aſſumit ne
ceſſaria in nutrimento. Itē digeſtiua q̄
ſepat conueniens ab inconuenienti in
alimento. Itē retentiua que cibū tā diu
retinet in vno loco,donec debitā reci/
piat alterationē. Item expulſiua que ex
pellit quod ſuperfluū ē in nutrimento.
ſed ante omnes has eſt appetitiua.

De potētijs aie apprehēſiuis. Ca. 34

a Anima ſenſibilis duplicē h3 poten
tiā.ſ.apprehenſiuā ⁊ motiuā. app̄
henſiua diuiditur in apprehenſiuā de fo
ris.⁊ apprehenſiuā de intus. Uires app̄
henſiue de foris ſunt quinꝙ3 ſenſus par
ticulares.ſ.uiſus.auditus.⁊c̄ vel potētie
exteriores. Uires autē apprehenſiue đ
intus ſunt quinꝙ3 potentie interiores ſē
ſibiles.que ſunt cōis ſenſus.imaginatio
eſtimaſtio.fantaſia.⁊ memoria. Tradūt.
Per hipathetici oēs vires iſtas orgāi
cas eē.⁊ ꝙ per inſtrumenta corporalia
ſuas operationes perficiūt eo ꝙ ſint cir
ca particularia tantum. Omnis.n.forma
particularis in materia aliena eſt quoniā
forma ſine oī materia accepta vniuerſa
lis eſt.circa quam operatur intellectus.
Iſta facile eſt videre i ſenſibus particu
laribus.quoniā illi nō apprehendūt niſi
per rei ſenſibilis pn̄tiam. De virtutibus
autem interioribus que ſūt imaginatio.
eſtimatio.fantaſia idē eſt.quoniā in illis
omnibus eſt apprehenſio forma ſingula
ris ſecuudum ſitum ꝑtium ⁊ lineamēta
⁊ quantitatē. Oēs iſte potentie paſſiue
ſunt.⁊ patiuntur a formis et indiuiduiſ
que ſunt principia cognitionis ſenſibilis
ſenſibilis dico quia duplex eſt cognitio

nis sensibilis. sensibilis dico quia duplex
est cognitio intellectualis que orit ex eo
ꝙ proprie per itellectū habet dignosci.
vt forme cōuenientes ⁊ huiusmodi. Sē
sibilis que ꝓuenit ex indiuiduis ⁊ obiect
sensum particularium que sunt principia
cognitionis sensibilis. Sciendū preterea
ꝙ nulla potentia apprehensiua sensibilis
retinet id qđ apprehēdit. imo qđ vna ap
prehendit alia retinet. Notandū ergo
ꝙ alia virtus est que bene tenet: alia que
bene recipit. ⁊ ista que bene tenet ꝑficit
sicco ⁊ frigido. sed illa que bene recipit
perficitur humido.

De sensibus ꝑticularibus. Cap .35.

Sensus ꝑticularis in quinqꝫ diuidit
.s. in visum. auditū gustū. odoratuꝫ
⁊ tactū. q in multis conueniūt. ⁊ in multis
differunt. Conueniūt. n. quinqꝫ sensus in
hoc ꝙ sunt vires passiue. Sentimus eni
intra suscipientes: non extra mittentes.
Sensibile. n. positū supra sensum nō sen
titur. scđo de aia. Omnes sensus sunt ꝑ
ceptibiles singulariū non viliū. ad quēli
bet sensum extendūt nerui duo. vnꝰ ad
sentiendum qui agit contra exteriora. et
alius ad motū voluntariū qui agit vt ius
aie interior: ⁊ ad organū dirigit intentio
nem. In omni sensu oꝫ esse proportionē
sensibilis ad sensum. q2 in mediis delectā
tur. ⁊ in extremis corrumpunt. Ad sentiē
dum aliquid oportet eē obiectū presens
⁊ medium deferens: ⁊ organū sanū atqꝫ
conueniens. ⁊ aie intentio actualis. Oēs
sensus vnā habent originē scđm sensuꝫ
cōmunem a quo velut a centro quasi li
nee quedā exeunt. Differunt etiaꝫ sē
sus particulares in multis. nā quilibꝫ ha
bet spāle instrumentū. Differunt etiā in
obiectis. differunt in medio differentie.
q2 tactus ⁊ gustus habent mediū intrin
secus. ⁊ alii extrinsecus. Differunt in ve
locitate apprehendi. q2 visus ē citissime
apprehensionis. ⁊ remota apprehendit.
Differūt situ q2 visus ē supremꝰ. Post
auditus. deinde alii per ordinē. Differūt
vtilitate. q2 gustus ⁊ tactus maxime sūt
necessarij ad cōseruationē idiuidui ⁊ spe
ciei. Gustus. n. discernit cibum ꝑ quem
seruat animal a nociuo. ⁊ tactus discernit
qualitates sensatoꝝ. sicut calide ⁊ frigiđ
⁊ huiusmōi vt aial declinet extrema ta
lium qualitatū ne corruptionē incurrat
Differunt generalitate. q2 tactus ē ge
neralior. cū non hēat organū determina
tū. sed in oibus membris fit. Differunt
ēt in ipressionū retentione. sensus enim
grossiores fortius retinēt suas ipressiōes
sicut patet in tactu. Nota ꝙ videmꝰ vi
su ⁊ oculo. sed differenter. nā visu vide
mus effectiue. siue formaliter. sed oculo
videmus instrumentaliter. Eodē mō di
cendū ē de ceteris sensibus. Anima alie
natur a sensibus tripliciter. Primo
in somno. 2. in extasi magis. 3. in morte
maxime.

De sensu communi. Cap. .36.

Sensus cōis est potentia que oium
sēsuū particulariū obiecta appre
hendit. vt dicit phi. 2. de anima. Omnes
enim sensus exteriores a sensu cōi exte
riori velut a centro ꝑticulariter exeunt
⁊ sensatoꝝ suorum similitudines ad sen
sum cōem reducunt quo mediante đ sin
gulorum ꝓprietatibus iudicant ⁊ discer
nunt. Unde sciendū ꝙ sensus cōmūis ē
fons ex quo oēs sensus oriuntur ad quē
omnis motus sensibiliuꝫ refert sicut ad
vltimū finem. Hec potentia quedā hēt
inquantum est sensus. ⁊ quedā inquantū
cōis est. inquantū. n. sensus est habet re
cipere reꝝ spēs sine materia: ⁊ tamen ꝓ
sente materia. inquantū cōis est hꝫ duo
quorum vnū est iudicium sensibilium ꝑ
quod nos apprehendimus nos videre
qñ videmus: ⁊ audire qñ audimus, ⁊ sic
de aliis. Si enim hoc iuditium non eēt i
aialibus. nō satis esset videre ⁊ audire v
tile. ⁊ scđm alios sensus apprehēdere.
Secundū est cōparare plura sensata di
cendo vnū esse dulce. ⁊ aliud dulcius eē
⁊ hoc iđ sēsus cōis hꝫ. q2 ad ipsū referūt

omnium propriorum sensuum sensata. Hec virtus in āteriori parte cerebri ponitur in loco vbi cōcurrunt nerui sensitiui quinqꝫ sensuum qui locus medulosus ⁊ humidus est.

De vi imaginatiua. Cap. xxxvii.

n Irtus imaginatiua ē potentia apprehensiua. in qua imagines reꝝ sensibiliū reseruantur. Hec virtus plus abstrahit ꝙ sensus. qꝛ sensus nō accipit formā. nisi pn̄te re. illa aūt reseruat formā etiam re absente. In hoc etiā imaginatio differt a sensu cōi. qꝛ sensus cōis pn̄tia rei exterioris indiget sicut sensus particularis. Ista aūt virtus. s. imaginatio thesaurus formarū vocatur. qꝛ in ea sicut dictū est forme a particularibus sēsibus recepte retinētur. hec potētia i anteriori parte cerebri seu interiori. sicut ⁊ sensus cōis ponitur. et hic maior. ē duricies ex frigiditate cerebri proueniēs. vbi et imaginatiua retinet impressiones a sēsu cōi receptas.

De vi estimatiua. Cap. xxxviij.

e Stimatiua virtus que a forma acquisita intētiones elicit que a sēsu nō percipiūtur. scꝫ quā ouis fugit lupū et lupus miseretur filio suo. hoc aūt non posset fieri nisi lupus hr̄et cognitionem eius indiuidui. et ꝙ hoc idiuiduū sit natus eius. sicut et ouis apprehendit lupuꝫ sibi nociuū. Ista vero nō pn̄t fieri per sēsum. Estimatiua differt ab imaginatiōe qm̄ imaginatio solū retinet formas apphensas per sensum cōem. et ad imaginationē solā non seqtur affectꝰ miserie vl' tristitie. vel fuga. vel insecutio. Ad estimationē aūt statim seqtur qd̄libet istoꝝ vn̄ sicut intellectus practicus se hēt ad speculationē. ita se habet estimatiua ad imaginationē. ⁊ propi' hoc estimatiua nō penitus apprehensiua ē. sed etiā motiua per hoc ꝙ determinat ad quid moueri debeat aial. ⁊ a quo fugere. cū. n. animal mouetur ad cibū oꝫ imaginē cibi in aiali esse. Sed estimatiua non solum mouet. imo ēt apprehendit. Oportet igitur aial hr̄e estimationē qua moueatur. Officiū estimatiue est apprehēdere intentiones nō quidē rōnis. sed nature. Vn̄ nō apprehendit quid sit similis. aut nomē. aut verbū. vel amicitiā. vel inimicitiam. cōmode vel incōmode. sicut dictū ē. Hec virtus ponitur i pria parte medie cellule cerebri que calida est ex motu multi spūs ad ipsam.

De fantasia. Cap. xxxix.

f Antasia est potētia cōponēs imagines cū imaginibus. ⁊ imagines cū intētionibus. Cōponit inquā fantasia imagines cū imaginibus. vt ē apprehendere aliquid eē albū vel nigrū. vel diuersas formas cōponere vel fingere chimeras. Cōponit ēt imagines cū intētionibꝰ vt cū apprehendit ouis formā lupinam esse fugiendā. Componit ēt intentiones cū intētionibus: vt pꝫ in oue que apprehendit nato suo prebēda eē vbera ⁊ alienū eē repellendū. Per fantasiaꝫ maior hr̄ cognitio que pōt hr̄i i aia sēsibili que ē in brutis. per hāc. n. non solū scit pn̄tia sed ēt prouidet sibi in futurū. Per hāc eni quedaꝫ aialia faciunt sibi casas. ⁊ de cibo ꝓuident in longinquū. per hanc de illo scit qd̄ sit. idē ⁊ de alio ꝙ sit aliud. et sic de eo oi d̄ quo snia profertur per modū affirmationis et negatiōis. Per hāc quoqꝫ videmus aliquid eligere aialia. et aliquid refutare. Ad electionē ⁊ refutationeꝫ preexigitur scia et discretio. et iō multi dixerunt ꝙ fātasia ē aliquid rōnis sed dicimꝰ nō eē veraꝫ electionē aie sensibilis: sed aliquid simile. Hec a vulgo in hoie vocatur cogitatiua. cū tn̄ cogitare proprie sit rōnis. Fantasia operatur i sōno sicut in vigilia. Qd̄ aūt in sōnis res uidētur eē pn̄tes. hoc est qꝛ sit reuersio ad sensū cōem. Ista potētia qn̄ ꝯiuncta est rōni sicut ē in hoie. tūc accipit agendi et operādi regimē a rōne: Sed qꝛ rō diuersificatur scd̄m diuersitatē eoꝝ de quibꝰ

ratiocinatio fit.ideo per operationes fā
taſie multiplicantur in hoie valde. Ubi
autem fantaſia non eſt cū rōe.vt eſt in
brutis tunc regitur ſolū ſecūdum inſtin
ctum nature.Et qꝛ natura vno modo ē
i habētibus ſpeciem vnam.iō conceptio
fantaſie operatur in talibus vno mō.Et
inde eſt ꝙ oīs hirundo facit vno modo
nidum ſuum.Dixerūt quidā philoſophi
ꝙ iſte virtutes in brutis potius agūtur
ꝗʒ agant.ſed in hoie potius agūt ꝗʒ agā
tur .qꝛ bruta mouentur ſcōm impetum
⁊ impulſum appetitus naturalis. Motꝰ
autem hūani regulantur ſecundū regi-
men rōnis. Notandū ꝙ melanconici
⁊ infirmi ⁊ amantes multas habent fan
taſias.ſʒ hoc nō eſt ex illuſtratione que
fit per imagines reꝝ ſenſibiliū.ſʒ ex paſ
ſionibus nature ⁊ confuſione ſpirituū a-
ſcendentiū ad cerebꝛū ⁊ caput turbanti
um.Tales.n.ſpūs diuerſarū imaginū in
uolutiones faciunt ⁊ generāt hoꝛribiles
viſiones ⁊ conceptiōes Preterea ſci
endum ꝙ bruta citius recipiunt influxꝰ
primi motoꝛis ꝗʒ hoies.ſicut patet i for
mica que qñ cibum colligit infra tres
dies non pluit.Et gallus cantū ſuū per
tempus variat.qꝛ imutationē aure ex in
fluxione pꝛimi motoꝛis pꝛeſentiūt.Huiꝰ
dicti hec eſt ratio.qm̄ homines multum
occupantur circa cōceptiones ſuas cōfe
rendo ⁊ cōponendo ⁊ diuidendo.quare i
fluxiones pꝛimi motoꝛis nō percipiūt ita
cito ſicut bꝛuta que non ſic occupant̄ in
ſuis cōceptionibus:nec ſcōm illas opan
tur.ſʒ tantū ſcōʒ intellectū nature.Iſta
vis.ſ.fantaſia plurimū impedit itellectū
eo ꝙ minus occupat aiam cōpoſitione ⁊
diuiſiōe imaginū:nō ſolū acceptarū a ſē
ſibus.ſed etiā fictarum.maxime āt impe
dit intellectū qñ aliquid de celeſtibus et
diuinis impꝛimitur ei.⁊ hoc iō. qꝛ cōcep
tiones tales intellectus non poteſt ferre
nec ſunt ſimiles imaginationibus ⁊ ficti
onibus fantaſie .Fantaſia vero ponitur
in medio medie cellule cerebꝛi tanquam
centrum inter memoꝛatiuā ⁊ imaginati
uam.qꝛ fantaſia conuertit ſe taʒ per foꝛ
mas quas accipit imaginatiua per ſenſū
ꝗʒ ſuper intentiones quas reſeruat me
moꝛia.⁊ tunc iſtas foꝛmas ac intentiōes
diuidit ac componit.

De memoꝛia. Cap. 40.

m Emoꝛia autem eſt repoſitoꝛium ꝑ
teritorum.Reſeruat enim memo
ria intētiones per eſtimationē a figuris
rerum elicitas.Anima per memoꝛiā me
diantibus rebus ſenſibilibus in ipſas r̄d
dit res ſenſibiles que ſunt extra ipſam.
⁊ propter hoc opoꝛtet actum memoꝛie
duas precedere operationes.quarū vna
eſt hoc eē receptū.⁊ hec eſt operatio ſē
ſus cōis.⁊ in hoc memoꝛia incipit.ſecun
da eſt hoc eē cōſeruatū apud nos quod
fit per imaginationem . Opoꝛtet etiam
ꝙ ante memoꝛiā quedam virtus operet̄
que ex figuris rerū diuidat reruʒ inten
tiones ſingulares.Differunt imaginatō
⁊ memoꝛia.quia iſta cōſeruat ſpēs rerū
hec cōſeruat itētōes ſpēꝝ. Sciēdū quo
qʒ ꝙ memoꝛia differt a reminiſcentia .
qꝛ memoꝛia diſcrete ⁊ diſtincte reuertit̄
ad res componendo intentiones diſtin
ctas cum imaginibus.Reminiſcentia ſi
ue recordatio ē motus quaſi interceptꝰ
⁊ abſciſſus per obliuionē.⁊ eſt cū collati
one tempoꝛis ⁊ loci ⁊ huiuſmodi.Remi
niſcentie enim modus nō eſt vniformis
ſed cauſatur i pluribus pricipiis circū
ſtātibus id cuius ꝓpꝛie eſt remiſcibilitaſ
cum ſit pꝛiciptū multoꝛū pꝛius memoꝛa
toꝛū.Cum eim per memoꝛiā fiat rerum
appꝛehēſio quod eedem res pꝛius fuer̄t
i ſe vel i ſēſibus aliꝭs cognite.patet ꝙ ſi
quis rē totaliter oblitus eſt ñ poteſt per
memoꝛiam recoꝛdari ſe eē oblitū . Sed
ſi oblitus eſt i parte.tūc per id qȯ remā
ſit poteſt reminiſci .ſed quandoqʒ ſciuiſ
ſe l' ꝑ collectōeʒ r̄miſcētie pt ēt ad id qȯ
oblitus eſt redir̄ cum illius adiutorio qȯ
remāſit mēorie. Alia ē dr̄a iter mēoꝛiaʒ
⁊ reminiſcentiam.quia memoria multa

pant aïalia. ſed reminiſcentia eſt ſolius
rõnis.qꝛ reminiſcẽtia ẽ quedaꝫ inueſtiga
tio que ſine ordine rõnis nõ eſt.ac ſine d̓
liberatione ꝑ que antecedẽs ordinaẗ ad
ꝯñs.Sane cũ quis reminiſci voluerit ea
que nõ eo mõ quo per ſenſũ.ſꝫ per intel
lectũ apprehendit hoc nõ fit per memo
riã.qꝛ memoria talia nõ reſeruat.ſed itel
lectus cõuertit ſe ſuper ea que hꝫ apud
ſe.⁊ ea reducit ad actum que hꝫ in hitu.
Iſte aũt habitus manet actualiter apud
intellectũ potentialẽ qui ẽ locus ſpẽruꝫ
vniuerſaliũ.vnde ⁊ vniuerſalia ſpecula
ta remanent apud ipſum tãq̃ꝫ in loco ſue
gñationis etiam actu quando illa nõ con
ſiderat.Intellectus autẽ potentialis ad
has ſpẽs quas ſic habet apud ſe conuer
tiẗ.vel ab eis auertitur quãdo voluerit.
Ultimo notandũ ꝙ memoria ponitur
in poſteriori parte cerebri qui locus eſt
ſiccus propter neruos motiuos qui oriũ
tur ex ipſo. De vi ſenſibili ⁊ motiua.
Cap. .xxxxi.
ſ Equitur de vi ſenſibili motiua.
hec moue ̄ qñq̃ꝫ ſpiritualiter.qñ
q̃ꝫ corporaliẗ. Primo mõ dr̃ appetitiua
que mouet dupliciter.aut diligendo. aut
odiendo.⁊ diuiditur in cõcupiſcibilem et
iraſcibilẽ per quas appetit aïa bonũ.vel
inſurgit contra malũ. Ab his vero duo
bus.ſ.iraſcibili ⁊ concupiſcibili oriuntur
quatuor affectiones.ſ.gaudium ſpes.do
lor.⁊ timor.Nam ſi pñs eſt qd̓ cõcupiſci
mus gaudemus ſi abſens eſt ſperamus.
Similiter ſi pñs eſt de quo iraſcimur do
lemus.ſi abſens eſt timemus. Senſuali
tas aũt eſt vis anime ſenſibilis motiue.
⁊ ad idem mouet ad quod cõcupiſcibilis
⁊ iraſcibilis.Senſualitas enim appetit.
que delectabilia ſunt corpori. ac nociua
refugit.Differt autem ſenſualitas a con
cupiſcibili ⁊ iraſcibili.quia ſẽſualitas ma
gis coniungiẗ corpori.⁊ ſicut i brutis ita
in homie nulla lege ſtringitur.quin ſem
per in appetitus rerum ad corpus perti
nentium moueatur. Sed cõcupiſcibilis
⁊ iraſcibilis iungitur rõni.⁊ prout ſunt in
homine frenanẗ rõni. ac reguntẗ virtuti
bus que fundanẗ in ipſis. Eſt.n.temperã
tia in cõcupiſcibili. ⁊ fortitudo in iraſcibi
li.⁊ ſic de aliis ſcd̓m ꝙ vis motiua ſenſi
bilis mouet corporaliter.ſic diuidiẗ i vir
tutẽ naturalẽ.vitalẽ.⁊ aïalem. quarum
prima ſitũ ſuum hꝫ in epate. vt in proxi
mo pricipio.cũ primũ principiuꝫ eſt cor.
Secũda in corde.tertia in capite. vt i ꝓ
ximo principio.tñ primũ principiũ ẽ cor.
Uirtus naturalis eſt motiua humorũ.vi
talis motiua pulſuũ.aïalis eſt motiua mẽ
brorum. Dicimus ꝙ virtus naturalis ẽ
motiua humorũ mediantibus artheriis
⁊ venis que radicanẗ in epate ſcd̓m Ga
lienũ.ſꝫ ſcd̓m Ariſtotelẽ radicanẗ in cor
de.⁊ hoc per ſpũm naturalem. Eſt autẽ
ꝟtus naturalis ſubſtãtia ſubtilis ⁊ aerea
vi caloris in corde gñata hec ſanguineꝫ
ad ſingula mẽbra impulſat.ex quo corpꝰ
vegetatur.Uirtus vitalis ẽ motiua pul
ſuuꝫ mediantibus artheriis que radicãẗ
in corde.Spũs autẽ vitalis eſt idem qui
⁊ naturalis.Idem dico in ſubſtantia.ſed
differẽs in virtute.hic per artherias ad
mẽbra corporis ſe diffundens viuificat
ipſum corpus tãq̃ꝫ inſtrm̃. Uirtus aïalis
ẽ motiua mẽbroruꝫ mediãtibus neruis
qui radicãẗ in capite.⁊ hoc per ſpũm aïa
lem.Eſt aũt ſpũs aïalis idẽ qui ⁊ natura
lis.⁊ vitalis.ſed aïalis dr̃ cuꝫ ad cerebrũ
deuenerit.hic ceteris ſubtilior per ner
uos ad organa ſentiendi dirigitur vt ſẽ
ſus ⁊ motus ſcd̓m locũ ex inde generet
in corpore aïalis. Circa vires iſtas de
niq̃ꝫ ſciendũ eſt ꝙ cũ virtutes aïales itẽ
duntur.tũc naturales remittunẗ. ꝓpter
hoc in hoïe dedito ſtudio. vel meditatio
nibus minus operatur virtus nutritiua
⁊ generatiua.⁊ augmentatiua.ex quo pꝫ
ꝙ cõcupiſcentia carnis domatur i viro
ſtudioſo. Unde ait Hieronymus. Ama
ſciam ſcripturarũ.⁊ carnis vitia nõ ama
bis. Preterea quãdo virtutes aïales re
mittunẗ.naturales incenduntẗ.ſicut patet

in ſomno g deſcribitur eſſe quies virtu-
tum animalium cũ intẽtione naturaliuȝ.

De potentiis anime rationalis.

Cap. .42.

t Ria ſunt in aia ut ait phꝰ. 3ª. de
aia. ſ. potẽtie. hitus. ⁊ paſſiões. Po
tentie quidem ſũt inate. hitus autẽ ſunt
acquiſiti vel infuſi. paſſiones vero ſunt il
late vel innate. Hitus. n. ſunt acqſiti. vt
pȝ in ſcia ⁊ virtute pollitica. Nã ex fre
quẽti ſtudio hõ acquirit ſciẽtiã et ex fre
quenti bñ agere fit hõ bonis bonitate v̶
tutis pollitice. Sunt ⁊ hitus quãdoqȝ nõ
ꝑ acquiſitionẽ ſȝ ꝑ infuſionẽ. ſicut ſapia
fuit infuſa. Salomoni. ⁊ virtutes theolo
gice auferũt quotidie ꝑuulis i baptiſmo
⁊ ẽt penitentibus i iuſtificatione ⁊ ex ac
tibus nõ gñant tales habitus. ſed potiꝰ
ecõuerſo ex talibꝰ hitibꝰ elicitũt boni ac
tus ex potentijs. vnde in hitibus acqſitꝭ
ſequit. quales ſũt actus tales ſũt hitus.
ſȝ in habitibus infuſis ẽ contrariũ. ſ. qua
les ſunt habitus tales ſũt actus. Eſt tñ
neruȝ ꝙ ſicut hitus acquiſiti gñantur p
actus. ita ⁊ generant ꝑ actiones. ſed non
meritorias inquantũ tales. Paſſiones
autẽ ſunt illate ab extriſeco. vocat autẽ
paſſiones phꝰ receptões obiectoꝝ. Sũi
tur ⁊ aliter paſſiones ut dicãtur affectio
nes ſicut dolor timor. ſpes ⁊ gaudium.

De diuiſiõe potentiarũ aie. Ca. 43

n Unc ad diuiſionẽ potẽtiaꝝ aie ac
cedaȝꝰ. Phꝰ 3º de aia igr̃ diuidit
principalit̃ aie potentias in cogitatiuam
⁊ motiuã. quas theologꝰ appellat itellec
tũ ⁊ affectũ. ipm ãt affectũ intelligit vo
luntatẽ. Potentiaꝝ ãt aie quedã ſũt ſeꝑ
ate a corꝑe. vt velle. ⁊ intelligere. ſcd̃m
quas aia non vtit̃ corpore. ſed vtit̃ utẽte
corꝑe. ſ. fãtaſia que ſic hȝ ſe ad itellectũ
ſicut color ad viſũ. vt ait phꝰ ſcdo d̃ aia
Quedã vero ſũt vires inſeꝑabiles a cor
pore. vt vegetabiles. ⁊ ſenſibiles quãtũ
ad operationẽ. ⁊ quãtũ ad eſſẽtiã. ut i bru
tis. Sed in hoie ſeparant̃ vires iſte a cor
pore quãtũ ad eſſentiã. licȝ aia oꝑationeſ
eoꝝ exercere nõ poſſit extra corpus. In
brutis vero ſimpliciter pereũt quãtũ ad
utrũqȝ. Itẽ aia potentias quaſdã hȝ con
ueniẽtes cũ brutis. ut eſt ſenſualitas. ſen
ſus ꝑticularis. ſenſus cõis imaginatio e
ſtimatio. mẽoria. Quaſdã hȝ nõ cões cũ
illis. vt ẽ rõ. ⁊ intellectus. ⁊ hꝰmõi. Item
aia hẽt vires quaſdã quo ad ſe. ut eſt rõ.
volũtas. liberũ arbitriũ. quaſdã hẽt qbꝰ
corpori ꝑmiſcet̃. vt ẽ vis naturalis. vita
lis. ⁊ aialis. de quibus dictũ ẽ ſupra cap.
41. Ex iam dictis pȝ ꝙ potentie quedaȝ
ſũt organice. quedã nõ. Itẽ ex predictis
collige ꝙ aia rõalis oẽs potẽtias hẽt aie
vegetabilis ⁊ ſẽſibilis. ſed nõ inquãtum
rõnalis ẽ. Uerũ inquãtũ rõalis ẽ addit i
tellectũ ⁊ liberũ arbitrium. ⁊ hꝰmõi. Et
hoc qd̃ dicit. Grego. Ois inquit creatu
re aliquid cõe hẽt hõ. Hẽt nãqȝ hõ cõe eſ
ſe cũ lapidibus. viuere cũ arboribus. ſẽ
tire cũ aialibus itelligere cũ ãgelꝭ. Quic
quid. n. virtutis aut nobilitatis hr̃e pñt
nature inferiores. hñt ⁊ ſuperiores. ſȝ ꝑ
fectiori mõ ⁊ nobiliori ꝑꝑ hoc manifeſta
tuũ ẽ ꝙ oẽs vires qbus cõicamꝰ cũ brutꝭ
differũt ſpecie. prout ſũt i nobiſ ⁊ i brutꝭ

De differentiis potentiarum ipſius ani
me. Cap. xxxxiiii.

q Uattuor aſſignãtur differẽtie vir
tutis itellectiue. Prima dat̃ ſcd̃m
differentiã nature ſic intellectus diuidit̃
in agẽtẽ ⁊ poſſibilẽ. ſcd̃a. datur ſcd̃m dif
ferentiam obiecti. ⁊ ſic diuiditur itellec-
tus in ſpeculatiuũ ⁊ practicũ. tẽtia aſſigna
tur ſcd̃m differentiã dignitatiſ. ⁊ ſic diui
ditur rõ in ꝑtem ſuperiorẽ ⁊ iferiorem.
quarta datur ſcd̃m cõparationẽ ad actũ
⁊ ſic diuiditur itellectus in hitum ⁊ i ac
tum. in habitũ quidẽ cũ põt itelliger̃ qñ
uult. In actũ vero cũ actualiter ad intel
ligibile ſe cõuertit. Differentia vero in
tellectus in effectu ⁊ eius qui dr̃ adeptꝰ
ſumitur ſcd̃m maiorẽ ⁊ minorẽ ꝑfectio
nem ipſius intellectus poſſibilis. Nã cuȝ
intellectus poſſibilis recipit ſpẽs cum lu
mine intellectus agẽtis tũc dr̃ intellectꝰ

i affectu. ⁊ etiā in hitu. Intellectus uero
cū recipit ꝑfecte lumen ſcđʒ formalē con
iunctionem. tūc vocatur intellectus ade
ptus. Diligenter aūt notandū eſt ꝙ oēs
differentie intellectū iā predicte ſumunt
uel ſecūdum actū. vel ſcđm habituʒ vel
ſecundū moduʒ intelligēdi. ⁊ nulla ſumit
ſecunduʒ diuiſioneʒ potētie cognitiue. ni
ſi prima tm̄. ſecunduʒ quā diuiditur in a-
gentem ⁊ poſſibilem.

De modo cognoſcēdi. Cap. 45

r Es cognoſcit aliter d̄s. aliter ange
lus. aliter hō. Ipſe quoq; hō alitē
cognoſcit deū per intellectū. aliter ꝑ cre
aturas. Intellectus. n. diuinus cognoſcit
res ex ſe ipſo. Intellectus aūt angeli co-
gnoſcit res ꝑ ſpecies ſibi cōcreatas que
ſūt ſimilitudines rerum. Sed intellectus
humanus cognoſcit res ꝑ ſpecies abſtra
ctas. a rebus particularibus per ſenſum
prius cognitis. Unde ſciendum ꝙ ſicut
ſenſus cognoſcit res preſente obiecto.
⁊ ſicut imaginatio cognoſcit abſente ob
iecto. ⁊ tm̄ cum appenditijs materie ita i
tellcūs cognoſcit ſine appēditiis matie
ſub itentiōe vniuerſali. Aia igitur per in
tellectum aliqualiter cognoſcit oia ⁊ atti
git. Cognoſcit. n. deum ſupra ſe. ⁊ ſeipſaʒ
in ſe. ⁊ angelos iuxta ſe. ⁊ quicqd celi ābi
tu continet infra ſe. Quid ſit aūt modus
cognoſcendi deū. nota ꝙ intellectus hu-
manus nō cognoſcit deum ꝑ abſtractōeʒ
ſicut alias res. ⁊ hoc iō eſt. q2 ſimilitudo
abſtracta ſimplicior ē illo a quo ſit abſtra
ctio. deo aūt nihil ſimplicius eſt. Alia rō
eſt quia in abſtractione opʒ eſſe particu
lare ⁊ vniuerſale. particulare quidē a q9
fit abſtractio. vniuerſale aūt. ſ. ſeipſū ab
ſtractum. ſed nihil horū cadit in deū. Sci
endum preterea ꝙ per ſenſuʒ cognoſci-
mus particularia. ſed ꝑ intellectū vniuē
ſalia. ⁊ qn̄do ſe intellectus conuertit ad ꝑ
ticulare ut ipſū apprehēdat. tūc ſimilitu
do abſtracta a particulari erit vniuerſal
⁊ non particularis. Itē nihil venit in itel
lectum niſi per ſenſū. ⁊ hoc fit duob9 mo
dis. ſ. vel ſimpliciter. vel per accidēs. ſim
pliciter quidē ut quādo itelligimus ſen-
ſibilia prius per ſenſū apprehēſa. Per
accn̄s aūt. vt qn̄ intelligimus inſenſibilia
per effectū. Notandū eſt etiā ꝙ aliud ē
rem per cognitionē in intellectū venire
⁊ aliud eſt i re iam itellecta uerſari. q2 tē
cognitio rerū per ſenſum venit in intel-
lectum. ſicut dictū eſt. ſed cū intellectus
iā apprehēdit. tunc delectatur ⁊ negocia
tur in illa. etiā ſine ſenſus adminiculo. ad
cognoſcēdum iſta plenius nota vtrūque
vez eē. ſ. ꝙ ꝑticlaria cognoſcūt ꝑ vniuer
ſalia ⁊ ecōtra. ūiuerſalia cognoſcūt ꝑ ꝑti
cularia. iſtud ſic pʒ. quia duplex eſt vniuē
ſale. vnū. ſ. prout ē abaſtractū. ⁊ aliud cō
fuſum videlicet ſcđm ꝙ eſt in ꝑticulari.
Dicimus ergo ꝙ ad cognitionē vniuerſa
lis abſtracti venim9 per particularia. ſic
pʒ in pueris in qbus prius operatur ſen
ſitiua qꝫ intellectiua. q2 prius cognoſcunt
particularia ꝑ ſenſum. ⁊ poſtea vniuerſa
lia per itellectū. Sic ⁊ philoſophi iuene
rūt modū argumentandi per inductionē
q2 ex multis ꝓpoſitionibus ꝑticularibus
vnā concluſionē faciunt vniuerſalē hoc
mō. Socrates ē aial. Plato eſt aial. Cice
ro. eſt aial. ergo ois homo ē aial. Ecōtra
rio eſt in uniuerſali cōfuſo. qm̄ per talem
vniuerſalem venimus in cognitionem ꝑ
ticularium. ſicut pʒ qn̄ videmus hoieʒ a
remotis. tūc non cognoſcimus. niſi eius
ſubām corporeaʒ. ſʒ poſtea per motū cer
nitur eſſe aial. dū vero magis appropin
quat cernit eſſe hō. tandē cognoſcitur eē
petrus. Nota ꝙ ſecundū phm̄ in libro d̄
ſenſu ⁊ ſenſato plura ſcire poſſumus. ſed
vnū ſolum intelligere. qm̄ ſcire dicit hi-
tum ꝑ quē plura ſcimus. intelligere āt di
cit actū q non poteſt in intellectū eē du-
plicatus. intellectus. n. ad unū ſoluʒ ſe po
teſt actualit conuertere. ⁊ hoc pʒ q2 quā
doqʒ agit duoʒ actus rōis ſimul vno tē
pore vnus ē intellectus ⁊ alius memorie
ſiue cōſuetudinis. Vbi grā. Aliquis dicit
horas ⁊ querit in libro cōcordantias. uel

numerat denarios. vnū illorum. s. queref cōcordantias ē actus intellectus. s3 aliud s. dicere horas ē actus memorie. sicut ēt aial brutū sine regimine intellect9 vadit ad domū ad quā sepe vixit. Ite3 nota q ad intelligentiā rei nō requirit pñtia rei intelligibilis. sed pñtia similitudis eius tā tum. q2 res nō cognoscūtur eēntia. sed p similitudinē. 7 inde ē q intellectus app/hendit remota sicut propinqua.

De intellectu agente 7 possibili. Cap. xxxxvi.

n Unc de intellectu agente 7 possibili spāliter ē dd. Intellectus igr agens ē qui abstrahit spēs ab imagine siue fantasia. 7 sua irradiatione facit vniuersales. ac ponit res i intellectu possibili. nam sicut ad visū corporalē exigit lux abstrahēs intentiones colorū. i. similitudines a colorato. 7 ponit eas in aere. nō q dē scdm eēntiam. sed secūdū intētionem i. silitudinem. Sic intellectus agēs qui ē lux aie ponit spēs abstractas a fantasia i intellectu possibili. nō quidē actualiter sed scdm intētionē. i. similitudinē. Quare āt inter imaginationem 7 intellectum possibilē nō sūt potentie eiusdē spēi hec est rō qm altera ē potentia aie sensibilis altera aie rōalis intellectus āt possibilis dr. q2 pōt recipere tales spēs. sed nōdū suscipit eas c9 exēplū ē tabula nuda nllā hñs picturam potēs ē āt hēre quācūq3. Sane cū intellectus possibilis tales spēs receperit tūc sicut hēs supra ca. xxxxiiii vocat intellectus i effectu vel in habitu Cū vero illustratur multitudie spērum sensibiliū tūc ē itellectus adeptus. Qualiter autem iste spēs remaneāt i intellectu possibile vl qualiter ad eas fiat p rmi niscentiam 9uersio 7 reuersio hēs supra in ca°. xl de memoria. Porro intellectus agens 7 possibilis differunt. sicut lux 7 illuminatū sicut perficiēs 7 perfectibile quia vt dicit ph9 intellectus agens ē omnia facere. sed intellectus possibilis ē fieri. Et vt plenius innotescat notandū q sicut ad hoc per speculum aliquid videatur. tria sunt necessaria. s. speculum quod aptū natū recipere ipressione3 corporum obiectorū. color autē in corpibus obiector. 7 lux qua moneatur color corporū obiectorum que sine luminis influxu quātūcūq3 obiiciantur nō sūt receptibiles a speculo. sic siliter ad hoc vt aliqd in intellectu videāus o3 q sit itellectus possibilis qui aptus natus ē recipe spēs quemadmodū dictū est de speculo o3 ēt q sint spēs specľate apud intellectū possibilem qui hēt ipsas habitu. cū sit locus spērum vniuersalium. Sed sicut color i corpore non mouetur nec species nisi mediante lumine imprimūtur in speculo. sic nec fantasmata erunt actu intelligibilia. nisi intellectus agens irradiet 7 diffundat super eū lumen suū sicut lux super colores ut sic secundum actum intelligibilia efficiantur.

De intellectu speculatiuo 7 practico. Cap. xxxxvii.

s Equit de intellectu speculatiuo 7 practico qui ābo in cognitione cōsistūt. Sed in hoc differūt q2 intellectus speculatiuus cognoscit uerū in ratiōe veri practicus āt cognoscit verū i rōe bōi Item intellectus speculatiuus vocat cognitio specľatiua. s3 practicus dr cognitio affectiua. ite3 finis speculatiui est verū finis āt practici est opus. ite3 p speculatiuū itelligimus recte. s3 p practicū recte viuimus. intellectus practicus uocat opatiuus. q2 dr a praxi q est opatio. ite3 itellectus practicus diuidit i rōe3 . 7 synderesi3. Rō āt diuidit i ptem superiore3 7 inferiorem de quib9 p ordie3 dd est.

De rōe 7 partibus eius. Cap. xxxx8.

r Atio āt est uis anime. nō solū cognitiua. sed etiam motiua. Ideo āt cū iudicat aliquid esse bonū vel malū: 7 ibi sistit tūc dr cognitiua. Si āt pcedit āplius 7 iudicat bonū vt fiat sic dr motiua. si Xo ad hoc vltimū pcedit vt ñ solū iudicet eē bonū ut fiat. sed ēt id appetit. sic dicitur liberum arbitrium. qm liber

arbitriū apprehēdit rōem ⁊ voluntatē. Rō. prout se hʒ ad bonū particulare diuiditur in partē superiorē ⁊ inferiorem Superior pars diuinis ⁊ eternis intēdit Inferior aūt de transitorijs iudicat. ⁊ ea disponit. Itē superior pars accipit rōes per leges diuinas. vt hoc est faciendum qḋ deus precepit. Pars āt inferior accipit rōnes per leges humanas. ut hoc est faciendū qḋ honestū est vel qꝛ expedit reipub. Itē superior pars rōis dr̄ uis. gaʒ usqꝫ ad contemplationē eternoꝝ. se extendat difert tn̄ ab intellectiua. qꝛ intelligētia negociatur in eternis per modum rōnis vel intentionis. Rō autē non sic. ſʒ conferendo ⁊ rōcinando. Dr̄t autem rō alio modo ab intellectu qm̄ intellect⁹ apprehēdit esse rei absolute. rō autē cuʒ collōne vnius ad alterū. inferior ṽo ps rōnis dicitur, multiplicit que circa res cōporales uersat coniuncta ē sensualitati. ⁊ sepe allicitur ab ea. videt eniʒ semp porrigi pomū sibi. i. illecebrā vicinam. Rō tn̄ inferior ⁊ superior idē sunt in eētia. sed differunt in officiū. Exemplum in oculo sursum ⁊ deorsum aspiciēte.

De aie motiuis. Cap. 49

u Irum motiuaꝝ anime rōnalis est diuisio. Diuiditur eni vis motiua in impatiuaʒ ⁊ cōsiliatricē. ⁊ effectiuam. ⁊ cōsiliatricem simul ⁊ effectiuam. Uis imperatiua ē liberū arbitriū ⁊ synderesis. Consiliatrix est ipsa vero que diuidit̄. in partē superiorem ⁊ inferiorem. Uis affectiua est volūtas que diuiditur in thelesyn. ⁊ bulysim. Uis que siml̄ cōsiliatrix ē ⁊ affectiua est ipse itellectus practicus.

De voluntate. Cap. 50.

i Nter dictas potētias prio dḋ est de volūtate que inter ceteras motiuas est pcipua. cū sit generalis motor oim viriū. Cū. n. itellectus apprehēdit aliquid vt bonū. voluntas imperat viribus affixis ipsis organis. sicut visui ad videndum. auditui ad audiendū. ⁊ sic de alijs sēsibus. Simil'r in motu locali volūtas imperat virtuti animali que est in neruis ⁊ in musculis. ⁊ ita mouet ad ambulādum vel currendū. ⁊ ad huiusmodi similia. ſʒ fallit istud in potētijs anime vegetabilis in quibus voluntas suū imperiuʒ non exercet. Nutritiua ⁊ generatiua. ⁊ augmētatiua. non secundū nostrum arbitriū. ſʒ naturaliter operantur. Uolūtas autē in duas diuiditur partes. s. in thelesiʒ. ⁊ bulisim. i. uolūtatem naturalē. ⁊ deliberatiuam. quarum prima. s. volūtas naturalis dirigitur p̄ synderesim. secḋa vero. s. deliberatiua per rationē. Nota qꝛ voluntas proprie ⁊ stricte est tm̄modo rationabilium. sed large dicitur etiam brutorū esse. improp̄e vero quasi methaphorice. dicit̄ etiā esse uegetabiliū. vnde volūtas primo mō sūpta. s. prout est rōnabilium proprie volūtas dicitur. 2ᵒ modo prout est brutorū vocat̄ proprie desideriū. 3ᵒ mō prout est vegetabilium vocat̄ appetitus inter potentias nulla ē liberior q̄ʒ voluntas. quia nec obligat̄ organo sicut imaginatio ⁊ estimatio. ⁊ huiusmōi nec cogit̄ a bono. sicut itellectus cogitur a vero. Uires autē affixe organis i mutāt necessario imutato organo. qbus omnibus uoluntas caret. vnde ait Aug. Nihil adeo in nostra ptāte est sicut voluntas. Si aūt scire volueris quare voluntas non cogitur a bono sicut intellectus a vero. hec est ratio. qꝛ citra primū. nihil ita bonum qḋ non aliqd imperfectionis hēat. sed aliquid ita verū est. qꝛ nihil falsitatis hʒ. ut in hac propositiōe qḋlibet totum maius est in sua parte. vñ tali vero cogitur itellectus assentire. sed uoluntas nulli bono creato cogitur adherere. itē uoluntas uidetur interdū cogi per iordinatum appetitum. prout voluntas quādoqꝫ trahit hominem. ⁊ aillicit vt bonū spernat et incōmutabile. ⁊ rebus mutabilius adhereat. sed huiusmōi coactione libertas quedam est. vnde Aug⁹. Omne peccatū adeo est voluntarium. quod si nō est voluntariuʒ non est peccatum.

De ſyndereſi. Cap. 51.

ſ Indereſis vis eſt motiua que ſem per nata eſt figi in ſuperioꝛib⁹ naturaliter mouēs ⁊ ſtimulans ad bonuꝫ.⁊ ad boꝛrēs malum.⁊ in iſtis nūq̄ꝫ eſt erraſ neque ſecundū ſindereſim ē peccaſ. Sciendum ꝙ oīs ſindereſis nunq̄ꝫ extinguit totaliter etiaꝫ in abolo ⁊ in dānatis remanet in illis aliqs actus. Sindereſis in quantū ad inſtintum boni.⁊ q̄ꝫtum ad diſplicentiā mali culpe abſolute cōſyderate extincta eſt in diabolo ⁊ in dānatis.ſecundū uero ꝙ culpa cōparatur ad penā ſic nō eſt extincta in illis ſindereſis etiā in hunc modū remanet in pena. Iſa.ca.66 Vermis eoꝝ non moriet. Manet igitur diſplicentiā mali in cōpeꝛatōne ⁊ collōne ad penam.

De conſcientia. Cap. 52

h Oc nomē conſcientia cōponitur ab hac propoſitiōe.cū.⁊ hoc noīe ſcientia.vnde conſcientia dicit duo.ſ.ſciētiam.⁊ ſecundum hoc conſciētia eſt habitus naturalis.non ſolū cognitiuus.ſed ēt motiuuſ.inclinat.n.aīam ad pꝛoſecutionē boni.⁊ fugam mali.alio modo dicit cōſcientia acceptionem ex parte rōnis.qꝺ notatur in hac p̄poſitione cū. Pꝛimo igit mō prout ꝯſcientia includit ſcientiā in ſe hꝫ ſe ſicut ſuperius.⁊ coniungit ſyndereſi.⁊ ſemper ē recta.2⁹ mō coniungit magis rōni.⁊ ſic ſe hꝫ ſicut inferius. hoc mō recipit erroꝛem ⁊ conturbationē.in cōſcientia.n.ex parte inferioꝛi bene pōt accidere erroꝛ. Nā ratio cum conſcientia parti inferioꝛi iungit.et hꝫ verſari circa particularia in quibus ſepe contingit errare.ſicut pꝫ in ſigillo conſcientie in quo ſindereſis ꝓponit maioꝛeꝫ ſic.nullū malum eſſe faciendum.rō aſſumit minoꝛē.ſ.hoc ē malum conſcientiā concludit. ergo nō eſt faciendū. Circa p̄mam nō eſt erroꝛ. Circa ſecundam q̄nq̄ꝫ eſt erroꝛ.⁊ ex hoc falſitaſ in cōcluſione quādoq̄ꝫ oꝛitur. Cauenda ē conſcientia nimis larga ⁊ nimiu ſtricta. Nam pꝛima generat preſūptioneꝫ.ſcꝺa deſperationē.itē pꝛima dicit ſepe maluꝫ bonū.ſcꝺa econtꝛa bonū malū.item pꝛīa ſepe ſaluat damnādū.ſcꝺa ecōtra dānat ſaluandū.nota ꝙ aliud eſt conſcientia.aliud eſt tioꝛ conſcientie.tūc.n.eſt cōſcientia q̄n quis ſententialiter iudicat aliqd eē faciendū vel vitandū.⁊ cōtra talem conſcientiā facere.etiā ſi ſit erronea peccm̄ eſt. Sed cōtra timoꝛeꝫ conſcīe facere non ſēper eſt peccatū.qꝛ talis timoꝛ non ē ſemper ex diffinitiua ſnīa rōis per quaꝫ iudicet ſe teneri ad aliqd.ſꝫ ex eo ꝙ uacillat inter dubia ſciens qd ſit melius. vel ad qd teneatur potius.cū tn̄ non omitteret qcqd ſciret eſſe placitū diuine uolūtati. De conſcia quoq̄ꝫ faciēdū ꝙ q̄nq̄ꝫ reſpicit p̄teritum q̄nq̄ꝫ pn̄s.quādoq̄ꝫ futurū. nā cōſcientia acuſat de p̄terito.remunerat de pn̄ti et pꝛecauet futuro. Pꝛeterita nāq̄ꝫ reſpicit vt quādo ꝯſcientia mentē reprehendit de malo cōmiſſo.vł de bono omiſſo preſentia aūt reſpicit contradicēdo ei cuius ꝑ conſciam hūmus oppoſitum. Futura quoq̄ꝫ reſpicit.vt quādo inſtruit ⁊ ſtimulat mentē ad ea facienda. vel vitāda ad que conſcia ipſa iudicat nos teneri.qꝺ autem cōſcia ſe extendat vt dictū eſt tā ad facta q̄ꝫ ad fienda pōt colligi ex diffinitionib⁹ conſcie que tales ſūt. Ioānes Dama. Conſcia eſt lex intellectus noſtꝛi Baſilius. Conſcia eſt rōnale iudicatoriū Diffinitiones magiſtrales ſt iſte:conſcia eſt cognitio ſui ipſus.itē conſcientia ē habitus animi agendorū.⁊ non agendoꝛuꝫ. itē conſcientia eſt habitus mētis boni ⁊ mali diſcretiuus.itē conſcientia eſt cꝛedulitas intentionē ad aliquid faciendum.uł non faciendū animi ꝺliberatione firmata. Erroꝛ conſcientie octo modis cauſat Pꝛimo ex ignoꝛantia quando ſcilicet neſcit quicquid ſit eligendum vel declinandum. De tali erroꝛe dicitur ſecundo paralipo.20.cum ignoꝛamuſ quid ageꝛe ꝺbeamus hoc ſolum reſidui habemus ut oculi noſtri ad te diligantur.ſecūdo ex negligentia vt cum quis negligit conſciam dī

scutere. vel si nescit se expedire negligit tamen ab alijs querere. 3° ex suꝑbia vt q̄n quis hūiliat intellectū suū vt melioribus ⁊ sapientioribus se velit credeṙ. Cōtra q̄d Ap⁹ scđe corith. io. Captiuantes oēs intellectū vestrū in obsequiū christi hoc ē ꝙ q̄libet in credendis plus dꝫ cōsētire fidei q̄ꝫ sibi. ⁊ in agendis plus dꝫ alijs credere q̄ꝫ sibi. quarto ex singularitate qua hō sequens sensū propriū nō cōformat se aliis nec sequiṫ vias cōes bonorū De his numeri caplo. x. Extrema castrorū cōsumpsit ignis. 5o. ex affectu inordinato q sepe inclinat cōsciam ad id q̄d hō tūc appetit ⁊ sic facit eā a sua rectitudie deuiare. Seneca. Perit omne iudicium cū res transit in affectū. 6⁹. ex pusilanimitate qua quis timet nō timenda scđm rectū iudicium rationis. Jsa. ca. xxx. Dicite pusilanimes cōfortamini ⁊ nolite tiere. 7. ex ꝑplexitate qua hō se, credit esse posituꝫ inter duo peccata. quorū alterū sit ipossibile declinare. Sed sciendum ꝙ ꝑplexitas nihil ē simpliciter. pōt tamen quis eē perplexus scđm quid. i. scđm erroneā consciam qua deposita erit liberatus. 8. ex humilitate. ⁊ cordis puritate. Gregorius bonaꝝ mētium ē, ibi culpas agnoscere vbi culpa non ē. Error primis septē modis acceptus reprehensibilis ē nono vero mō laudabilis est imo nec error dici debet. sed humilis suorū defectuum recognitio dūmodo nō sit nimia.

De operibus anime.

Cap. .53.

a Nima scđm diuersas potentias multas. ⁊ diuersas hꝫ oꝑationes. Jpsa. n. cognoscit verū ꝑ intellectū speclatiū affectat bonā ꝑ intellectum practicū. Discernit āt conferēdo inter bonuꝫ ⁊ malū verum ⁊ falsum ꝑ rōem. Discernit sił ⁊ elegit ꝑ libeꝝ arbitriuꝫ. Cōsētit ꝑ volūtatem. Jnuenit medium ꝑ igeniū stimulat ad bonū ꝑ synderesim. Aia etiā in actibus suis ordinē hꝫ. nam q̄d sēsus ꝑcipit imaginatio repn̄tat. cognitio format ingeniū inuestigat. rō iudicat. memoria seruat. intelligentia apprehēdit. ⁊ ad contemplationē adducit. Aia preterea cognoscit res pn̄tes ꝑ sensū. absentes uero per imaginationem res āt in materia ꝑ pn̄tiam sui. Jn semetipsa autem seipm per reflexionē sui supra se. Anima alios hꝫ actus ꝑtinentes ad corpus. sicut ē vegetare ꝑ ꝟtutem naturalem sentire per uirtutem aialem. ⁊ viuificare ꝑ virtuteꝫ vitalem. de q̄bus oibus dictū est supra.

De quantitate anime.

Cap. .liiii.

a Nima cū sit simplex nō hꝫ quātitatem dimensiuā sed virtualē. vnđ pꝫ ꝙ aia scđꝫ essentiā nō ē in toto corꝑe sꝫ in ꝑte corꝑis detminata. ⁊ tn̄ ꝟtutē influit toto cōꝑi ⁊ ad hoc pōit. Calcidi⁹ exēplū de aranea que i medio telle sue residens sentit quemlibet motū. siue interi⁹ siue exterius in tella factū. Eodē modo aia in centro cordis posita sine sui distentione totū corpus sibi vnitū sensificat viuificat. atq̄ꝫ mouet nec contra simplicitatē anime ē ꝙ diūr tres aie esse. s. vegetabilis. sensibilis. ⁊ rōalis cuius intelligētia suꝑius ē exꝑssa. Aia quoq̄ꝫ lꝫ sit simplex tam scđm Boetiū dr̄t in eo ꝙ est. ⁊ quo ē sicut ⁊ āgelus ⁊ oē creatū. que oia differūt scđm rōem vniuersalis ⁊ ꝑticularis

De immortalitate anime.

Cap. .lv.

a nimā eē imortalē ostēdiṫ auctoritate ⁊ rōe. Sapie 3°. Justorū aie in ma. dei sūt. ⁊ ifra. Et spes illorū imortalitatem plena ē. Jtē i euāgelio. Querent hoies mortē ⁊ non inueniēt. Jtē. G. loqṫ de malis iferni. Jbi mors semꝑ viuit finis semper incipit. ⁊ defectus deficere nescit. Jtem ioānis. vi. Qui manducat me. car. ⁊ bi. m. san. hꝫ vitā eternā. Jtem ꝑ rōnes. Prima talis ē. Ois corruptio ex cōtrarietate cāṫ nihil autē ē q̄d subē anime contrarietur. Jtē aia capax beatitudinis ē sꝫ đs ut ait Aug. igēti liberalitate replet oēs creaturas ꝓ captu earū

ergo confert aie beatitudinē.ſed ad beatitudinem ſpectat vita eterna ꝛ ppetua gloria. Preterea ſi aia moreret̄ cum corpore hō nō timeret̄ mortuus.ſicut nec lupus.nec canis mortuꝰ.ergo relinqtur aliquid uiuens poſt mortē hois quod timet̄ ꝛ hoc eſt aia.item cū deus iuſtus ſit hēbunt iuſti premiū.ꝛ mali penaꝫ.ſꝫ hoc nō fit i hoc mūdo Cū mali videāt̄ florere ꝺducentes in bōis dies ſuos.vt dicit Job. Boni ergo vbi florebunt?ſiet ēpꝰ:ergo fiet alibi.ſꝫ hoc non pōt eſſe niſi aia ſit immortalis. Aug. Tranſeūt in pn̄ti tri.ꝛ proſpera cū tempore.ſed cācellatis manibuſ more iacob eadē redeunt ſine fine manſura. vt hic tribulati ꝛ afflicti ſine fine gaudeant. iocundi vero ꝛ ditati penas eternas ſuſtineāt.iacobus ca.i. Oē gaudiū exiſtimate fratres.cū in varias tētationes incideritis. Beda ſuper iſto vbo Ne indignemini frēs mei ſi mali in mundo florēt.ꝛ vos patimini.qꝛ non ē chriſtiane dignitat̄ in tp̄alibus exaltari.ſꝫ ꝺprimi. Mali nihil hn̄t in celo.uos nihil i mūdo. Sed ſpe illius boni ad qꝺ tendit̄ qcquid in via ꝯtingat gauder̄ debetis. Hieronymus. Difficile imo impoſſibile ē vt pn̄tibus quis fruatur ꝛ futuris.vt hic uētrem illic mētēꝫ reficiat.vt de delitijſ ad delitias trāſeat.vt in celo ꝛ i terra appareat glorioſus. itē deus fecit aiaꝫ ad imaginem et ſimilitudinē ſuam.ſed ꝺs eſt immortalis ergo ꝛ aia.

De libero arbitrio. Cap. 56

Liberum arbitriū eſt vt ait Augꝰ. facultas rōis ꝛ voluntatis qua eligitur bonū gratia aſſiſtente.maluꝫ vero gr̄a deſiſtente.in hac diffinitiōe ſimul ponitur rō,ꝛ voluntas. Rō quidē vt cōſiliarius.voluntas autē imperator. nam rō dicit aliquid eſſe bonū vel malū. Voluntas dicit fiat fiat.nota libertaſ liberi arbitrij eſt libera a coactione ſufficienti. ſed nō libera a coactiōe efficienti.nulla.n. coactio exterior ē cā ſufficiēs vt aliquid fiat. ſꝫ quandoqꝫ fit efficiens,vt pꝫ in multis qui coacti ſunt negare xp̄ꝫ per tormēta.qm̄ in huiuſmōi coacta volūtas. Volūtas eſt ut ait Aug. Qn̄ pccōr retrahitur a gr̄a tunc nō deſtruitur libertas liberi arbitrij.qꝛ cecus. uel feſſus. uel claudus in foueā cadens quādo extrahitur nō fit eo inuito. Libertas liberi arbitrij triplex eſt.ſ. a neceſſitate a peccato a miſeria. Prima libertas eſt nature.ſcꝺa gr̄e.tr̄ia glorie.item prima eſt bonoꝝ ꝛ maloꝝ. ſecunda tm̄mō eſt bonorū.tertia eſt in celo regnantium. Ex hiſ patet ꝙ libertas malorum eſt uelle peccare,ſꝫ libertas in paradiſo fuit poſſe nō peccar̄.nec poſſe turbari. Pꝫ ergo ꝙ liberum arbitriū ē tā i bonis q̄ꝫ in malis.qꝛ in boniſ eſt tm̄modo ſeruitus miſerie i malis aūt eſt ſeruitus miſerie ꝛ pcci ſꝫ i p̄ma eſt liberrimū. qm̄ ois talis ſeruitus deſtruit̄. Nō ꝙ lꝫ ꝺs n̄ poſſit male facere.ꝛ ſimil'r angelus ꝛ aie bone.uel beate.tn̄ eſt i eis liberū arbitriuꝫ.qꝛ bonū eligunt ꝛ malū declinant. nō ex infirma neceſſitate.ſꝫ libera uoluntate. Eodē mō ꝺꝺ eſt de diabolo.qꝛ hēt liberū arbitriū:bonū tn̄ ſp̄ reſpuit.ꝛ malū eligit.ſꝫ hoc non facit in eo uiolenta coactio.ſed uolūtaria obſtinatio. Liberū arbitrium hꝫ ſe in q̄buſdā īdifferent̄ ad bonū et ad malū.ut in p̄mis pentibus añ lapſū. In q̄buſdā plus ſe hꝫ ad malū q̄ꝫ ad bonū.ut i generbtis poſt baptiſmum. In quibuſdam ſe habet ad bonum: q̄ꝫ ad malum ſcificatis in utero: In q̄buſdaꝫ ſe hēt neceſſario ad malum.ut in infidelibꝰ non regeneratis. In quibuſdā ſe habet neceſſario ad bonum.vt in confirmatis. ſicut fuit beata uirgo poſt conceptioneꝫ filij.

De natura corporis hūani. Capitulum. 57

Homo grece ātropos dicitur.i.arbor euerſa.habet enim caput cuꝫ capillis ad modū radicis. brachia uero cum cruribus ſunt quaſi rami. Solus hō eſt lōgi ꝛ lati corpis. ſolus ēt hō ē

ėrecti corporis . ⁊ huiusmodi rō duplex
est.s.naturalis ⁊ moralis. Naturalis rō ē
quia in aliis aialibus abūdat in capite ma
teria terrea deprimēs.⁊ deficit calor eri
gens qđ nō est in hoie. Est ⁊ ratio mora
lis.vt.s.rectitudo stature corꝑis attestet
rectitudinē mētis sursū ad celestia tēdē
tis. Accidentia aie trāsmutat corpus . qꝛ
forma delectabilis imaginata mouet cor
pus sicut tristabilis.⁊ iō. Auic.ait.ꝙ mul
tū tristis ac leprā timēs:erit aliqñ lepro
sus.sicut ecōuerso ꝙ corporis passiones
redundāt in aie turbationē.sicut pꝫ i sō
no. Itē ꝑtes corporis hūani hñt similitu
dinē totius mūdi.qꝛ tanta ē distantia in
ter extremitatis duorū lōgorū digitorū
vtriusqꝫ man⁹ quāta est auertice capitis
vsqꝫ ad plantā pedis.sicut tanta ē distan
tia a cenith capitis ad oppositū tropium
in celo quāta ē ab oriente i occidentem.
Corpus humanū ex quattuor elemētis
cōpositū ē.sed apparet terra in ossibus .
⁊ in carne. Aqua vero in hūoribus.s.san
guine.flumate.collera.melāconia. Aer ꝯ
tinetur in pulmone.⁊ hoc pꝫ.qꝛ semꝑ in
motu ē.nā pulmo uētilabrū cordis,est ne
nimio calore dissoluatur. Sꝫ ignis conti
netur in corde ⁊ iō inferius ē latū .⁊ suꝑ
ius acutū quā formā ab igne retiet. Mē
bra corporis triplicia sūt. Sūt.n.quedā
redicaria.vt cerebrū.epar.cor genitalia
inter que tria prima sunt de eē indiuidui
in quibus vt supradictū ē sedē hēt spūs
naturalis vitalis.⁊ aialis.sed mēbra ge
nitalia sī ad cōseruatianē spēi.alia sī mē
bra deseruientia.vt vene artherie⁊ ner
ui ꝑ que vehitur ille triplex spūs.vt hē
tur supra alia sūt mēbra officialia vt ma
nus ⁊ pedes ⁊ huiusmōi. Sūt ēt mem
bra tā artificialiter ordinata . vt mutuo
deseruiāt.nā superiora inferioribus āmi
nistrāt subuentionē.ut pꝫ in oculis. Itē
inferiora prebēt superiorib⁹ supporta-
tionē.vt pꝫ in,pedibus ⁊ cruribus que to
tū pōdus aliorū mēbrorū sustinēt. Item
media ipertiūtur vtrisqꝫ defēsionē ⁊ ꝑne
cessariorū acquisitionē.vt pꝫ in manibus
⁊ brachiis. Itē sic sī ordinata vt mutuo
sibi condoleāt. Iā si vnū mēbrum dolet
condolent ei oia mēbra.⁊ hoc ꝑꝑ cōnexi
onē ⁊ colligationē. Itē sic ordinata sī vt
qñ mēbrum deficit alia mēbra eius defe
ctum supplēt:vnde videm⁹ aliquos carē
tes manib⁹ comedere cū pedibus ⁊ alios
carētes pedib⁹ cū māib⁹ ābulaꝛ. Itē sic
ordinata sunt vt vnū mēbrū periculis se
exponat pro alio vt pꝫ in capite pro cui⁹
defensione alia mēbra periculis se expo
nunt. Item magnus dolor in vno mem
bro facit minorē in alio non sentire. Itē
mēbra quoꝝ mot⁹ subest libero arbitrio
tā promptā obedientiā seruāt.vt iter im
perium voluntatꝭ ⁊ executionē oꝑis qua
si nulla mora videatur.⁊ hāc obedientiā
videmus seruare oculū i uidendo. liguā
in loquendo.os in comedendo.manus in
operando ⁊ huiusmodi.

De physonomia hominis. Cap. .58.

d Iuerse mēbrorum dispositōes se
cundum artē physonoie diuersos
affectus ac mores indicāt in hoie.non ꝙ
ista signa necessitatē iponāt moribus ho
minū.sed oñdāt inclinationē nature que
tamen retineri potest freno rationis. Se
quamur igitur in hoc tractatu huius ar
tis magistros auctores.s. Aristotelē.aui
cenam Constam. Philomenem. Loxiu
um Palemotium incipientes a comple
xionibus. Melāconicos tristes ⁊ graues
esse dicimus sanguineos vero opposita
habere videmus. Collerici faciles sunt
ad iras ⁊ fleumatici pigri sunt. ⁊ somno
lenti . Physonomie textus dicit qđ ma
sculinus vehemens est ad impetus stu
diosus ⁊ animosus. Femine autem mise
ricordes sunt et timide. Capilli molles ⁊
rari habes ingenium proloquūtur. Itē
capilli crispi ꝓnūciāt tumidū.⁊ lucri cu
pidū. Itē capilli depressi nimiū ⁊ fronti
iminētes ferum declarant animū.⁊ his

cōcordat capitis vrsini capillatura. Itez
capilli flaui ⁊ grossi ⁊ albi indicāt indoci
les. Capilli vero subnigri si sint modera
te tenues mores indicant bonos. ⁊ bonā
hois indicant cōplexionē. Caput nimis
magnum stoliduz indicat. Caput aūt glo
bosuz ⁊ breue est sine sapia ⁊ memoria.
Item caput humile superius et quasi
planū insolētie et dissolutionis dat indi
cium. Item caput oblongū aliquātulum
et maleo simile hominē circūspectuz ac
prouidum indicat. Frons angusta nimis
indocilem et voracem declarat. lata ve
ro paruitatem signat discretionis. Sed
rotunda designat iracundiam. Item hu
milis et demissa signat verecundiam: et
non admittentem turpia. Item quadra
ta ⁊ moderate magnitudinis magne sa
pientie ⁊ magnanimitatis est indicium.
Supercilia arcualia que coniunguntur
vsq; ad cornu nasi signant subtilez ⁊ stu
diosum in omnibus operibus suis. Si
autem ibidem coeunt tristem hominez
⁊ parum sapientē demonstrant. Si autē
arcuositas declinat ad tempora. ⁊ ad gi
bositatem gēnarum signant negligentē
Item supercilia si sint longorū ⁊ multo
rum pillorum signant ferū ⁊ magna me
ditantē. Oculi qui tanq; guttule nitoris
relucent mores cōpositos indicāt quan
do varie mouentur vt mō currant. mo
do quiescant. signant mala reuolui iam
in aio. sed nōduz esse perpetrata signāt.
Oculi glauci splēdor tm̄ micātes signāt
audacē ⁊ peruigilē ad maliciā. Oculi ni
gri tremētes. ⁊ obscuri designāt potato
rez vini. ⁊ intēpantiam veneris. Oculi
pure nigri signant imbecilē. ⁊ sine virtu
te animū ⁊ lucri auidū. qn̄ āt guttule ru
bentes aliq̄tulū ibi sunt. ⁊ tamen nigre
apparent animū iustum probū ⁊ ingeni
osum ostendunt. Ubi aūt in nigris ocu
lis guttule vehemēter rubent. ⁊ alique
tendunt ad quadraturā. ⁊ quedam sunt
palide. quedam glauce. ⁊ circuli qui fori
secus ambiunt pupillas sunt sanguino
lenti. ⁊ sunt magni oculi ⁊ nitor pupilli
moueatur vt mouetur palpebra tales i
quātum oculi signant animū qui omniū
excedat more ferarū. quicqd n. nefando
rum cogitari pōt talibus oculis ꝑpetra
bile est. nec etiā a domestico cessabūt sā
guine. Oculi nimiū prominētes rubicū
di. ⁊ parui linguam declarāt effrenataz
⁊ corpus instabile. Oculi acute intuētes
si sunt humidi indicant hoiem veridicū
ac inagendis velocē prouidūq;. Oculi q
frequēter claudunt. ⁊ frequēter reserāt
timidū ac imbecilē declarant. Oculi mī
te aptionis signant stultū ⁊ inuerecūdū.
Si aūt multe clausure sunt signant mo
bilez ⁊ incōstantē i oībus factis suis. Au
res prominentes ⁊ valde magne signāt
stoliditatē ⁊ garulitatem. ⁊ ip̄udentiaz.
sed valde parue malignitatis sunt indi
cia. Aures nimiū rotunde indocilem si
gnant. Aures oblonge ⁊ anguste inuidie
signa sunt. Aures iacētes et supra caput
applicate pigritiā designāt. Gēne gras
se signant ignauiaz et sōnolentiā. nimiū
autē tenues malignitatem. Gēne rotun
de inuidie arguunt. Nares patule ala
critatis et fortitudinis dāt indicium. lō
ge vero tenues mobilitatis signū hn̄t.
Narium autē pars que iuxta frōtem ē.
si nec alta nec hūili. sꝫ equali linea descē
dat virile signū est. et ꝯstantiam demon
strat siue prudentiā. Nares minores de
bito furibus asignantur. Ois vultus cū
plenus ē et crassus ignauum et volup
tatibꝰ deditum signat. vultus dependēs
cogitatorem subdolum indicat. Labia
tenua in ore maiori si superius labiū ali
quātulum exuperet super iferiꝰ magna
nimum indicat et fortem. Tenua vero
et parui oris imbecilem animū et versu
tum indicant. Labia vero soluta aliquā
tulum ab ore dependētia inertem dmō
strant. Nam in asinis et equis antiquis
hoc signum inuenitur. Os paruum con
uenit tam vultibus mulierum q; hoibꝰ
effeminatis. Os quod vltra modum di

latatur voꝛacem indicat. ⁊ imite. ⁊ ipiũ
Talis.n.oꝛis ritus marinis monſtris con
uenit. Mentũ prolixum aliquantulum d̄
monſtrat minus iracundũ ⁊ minus ꝑtur
batũ. Qui paruũ ⁊ bꝛeue mentũ habēt
imites ſunt ⁊ inuidi. Hoc.n.plato ad ſer
pentes pertinere referebat. Utilius eſt
mentũ cōmenſuratum: ſcōm aliquid ad
quadraturã accedens. Mentũ ſi ip̄roli/
xum diſtendatur dolis aſſuetũ oſtendit.
Uox ex̄ns ſimilis voci ouiũ aut capꝛarũ
ſtultitie hꝫ indiciũ. Qd̄ ãt in modũ auiũ
de facili fiunt leues. Uox tenuis quaſi lu
gubris triſtē indicat ⁊ ſuſpicioſũ. quoꝛuꝫ
vox in nares incurrit. ita vt nares conſo
nent mendaces ſunt ⁊ maliuoli. ac malis
alienis gaudentes. Ceruis longa ⁊ tenu
is eum ſignat qui maligna meditatur.
Ceruix rotunda ꝓbat virtutem animi ⁊
coꝛpoꝛis humilitatē. Ceruix bꝛeuis indi
cium ē eius qui cũ temeritate audax eſt.
Ceruix nimis erecta inſolentē ⁊ contũa
cē dicit. Pectus quidē multis carnibus
congeſtum indociles ⁊ ignaros indicat.
Pectus qđ longius ē ꝙ venter pꝛuden
tem indicat. Pectus ſi nimietate pilloꝝ
cũ ventre tegat̄ ſignat hoiem inſtabileꝫ
⁊ animũ ſine religione ⁊ pietate. Cuꝫ ãt
ſolũ pectus capillos pꝛefert animoſũ de
ſignat. Humeri tenues ⁊ qui in acumine
acumine erecti ſunt inſidioſum indicant
hominem. Brachia q̄n in tanta pꝛolixi/
tate extenduntur vt erecto coꝛpoꝛe ex/
tremitas medii digiti appꝛopinquat ad
genu. licet foꝛte menſura quattuoꝛ digi/
torum deficiet humiles dicit homines
⁊ foꝛtes: cum autem pꝛolixitas. hec ad
femur definit. vel parũ vltra declarat
homines maliuolos ⁊ ma is alienis gau
dentes. Manus nimiũ bꝛeues ⁊ exigue:
foꝛtes deſignat ⁊ ſagaces. Craſſe manuſ
ſi digitos bꝛeues ⁊ vltra modũ habent d̄
clarant tergiuerſoꝛē inſidioſum ⁊ furem
Manus indomite: ideſt intoꝛte ⁊ tenues
loquaces ſignant ⁊ voꝛaces. Ungue s a
bi ⁊ plani ⁊ molles ac tenues ac obr u b
tes ⁊ bene perlucidi optimum ingenium
indicant. Ungues influxi ⁊ curui im
pꝛudentes indicant ⁊ rapaces. Un/
gues breues nimiũ declarant malignuꝫ
Digiti collecti ⁊ globati auarũ dicunt et
malignũ. Digiti parui ⁊ tenues ſtultum
demonſtrant. Digiti vero parui ⁊ groſſi
inuidum indicant ⁊ audacem. Latera te/
nua ⁊ anguſta ⁊ depꝛeſſa timiditatem in
dicant. Latera refecta carnibus ⁊ dura
oſtendunt hominem indocilem. hec eniꝫ
ad ranas ſecundum platonem referun/
tur. Pars cruris que ſub genu eſt que
vocatur ſura quando plena ē ⁊ quaſi gra
uida intemperatum hominem ſignat et
impꝛudentem. molles ſure effeminatis
aſſignantur. Pedes groſſi ⁊ bꝛeues val
de infirmũ hominem indicant. Pedes
nimium pꝛolixi pertinent ad hominem
doloſum. Pedes pertenues ⁊ bꝛeues ꝓ
dunt hominem malignum. Qui longis
paſſibus incedunt magnanimi eſſe ſolēt
⁊ efficaces. qui celeriter incedendo ſe cō
pꝛimit ⁊ vultu deducit atqꝫ totum coꝛpꝰ
implicat ſignat timidum parcum ⁊ ver/
ſutum. Qui bꝛeues paſſus habet eũdoqꝫ
accelerat malignus eē dicitur ⁊ imbecil
Coloꝛ cutis niger verſutũ idicat. Coloꝛ
albus rubeuſqꝫ foꝛtes animoſuſqꝫ oñdit.
Coloꝛ vehementer albus cum paloꝛe d̄
fectum virtutis ſignat ex nimia victoꝛia
fleumatis. Coloꝛ ignitus lucentibus ocu
lis ad inſaniam vergit. Coloꝛ medius in
ter nigrum ⁊ album qui declinat in bꝛu/
num ſi clarus eſt oſtendit virum bonum
ingenii ⁊ bonorum moꝛum.

De regulis generalis phyſonomie.
Capitulum. .59.

g Eneraliter igitur tenēdum eſt ꝙ
membꝛa que in pꝛopoꝛtione natu
rali ſunt quo ad figuram. coloꝛem quan
titatem. ſitum. ⁊ motum indicant mentiſ
bonam habitu inem naturalem. Mem
bra vero que non habent pꝛopoꝛtioneꝫ
debitam i figura. quantitate. ſitu. ⁊ motu
qualitatem peruerſam mentis indicãt.

Propterea plato dicebat. ꝙ quecūqꝫ similitudo aīaliuꝫ aliquorū in hominibus est tales homīes etiā taliuꝫ imitātur mores. Nota īsuper ꝙ licet per signa mēbroꝝ naturaliū mores hominū cognoscātur. nō tamē īponunt necessitatē. sed tm̄ ostendunt inclinationē nature. nec sēper denunciāt affectus hominū. sed frequētant probabiliter. Itē propter signa ꝓferenda exteriora. de quibus dictū ē nō statim proferendū est iudiciū. qꝛ forte signum ē per accidēs. ⁊ nō per naturaꝫ. et forte victū est per ꝯtrariam ꝯsuetudinē ⁊ freno rōnis tenetur. vn̄ narrat Ari. ꝙ discipuli hippocratis detulerunt Philomeni excellēti physonomo figurā hippocratis. qui pronunciauit de ipso ꝙ eēt vir luxuriosus. Illis autē indignantibus ⁊ culpātibus Philomenē. ꝙ de optimo viro taliter iudicasset retulerūt hoc hippocrati q confessus ē philomenē hoc recte iudicasse. sed ex amore philosophie ⁊ honestatis sui cordis cōcupiscētiā dixit se vicisse ⁊ accepisse per studium qđ nature fuerat denegatum. Deniqꝫ sciēdum est ꝙ signa exteriora nō referuntur nisi ad eas passiones que naturaliter insunt hōi. sicut ē ira. cōcupiscētia. ⁊ huiusmodi. nō autē ad eas que sunt aīe solius sicut ē musica. geometria. ⁊ similia. Sciendum quoqꝫ ꝙ in oculis ꝑncipaliter cōsistit oīs perfectio physonomie: ⁊ si oculorum iudicium cōfirmat ceteroꝝ membrorum iudicium. tunc ratum dixit Ari. esse iudicium. vt in leprosis. Si autē contrariantur. tūc preualent iudicia oculoꝝ propter qđ omnes physonomi affirmauerīt oculum esse verum cordis nunciuꝫ

De toto homine. Cap. .lx.

P Ostqꝫ expeditum est de homine ex parte mentis. et ex parte corporis. nunc dđ est de ipso prout est cōpositus ex vtroqꝫ ubi spāliter ondit̄ dei potentia. qꝛ naturas tā distātes cōiunxit in vnā personā s. naturā corpoream ⁊ incorpoream que maxime distant in predicamento substantie. Preterea cū eēt vna sola creatura que hēbat intus cognitionem ꝑ intellectū. vt angelus. ⁊ alia que habebat cognitionem foris per sensum vt qđlibet aīal brutū fieri debuit c̄ratura ad cōpletionem et decorem vniuersi ꝓpt̄ perfectioneꝫ vniuersitatis que hac duplici cognitione esset predita. vt possꝫ legere ī libro scripto ītus et foris. hoc ē in creatore et in opere suo. Unita est aīa corpori multiplici rōne. licet seperata dignior videret̄. Prima rō est vt per cōiunctionē tam dispartū naturarū erigeretur mens ad sperandā illam vnionem que erit īter aīam et spūm increatum. Alia rō est. vt aīa seruiēdo deo in corpore hēat maius meritū: qꝛ vbi maior pugna. ibi maior victoria. et per ꝯn̄s maior corona. Difficultas. n. operis multū valet ad efficaciam merēdi. Tertia rō ē ꝓꝑ cōplementū vniuersi. Cū. n. sicut dictuꝫ est quedam eēt creatura pure spūalis. quedam pure corporalis. cōueniens fuit fieri creaturam mixtam. s. parti spūaleꝫ et parti corporalē. Quarta ē qꝛ sicut cōpus vnū valet ad fructum pnīe. sic post mortem resuscitatum valebit ad confirmationem stole duplicate. qꝛ non solum aīa. sed etiam corpus premiabitur dote sua. Quīta rō est qꝛ hō ex đfectu corporis multaꝫ hēt materiam humiliationis iuxta id. Humiliatio tua ī medio tui. Sicut aīa ex cōiunctione ad corpus plā cōseqtur bona. sic et multa. contrahit incōmoda. Primo pcci originalis īquinationem. Job. 13°. Quis potest facere mundum de īmundo scie cōceptum. 2° pcci pronitatem. Gen̄. viii. Proni sunt sēsus hoīs ad malū ab adolescētia sua. 3° operādi bene difficultatē. ꝓuer. xxiiii. Per agrū hoīs pigri trāsiui et ecce totū suffocauerāt spine. 4° ītellect⁹ hebetudinē. Sapie. 9°. Corp⁹ qđ corrūpit̄ aggrauat aīmā. 5° ꝯtinuā īpugnatōeꝫ. gal. 5. caro ꝯcupi

scit aduersus spūm &c. sexto curarū sol/
licitudinē. Math. sexto. Di. vo. ne sollici
ti sitis aie vr̃e &c. septio passionū multi/
plicitatem. Job. 13. Hō natus d muliere
breui viuens tempore repletus multis
miserijs. octauo glorie retardationē glo
riā. n. percipere non possum⁹ q̄diu i cor
pore detinemur pp hoc Ap⁹. cupiebat
dissolui & eē cum xp̄o.

De proprietatibus hois. Cap. 61.

P Roprietates hois sunt discerne
re inter honestum & turpe. vn̄ &
solius hominis & honestū prosequi cum
oia bruta nisi vtilia & delectabilia p̄seq̄
tur. Itē passiones ordinare ad inuicē ra
tione. Supra mūdum per intellectū ele
uari. & ideo qn̄ aliquis per adhesionem
in terrenis se mūdo inferiorē facit iam
quasi honore humanitatis exutus prop̄
etatez accipit bestie ita ut dicatur fieri p
cōcupiscentia porcus. p irā canis. per
rapinā leo: & sic de alijs. qd plato uocauit
secdam aiarum incorruptionez qd qui/
dā male itelligentes crediderūt platonē
dixisse q anime exeuntes de corpe intra
bant bestias qd falsum est. Amicitiam
hr̄e secūduz oē genus aicitie & i hoc dif
fert a brutis que non hn̄t aicitie speciez
nisi que delectationis ē vel cum nutriti
ua: & huiusmōi. Intellectibus theoricis
eminentibus speculari & delectari in ta
libus. verecundari in turpi perpetrato
pp quod inemēdabiles dnr̄ inuerecūdi
q2 in aliquo mutati sunt a rōis honore
peccorinā naturaz assumētes. Perfec/
te esse cōiugale aial eo q legibus ordia
tas faciant honestates nuptias. Ciuile
aial esse. quia distributiōes & cohabita/
tiones & federa pugnas p̄fectas h3 vrba
nitatibus ordinatas. Discipline esse pce
ptibile pp rationis vsum. Esse aial mā
suetuz. Nam propter ciuilitatem h3 esse
aial risibile. Esse animal gloriosū prop̄
perfectas gaudendi rōes que soli conti
gunt. hōi. Esse microcosmuz. i. minorez
mundum eo q de oibus creaturis aliqd
habeat hō. v3 esse cum lapidibus. vege
tari cum arboribus. sentire cu3 animali
bus itelligere cum āgelis. ex duplici na
tura compositu3 esse. s. corporali a spiri
tuali creaturarū esse dignissimā. Esse
animal ratiōale & mortale. Humana fra
gilitas i hoc consistit q in homie est as
siduitas deficiendi. ipossibilitas standi.
facilitas cadendi. difficultas resurgendi
vilitas nascendi icertitudo moriēdi. De
fectus humanus ē q2 quicqd habemus
aliunde habemus impfecte habemus i
super amittere possumus. In hoie. quo
q̄ est moriendi necessitas. & hec vel illa
ta necessitas. sicut fuit in adā. uel innata
sicut est i nobis. vel assumpta sicut fuit
in christo.

De primis parentibus. Cap. 62.

S Umma bonitas volens cōicar̄ bo
num suū cum alijs fecit creaturā
rōale3 que sūmū bōum itelligeret itelli
gendo amaret. amādo possideret. possi/
dendo beata eē. Fecit autem deus ho
minem formādo corpus ei⁹ per ministe
rium angelorum de limo terre i agro da
masceno. & inspirauit in faciem ei⁹ spira
culū vite. i. animā creauit quam corpori
facto vniuit. factus ē autem hō ad ima
ginē & similitudine3 dei potiu sq̄ angel⁹
conueniētiam habet hō cum deo intus
& extra. qd non habet angelus. Intus. n.
habet cōuenētiam secundū memoria3
intelligentiam. & voluntatem. sicut ange
lus. Nam sicut a patre ē filius. sic ab ho
mine homo eiusdem nature. Preterea
sicut deus p̄latus est omni creature sim
pliciter. sic hō in suo vniuerso. ps 8. Oia
subiecisti sub pe. &c. Itē sicut deus vbiq3
est sic anima vbiq3 est i suo habitabili.
idest i corpore. nō quidem per essentia3
sed per potētiam. Dignitas humana ē
in hec q deus fecit hoiem ratione sapi
entem. vita innocētem dn̄o potentē: pri
mum notatur in hec q homo factus est
ad imaginem dei. secundū q ad dei simi
litudinem. tertiū q2 propositus ē homo

cũctis animãtibus. ⁊ aliis creaturis que
omnia ſibi ſeruiũt. Et nota ꝙ voluntati
bonorum homium ñ ſolum ſubditur cre
atura. ſʒ ẽt ipe dꝰ. ps. cxxxxiiii. Volũtatẽ
timentiũ ſe faciet. ⁊c. Item angeli qui ↄ̃
putãtur ad cuſtodiã. Item demones qui
dãtur ad exercitiũ bonorũ. Item hoies
boni qui ſũt ſocij tribulationẽ. Item ho
mines mali qui bonos magis promouẽt
perſequendo ꝙ̃ poſſẽt facere ſeruiendo
Corpus tale dedit deus pmo hoi ꝙ aie
ſubiectũ eſſet vt eſſet obtẽperans ſine
rebellione eſſet propagabile ſine libidi-
ne. eſſet vegetabile ſine mortalitate. eſſʒ
proportiõabile quo ad cõplexionẽ equa
lem. eſſet quoqꝫ aie cõforme vt ſicut aia
erat innocens. ⁊ tamen poterat peccare
ſic corpus eſſet impaſſibile. vt tamẽ poſ
ſet imortalitatem incurrere. ⁊ ideo pote
rat mori. ⁊ nõ mori. poterat hr̃e ſuffici
tiam ⁊ indigentiam. poterat obtempera
re ⁊ rebellare. ⁊ hoc fuit ratiõe nature ↄ̃
fectiue ex nihilo create nec per gloriaʒ
confirmate. Fuit tamẽ corpus ita cõditũ
vt in eo eſſet nulla pugna rebellionis nl'
la pronitas libidinis. nulla diminutio vi
goris. nulla corruptio mortis. Hec auteʒ
imortalitas corporis. Ade principaliter
fuit ab anima. ſicut ab influẽte a corpore
pro equali cõpoſitione ſicut a diſponẽte
a ligno vite. ſicut a vegetãte. a regimine
vero diuine potentie. ſicut ab interius ↄ
ſeruante. ⁊ exterius protegẽte. Factus ẽ
itaqꝫ homo abſqꝫ oĩ culpa ⁊ miſeria. nec
ad culpam hũit fomitis icitamẽtũ. Inſu
per datũ ẽ ei quadruplex adiutoriũ. Pri
mũ ad recte volendũ. qꝺ eſt conſcia. ſe
cũdum fuit ad murmurãdum cõtra ma
lum. ⁊ ad ſtimulandũ ad bonũ qꝺ eſt ſyn
dereſis. tertium fuit ſcia illuminãs intel
lectũ ad cognoſcendũ deum ſuũ ſeipm.
⁊ mũdũ iſtum qui factus fuerat pp ipſũ.
quartũ fuit charitas accendẽs affectuʒ
ad diligendũ deum ſuper oia ⁊ proximũ
ſuum ſicut ſeipſo. Prima duo pertinẽt
ad perfectionẽ naturaliũ. alia duo ad per
fectionem gratuitorũ quorum vnũ fuit
gratie gratis date. ſ. ſcia. reliquũ gratie
gratuʒ facientes. ſ. charitas. Accepit ho
mo triplicẽ oculũ. ſ. carnis quo videret
mũdum rõnis quo videret animũ. ⁊ con
templationis quo videret deũ. Et ſic o-
culo carnis videt hõ que extra ſe ſũt o-
culo rõis que ſunt intra ſe. oculo cõtẽpla
tionis que ſunt ſupra ſe. Notitiam dei
hũit cuius pñtiam quadã interiori aſpi-
ratione. cõtemplabatur nõ ita excellen
ter ut in patria nec ita in enigmate ut in
via. Res etiam factas nouit qbus oibus
noia impoſuit. Notitiã quoqꝫ ſui habuit
quia qualis factus erat ſciuit. ⁊ quid age
re quid cauere deberet intellexit. Fuit
quoqꝫ ſine penalitatibus. qꝛ nec eſuriuit
nec ſitiuit. Item frigus vel eſtus, labor
vel infirmitas eum nõ leſit nec mortem
expectauit. qꝛ viuus erat ad gloriam trã
ſferendus. Veſtibus nõ eguiſſet ⁊ nudꝰ
verecundiã nõ ſenſiſſet. natura in eo quo
ad deformitatem membrorũ nõ erraſſʒ
Cõceptus fuiſſet ſine pudore. ⁊ partus
ſine dolore fuiſſet. ⁊ Motus membrorum
etiam ſubiecti volũtati fuiſſent.

De preceptis Ade datis.

Cap. .63.

a Adam factum deus tranſtulit i pa
radiſũ. ⁊ ibi de coſta dormientis.
Euam ſibi ſociam formauit. Hãc non fe
cit de capite ne viro dominaret nec ↄ̃ pe
dibus ne cõtenueretur: ſed de latere vt
amoris vinculum probaretur. Duplex
bonum illis deus preparauit. vnum tem
porale. aliud eternum. primum dedit. ſe-
cundũ promiſit. Ideo duplex preceptuʒ
primis homo habuit. vnum nature ad
cuſtodiendũ bonum datum. Aliud diſci
pline ad promerendũ bonũ promiſſuʒ. ⁊
hoc nõ poterat mereri melius ꝙ̃ per me
rã obedientiam. que tunc mera ẽ quãdo
preceptũ ex ſe ſolo obligat. ⁊ nõ ex alia
cã. ⁊ tale dicitur preceptũ diſcipline: qa
per ipſũ diſcitur quãta ſit virtꝰ obediẽtie
Unde ⁊ diſcipline preceptum dicitur.

qꝛ vitare lignū ſcientie nō ſuadebat natura. ſꝫ diſciplina. Preceptū vero nature duplex fuit. vnū de conſeruatione indiuidui. vt ibi gene. 3. De omni ligno paradiſi comede. Inter que ligna in medio paradiſi fuit ſpāliter nominatuꝫ lignum vite. ⁊ ſic dictū eſt ab effectu. quia corpora primoꝝ parentum debebat cōtinue vegetare. Aliud fuit preceptum nature per conſeruationem ſpeciei vt illud. Creſcite ⁊ multiplicamini. Circa primuꝫ .i. preceptū diſcipline. nota ꝙ aliqͩ prohibetur quia malū. Exodi. 20. Non furtum facies. Aliquid qꝛ occaſio mali. Math. v. Non iurare omnino. ſic prelatꝰ mlta prohibere poteſt que tñ non ſunt expreſſa in ſua regula. Aliquid ad probatōnem obedientie ⁊ tale fuit preceptum ꝺ ligno vite.

De paradiſo. Cap. 64.

b Omo predictꝭ fultus auxilijs accepit locū paradiſi t̄reſtris i habitationem tranquillam Fuit autem locus ille vt ait Damaſcenus exaltationis vniuerſe promptuariū qui terra excelſioꝛ ē poſitus . ⁊ tēperato ac puriſſimo aere circūfulget. plantis ſemper ⁊ floribuſ oꝛnatus eſt. bono odore plenus. nullūqꝫ irrōnabiliuꝫ aialium ibi bitat precipue hr̄e in gene. ii. ꝙ a dn̄o paradiſus plantatur fonte qui diuiditur i quattuoꝛ capita irrigat ligno vite ac ſcientie boni ⁊ mali decoratur. Per cherubin ⁊ flāmeum gladium cuſtoditur. Notandum inſuper ꝙ ibi nulle ſunt tempeſtates. Due quoqꝫ hyemeſ ſūt ibi ⁊ due eſtates. ⁊ bis fructificant ibi arboꝛes. In vtroqꝫ ſolſtitio hn̄t hyemeꝫ temperatiſſimā. ⁊ in vtroqꝫ equinoctio eſtatem. huiuſmodi ratio ē. quia paradiſꝰ ſub circulo equinoctiaū ſitus ē ⁊ ſemper habet equinocitum.

De caſu primi hoīs. Cap. lxv.

i Nuidens ergo diabolus felicitati hominis i ſpecie ſerpētis ipſaꝫ mulierem tāqꝫ fragilioꝛem aggreditur tentandam quā cum in reſponſione dubitā[illegible] foꝛtius inſtitit. ⁊ vincens illam tandem virū illa mediante deiecit. Proceſſit ergo ſic. Primo. ſ. querendo cur precepit uobis ꝺs ⁊c. 2ᵒ aſſerendo falſum. nequaqꝫ moꝛiemini. 3ᵒ pꝛomittendo eritis ſicut dij ſcientes bonuꝫ ⁊ malum. Proceſſus iſte fuit magne virſutie. quia proceſſi experiendo ipellendo ⁊ alliciēdo. Exientiam enim accepit in interrogatione. ipulit in mēdacij aſſertione. allexit in falſa pꝛomiſſione. allexit ꝛo diabolus mulierem ꝑ triplex appetibile. ſ. ꝑ ſcientiam que ē appetibilis rōalis per excellentiā ad modū dei que eſt appetibiliſ iraſcibilis. ꝑ ſuauitateꝫ que eſt appetibilis cōcupiſcibilis. Igitur vir peccauit. qꝛ lignum uetitum guſtauit. vñ ad penā accepit vt in ſe ſudoꝛe vultus ſui pane ſuo veſceretur. Mulier āt in duobus peccauit. Nā ſuperbiuit ⁊ vetituꝫ comedit. vñ ⁊ duplicem maledictionem habuit. ſ. ſub viri ptāte eris. ⁊ hoc ꝑꝑ primum. Item i dolore paries. ⁊ hoc ꝑpter ſcꝺꝫ. Diabolus ꝛo in ſerpente inuidit mentitus ē decepit. vnde ꝑꝑ pꝛimum dictum ē ei gen̄. iii. Supꝛa pectus tuū gradieris. pꝛopteꝛ ſecundū terram comedes. ꝑꝑ. tertiū ipa conteret caput tuum. Si ſcire volueris qs eoꝛuꝫ pluſ peccauit. ſ. vir vel mulier. dicendum eſt ꝙ plus peccauit mulier qͣ̄tum ad aliqua. ⁊ quātum ad aliqua ipſe vir. Nā mulier plus peccauit quo ad peioꝛis finis intētioneꝫ. voluit. n. fieri ſicut dn̄s. ſed vir itendebat nō contriſtare ꝺliciās ſuas. item mulier peccauit in plēs. qꝛ i ſe in deum ⁊ in pꝛoximū. item mulieꝛ dānoſius peccauit. quia plēs maledictiones r̄cepit. Uir āt peccauit plus qͣ̄tū ad oꝛiginē qꝛ ex certa ſcia. iteꝫ uir peccauit maioꝛi igratitudie. Querūt multi cur ꝺſ hoiem fecerit q poſſet peccare. ⁊ ad hoc aſſignantur plurie rōes. Prima ē vt oñdatur dina potētia qui ſolus imutabiſ ē ois aūt creatura mutabilis ē. ſcꝺa vt declaretur dei ſapia que de malo ſit eliceꝛ bonū. qꝺ non potuit fieri niſi ꝺſ creaturā feciſſet vertibilē in malū tertia vt mani

testetur dei clementia qua xp̄s per mor
tem suā hominē ꝑditum liberauit. quar
ta. vt ostendatur dei iustitia que nō solū
reddit bonis premia. sed etiam malis sup
plicia. quinta vt homo nō sit peioris cōdi
tionis q̄ȝ alie creature quas oēs d̄s sic am
ministrauit. ut eas propriis motibus a
gere sinat. vñ ⁊ hoiem ī proprio arbitrio
relinquere debuit. sexta est laus hūana.
Laus est enim viri iusti q potuit trāsgre
di. ⁊ nō ē trāsgressus. septima ē deū vni
uersi. quia opposita iuxta se posita magis
elugescūt. ita mali bonos cōmendat ad ī
uicem cōparati. octaua rō est quia boni
exercitantur ⁊ probāt per malos. Adam
⁊ Eua post peccatum de paradiso expul
si sunt sic lucifer de celo. ⁊ in hac valle
miserie habitantes facti sūt mortales.
Nā sicut in celo ē nō posse mori. sic in in
ferno ē semꝑ mori. In mūdo medio pos
se viuere ⁊ posse mori. Ex his pȝ q̄ p̄mꝰ
status hois fuit innocentie. secūdus grē
tertius culpe quartus penitentie quintꝰ
glīe. Qū. n. inordinate erexit se supra se
cecidit miserabiliter infra se. s. a statu in
nocentie ⁊ grē in statū culpe ⁊ miserie
Itē q̄ factus ē inobediens suo superio
ri iusto dei iuditio factum ē vt sibi fieret
inobediens suū inferius. s. caro. ⁊ maxie
circa mēbra virtuti gñatiue d̄seruientia
De ordine tentationis i nobis. Ca. lxvi.
O Rdo tentatōis q fuit in primis ꝑ
entibus ēt in nobis cōpletur. Nā
sicut serpens vbi suggessit. mulier dele
ctata est vir comedit. sic in nobis secūdū
Greg. diabolus gerit serpentis officiū
sensualitas vero que in carne ē officium
mulieris ⁊ rō tenet locū viri ꝑ consēsū.
vel dicas scd̄m Aug. suggestio serpētis
est primus motꝰ ex fomite. comestio ve
ro mulieris est delectatio cogitationis
. s. per inferiorē ꝑtē rōnis. sȝ comestio ui
ri est consensus rōis. s. superioris ꝑtis.
Per hec. n. tria. s. suggestionē delecta
tionem. ⁊ cōsensū hō in tentatione ducit
q̄ tentatio ꝑ suggestionē inchoat. sȝ per
delectationē progredit. per cōsensū aūt
consumatur sūt autē alia tria ꝑ que quis
in tentationē detinetur. s. opus paruum
consuetudo. ⁊ desperatio. Sciendū est
q̄ tentatio ē triplex. s. a prima ē a diabo
lo. vel per modū suggestionis. vel ꝑ mo
dū afflictionis. scd̄a ē a mūdo qui volup
tate ac vanitate allicit. uel persecutione
frangit. t̄tia est carnis que ꝑ sensualita
tem ac fomitē ad peccatū ipulit qbus rō
cōsētiēs ꝑficit peccatū. Due sūt spēs ten
tationis. Prima. s. diaboli scd̄a mundi. ⁊
sūt extra nos. ⁊ nō hñt pccm̄. vñ Augꝰ.
Tentatio cui nō cōsentitur nō ē peccatū
sed materia exercēde virtutis. 3ꝰ mun
dus tētādi ē intra nos. ⁊ ē peccatū ve
niale quin p̄mus motus est tm̄. sed mor
tale ē si consensus aduenerit. Cōtra pre
dictos tentatores dedit nobis dñs tria re
media. q̄ cōtra diabolū hēmus spūs an
gelicos qui ad bonū nos stimulāt. ⁊ cōtra
insultus diaboli defendūt. Item contra
mundū hēmus exēpla sanctoꝝ. quos nō
alliciebāt mūdi blādimēta. nec terrebāt
supplicia. Itē cōtra carnē hēmus bona
naturalia. s. synderesim ⁊ uim irascibileȝ
que naturaliter nos docēt nō agescere
carni. sed spūi. Hēmus ēt gratuita. s. cha
ritatē. tēꝑantiā. ⁊ hꝰmōi qbus carnis ui
tia mortificamus. Est āt differētia int̄ tē
tatōes que sī a diabolo. ⁊ que sūt a carne
Tētatōes. n. que a diabolo sī sepe oriunt
p̄ter rōeȝ. ut cū nuꝑ saciatꝰ famē patit ⁊
pꝰ lōgā dormitionē sōno grauit. tentatō
nes uero que sūt a carne frequēter sur
gunt propter necessitatē. sed interdum
excrescūt in suꝑfluitatē: ut si cibus post
ieiunium immoderate appetit uel in cō
medēdo mensura ⁊ modus nō tenetur.
Tētatio multiplex ē quedā ē probatōis
hec ē adeo scd̄m q̄ dñs tētauit Abrahā
quedā exaiatōis: hec ē ab hoie. quedā p̄ci
pitatōis. hec ē a diabolo q p̄mos ꝑentes
tentauit quedā d̄lectatōes: hec ē a carne
quedam cōsensus. hec ē rōis. Tentatio
nū quattuor sī spēs. Pria ē aspa. hec fit

de laboribus inconſuetis in pꝛincipio conuerſiõis. Secũda eſt uana ⁊ oritur de ſpiritualibus proſperitatibus. vt cũ quis ꝺ virtutum ſucceſſibus gloriaẗ. Tertia eſt dubia. vt qñ quis ambigit quid certuꝫ ꝺ aliqua re tenere debeat. vnde accidit ꝙ ſenior quiſqꝫ ad bonum reddiẗ qñ id qꝺ agit bonum eẽ dubitatur. ⁊ ꝑnior fit ad malũ quando malum eſſe neſciẗ. Quarta eſt fraudolẽtia. vt qñ diabolus i angelum lucis ſe tranſfigurat ſub ſpecie virtutum inducẽs vitium. hec fit qñ ſuadẽdo honeſtatẽ inducit ſuperbiam. vel diſſuadendo diſcretũ. obſequium iducit nimium carnis commodũ. vel ſuadendo iuſtum iudiciũ inducit crudelitatẽ. vel ſuadendo miſericordiã inducit remiſſioneꝫ ⁊ negligẽtiã. vel ſuadendo largitateꝫ inducit prodigalitateꝫ. ⁊ ſic de alijs. In talibus aũt periculoſiſſimuꝫ eſt. periculuꝫ non videre. Primam ꝑs. appellat timorem nocturnũ. per noctem. n. aduerſitaſ deſignatur. Scꝺam appellat ſagittã volanteꝫ i die. quia ꝑ dieꝫ proſperitas deſignatur. Tertiam appellat negociũ perambulans i tenebris. ⁊ hec propter dubiũ perplexitatis. Quartã vocat demonium meridianũ. vnde dicit. Nõ timebiſ a ti. no. a. ſa. uo. i. di. a nego. perã. i. te. ab i cur. ⁊ demo. mere. De his quattuor generibus tentationuꝫ idem ait. Suꝑ aſpidem quo ad primum. ⁊ baſiliſcuꝫ. quo ad ſecundũ. ⁊ conculpabis leonem. quo ad tertiũ. ⁊ draconem quo ad quartũ. Propter predictas tentationes vel deceptiones diaboli nõ ſunt etiam licita facienda ⁊ hec in quinqꝫ caſibus. Primus ẽ ſi ſuadet homini aliqꝺ bonum nõ faciendũ ne videamur ſuis cõſilijs conſentire. vnde xp̃s ipſo ſuadente voluit facere panem ꝺ lapidibus. qꝺ tamen opus bonum fuiſſet. Secũdus ſi proponatur aliqꝺ bonuꝫ contra legem dei. Unde Machabei nolebant comedere carnes quas tp̃e neceſſitatis comedere licuiſſet. Tertius quando bonum fit cum ſcandalo aliorũ pria

Corinth. viii. Peccanteſ in frẽs ⁊c. loquitur de idolaticis. Quartus eſt quã do bonũ fit ꝑ oſtẽtationẽ Job. ca. xxxvi. Si oſculatus ſum manũ meam que ẽ iniqtas maxima. ſuper qꝺ dicit Gre. Manum ſuã oſculatur qui laudat qꝺ facit. ⁊ hec eſt inquitas maxima. Quintus cum ipedit obedientiã ſuperioris. quia lꝫ propter mandatum prelati nũqꝫ maluꝫ ꝺbeat fieri. põt tamen bonũ aliquando ꝑpꝫ obiam remitti. Remedia cõtra tentationes memoria dñice paſſionis. mortificatio carnis. utile exercitium. declinatio occaſionum. conculcatio principij tentationum.

Explicit liber ſecundus. Incipiunt capitula libri tertij.

Expliciūt capitula. Incipit liber terti⁹

De malo in genere. Cap. .i.

m

Alum triplex ē .s. culpe pene. ⁊ dāni. quod opponitur triplici bono. s. honesto. delectabili. ⁊ vtili. Nā culpe opponitur honestū. pene opponitur delectabile. dāno opponitur vtile. Malū ē vtile multis mōis. Primo pp suā ordinationē. q2 per vilificationē ponitur i loco īferiori i vniuersitate rerū. vn̄ ⁊ bene ordinātur. ⁊ sicut ⁊ ordinate ponitur diabolus in inferno. ⁊ fur in patibulo. scđo modo vtile est pp suā coactionē. Amaritudo. n. cōsciētie cogit hoīem a peccato recedere. Iere. scđo. Arguet te malitia tua. ⁊ auersio tua increpabit te. item in eodē. Uide q̄z malū ⁊ amarū ē te dereliquisse dn̄m deum tuū. tertio ē vtile per ipsius mali consideratione. ex eo. n. ꝙ hō malū videt naturaliter ꝓficit. q2 sicut hō naturaliter bonum appetit. ita naturaliter horret malum ⁊ fugit.

De peccati diffinitione. Cap. 2.

p

Ost malū in genere seqtur de malo culpe i specie. Diffinitur autez peccatū mult' modis. Prio sic ab Aug. Peccatū est volūtas retinēdi vel consequendi qđ iustitia uetat. Itē ab eodem. Peccatū ē dictū vel factū. vl' cōcupitū contra legē dei. Itē Ambro. peccatū est p̄uaricatio legis diuine ⁊ celestiū inobedientia preceptorū. Itē Aug. pccm̄ ē sp̄to icōmutabili bono rebus mutabilibus adherere. prima diffinitio datur secūdū cām efficientē. secūda scđz cām materialē. t̄tia scđz cāz fomalē. quarta scđz cāz finalē. In quarta diffinitōe nota ꝙ i pccō duo īnut. s. auersio a creatore: ⁊ ꝯuersio ad creaturā. quoꝝ primū ē quasi formale scđm quasi materiale. Et i actione nō ē peccatū rōe cōuersiōis si nō sistat i creatura. sed rōe auersionis i qua ē deformitas ⁊ cōtēptus: Quod āt rōe cōuersionis nō sit peccatū principal'r. pz q2 pōt fieri venial'r qn̄qz vt qn̄ quis delectatur i creatura plus debito. sed tn̄ circa deū. qn̄qz ēt potest quis đlectari i creatura sine oī peccato vt cū delectatio naturalis ē tm̄ secūdum ꝙ visus delectatur in viridi. ⁊ gustus in dulci. ⁊ sic de aliis. Interdū pōt ēt quis delectari meritorie. s. qn̄ ad deuz refertur vnde p̄s. 91. Delectasti me dn̄e in factura tua. ⁊c̄. Sed tūc sumitur delectatio pro mutu. nō pro passione

Quid sit peccatum secundū rē. Cap. 3.

t

Enendū ē de peccato ꝙ nō ē sbā vel res aliqua sz defectus ⁊ corruptela. Et dicitur pccm̄ nihil pp tria. Primo pp đfcm̄. q2 pccm̄ nō ē aliqua res naturalis. sed corruptio boni. Secundo pp effectū. q2 peccatū ānihilat hoīem. ⁊ deficere facit a vero eē. Tertio pp despectū. q2 vilē facit hoīem ⁊ indignū p̄mio. Circa predicta tn̄ sciendū ē ꝙ aliud est peccati actus. ⁊ aliud habitus ⁊ aliud macula peccati actus aliquid est. sed nō hz amplius esse aduenīēte gr̄a. sed pcci habitus qui relinquitur ex malis actibus aliquid est ⁊ remanet interdū ēt cessantib⁹ actibus. ⁊ post infusā gr̄am ⁊ peccati remissionem. peccati vero macula nihil est secūdū rē. ⁊ tn̄ deformat animā nō p modum passionis sed p̄uationis sicut trūcatio membri deformat corpus ⁊ maculat Dicit autez Aug. ꝙ abstinētia nulla sbā

ē.⁊ tñ ex ea corpus lāguet. Ita peccatū non ē res aliqua vel s. ā aliqua. ex eo tñ natura corrumpit. sed deletur p gratiā Notandū ꝑterea ꝙ peccatū qñꝗ transit actu. ⁊ remāet reatu. sicut patet in pccō originali post baptismū qñꝗ transit actu simul ⁊ reatu. sicut peccatū actuale post pñiam perfectā. qñꝗ remanet actu ⁊ reatu sicut pccm̄ origīale añ baptismū

Quid sit peccatū scd̄ꝫ nomē. Ca. 4.

Peccatū eni habet multa noīa. vocatur macula. ⁊ hoc q: imaginem anime deformat. Itē reatus. qm̄ ad penā eternā obligat. Itē pollutio. ⁊ hoc ꝗtuꝫ ad contagionē contractā ex terrena dlectatione. Itē vocatur pena. inꝗtum respicit peccatū primi hoīs. in quo natura nr̄a fuit corrupta. Itē delictū. scd̄m ꝙ ē recessus a dignitate gr̄e habite. Itē uocatur culpa prout respicit penā. Itē offēsa. ⁊ hoc quia cōtra diuinā legem. ⁊ bonitatem. Item preuaricatio. ⁊ hoc inquantū ma ndatū dei respuitur. Itē vitium. i. defectus bonorum naturalium. Itē peccatum prout ē conuersio ad bonum commutabile. Itē vocatur scelus. pp iniuriā dei magnā. Itē nefas prout ē illicitum ꝑsone. perpetrāti. Itē vocatur crimē. put ē dignū accusatione ⁊ pena.

De origine peccati. Cap. v.

Quamuis peccatū sit cōtrariuꝫ ipsi bono. nō tñ habet esse nisi in bono quod qdem bonum est liberū arbitrium. ac uoluntas. a qua peccatū sicut a prima origine. ⁊ in qua ē sicut in proprio subiecto. Volūtas igitur est causa peccati. cā dico non efficiens sed deficiens. Voluntas enim secundum ꝙ habet respectum ad suū principium a quo ē. s. ad deum nō est nata elicere ex se nisi bonū sed secūduꝫ respectum ad ꝑncipium ex quo ē quod ē nihilū. inclinatur ad maluꝫ. cū ipsa uolūtas sit ex nihilo tēdit ad defectum. Si ergo uolumus scire vnde sit malum culpe materialiter. dicemus ꝙ ex absentia dbiti boni. i. spēi. modi ⁊ ordinis. Sed si uolumus scire vnde sit originaliter. dicem⁹ ꝙ a voluntate siue libero arbitrio. De progressu peccati. nota ꝙ pccm̄ initiat̄ primo ī cogitatiōe. procedit ⁊ crescit ī delectatione. perficit̄ in consensu. Circa ꝑgressum pcci sciendum ꝙ quedam añcedunt ipsū peccatuꝫ quedaꝫ sequuntur ꝗdam circūstant. peccatum añcedunt aliqua ex parte euersionis. aliqua ex pte cōuersionis. Ex parte auersionis ātecedūt ipsum peccatū ista. s. Contempt⁹. Omissio. Ingratitudo. In obedientia. Preuaricatio. Illa vero que pccm̄ antecedunt ex parte cōuersionis sunt hec. s. Cogitatio. Libido. Cōcupia. Delectatio. Peruersa intentio. ⁊ cōsensus. Alia sunt que sequūtur peccatū. sicut ē macula. i. dformatio imaginis dei. ⁊ reatus. i. obligatio ad penam eternā. Sunt adhuc alia que pccm̄ comitantur. vt sunt peccatoꝝ circunstantie que peccatū aggrauant. ⁊ diminuunt que notant̄ in hoc versu. Quis quid vbi per quos. quotiēs cur qūo quādo. Actio enim deprauatur etiam ꝑ peccatum. etiam illa que de genere bonorū est quandoꝗ in principio. quandoꝗ ī medio. qñꝗ in fine. ⁊ hoc ꝑ malā itentionē vel ꝑ negligētiā uel ꝑ vanā gloriam. Unum peccatum dicitur maius altero. mltis modis scilicet causalitate. vt peccatū luciferi. vel generalitate vt peccatum. Ade. vel deformitate. vt peccatum. Iude. vel difficultate vt peccatum in spiritum sanctum. uel periculositate. sic̄ peccatum ignorantie. vel inseperabilitate vt peccatum cupiditatis. vel pronitate vt peccatū carnis. vel offensione. vt peccatum idolatrie. vel expugnandi difficultate. vt peccatum superbie. vel mentis cicitate. vt peccatum ire. Circa peccati grauitatem nota ꝙ nihil est peccatū viro perfecto ꝙ non sit peccatum in imperfecto. nisi in his que nouit. Nam perfectio nō mutat genus peccati. sed quātitatem auget.

De diuisione peccati.

d Iuisio peccatorum multi
plex est. Alia est enim. secū
dum cām efficientem scđm
se vt hec. pctōrū aliud ē ex ipotētia ali
ud ē ex ignorātia. aliud ex malitia. Alia
sūit scđm cām efficientem ratione āne
xi secūdum quā sumitur hec diuisio. pec
catorum aliud est ex amore male accedē
te. aliud ex timore male humiliante. hoc
est ꝙ homo potius vlt peccatū cōmitte
re: q̄ꝫ amato carere. aut malū pene quod
timet icurrere. Sumūtur peccatorū ēt
diuisiones secundū cām materialē circa
quā ⁊ scđm cām formalē circa q̄ꝫ primo
sumitur hec diuisio peccatorū. aliud est
cordis. aliud oris aliud operis. Itē hec.
Peccatorum aliud locutionis aliud co-
gitationis aliud operationis. Scđo mō
sūitur sic. Peccatoꝝ aliud est in deū. ali-
ud in se ipsum aliud in proximū. In deū
diuiditur sic. aliud in patrem. aliud in fi
lium. aliud in spiritum sanctum. Aliſ tri
bus modis peccatur. s. male per ifidelita
tem de deo sentiendo. Item blasphe-
mando. Itē sacramenta dei indigne trac
tando. Alio°. peccat quis in deū. s. ipsum
tentādo. ⁊ hoc fit triplr. Nā quādoqꝫ ten
tat quis đi potentiā vt cū signa petit qñ
qꝫ dei iustitiam ut cū ꝑ cādens ferrū vel
ꝑ duellū vel silia quis iudiciū querit qñꝫ
dei misericordiam. vt cū quis dei bonita
tem examinans cōmittit se stultis pericu
lis. In seipsū peccat quis trib⁹ modis silr
s. necessaria sibi subtrahēdo. Itē suꝑflua
snmēdo. item vltra vires quicpiā aggre
diendo in proximū peccat ēt quis triplr
s. proximo sua auferendo. Itē sibi in ne
cessitate non coicando sua. Itē malo exē
plo illū ad pccm̄ trahēdo. Sumūt prete
rea diuisiones peccatoꝝ scđm cāꝫ forma
lē. ⁊ hoc tribus modis. qñqꝫ naturaliter
scđm qualitatē l scđm q̄ꝫtitatē vl scđm
relationē. Scđm qualitatem sumit hec
diuisio peccatoꝝ aliud ē cōmissi. aliud est
delicti. quorū primū ē preuaricatio pre
ceptorum negatiuorū scđm ē ꝑuaricatō
preceptorum affirmatiuorū. Item pre-
dictum pccm̄ ē duplex cōtra duas ꝑtes
iustitie que sūt declinare a malo. ⁊ facere
bonū. item alia diuisio sūitur secūdū qua
litatem sic peccatorū quedā sūt carna-
lia quedā spūalia. sed carnalia sūt maio
res ifamie spiritualia vo maioris culpe.
Secundū quātitatem sūitur hec diuisio
peccatorum aliud ē mortale aliud est ve
niale. quorū primum dr̄ peruersio. scđm
vero inordinatio. quoniam peccatū mor
tale est auersio totalis a bono. cōmutabili
⁊ conuersio totalis ad bonum icōmutabi
le. Sed peccatum veniale est amor uo
luptatum in creatura citra deum. tamen
secundum relationem sumitur hec di-
uisio peccatorum. aliud est originale.
aliud actuale. Ultima diuisio est seccun
dum causam finalem. ⁊ hoc dupliciter.
quia vel secundum ipsuꝫ appetibile. vel
secundum actum hominis appetentis.
Secundnm ipsum apperibile sumitur
hec diuisio. Omne quod i mundo ē aut
ē ꝯcupiscētia carnis aut ꝯcupiscētia ocu
lorum. aut superbia uite quorum primū
est appetitus delitiarum. secūdū appeti
tus diuitiarū. tertium est appetitus ho-
norum. Secundum actum hominis ap
petentis diuiditur peccatum in septem
vitia capitalia. Superbiam. Inuidiam
Iram Accidiam. Auaritiam Gulam ⁊
Luxuriam. Nota quod quinqꝫ sunt ge
nera operum. Nam quedam sunt ma
la in se. vt illa que secundum suam natu
ram mala sunt possunt tamē per aliquā
circunstantiam fieri bona vt homicidiū
Quedam sunt mala secundum se ut illa
que per nullam circunstantiam possunt
fieri bona sicut est odire deum fornica
ri: ⁊ huiusmodi. Quedam sunt bona
in se ut que sunt bona ex genere tamen
pñt fieri mala ex circūstātia sicut ē dare

elemoſynā. Quedam ſūt bōa ſcd̄z ſe. vt
que p̱ nullam circūſtantiam poſſunt fieri
mala. ſicut ē diligere deum ex charitate
Quedā ſunt in dr̄ia. ut que nec bōa nec
mala ſunt pn̄t tamē fieri vel bōa vel ma
la. ſic eſt mouere pedē ſine liberatione. ſ
quandoq̧ comedere.

De effectu peccati. Cap. vii.

m Ulta mala facit hōi peccatum. ⁊
ante mortez ⁊ in mortem ⁊ poſt
mortem. ante mortē peccatū hec mala o
peratur. Naturalia vulnerat. vt ſignifi
catur in illo q̄ incidit in latrones. Item i
tellectus obſcuratur i cognitione veri.
⁊ affectus tepeſcit i operatione bōi. Gra
tuitis ſpoliat. Tre. quarto diſperſi ſūt la
pides ſāctuarij ⁊c̄. Sz ne aliquod bonuz
pareat illa bona opa que quis peccando
mortificat alijs ſaluādiſ dabūtur. ſicut qn̄
c orporali morte quis moritur frēs ⁊ pro
pinqui in bōis eius ſuccedūt. aiam macu
lat. Tre. quarto. Denigrata ē ſuper cābo
nes facies eoruz. ad penā eternā obligat
Geñ. ſecūdo. Quacūq̧ die comedris. itē
conſcientiā amaricat. Jere. cap. 2°. Uide
q̄ malum ⁊ amarū eſt te dereliqſſe deū
tuum. Cor idurat prouer. ca. xviii. Pec
cator cū in profundū peccatorū venerit
contēnit. Inſenſibilem reddit. Geñ. ca.
19. Uiſus eſt ei quaſi ludens loqui. Simi
le hēs in cane ſubmergēdo qui non ſen/
tit. lapidem i collo. donec in aquā extra
nauē proijciatur aiam occidit. q2 vera ui
ta. i. deo priuat. p°. Reg. 3i. Saul irruit i
gladium ſuū. Sed nota q̧ peccatū vēia
le diſponit ad mortem. Mortale xo dat
infert mortem. ſed obſtinatio detinet in
morte. ad alia peccata trahit Gre. Pec
catū quod per pn̄iam nō diuiditur mox
ſuo pondere ad aliud trahit. Exempluz
hēmus in Chaym. qui egreſſus i agruz
occidit frēm ſuum. abel. Exemplū hēs i
figura. Coruus egreſſus de archa inter
ceptus eſt aquis. Et dina egreſſa vt ui/
dret ⁊c̄. Xginitatē amiſit. Et iudas egreſ
ſus xp̄m tradidit. Et p⁹ adulteriuz Da/
uit ſecutum ē hōicidium. ⁊ ſic p̄z q̧ pecca
tum ē pena peccati. Peccatū. n. ſecūdū
q̧ in ſe ē culpa precedentis pecci dr̄ pēa
⁊ ita dr̄ aliquid ſimul culpa ⁊ pena. ſz rō/
ne actionis culpa dicitur vero pena rōe
paſſionis. q2 culpa ē quod facimus. pēa
vero qd̄ patimur. Licet igit̄ ois culpa ſit
a nobis: non tn̄ ois pena eſt a nobis. imo
quedam ē a nobis acta. quedā a deo iīlic
ta quedā a primiſ parentibus contracta.
Et q2 cū quis facit qd̄ non dz iuſtum eſt
peti qd̄ dz. Ideo ois pena ē iuſta ⁊ a di/
uina prouidētia ordinata. Qd̄ aūt vnuz
peccatū naſcat̄ ex alio ſic apparet. Sup
bia que uult oēs excellere dolet ſi aliqs
ei equatur. ⁊ ſic ex ea naſcitur iuidia. In
uidia vero q2 de facili iraſcit̄ ei cui inui/
det ideo ex ea naſcitur ira. ſz ira cū non
pōt ſe uindicare triſtat̄. ⁊ ideo ex ea naſci
tur accidia. accidia vero cōſolationē que
rens in exteriorib⁹ facit auarum. auari/
tia aūt quia in tp̄alibus abundat pōt ma
gis exercere gulā. Gula vero pp̄ vētris
repletionē de facili ſpumat in libidinem
⁊ ita generat luxuriā. itē bona que ſiūt i
fructuoſa reddit. ⁊ q̄tū ad meritum ⁊ q̄
tum ad premiū. ſicut ramus preciſus ab
arbore nō profert fructū. ſz areſcit ⁊ ha
bilitat̄ ad icendiū. De talibus dr̄ deute
ro. cap. xxviii. Maledict⁹ eris igrediens
⁊ egrediens. ſ. eccleſiaz materialē ad orā
dum. q2 taliū orō nō ē meritoria. imo di/
cit Aug. q̧ ſi tales crucē ſe ſignant poti⁹
includit in ſe diabolū q̄ excludāt. q2 iam
in eis p̱ effectum habitat. Ex hoie in in/
fernū facit q2 in pccōre ē ignis auaritie.
fetor luxurie. tenebre ignorātie. vermis
cōſcie. ſitis cōcupiſcentie. demones p̱ ef
fectū. ⁊ huiuſmōi. Itē tandem hoiem re
linquit uacuum. Geñ. cap. i. Terra erat i
nanis ⁊ uacua ⁊ merito. quia mūdo adhe
rentes ſuggūt vbera arida eo q̧ relique
runt fontē vite ⁊ venā aquarum viuen/
tium ⁊ palludibuſ turbidis ſe ſatiāt. item
fallendo decipit ſic lignū putridum d̄ no
cte lucens. ⁊ ſic eſca i hammo letans pi/

scem decepit. Stultū hominē demōstrat. quia peccādo quis sibi onus ad se depri mēdum iponit. et ligna sup dorsum suum cremāda colligit. et illi seruit qui eū p ser uitio torquebit. Aug. Stultum est in tali statu viuere in quo quis nō audet mori. Sciendū q peccatū grauat hoiem i mō te. qr in morte priuatur hō solatio visibi liū que dilexit. s. cibo. potu. amicis. rebus lumine. require. et ppzio corpore. qd nū quā in tali forma suscipiet imo velit hre sic. qn pro dimidia pte corrosuz est a vmi bus. qr stupebit aia peccatoris qn corpus resumendū vidbit. Turbabitur peccatō in morte qn videbit concursū demonuz ad animā parētū ad res. Treñ. ca. i. Oēs inimici eius apprehēderunt eā inter āgu stias. Postremo uidendum est qualiter pccm premat hoiem p⁹ mortem. Confu sionem hēbit ex malorū operū denuda tione. pphcta. Nauū. ca. 3. Reuelabo pu denda tua in facie tua. Exprobrationem xpi audiet in iudicio. Mathei. 25. Esuri ui enim et nō dedistis mihi māducare et c. Requir et luce priuabit. Mathei. 22. Li gatis manibus et pedib⁹ mittite eū tene bras exteriores. Vñ nō valebit ei ille cā tus. Requiem eternā et c. Suffragiis ec clesie nō gaudebit Ysa. 66. Uermis eorz non morietur et ignis eoruz nō extingue tur in infernū precipitabit. Exēplum de lapide molari quē angelus in apoc. proie cit i mare dicēs hoc impetu mittet babi lon in inferno. Adeo et elect⁹ et omnib⁹ bonis superabit. Mathei. 25. ite maledic ti in ignē eternum. A statu penitendi ca det Jere. ca. viii. Transijt estas finita est messis. Omis spes mie precidet. Ysa. c. 30. Non remanebit testa vt portetur igniculus. s. charitatis de icēdio aut hau riatur parū aque de fouea. s. diuine mie. Sicut itaqz peccatuz nocet i peccato exi stenti hac in peccato morienti sic quoqz multipliciter nocet peccatū ipsū delerē ti et de illo penitenti. qr gloriā prime ino centie nunqz recuperabit sicut. n. corrup ta de cetero virgo nō erit. ita semel pec cās nūqz se non peccasse gaudebit. Istō multis ondītur exēplis. Nā post senatio nem uulneris semp manet cicatrix. Itē qui semel furatur semper dr fur. Item domus eius domus discalciati dici pōt. Itē symon quem dñs a lepra mundauit p⁹ mundationē semper vocat symon le prosus. item tēplum quod reedificatū fu it p⁹ destructionem pmi. nullo mō fuit si mile in pulchritudine tēplo pori. Id tpa lem penā obligat. Unde nō exibit inde donec reddat nouissimū quadrantē Itē regnū celorum nō intrabit donec lignuz fenū stipulā. i. pena peccatorū tam mor taliū quā uenialium que in pnti soluta si est super ipm crelmetur. a gloria retādat qd figuratum ē in absalon q postqz patri reconciliatus fuit. tm mansit duobus an nis q faciem eius nō vidit. quia tamdiu differtur quis a gloria quousqz fiat sine omni macula sicut erat in baptismo. Tē pus amissum et meritū quod sibi conqui rere potuit cum premio nunqz recupera bit. Jere. ca. xxvi. Qui vēdit ad id quod uendidit non reuertet. Obscurat ocultū cognitionis et hoc propter trabē que in tulerat propter stercora hirundinū que ipsū excecauerāt. vt signatur in Thobiā ca. 2. Unde Augu. Oculis egris odiosa est lux sicut noctuis et vespertilionibus. Et nota q ad hoc de quodā ceco quē lz dñs illuminauerit nō tñ statim pfecte vi dit. sz vidit hoies quasi arbores ābulan tēs. affectū reddit trepidum. sicut in ped vulneratus. etiā sanatus claudicat. et ar bor de loco sua ammota. aliquid virtutis ammittit. Unde dcm est hōi post pecca tum. Geñ. iii. Spinas et tribulos germina bit tibi dictuum est serpenti Geñ. tertō. Supra pectus tuum gradieris. Fastidi um homini generat. Numeri. xxi. Ani ma nostra nauseat super cibo isto leuissi mo. Aug⁹. Palato nō sano pena est pa nis. qui sano est suauis. Idem de se dixit postquam conuersus fuit. plus ualebit

malū inolitū q̄ʒ bonum insolituʒ. Ad bñ operandum. impedit. Geñ. 19. Uxor. Loth respiciens retro versa ē in statuā salis quod sterilē facit terram. Itē in dolore paries filios. s. bonorū operuʒ ⁊ scōꝝ Ad resistendū tentationibus debilitat. Judic. 16. Sanson post criniū abscissioʒ amisit vires ⁊ arbor lesa per securim cito a vento deijcitur. Feruorē minuit charitatis. sicut eclypsis solis diu postmodū nocet terre. eo q᷑ modico tp̄e sibi virtus radioꝝ solis subtrahitur. 3° R. i. Rex dauid senuerat ⁊ cū operiret vestibus ñ calefiebat. Et aqua calorem ignis innuit vl' extinguit. Dolorem ⁊ timorē semp īfligit. dolorem quidē. q2 certus de ꝑpetrata culpa timorē āt quia incertus ē de venia. Aug. Penitens semper doleat. ⁊ de dolore gaudeat. ⁊ nō semp doluisse doleat. Per peccatum corrūpitur puritas liberi arbitrij dupl'r. s. in agēdo ⁊ suscipiēdo. In agendo quidē q2 nō potest semꝑ facere quod dʒ vel uitare qd̄ nocet. In suscipiendo āt. q2 grām stabilem nō pōt suscipere ī hac vita. Itē corrūpitur ratō ī hac vita dupl'r. s. quātū ad discretioneʒ iudicii inter bonū ⁊ malū. ⁊ quātū ad deliberationē consilii inter expediēs ⁊ inexpediens. Itē corrūpiter affectus dupliciter. s. in ordine ⁊ in mō. q2 nec semper ē ordinatus nec semper moderatus. Peccatuʒ multis nocet. s. ipsi facienti. ps. 50. Peccatū meū contra me ē semp. His q sūt in purgatorio quos nō pñt pccōres tā efficaciter iuuare. sicut si essēt in grā. Ipsis dānatis ⁊ hoc ꝑ modū cōiunctōis quāto. n. plures sūt in īferno tāto maior horror ⁊ maior pena. Fallit. n. in inferno regula illa. Solatiū est miseris socios hēre peāꝝ. Saluatis ⁊ hoc ꝑ modū abstractionis. Nam ex consortio ⁊ societate glorificatorum augetur donū accidentale. Deniq3 ipsis viatoribus nocet. tam pro eo q᷑ acies eorū cōtra demones minuit̄ in illo qui peccatū ꝑpetrat tū pro eo q᷑ alios malo exemplo corrūpit ⁊ scandalizat. Multa mala simil'r eueniunt hōi ex eo q᷑ in peccatū a quo per pniam surrexerat recidiuat. Primum est. q2 hō fit ī potentior ad resurgēdū. Heb. vi. Impossibile ē eos qui semel illuminati sūt ⁊ gustauerunt ⁊c. ⁊ prolapsi sunt iterū renouari. Secundū est q᷑ vitium fortificatur ad impugnandum. Aug. de se loquitur. Plus inquit valebat malū inolitū q̄ʒ bonū insolitum. Tertium ē q᷑ culpa fit difficilior ad remittendū. Jere. O quamuis facata es nimis iterans vias tuas. ita ēt nr̄ q᷑ vulnus iteratū tardi⁹ sanat. Quartum ē q᷑ deus fit difficilior ad placandū. 3°. R. de semei qui ad primā petitionem inuenit misericordiā eo tñ pacto q᷑ staret ī hierusalem. sed quādo secundario peccauit fine vlla misericordia occisus est. Quintū est q᷑ diabolus difficilior est ad expellēdum. Luce ca. xi. Tunc assumpsit septē spūs nequiores se. ⁊ ingressus habitat ibi. ⁊ fi. no. ho. il. pe. pō. Sequitur de corruptione spei ⁊ mōi ⁊ ordinis. Uñ nota q᷑ bonitas naturaliū cōparata ad aiaʒ quā speciosā facit dr̄ spēs. sed cōparata ad opus qd̄ mōdificat dr̄ modus comparata vero ad finē. s. deum ad quem ordinatur dicitur ordo. Aliomō. corruptō spē ē dissimilitudo aie ad deuʒ. Nam spēs anime ē similitudo dei. Corruptio vero modi est diminutio extensionis virtualis siue infirmatio potentie que ex hoc est q᷑ anime nō sustentatur cibo spirituali gustando quā suauis est dominus. Corruptio autē ordinis ē in anima cū aspectus ⁊ affectus deorsū ē ad creaturas extra naturalē sitū. Cū. n. hec duo que st̄ quasi caput anime sursū sunt ad deum in naturali situ ⁊ ordine sunt. alioquin hō erit quasi euersus. Al'r priuatio spei ē deformitas siue carentia debite rectitudinis uoluntatis. Rectitudo autem volūtatis ē vt nō declinet a suis extremis. s. a deo principio. ⁊ a deo fine. s. omnia que hʒ a dō principio referat ad deū. Cum enim quis quod habet sibi attribuit aut ponit

alium finem ꝗ deum. hō iſte curuus eſt Item priuatio modi eſt exceſſus proprie voluntatis. ſ. cū vult aliquid diuine volū tati contrarium. Itē priuatio ordinis eſt auerſio voluntatis a deo ⁊ conuerſio ad creaturā. Itē aľr creatura rōnalis a ſū mo bono ē ſecundū triplicem habitudi- nem. ſ. efficientis formalis ac finalis et iō nata ē agere opera ſua a dō ⁊ ſecundū deum propter deū. ⁊ hoc ſcdm modum ſpēm ⁊ ordinem ſibi inſitum. Sꝫ qm̄ ea dē rōnalis creatura. de nihilo facta fuit ꝗtū ad cāꝫ materialē potuit deficere in ſuis actōibus vt. ſ. operatōes ſue nō eēnt a deo ac per hoc nec ſecundū deum nec propť deum. hoc aūt eſt pccm̄ ipſius ſpe ciei mōis ⁊ ordinis corruptiuū.

De pccō originali ſcdꝫ rem.

Capitulum viii.

e xpedito de pccō i genere. dicēdū eſt de pccō i ſpecie. ⁊ primo de ori ginali ⁊ pꝰ hoc de actuali. licet igitur ani ma non ſit ex traduce. tñ originalis cul pa ab aīa ade tranſit ad aias poſterorꝫ mediante carne' per cōcupiam generata Ita ꝙ ſic ab aīa peccāte iſecta fuit caro ade. ⁊ prona effecta ad libidinē. ita ſemi nata caro ſecū trahit infectionē ⁊ vitiat aiam. Ex quo pꝫ ꝙ peccatū originale eſt in carne ⁊ eſt i aia. In carne ē matťaliter ⁊ originaliter. ⁊ in aia formaliter tāquaꝫ in ſubō Sola eniꝫ aia eſt ſuſceptibiliſ v̄ tutis ⁊ vitij. ⁊ tamē ſic dictū eſt ex coniū ctione ad corpus corruptiuum trahit ad vitiuꝫ. ſic quādo cadit qs in lutū fedatur ⁊ maculatur. Talis aūt infectio aie nō tā men ē pena. ſꝫ etiā culpa. Ipſa vero cul pa que macula ē deleť in baptiſmo. Pe na āt que fomes appellatur ſiue peccan di pronitaſ remanet. poſt batiſmū. Licet eni curetur in baptiſmo culpa ꝗtum ad reatum dānationis eterne. tñ remanet ipſa pena quantū ad actum ⁊ motū ꝯcu pie. cū qua nos opꝫ quamdiu viuimus pugnare. niſi extinguať cōcupiſcentia ꝑ grām. qđ tamen raro cōtingit in aliquo hoie. qđ dico propter beatā mariam vir ginem in qua fuit extincta in cōceptione filij ꝑ grām ſingularē. Ex predictis pꝫ ꝙ perſona corrumpit naturā. econtra natu ra corrupta corrumpit perſonā. Nā per peccatum primi hois corrupta eſt hūa- na natura. ſed natura ſic corrupta corrū pit alias perſonas. Notādum āt ꝙ corru ptio perſone ē reatus mētis. corruptio vero nature ē inſectio carnis prout eſt ꝑ̄ncipium ad carnem alterā. Deniqꝫ nul lo modo dꝫ imputari deo infectio aie. lꝫ eam creando ifundat ⁊ vniat cū carne i fecta qm̄ ordinatiſſimū fuit vt humana natura cōdiretur. ita ꝙ condita propaga retur ⁊ ꝑ pccō puniret. vñ ſic in cōditio ne ſeruatus ē ordo nature. ſic i punitiōe dbuit ſeruari ordo iuſtitie. Et ita pꝫ ꝙ ñ eſt cōtra diuinam eqtatē. ſi ad poſteros culpa tranſmittitur. Di cēdum igitur ꝙ originalis culpe tranſfuſio vel tranſmiſ ſio non ē a deo nec a natura condita. ſed a vitio primi hois perpetrato. Et hoc ē quod ait Augꝰ. ꝙ peccatuꝫ originale nō tranſmittit ad poſteros ꝑpagatio ſed' li bido. Sic eni conditus ē homo vt ſpiritꝰ preeſſet corpori. ⁊ corpꝰ ſubeēt ſpiritui ſcilicet quamdiu ille obediret ſuo cōdito ri. Et econtra ſi ſpiritus nō obediret dō iuſto dei iudicio corus inciperet rebella re ſpritui. Sic ut ergo ſi adā ſtetiſſet cor pus ſuum obedīēs ei fuiſſet ⁊ tale ad po ſteros tranſmiſiſſet. ſic adam ex quo pec cauit ⁊ caro eius facta eſt rebellis oꝫ ꝙ talem ad poſteros trāſmittat. ⁊ ꝙ deus ſecundum inſtitutionem primariā animā infundat corpori. Ex hoc patet ꝙ pater eſt cauſa originaliſ peccati in filio. ſꝫ cau ſam hic intellige in genere cauſe efficiē tis. Omnes per cōcupiſcentiā nati na- ſcuntur filij ire propter qđ incurrimus multiplicem defectum tam corporis ꝗ anime ad quos ſubſequimur penā mor tis. ⁊ penam carentie viſionis diuine. ⁊ amiſſionis glorie celeſtis. non ſolum in adultis. verꝫ ēt i ꝑuulis ñ baptiꝫatis qui

pena mitissima inter ceteros puniuntur
q͛ solā penam dāni hn̄t sine pena sensus
Originale peccatū sic curatur ꝑ baptis
mū i pente ꝙ nichilominus ab eo qui cu
ratus est transmittitur in ꝓlē. sic vide-
mus ꝙ circūcisus gn̄at filiū cū preputō
⁊ granū nudū seminatū gn̄at granū cuꝫ
palea. Et hec ē rō. q͛ hō gn̄at filiū nō se
cundū quod creatus ē i mente. sꝫ scd̄m
qđ corruptus ē in carne nō secūdū quod
spiritualis. sed secundum quod carnalis.

De pccō originali scd̄m nomē Ca vi.

O Riginale peccatū hꝫ multa noia
⁊ hoc multiplici de cā. Scđꝫ. n. ꝙ
originale pcc̄m cōꝑatur ad aiam vocat̄
infirmitas. q͛ reddit aiam ipotētē ad re
sistendū motibus. Itē feditas. q͛ ꝑ ipsuꝫ
aia maculat̄. Itē pronitas ꝑꝑ cōtinuā in
clinationē appetitus ad malū. Itē corru
ptio. q͛ ducit ad nihilū. i. ad pcc̄m. Itē vi
tiū. q͛ diminutio ē bonoꝝ naturaliū. Itē
lāgor nature q͛ durat i natura corrupta
Sꝫ secūdū ꝙ cōꝑatur ad corꝰ vocatur
lex carnis eo ꝙ lege diuina carni sit istic
tū. Itē lex mēbroꝝ. q͛ mouet organa ad
oꝑa cōcupie. Itē tyrānus ꝑꝑ dānatiōem
quā hꝫ quasi violētā i ipsa carne cōcupis
cibili. Itē fomes. q͛ sic cinis fouet ignē
ita per ipm̄ fouet̄ pcc̄m i carne secūdum
actū nutritiue ⁊ gn̄atiue. Itē stimulꝰ car
nis. q͛ stimulat carnē ad primos motus.
⁊ aiuꝫ ad cōsēsū. Sꝫ ꝓut cōꝑatur ad ac
tus delectabiles vocatur cōcupia que so
nat vitiū in actu ꝓut ē i adultis. Itē con
cupiscibilitas que sonat vitiū ipotētia ꝓ
ut ē in ꝑuulis. Scd̄m vero qđ ꝯꝑatur ad
ꝓmū hoiem a quo cōtrahit̄ uocat̄ pcc̄m
origiale qđ ē caretia debite iustitie hois.

De primis motibus. Cap. io.

C Um pccōrū aliud sit actū aliud cō
tractū ipꝫ pcc̄m actuale frequēter
a ꝓmis motibus hꝫ ortū. Un̄ sciendū ꝙ i
statu inocētie nō mouebat̄ sēsualitas ni-
si scđꝫ motū rōnis. Iō stāte ꝓmo hoie in
eodē statu nō potat i eo eē pcc̄m ēt veni
ale. Primi motus ⁊ si ꝑticulariter ⁊ si
gillatim pn̄t declinari. tn̄ nullo mō omēs
possunt caueri: quia tot sunt peccata:
quot sut ēt pene pcci. ⁊ iō m̄rito dn̄r vēi
alia. q͛ hoc ipō sūt digna venia. Primꝰ
motus sic describit̄. q͛ ē motus sēsualita
tis scd̄m ipulsū fomitis ipetuose tēdētis
ad fruitionē creature dlectabilis. Dupl͛
primus motus. distiguitur q̄ꝫtū spectat
ad pn̄teꝫ materiā. s. primo. ꝓmus q ē natu
ralis ⁊ scđo primus q ē sensualitas. Cuꝫ
ergo loquimur de primis motibus ꝙ sūt
pccā itelligendū ē de scđo primis que sē
sensualitatis. q͛ primo ꝓmi n̄ sunt pccā
cū sint naturales ⁊ extra genus mortis
qđ pꝫ ꝑ hoc ꝙ tales nō sequūtur imagi
nationeꝫ sed solummō naturaliū qualita
tū actionem. Motus aūt secundo primi
sūt peccata quia sunt actus iordinati in
gn̄e moris qđ pꝫ per hoc ꝙ tales motus
sūt sensualitatis qa subiacent aliquo mo
do dn̄io volūtatis. Volūtas āt ē principi
um moraliū sicut habetur. vii. ethicoruꝫ
Hinc ē ꝙ genus moris i principio icipit
vbi inuenitur dominiū volūtatis. hoc āt
ē in sensualitate. Quāuis autē per rōem
predictam sit in sensualitate peccatū. nō
tam̄ erit mortale sed tātūmō veniale. q͛
voluntas non hꝫ plenū dominiū suꝑ pri
mos motus qui sūt sensualitatis. sic est i
illis actibus qui ex imperio voluntatis.
procedunt. sed hꝫ in eis dominiū incōple
tum sicut in illis actibus qui non per im
perium rationis procedunt. ⁊ tamen uo
luntas tales motus. sensualitatis impedi
re poterat ⁊ ideo sunt peccata venialia.
propter hoc dic. Aug. ꝙ peccatū adeo ē
voluntarium. ꝙ nisi sit voluntariū nō est
peccatum. Primi quoqꝫ motus ideo sē
sualitati ascribuntur. quia talium motu
um principiū ⁊ subm̄. Dicenduꝫ ergo
ꝙ primi motus secundum predicta sūt
peccata venialia triplici rōne. Primo
quia mouent ad illicitum. Secundo qa
sunt quodammodo volūt arij nō secūdū
sē. sꝫ q͛ sic dictū ē nō ipediūtur a volūta

vel ēt ꝓꝑ p̄cedentem appꝑhenſionem Tertio ꝓꝑ delectationē ānexā. Cuȝ eni anima ꝑ delectationeȝ cōiungitur crea/ ture obtenebratur ⁊ peiorat̄. ſicut quan do coniūguntur deo illuminatur. ⁊ melio ratur. Nota ꝙ homo promor eſt ad ma luȝ q̄ȝ ad bonum. ⁊ hoc multis decauſis. Prīo qꝛ ſicut dr̄ Sap̄. ī°. Corpus qđ cō rumpitur aggrauat aīam trahens illam ad malū. ⁊ non ſic erigēs ad bonum. Se/ cūdo. quia ſicut dicit Aug. pluſ valet ma lū innolitū q̄ȝ bonum īſolitum. Tertio qꝛ naturaliter facilius ē deſcendere q̄ȝ aſcē dere. ⁊ vnus magis trahit deorſuȝ decē ſurſum. Quarto qꝛ incitans ad malū de lectatio pn̄s eſt ſemper. ſȝ ſinis virtutū incitās ad bonuȝ abſcēs eſt. Delectabile auteȝ apprehēſum per ſenſum vel ima/ ginationem quaſi de neceſſitate mouet concupiam. Quinto qꝛ plures circunſtā tie requirūtur ad bonū q̄ȝ ad malū. Sex to qꝛ tendimus ad nr̄uȝ principium. ſ. ad nihilum. Septimo qꝛ fomes qui mouet ad malum ſemꝑ intra nos ē. gloriam vo quā querimus extra nos eſt. Octauo qꝛ vires aīe ſunt actiue ad diligendum tp̄a lia. ſed paſſiue ⁊ materiales ad ea que ſūt gratie ⁊ gl̄ie. vnde verſus. Quicq̄d ha/ bet meriti preuentus gratia donat. Nil d̄us in nobis preter ſua dona coronat. qꝛ non poſſunt haberi virtutes ꝑ modum acquiſitionis ſed per modū receptionis. Unde malū poſſumus facere ꝑ nos. ſed non poſſumus facere bonū ſine gr̄a ad/ iutrice.

De moroſa delectatiōe. Cap. ii.

d Electatio carnalis moroſa pecca tum ē mortale. ſed nulla dr̄ moro ſa niſi quando ex conſenſum ratōnis eſt. Unde nō intelligitur hic mora tp̄is ſȝ cō ſenſus. Sciendum ē ergo quia delectatō ſi ſiſtit citra cōſenſum ueniale peccatum ē. ſi vero procedit vlterius ita ꝙ homo vult interius delectatione uoluptari. nec tamen vult in opus procedere. talis con ſenſus eſt intra mortalia cōputādus. qđ maxime đbet intelligi in carnalibus pec catis verumtn̄ iſte cōſenſus in illecebra duplex ē. quia conſenſus ī illecebra aliq̄ eſt ſubitus nō per prehabitā deliberatō nem. ſed ex ſola corruptione carnis quā precedit appetitus ſenſualitatis in prio motu. Talis aūt conſenſus dicitur ſubre ptio. ⁊ eſt peccatum veniale. alius cōſen ſus ē in delectatione motuū carnis qui ē cum deliberatione rōis. ⁊ iſte eſt peccatū mortale vt dcm̄ eſt. Si autē ratio. conſē tit. cū deliberatione que ſit per rōnes di uinas hoc mō. quia omne lege dei ꝓhibi tum ē vitandum. tūc dicitur peccatuȝ eſ ſe in ſuperiori ꝑte rationis: ſed ſi delibe ratio ſit per rōnes humanas vel natura les hoc mō omne in quo tranſgreditur mediū virtutis ē vitandum. tūc diceтur peccatum eē in inferiori parte rōis. Et ſi adhuc procedit conſenſus vlterius. quā do. ſ. proponit opus cōſumare. tunc uolū tas pro facto reputatur. ēt ſi facultas de ſit perficiendi ipſum op⁹. ſi vero cōſequi tur cōſenſus ⁊ opus ī hiſ que diuina lege ſunt prohibita peccatū eſt mortale cōſu matum. Ex predictiſ collige diſtinctiōeȝ qꝛ delectatio duplex eſt. ſ. naturalis. ⁊ vo lūtaria. In delectatione pure naturali. nec eſt meritum nec demeriū. Uolunta ria duplex ē quia alia eſt ī creatore. alia in creatura. Delectatio que ī creatore ē bona eſt. de qua p̄s. 7 7. Memor fui dei ⁊ delectatus ſū ⁊c. Que aūt in creatura ē duplex ē quedam eni eſt ꝓꝑ deum. ⁊ hec bona eſt. ſȝ hic ſumitur delectatio pro o peratione rationis. nō ꝓ paſſioue. de qua p̄s. 91. Delectaſti me dn̄e in factura tua quedam ē contra deuȝ. ⁊ hec ſilr̄ duplex eſt quia quedam non ē contra deum. ſed preter deum. ⁊ hec peccatū veniale. que dā vero ē contra deum ſimplr̄ que fran gitur dei preceptū. ⁊ hec ē peecatuȝ mō tale.

De peccato veniali. Cap. 2.

p Eccatuȝ veniale minoris ē culpe Nā in paruuliſ poſt baptiſmū pri mo ſurgūt venialia. poſtea mortalia. Ue

Ueniale aũt peccatũ est vt ait. Aug. qđ
hoiem vsq; ad reatũ perpetue mortis
non grauat .sed penã meretur.⁊ sic faci
le indulgetur. Peccatũ veniale sp est a
volũtate.ad hoc mouẽte vl' ꝑmittente l'
non prohibente. Peccatũ aliqđ ẽ venia
le tribus modis. Primo mõ ex gñe'.sic
verbum ociosum ẽ veniale. Secũdo ex
euentu.secundũ ꝙ per pñiam đ mortali
fit veniale. Tertio ex cã ut qñ fiunt que
dam ex ifirmitate vel ignorantia que lʒ
qñq; sint mortalia.tñ dñr venialia.siue re
missibilia ex cõpatione ad peccatũ quod
fit ex certa malitia.qđ est irremissibile ;
⁊ hoc verũ ẽ nisi aliquod sit mortale ex
suo gñe.sicut est fornicari.quia tale ẽt si
fiat ex ifirmitate mortale est. Sciendũ
ꝙ peccatũ veniale.nũq; potest fieri mor
tale Ita.s.si intelligatur idẽ Secũdũ sub
stantiã.q2 prius veniale mortale.fieri nũ
q̃ põt.⁊ hoc nec quãtũ ad actũ:nec quan
tũ ad maculam. Et rõ huiusmodi est. qa
nulla res põt mutare suam spẽm. Pec
catũ autem veniale ⁊ mortale sunt diuer
se spẽs peccati. Uerũtamẽ actus qui ex
se est de genere venialis põt fieri morta
lis quattuor modis. Primo ex cõsciẽtia
quia quicqd fit.contra conscientiã edi-
ficat ad gehennã.ẽt si fit contra cõscien
tiam erroneam.⁊ hec est ratio q2 cum in
peccato duo sunt.s.auersio ⁊ conuersio.
penes primũ indicatur peccatũ.qm̃ auer
sio a deo ẽ quasi formale.⁊ conuersio ad
creaturam quasi materiale. Quamuis
ergo leuare festucam vel calamũ đ ter
ra leue ⁊ idifferens.tamẽ quãdo fit con-
tra conscientiam i peccatũ est.q2 sperni
tur bonũ incõmutabile.⁊ ita fit auersio
a creatore. Secundo ex cõplacẽtia. T ñ
Aug. Nullũ peccatum adeo est veniale
quod non fiat mortale dũ multũ placet.
Tertio ex dispositione.q2 frequenter ꝑ
lapsum in uenialia disponit hõ ad morta
lia.⁊ hoc secũdum illud. Grego. Uitasti
saxa grandia vide ne obruaris arena. ⁊
hoc ideo dicit.quia sepe de minimis pec
catis venitur ad magna.sicut de modica
sintilla qñq; surgit magnus ignis. Ecc.
19. Qui modica spernit paulatiʒ decidit
Quarto ex progressu.q2 quãdo surgit
veniale si non prohiberetur posset ꝑgre
di vsq; ad mortale.non q2 ipsũ veniale i
subã posset fieri mortale. sed q2 ex ipso
occasionaliter põt fieri progrediẽdo vs
q; ad mortale. Et istud pʒ in pr mis mo
tibus qui inter venial a cõputantur. sed
quando delectatio cõualescit in tm̃ ꝙ cõ
sensus accedat iam peccatum mortale ẽ
Differentia est inter peccatum mortale
⁊ veniale quia pectatũ veniale ẽ libido
siue voluptas i creatura circa deũ. Mor
tale autem est libido siue voluptas i cre
atura supra deum vel eque deo. Rectꝰ
ordo est ut bonũ incõmutabile preferat
bono cõmutabili.⁊ honestum vtili ⁊ vo
luntas dei voluntati nr̃e ⁊ ratio sensuali
tati quãdo iste ordo peruertitur.tũc pec-
catum cõmittitur. Utrũ aliquis possit es
se vel viuere sine peccato veniali deuʒ
est in hac vita pñti. Dicendũ est quod si
loquimur de tota vita hominis q perue
nit iam ad etatem adultam de excellenti
⁊ speciali gr̃a est quod talis sine veniali
peccato sit sicut beatus. Aug. dic de bea
ta virgine. Si aũt loquimur de aliqua ꝑ
ticula uit e pñtis sic põt esse aliquis sine
peccato veniali. Istud pʒ per exemplũ
quia nauta potest singula foramia nauis
ad horam obstruere ne aqua intret. sed
non potest sil' omnia obstruere ut aqua
nusq̃; intret. vnde charitas etiam perfe
ta non facit ꝙ peccatum veniale non ad
ueniat.sed facit ꝙ nõ durʒ. Quemadmo
dum caminus ignis nõ facit vt gutta a-
que sibi non apponatur .sed facit vt ap
posita citius extingautur. Perfecta eiʒ
charitas statim inflãmat hominẽ vt de
peccato veniali doleat ⁊ peniteat quod
non facit charitas impfecta .vnde i imꝑ
fectis aggregantur multa venialia.per
que fit ad prostrationeʒ maior dispositio

De effectu peccati venialis.

e Ffectus peccati ueialis multiplex est. primus qr ad penã obligat: nõ aũt determinate neq3 precise obligat ad penã eternam vel purgatoriã vel pñtis satisfactionis. s3 ad aliquam illarũ penarum quã scdm forum ecclesie pñtis satisfaciat hõ leuiter scdz fo2 purgatorij punietur grauius. scdm vero forũ inferni punietur hõ grauissime pro veniali. quia eternaliter si cum veniali z mortali decesserit. Exemplũ habemus de hoc. qr mensura uini que in vno loco ualet. vi. denarios si ducatur ulterius ualet. xvi. z si ducatur adhuc ulterius ualet duos solidos pena tñ illata pro ueniali in inferno in cõparabiliter minor ẽ q̃3 illata pro mortali Unde solet dici qꝫ pena illata in inferno pro mortali ẽ sicut soliditas. illata vero pro ueniali ibidem est sicut superficies. Illata pro ueniali i purgatorio ẽ sicut linea. illata ꝓ ueniali in pñti est sicut punctus. Unde sic ista quattuor sũt improportionabilia. ita iter pdictas penas magna ẽ dr̃a. Secundus effectus ẽ qꝫ peccatuz ueniale aiam maculat. z ponitur tale exẽplum. aliquãdo enim deuigratur aliqua imago depicta in tm̃ ut uidri non posset aliquãdo uero sic obscuratur ut uideri q dem possit. sed nõ plene discerni. z ideo propter talẽ dr̃am dicit gregorius qꝫ ueniale obscurat. mortale obtenebrat. De macula uero ista dr̃ qꝫ in saluandis omẽ peccatum ueniale deletur a gratia finali. z hoc q̃tuz ad culpã z non q̃tũ ad penam imo illa soluetur i purgatorio. Delet autez peccatuz ueniale gratia finalis in ipsa dissolutione corporis z aie ex v̄tute cõplexionis z sui status q̃uis nõ fit motus cõtritionis ad illud directus. secũduz hoc intelligitur. uerbũ Aug. q dicit. qꝫ in purgatorio põt esse absoluo a pena. nõ a culpa.. hoc ab ãtiquis dictum ẽ. sed nunc cõiter tenetur qꝫ peccatum ueniale hic deferatur a multis. z qꝫ quantum ad culpam in purgatorio ẽt purgatur quia dominus dicit de qbusdam peccatis qꝫ nõ remittuntur neq3 in hoc seculo. neq3 i futuro. Exponit grego. qꝫ uenalia dimittentur. i futuro qꝫ si intelligatur quantum ad penam tantu3 tũc expositio Gregorii nulla est. quia etiam mortalia quo ad penã purgantur. que hic soluta nõ est. Tertius ẽ. quia minuit feruorem charitatis sicut aqua in igne proiecta. licet ignẽ nõ extinguat. feruorẽ tamen illius tẽperat Quartus est. qr potentias aie in bonis operibus lassat. sicut q̃n punitur pondus super equum minus erit promptus ad ãbulandum. Quintus ẽ. qr retardat a gloria. qr homo qui deberet z posse statim euolare ad celum p⁹ mortem. cogitur pp uenialia ad tempus in purgatorio expectare Nunquaz enim ab aliquo facius dĩ uidebitur. donec soluat minimũ quadrãtem uenialium peccatorũ. s. per penã. Oportet. n. quẽlibet ita mundum esse ante introitum paradisi. sicut fuerat in innocẽtia baptismali. Sextus est qꝫ bona glorie celestis diminuit. nõ quidem illa que ia3 debent z que iam hẽmus ibi per meritũ reposita. sed que deberentur si uenialia non fierẽt. qr medio tempore possent aliqua bona fieri q̃n illa fiunt. propterea p⁹ perpetrationẽ uenialiu3 op3 nos opera quedã ꝯuertere ad solõnẽ huiusmõi dbitoꝝ. p que nobis deberet crescere cumulus eterni p̃mij. Septimus effectus ẽ. qꝫ uenialia sepe sũt occasio mortaliũ pccõrũ z hoc quattuor mõis. sicut hẽs ĩ ca° proximo. ubi dr̃ qꝫ actus q ex se uenia lis est. põt fieri mortalis quattuor mõis. Hoc ẽ etiã singu ariter aduertendũ qꝫ sic ad remissionẽ pcci mõtalis exigitur dsertio actus peccãdi cũ uoluntate in posterꝫ abstinẽdi. sic quoq3 pccm̃ ueniale in pñti nõ dimittit nisi actuũ ꝓposito dseratur. De septẽ uitijs capitalibus in spe. Ca. xiiii.

p Eccatorum actualiũ. unum est initium. duplex radix. triplex fomẽ tum. septiforme caput unum initium dicitur superbia iuxta illud eccicapitulo. x. Initiũ omnis peccati superbia

Duplex radix est timor male hūiliās. ⁊ amor male accendēs tamē ois timor ortū hꝫ ab amore. nullus. n. timet aliquid perdere nisi q amat illud haberē. Triplex fomentū. sūt tria que sūt i mūdo. s. cōcupia carnis. cōcupiscia oculorū ⁊ supbia vite. Septiforme caput sunt. Supbia. Inuidia. Ira. Accidia. Auaritia. Gula. ⁊ Luxuria. Inf que 5 sūt gnqꝫ spūalia. duo vero carnalia. Sufficentia hoꝝ vitioruꝫ sic pōt colligi. Volūtas nr̄a deordinatur aut q̄ꝛ appetit nō appetendū. aut q̄ꝛ refugit n̄ refugendū. Si p̄mo mō aut ē interius. ⁊ sic ē vana gl'ia. aut exterius. ⁊ sic est auaritia aut iferius. ⁊ sic ē delectabile. Sed illud delectabile aut est ad cōseruationē indiuidui. ⁊ sic ē alimentū qđ appetitur in ordinate a gula. aut est ad cōseruationem spēi. ⁊ sic ē coit⁹ q̄ꝛ appetit a luxuria. Si āt volūtas nr̄a deordinat quia refugit q̄ nō est refugendū. hoc pōt eē triplr. aut. n. refugit qđ nō esse refugēdū scd̄m peruersū instinctū rōalis. ⁊ sic est inuidia. aut scd̄m instinctū p̄uersū irascibilis. ⁊ sic est ira. aut scd̄m peruersū instinctū cōcupiscibilis. ⁊ sic ē accidia. Ex his pꝫ q̄ quattuor sūt appetibilia ⁊ tres sūt vires secūdū quarū instinctū est fuga. ⁊ ideo tm̄ sūt. vii. pcc̄a capitalia. Peccata que dicta sūt q̄nqꝫ se publice ōn̄dunt vt q̄n directe fiunt. q̄nqꝫ vero sub quadā sp̄e paliata decipiunt. Unde supbia q̄nꝫ dic ad hoc volo precē vt possim p̄desse Ira dic nō debent illata mala tollerari ne cōsuescant inferri. Inuidia dicit alijs. bona nō cupio. ne in successibus eleuent Accidia dic ad hoc in laboribus mihi p̄co ne temeritate indiscretionis arguar. Auaritia dic. Ad hoc sunt multa cōgreganda ne p̄p iopiā cōmittatur furtū vel rapina. Gula dic ad hoc est corpus cibis ⁊ potibus delicatoribus nutriendū vt sit forti⁹ ad dō seruiēdū. luxuria dic ad tēp⁹ dꝫ quisqꝫ ad libitū viuere. vt possit postea fortiter penitere. Septē vitia compātur septem bestijs. Superbia cōparatur leoni. Innidia cani. Ira lupo. Accidia asino. Auaritia ericio. Gula. vrso. Luxuria porco. Alio cōpatur. vii. infirmitatibus. Supbia compatur inflatōi. Inuidia lep̄. Ira frenesi. Accidia litargie. . Auaritia hidropisi. Gula epilentia. Luxuria febri Septem vitia christi passione curantur Capitis inclinatio in cruce curat supbiā Oratio pro inimicis irā. Apertio lateris inuidiā. Portatio crucis accidiā: Traditio spūs patri corporis cruci. mr̄is discipulo. vestiū crucifixoribus. hec curant auaritiam. Flagellatio luxuriā. Potatio fellis gulam.

De superbia. Cap. 15.

Nunc dicendum est de. vii. vitiis capitalibus in sp̄e. ⁊ primo de supbia que ē regina oium vitiorum ⁊ mater. Est autem supbia vt ait. Aug⁹. p̄uerse celsitudinis appetitus. Unde sicut idē Aug ait. Supbia oibus inuidet. s. maioribus. q̄ꝛ eis non equatus. Inferioribus q̄ꝛ ei equari timet paribus q̄ꝛ ei equātur. Supbia dr̄ initium ois peccati triplici rōne. Prio p̄p cām que inuenit in omni pcc̄o quia in oi peccato inuenitur cōtemptus dei qui ē quedam cā peccati. Idem autē cōtemptus ē auersio a creatore que i oi peccato ē vbi preponitur bonū cōmutabile bono incōmutabili: quia sic sine charitate alie virtutes nihil sunt. ita sine superbia alia vitia nihil. abstrahe superbiam ⁊ habebis grām. q̄ꝛ superbis deus resistit hūilibus autem dat gratiā. Cōnexū. n. inquantū huius non ē receptiuū. sed cōcauū. Secūdo q̄ꝛ p̄mū pcc̄m fuit. hoc enim gn̄e peccauit diabolus in celo. Isa. ca. ix. Ponam sedē meā in aglone ⁊ ero si al. Et p̄mus. hō in paradiso Gn̄. ca. 3. Eritis sic dii scientes bonum ⁊ malū. 3°. quia ex ea nascūtur alia vitia scd̄m p̄us ⁊ posterius. hoc ē mediate vel imediate sic hētur. s. c°. de effectu vitioruꝫ. Est āt inter superbiam ⁊ vanam gloriā dr̄a. qa lꝫ vtrobiqꝫ sit appetitus proprie excellentie. tn̄ superbus sibi appet magnus i

tus. sed vanagloriosus appetit apparere in ore aliorũ per laudẽ extiorem. Diuersa pccã dñr radices et initia siue cause aliorũ peccatorũ sȝ diuersis respectibus Supbia dr̃ initiũ ois pcci pp tres cãs superius enarratas. libido ẽt dr̃ cã ois peccati sic ait Aug. ⁊ hoc pp dlectatõem creature que in ordinate trahit aiaȝ ⁊ auertit a sũmo bono. Est. n. libido iprobа voluptas qua mouetur aia rõnalis ad hoc qd delectetur i creatura. Cupiditas etiã dr̃ radix oiuȝ malorũ sic dic apls. i. ad thi vi. ⁊ hoc propter eandẽ rõem sicut libido Est. n. cupiditas ex amore inordinato ad creaturã. Luxuria ẽt scdm Cassianũ dr̃ radix ois pcci. qꝛ carnales delectationes nobis sunt naturales ad naturalia ãt pmpti sumus ⁊ difficulter resistimus. In anis glie septẽ sũt filie scdm Gre. Prima ẽ iobedientia. qꝛ vanagloriosus in nullo vult videri iferio quod fieret si faceret mandatũ. secũda ẽ cõtentio qꝛ vult vincere cũ clamore. ⁊ hoc propter apparere Tertia est iactantia qua quis ennarat bona sua. vt laudabilis appareat. Quarta ẽ hypocrisis que querit in exterioribus hoibus apparere. Quinta ẽ pertinacia que factũ suũ vel dictũ malũ defendit. ne errasse videatur. sexta ẽ discordia que cõtra oẽ dictũ sustinet vel assũitur cõtrariũ propter vanã gliam. septima ẽ nouitatũ psũptõ qua quis noua vel dic vel inuenit ut laudetur. Quattuor sũt spẽs superbie quas assignat. Greg. 32° moralis. Prima est cũ hõ a se ipso estimat hr̃e bonũ qd hȝ. scda si desuper datũ credit pro suis tñ meritis accepisse se putat. Tertia cũ iactat se hr̃e bonũ qd nõ hȝ. Quarta qñ ceteris dspectis singulariter vult videri. Per primã ⁊ secũdã spẽm iniuriat hõ deo in se. qꝛ per pmã ponit se hõ totã cãm sui boni. sed i secunda põit se cãȝ pncipalẽ. In tertia vero spe iniuriatur hõ deo in proximo. In quarta ãt iiuriatur hõ deo in eo qd nõ hȝ. Gradus superbie secũdũ ber. sũt. 12. qui sũt. Curiositas. Mẽtis leuitas. Inepta letitia. Iactãtia singularitas. Arrogantia presũptio pccõrum defensio filsata cõfessio. Rebellio. Libertas peccandi cõsuetudo. Nũerus istoruȝ sic accipitur. Hõ p superbiã iiuriatur deo ⁊ hõi deo cui dȝ eẽ inferior hõi cui dȝ eẽ par. sex primi gradus accipiũtur secũdũ iiuriã que fit hõi cui dȝ est par. Quattuor alii secũdũ iniuriã que fit hõi supiori. vt plato. Duo vltimi determinãtur proprie q̃tũ ad iniuriã que deo imediate fit hoc id dicimus. qꝛ ⁊ superiores gradus i deũ redũdãt sed mediante proximo. Gradus ãt vocatur. qꝛ fit a minori pgressus ad ius. Prius. n. malus ẽ. secundus peior ⁊ sic scandendo iuenitur qꝙ vltimus est pessimus. Vñ iiuria que ẽ respectu paris ẽ minor. Illa vero que ẽ respectu supiores ẽ maior. sed illa que est respectu dei ẽ maxia propt qꝙ ⁊ isti gdus talr ordinantur. Supbia facit mlta mala. Primo id qd dei ẽ usurpat. s. gloriã. Isa. 42. gloriã meã alteri nõ dabo. In bõis. n. opib9 que facimus duo sũt. s. honor ⁊ vtilitas. sed pmũ dñs sibi reseruat. aliud nobis tribuit Unde debemus deo suã partẽ relinquere si nr̃a parte nolumus spoliari. Scdo perfectos viros ipugnat. Superbia ẽ. n. quasi turris babilonis que vsqȝ ad celos i. vsqȝ ad viros celestes debebat ptingere. superbia ẽt bõis operib9 isidiatur ut pereãt. Unde superbia inexpugnabilis ẽ sic castrũ in alto mõte sitũ. tertio gratia dei hoiem denudat Jaco. iiii. superbis deus resistit. ⁊c. 2°. Reg. i. Mõtes gelboe nec ros nec pluuia veniat super uos. Vñ scdm naturã cõnexũ nõ ẽ receptiuũ sed cõcauũ. quarto ãt hoiem do priuat. Ugo de scõ Victore superbia aufert mihi deum. Inuidia proximũ. Ira me ipm. superbia ẽt deo odibilis. Ecc. 10. ⁊ pũ. Tria sũt que odit deus pauperẽ superbũ. ⁊c. Deum ipugnat. qꝛ vexillũ iimici sui. i. diaboli põit icastro suo ⁊ dpõit vexillũ christi. s. crucem quã debet sẽper hõ portare iuxtra illlud. cap. 16. Qui vult veire post

me diabolo hoiez assimilat Ipse ē.n.rex
sup oēs filios supbie. Uñ sicut dñs ait de
charitate luc.xiii. In hoc cognoscēt oēs
q discipuli mei eritis si dilectionē hūeri
tis ad inuicē. Ita pōt diabolus dicere de
superbia. In hoc cognoscent rc. Hoiem
stultū demonstrat.qꝛ ācillā ornat ⁊ dñaz
nudā relingt. Item qꝛ magna pro modi
co vēdit.i pro laude hūana. Itē qꝛ credit
se posse cū supbia illuc attingere. vbi dia
bolus existēs non potuit cū supbia rema
nere. Hoiem deijcit.qꝛ scandētes i altum
de facili cadūt. ⁊ qui se eleuāt sub hostio
humili de facili caput ledunt.

De inuidia.

Cap. 16.

Nuidia ē ut ait Aug. odiū facilitatꝭ
aliene. vel secūdū Ioānem damas.
Inuidia ē tristitia de alieīs bonis. Dr āt
inuidia a nō videndo.qꝛ nō pōt uidere bo
na alioꝝ. Unde displicētia boni que ē iui
dia pōt notari per uisionē interiorē ⁊ ex
teriorē sicut vult Seneca dicēs. Quicqd
mente fugimus igestum oculis vix uide
mus. Inuidia hēt qnqꝫ filias scōm Gre.
Pria est odiū qd est velle malū alicui ⁊
nolle bonū. Scda ē exultatio i aduersus
proximi. tria ē afflictio i prospis proximi
quarta ē susurrā que ē detractio latens.
quinta ē detractio. hec aūt fit in operato
quia intendit melior apparere illo cui de
trahit. Inuidia multa mala facit. De lu
mine facit tenebras. de vidente cecū. qꝛ
proximi bōa videre nō pōt. Uñ inuidus
cōparatur noctue ⁊ vespertilioni. Aug.
Egris oculis odiosa ē lux que puris est a
mabilis. De uita morit. G. Panis uitam
fortiū roborat ⁊ paruuloꝝ necat. Uñ iui
dus cōparaẗ fabricitāti cui ēt bōi cibi sūt
cōtrarii. Deo cōtrariatur.qꝛ tā bonus est
deus vt ait Aug. vt ēt de mal bonū elici
at. sꝫ econtra tā mali sūt isti. vt de bonis
malū eliciāt. Itē diuina bonitas oia sua
cōicat. isti vo nō. Item deo placet bonuz
hois. ac malū displicet. isti āt ecōtra bo
nū grē ⁊ nature peruertūt. Uñ sicut oia
mūda mundis. sic istis oia sūt imunda. Et
sicut bonis mala cooperanẗ in bonū. ita i
uidis bona cooperāt in malū. Unde tales
aurū conuertūt in cuprū gēmas in lutuz
granū in paleā. uinum in aquā. mel in fel.
diem in noctē. gaudiū in merorē. rosam i
palirum balsamū in sterquilinium. electua
riū in venenū. Hoiem maledicit. Isa. 5.
Ue q dicitꝭ bonū malū rc. Stultū effi
cit. Nimis errat q idcirco sibi vult vnuz
oculum erui. vt alii ēt vnus eruaẗ. sicut
facit inuidus ⁊ diabolus q per hoc q aliis
inuidēt sibi magis nocet. Auctorē suum
torquēdo ledit. Sene. Utinā inuidi in oi
bus ciuitatibus oculos ⁊ aures hērent.
Proximū fraudulēẗ decipit. Unde inui
dus cōparatur cani q blanditur i facie ⁊
mordet a tergo. Itez qui osculo xpm tra
didit. itē hōi perfido q ledit hominē qui
eū nunqꝫ molestauit.

De ira. Cap. 17

Ira est vt ait Aug. ulciscendi libi
do. ⁊ Cas. Ira est motus ai cōcitatus ad
penam. hec ē diffinitio ire per vitiū non
per zelū de qua ē hic agendū. Ira igitur
duplex eē hꝫ. s. nature et mortis prout er
go deordinat ab optimo habet eē morta
le qd vitium ē quia ira non ē peccatuz ra
tione pure passionis. imo pena. sed cū hoc
dicit quandam actionē per quam deordi
nat hominem. ⁊ qꝫtum ad deum. ⁊ quan
tum ad proximū. Uult eni a se expetere
vel a iudice a deo constituto ⁊ sub deo.
Utrū teneatur quis remittere iniuriā ini
mico petenti. Nota distinctionem. qꝛ ex i
iuria solent oriri tria. Primū ē rancor in
affectu. Secūdum est rancoris signum in
effectu. Tertiū est actio contra iniuriātē
Primū tenetur quis statim remittere. ⁊
si non rogetur. Secundū teneẗ remittere
veniā veraciter petenti. i. parato emēda
re secundū facultatem suā. Tertium n̄ te

netur remittere. Si vero volueris ſcire vtrū ille cui facta eſt iniuria debeat ami/ citiam querere ſciendum ꝙ duplex ē de bitum. primum eſt neceſſitatis ſine quo non eſt ſalus. Secūdum ē perfectionis. Quātū ad primū debitū non tenetur gſ recōciliationem querere ſiue amicitiam Sed de ſcďo dic Chriſoꝰ ꝙ debꝫ quere re recōciliationeꝫ vt duplicē coronā con ſequatur. vnā q̄ iniuriā paſſus ē. Aliam q̄ prior rogauit. Dn̄s autem ponit tres graduſ circa fatūi re cū dic Ma. ſ. Om nis qui iraſcitur fratri ſuo reus erit iudi cio. Qui aūt dixerit rachareus erit cōci lio. Qui autem dixerit fature reus erit gehenne ignis. De his dicendum eſt ꝙ vbi creuit gradus culpe creuit ⁊ ordo pe ne. Unde recte ira ſine voce punienda ē iudicio ira cū voce concilio ira cū ſermo ne cōtumelie gehenne igni mancipatur Secundū Augu. In primo eſt ira tātuꝫ In ſecundo ira ⁊ uox. In tertio ira eſt ⁊ ſermo ⁊ certa expreſſio irriſionis. Dicit autem Grego. ꝙ iudicium ē cauſe diſcuſ ſio. concilium ſententie diffinitio gehēna ignis ſnie executio. Notandum ꝙ redde re malum pro malo eſt fragilitatis. ſicut fecit Joab quando interſecit. Abner. ſ. interfectorem fratris ſui aſael. Sꝫ red dere malum pro bono eſt peruerſitatis. ſicut fecit iuda tradendo xp̄m. Redder̄ bonum pro bono eſt equitatis ſicut fecit aſſuerus quando Mardocheū honora uit. Reddere bonū pro malo ē perfectō nis ſic̄ fec̄ btūs. Stephāns qn̄ ꝑ īimicis ſuis orauit. Filie ire ſecūdum Greg. ſūt ſex. prima eſt rixa. hec eſt audax volun tas vīdicandi īiuriā factā ꝑ ſe. Secūda ē tumor mētis. hec eſt volūtas vindicādi cauſa fugiens aduerſantem ne cū eo col loquiū habeatur ꝑꝑ extimatas inimiciti as. Tertia ē contumelia que eſt volūtas ſe vindicans per exprobationē malorū. Quarta ē clamor que eſt volūtas ſe vin dicans in exaltando vocem per vituperi um exprobratum ⁊ ad aliorum per veni ens aures. Quinta eſt indignatio que ē uoluntas ſe vindicans per ſignum mo leſtie exterius declaratum. ſexta ē blaſ phemia que eſt voluntas ſe vindicans per opprobrium deo vel ſanctis illatuꝫ Ex ira veniunt multa mala. Hoſpiti um ſpiritus ſancti turbat. Gregorium Dum ira animum pulſat ſpiritui ſan cto hoſpitium ſuum turbat. Nam ſi/ cut in pace ſactus eſt locus dei. ſic in diſcordia locus diaboli. Tales ſunt e tiam incendiarij domus dei pſal'. 73. Incenderunt igni ſanctuarium tuum domine ⁊cetera. Unde iſti ſunt ſimiles draconi qui emittit ex ore igneꝫ. Quod dei eſt ſibi vſurpat ſcilicet vindictam. prouerbi. xii. Mihi vindictam ⁊ ego retribuam. Talis ſe fecit iudicem. ⁊ deum vult eſſe tortorem ſicut dic Au guſtinus. Dic enim maius in orationibꝰ ſuis. Domine occide malum inimicum meum. Reſpondet ei dominus. queꝫ veſtruꝫ? Ambo eſtis mali imotalis vult eſſe actor ⁊ iudex in eadem cauſa. Stul tum ſe demonſtrat. quia per cor ſuum immittit gladium vt ledat tunicam inimi ci. immo ſi ſapienter faceret prius ſe de ſe ipſo vindicare deberet. iram. ſ. per ce lum aduerſus iram ſuam per vitium aſ ſumendo. Limam purgationis cōuer tit in rubiginem deprauationis. aduerſi tates enim que ipſum deberent a pecca to purgare per impatientiam magis in quinant ⁊ fornax probationis mutat ei aurum in cuprum. ⁊ flagellum ex gra no facit paleam. Duram ſententiam tal' in iudicio expectabit. Cum enim domi nus improperabit quibuſdam. Nudus fui ⁊ non cooperuiſtis me. Math. 25. Quid dicturi ſunt illi qui non ſolum nu dos non veſtiunt. ſed etiam veſtitos ſpo liant. Bellum mundi carnis ⁊ diaboli contra ſe inſtaurant. ſed ſapientes ſedāt miores guerras ꝑꝑ maiores que immēt

Malam faciunt cõmutationeꝫ.qꝛ auferẽ
do paliũ bone fame dãt tunicã innocen
tie. Remedia ire sũt.ꝓuer.26. Solentij
obseruatio.ꝓuer. Cũ defecerit ligna
extinguet ignis.qꝛ sicut ex collisiõe duoꝝ
corporũ elicitur ignis.ita ex amaris ver
bis aliquoꝝ ira concitatur.ꝓuer.15. Re
sponsio mollis frãgit iram. ⁊ sermo durꝰ
excitat furorẽ. Ibidẽ. Quasi q caneꝫ au
ribus ⁊c. Dñice passionis ꝯsideratio. G.
Si passio dñi ad memoriaꝫ reuocatur ni
hil a deo durũ est qd non equanimiter
tollereẽ. Hoc figuratũ est nũeri.21. Ubi r
spicientes serpentẽ eneum sanabat. Itẽ
premii tollerantie aiaduersio. Uñ cõside/
ratio ꝑmii minuit vim flagelli.

De accidia. Cap. 18.

a Ccidia ẽ de virtutũ laudabili exer
citio vtriusqꝫ hoïs lãguida delectõ
Item accidia ẽ diffidentia de ꝓpriis vi/
ribus ⁊ de mãdato dei iplendo ardua tri
stitia. Duo noia sunt huius vitii s. Tristi/
tia ⁊ Accidia. Horũ aũt noium hec est rõ
qꝛ in isto pccõ ẽ euersio a spũali bono qd
estimatur greue.sicut ẽ ieiunare ⁊ huius
modi. ⁊ rõe huius dr̃ tristitia. Est ẽt ibi cõ
uersio ad creaturã.s.ad quieteꝫ q̃ estimat
leuis ⁊ ratione huius dr̃ accidia. Pꝫ er/
go ex his ꝙ hoc vitiũ prout vocatur tri
stitia opponitur letitie spũali que est i ex
ercitio spũali. Sed prout uocatur accidia
opponitur fortitudini que cõsistit i aggre
diẽdis arduis. ⁊ sustinẽdis aduersis. Ac
cidia denominatur ab accẽdme.qꝛ p eaꝫ
aia tedium hꝫ de oi spũali difficili. Acci/
dia secundũ. G.habet sex filias. Prima
vocatur malitia que scdꝫ Aug.est volun
tas machinandi malũ alicui. Cũ enim qs
iniuriatur aliĩ tũc irascitur ⁊ postea trista
tur.scda disperatio qꝛ diffidentia merito
rum mr̃ ẽ diffidentie premioꝝ ex qua ite
rum oritur tristitia.tertia pusillanimitas
que nascitur ex diffidentia ꝓueniẽte ex
consideratione ꝓpe infirmitatis. vel o
peris arduitatis .quarta ẽ rãcor qui ẽ in
ueteratũ odiũ. Sic enim ex charitate sũt
opera bona ex qubus ẽ cõfirmatio chari
tatis.ita ex ira ẽ accidia ⁊ ex accidia uetu
stas ire.quinta torpor circa ꝑcepta.i. que
dã insensibilitas ꝓp quã hõ non põt indu
ci ad executionem mãdatorum di. sexta
ẽ euagatio mentꝭ circa illicita.hec aũt e/
uagatio quãdoqꝫ ẽ particularis ⁊ certaꝫ
hẽt materiam. ⁊ sic conuẽit oibus vitiis.
qñqꝫ ẽ generalis ⁊ icerta. ⁊ hec ẽ ꝓprie
euagatio accidie. Qui.n.ẽ absortus tristi
tia.non hñs i se vñ delectetur euagaẽ ad
omnia querẽs delectationẽ. Ex accidia e
ueniunt multa mala. Preceptũ domini
negligitur. Geñ.3. In sudore vultus tui
vesceris pane tuo ⁊c. Maledictio dei in
curriẽ. Exemplum de ficu cui dñs male/
dixit.qꝛ folia tm̃ habuit. Mathei.21. Di/
screpat a ceteris creaturis. Exempluꝫ i
corporibꝰ inaiatis.sicut in sole ⁊ luna qui
quotidie surgunt ⁊ perficiũt cursũ suum
Idẽ pꝫ in corporibꝰ aiatis.sicut sũt arbo
res ⁊ herbe que lꝫ in hyeme nude sint.tñ
virtutem seruãt. ⁊ in tpe suo redeũt ad ꝯ
sueta. Idẽ oñditur in sensibilibus.ꝓuer
6. Uade ad formicã o piger ⁊ considera
vias eius. Preciosũ tps perditur.qꝛ eo
nihil preciosius ẽ quo breui hora posset
obtinere ueniam grãm ⁊ gl'iam. Et tñ ut
ait Ber. Nihil vilius reputatur.qꝛ dicũt
hoies ociosi.eccl'.vi. Uenite ⁊ fruamur.
Spũale lucrũ negligitur.qꝛ qui nõ mer
catur i nũdinis postea ñ hẽbit.ꝓuer.21.
Propter frigus piger arere noluit.men
dicabit ergo estate ⁊ nõ dabiẽ ei. Incita/
mẽta vitiorũ colligit.ꝓuer.24. Per a
grũ hois pigri trãsiui ⁊ ecce totũ repleue
rãt vrtice ⁊ cooperuerãt superficiem eiꝰ
spine. Nõ ꝙ aqua corrũpit quiete. ⁊ ferꝝ
cõtrahibit rubiginẽ. ⁊ porcus mactãdus
permittiẽ inquietẽ pinguescere. Locum
diabolo prepat.qꝛ hõ ociosus ẽ quasi pul
uinar diaboli. ⁊ in ollã tepidam libenter
musce insidianẽ que feruẽtẽ fugiunt. Tẽ
tationibꝰ pꝫ. Uñ legiẽ in collatiõibus pa/
trũ ꝙ monachũ opantẽ demõ vnus pul
sat.ociosũ in nũeri.demones tẽtãt. Est.n.

hō accidiosus quasi vrbs absq; murorū
ābitu ⁊ quasi signū positū ad sagittā. mo
res peruertit. qꝛ vult metere ⁊ nō semi/
nare. sicut gattus q libēt̄ pisces comedit
sed nō eos libēter capit. Seneca. Incer
tū est in quo loco quomō mors te excipi
at. ⁊ ideo tu illā in oi loco ⁊ tēpore expec
ta. Furem fodientē parientē nō repellit.
qꝛ mors fur ē. ⁊ quotidie tollit vnū asse/
rem. i. vnū diem. Mathei. 24. Si sciret
vtiq; pater familias qua ho. f. ve. vi. vtiꝫ
⁊c̄. Receptaculū sordiū se facit. Ber.
Oium tentationū sentina ē ocium. Ipm
.n. est occasio luxurie. ii. R. xi. Factū ē eo
tpre quo solēt reges ad balnea procede
re. Item occasio nugarum. Actus. 6. A
thenienses ad nihil aliud vocabant ⁊c̄.
Item occasio curiositatis. i. thi. i. Discūt
circuite domos. stultitiam ostendit. qꝛ to
nitrua audiens non surgit. Tonuit auteꝫ
christus i predicatione tonabit etiam in
die iudicii. Item stultus est qui imunditi
as de oculo non eiicit. Mathei. 7. Hypo
crita eiice primū trabē ꝺ oculo tuo: Ad
celestia venire negligit quia vix ad locū
quis venit qui vnum pedem hodie mo
uet ⁊ post annum aliū. sic ⁊ illi quoꝝ mo
tus est pes intellectus. ⁊ nō pes affectus
cum tamē sit affectibus ambulandum:

De auaritia.

Ca. 19.

a Uaritia vt ait. Tullius ē imodera
tus amor hndi. Item scdm Ber.
Auartiia ē quarūlibet rerū insatiabilis
⁊ inhonesta cupido. scdm aplm Eph. v.
Auaritia ē idolorū seruitus quia hō aua
rus exhibet creature qꝺ debet creatori
s. fidem spem ⁊ charitatem. hec. n. auari
exhibent pecunie. In hoc ergo specialit̄
reprehendūtur isti qui rei vilissime amo
rem suū exhibēt. s. pecunie que de terra
tollitur quam natura infimaꝫ ordinauit.
Eccl. x. Dicitur in eccº. ꝙ auaro nihil ē
scelestius ⁊ hoc pp quattuor causas. pri
ma quia fere omnia scelera perpetrātur
pro auaritia. ut furta. piuria. homicidia ⁊
huiusmodi. scda qꝛ ē contra legem natu
re. Luce. 6. Quecūq; multis vt faciant
nobis ho. hec eadem facite illis. ⁊c̄. Ter
tia qꝛ est contra legem scriptā. Luce. vi.
Estote misericordes. sicut ⁊ pr̄. vester. ⁊
cetera. Quarta qꝛ est contra legē vtilem
que est in oibus rebus que cōpellūtur se
dare. Auarus. n. quasi captas detinet res
ne se cōicare possint. vtrū autem cuiq; li
ceat thesauros cōdere. notandū ꝙ ē the
saurizare vno ex affectu auaritie absq;
intentiōe necessitatis proprie vel aliene
⁊ hoc modo thesaurizare oibus est ꝓhi
bitum. alio modo ē thesaurizare ex ꝓui
dentia. ⁊ hoc vel consideratio necessita
tis ⁊ sic cōceditur ꝑentibus secularibus
ob necessitatem filiorum educandorum
vel filiarū coniugio tardendarū nō a utē
dicandarū. sed seruato modo vel statu ꝑ
sone alio modo ē thesaurizare ex conside
ratio publice vtilitatis. s. regni defenden
di vel cultus dei ampliandi. ⁊ sic cōcessū
est regibus thesaurizare personis auteꝫ
ecclesiasticis prope nūquā thesaurizare
licet nec pecunia etiā tenere intentione
seruandi. Ambrosius. Aurum habet ec
clesia non vt seruet sed vt eroget. Ex p̄
dictis patet ꝙ duplex potest esse amor
pecunie vel temporalium. siue respectu
necessarij. siue respectu superflui. cōtra
primum prohibet dominus prefocantē
solicitudinem. Cōtra scdm prohibet the
saurizationem. Ex auaritia sequūtur mꝉ
ta mala. Primo quia a deo maledicitur
Aug. Maledictus dispēsator auarus cu
ius largus est dominus. Semper eget.
Hieronymus. auaro tam deest quod hēt
quā quod non habet. Stultus mercator
est qui regnum celorum immo ipsū chri
stum vendit pro paucis denarijs. ⁊ i hoc
sepe peior est auarus homo quā ipse. Iu
das qui vendidit christum triginta dena
riis. Iste autem interdum pro vno ꝺna
rio. Corpus euiscerat quia diuitie acqui
runtur cum labore possidentur cum ti/
more. amittuntur cum dolore. vnde ipsi

laborant ⁊ alij in labores eoꝝ sepe intrāt scilicet fures vel latrones vel certe filij mali. Isti similes sūt aranee que faciēdo telam pro capiendo muscas seipsam euiscerat. Mentē suffocat. Aug. Naufragium fugis ⁊ plumbuȝ amplecteris. vnde Soc. massam argenti proiiciens in mare dixit. Mergam tene mergas me. Inquinat. Exo. xxiii. Filij israel seruiebāt i luto ⁊ latere. Excecat. Exemplū in Thob. q excecatus fuit stercore hyrundinū. Cor. dilacerat. vnde diuitie cōparantur spinis Mathei. 13. Insatiabilem facit. vnō cōparantur sacco pertuso ⁊ inferno q nūꝙ dicit sufficit. Et mari cui oia flumina influunt. ⁊ tamen nō redundat. Et hydropico q quanto plus bibit tanto plus sitit. Filie auaritie sunt sex scd̄m Greg. Prima est obduratio cordis que fit omittendo elemosynā. istā filiam vocat Isidorus i hūanitatem. secūda est violentia hec fit nocēdo alicui palam affecta mala quaȝ vocat Isidorus rapacitatē. tertia ē inquietudo hec est appetitus lucri. quarta ē periuriū qd̄ sepe incidit in emptionē ⁊ venditionē quinta est falacia que fit per verba decipientis in occulto. sexta est fraus hec ē deceptio perfecta ⁊ hoc in p̄n̄tia illius qui decipitur. septima proditio que est idē qd̄ deceptio que fit in abscentia decepti.

De gula.

Cap. 20

Gula vt ait Aug. ē imoderata cibi auiditas. Itē Gula est vorax edacitas nature finibus non cōtenta. Quinqȝ modis peccatur circa gulam. vt dicit. G. Primo cū quis horā comedendi preuenit. ⁊ hoc fit per ipatiam expectādi tēpus debitū. secundo cū quis querit cibaria preciosa ⁊ delicata de quibus Ouidius. Est uirtus placitis abstinuisse cibis. sȝ cōtra hoc fecit diues ille qui epulabatur quotidie splēdide. tertio qn̄ quis mensurā excedit. s. nimis comedendo. Sciendum tamen qȝ quod uni nociuū est alteri est remedium. sic ⁊ qd̄ vni est mensura debita alteri est excessus. Vn̄ non consistit mensura in cibi quātitate. sed in comedendis qualitate. verūtamen quidā ieiunium suum recōpensant postmodū nimietate superflua. sed hoc quid aliud ꝙ dare duos obolos pro vno denario. Quarto quando nimis ardenter ac festine qs comedit Non enim vsus ciborum sȝ concupiscentia in vitio. Quinto quando quis cibaria sua nimis studiose preparat. vnde Ber. Non sapores. sed fames excitet appetitum. In oibus his sumenda sunt nō que uoluptas. sed que requirit necessitas. Cōtingit etiā peccatum esse circa diminutōnem cibi. sicut circa superfluitatem. Filie gule sunt quinqȝ secundū Gre. prima est scurrilitas. qȝ gula mouet ad verba scurrilia. secūda multiloquiū. s. detractio. uituperia. ⁊ alia verba inania. Tertia inepta letitia. i. lasciuia carnis siue gestus corpis inordinatus. lasciuiā mentis demonstrās Quarta imunditia que solet ꝓuenire ex gula ut ē uomit9 ⁊ eructationes fetide ⁊ luxuria. quinta ē ebetudo mētis. i. subuersio rōnis. Gula duo complectitur. s. commessationem ⁊ ebrietatē. ⁊ proprie loquēdo per simonia opponitur cōmessationi. ⁊ ebrietati sobrietas. Gula nocet multiplr De paradiso eiicit hominem. exemplum in Adam. Spūalia bona perdit exemplū in Esau. qui pro cibo vendidit primogenituram. diabolo domum preparat. Mathe. viii. si eiicis nos hinc mitte nos i porcos. Seruū suū ꝯtra se animat. ꝓuer. 29 Qui delicate nutrit seruum suuȝ postea sentiet illum contumacem. Luxuriam inducit: exemplum de Loth. Homicidam perficit. exempluȝ de Joanne baptista. qui con uiuio periit. Inducit morteȝ nature. Ecci. 37. Propter crapulam multi perierunt Gen̄. secundo. Quacumqȝ die comederis ex eo morte morieris. In ducit mortem culpe prima thi. quarta. vidua in delitiis viuens mortua est.

Inducit mortem gehenne. Luce.16. Di
ues epulo sepultus est in inferno. Reme
dia gule sunt quattuor. primum est spiri
tualiū ciboꝝ frequens sumptio. Math.
4. nō in solo pa.ui.ꝛc̄. scđm futura carnis
nr̄e cōsidera⁹. Hiero. Faci se cōtēnit oia
qui se semꝑ cogitat moriturū. tͥtiū ē eter
ne cene ꝯsiđratio. Lu.14. Hō qdā fec̄ ce
ma. quartū ē famis xp̄i ꝛ suorū pensatio
Tre. Recordare paupertatis mee absci
thij ꝛ fellis.

De luxuria. Cap. 21.

Luxuria est ex inmūdis desideri
is veniens lubrica mentis ꝛ carnis
ꝓstitutio. Itē luxuria est libidiose volup
tatis appetitus. ꝛ intelligas hic appetitū
q est ex consensu rōnis: qꝛ talis ē pccm̄
mortale. ꝛ dr̄ pccm̄ mortale qn̄ rō n̄ ꝓhi
bet hui⁹i appetitum cū possȝ. Sp̄ie luxu
rie sunt 8. prima est fornica⁹ que ē solu
ti cū soluta. scđa meretriciū. quod fit du
plr̄. s. per vagam libidinē cū diuersis sec
tando vel cū publice vēali cōcubendo. tͥ
tia ē adulteriū quo cōiugal' thoꝛ⁹ vitiaẗ
quarta ē stuprū quo ꝟginalis itegritas
corrūpitur. quinta sacrilegiū quo conti
nētia deo dicata leditur ut in clericis ꝛ
religiosis sacris ordinibus sublimatis ꝛ
in his. qui emiserunt votū continentie.
sexta est incestus quo vinculū ꝯsāguini
tatis l' affinitatis vl' cōpaternitatis corrū
piẗ. septima ē pccm̄ cōtra naturā siue so
domia quo naẗalis vs⁹ ꝑuertit notādum
āt ꝙ aliquid ē cōtra naturā spēi. ꝛ aliqd
ē cōtra naturā gn̄is. p̄mo mō oē pccm̄ mō
tale ē cōtra naturā. qꝛ i rōnali creatura
remurmurat synđresis cōtra om̄e pccm̄
sȝ scđo mō pccm̄ sodoie ē ꝯ naturā gn̄is
qꝛ n̄ solū in hoie sed ēt in brut' diuersi se
xus i coitu cōueniūt. vn̄ si aliquo mō fit ꝯ
tra naturā gn̄is ē. Octaua ē libidiosus
coit⁹ cōiugalis q multiplex ē. coit⁹. n. con
iugal' ali⁹ licitus ali⁹ fragil' alius ipetuos⁹
licitus tripliciẗ fit. ut qn̄ cā ꝓlis. l' ad am
pliādū cultū dei l' cā reddēdi debitū l' cā
uitande fornicatōis n̄ i se sed in coniuge
primus ē pietat'. Scđs iustitie. Tertiū s
cautele. In his nullū dr̄ pccm̄ eē. Fragi
lis est qn̄ fit cā delectationis. ꝛ tūc disti
guitur: qꝛ si amor illius delectatōis p̄po
niẗ deo mortale pccm̄ est. si ꝟo post pōiẗ
veniale. Impetuosus ē qui ex sola libidi
ne ꝑueniēs metas honestatis ꝛ rōis trā
scendit. ꝙ fit qnqȝ modis. primo cā satiā
di libidis ꝑ meritricias blāditias. scđo cū
fit cōtra naturalē modū. tertio cū fit tp̄e
ꝓhibitionis. quarto qn̄ fit i loco prohibi
tio. qnto qn̄ accediẗ ad mulierē p̄gnātem
vicinā partui l' que ē i fluxu mēstruo. Fi
lie luxurie sunt. 8 secūdū Greg. pria est
cecitas mētis. qꝛ scđm. Aug. in oꝑe luxu
rie tota rō absorbeẗ. secūda est icōsidera
tio mort'. s. inferni. tertia iconstātia. s. ad
cogitādū desiderādūqȝ nūc istud nūc il
lud. quarta āor sui. s. quo aliqs ꝯsiderat lō
gā uitā ad hoc ut expleat uoluptatē suā
qnta p̄cipita⁹ qua qs currit precipitāẗ ad
peccādū exponēs se ꝑiculo mort' ꝑꝑ lu
xuriā faciēdā. sexta ē odiū dei ꝙ fit. qa ꝺ
us abstrahit ꝛ punit eos q sequūẗ carnis
delitias ad quas iclinat luxuria. septima
affect⁹ p̄ntis seculi. s. appetit⁹ honoꝝ di
uitiaꝝ sāitat' huiu⁹i ꝑ que luxurios⁹ finē
suū cōseqtur. octaua ē desꝑatio futuri se
cl'i que est diffidentia glorie vel venie
consequende. ꝛ hec est filia luxurie con
sumate. Luxuria nocet multipliciter.
deo est contumeliosa quia templum ei⁹
inquinat Demonibus placita. Iob. 16.
behemat dormit in locis humentibus.
subiecto proprio nociua. prima corin:
vi. Qui fornicatur in corpus suum pec
cat. Proximum scandalizat. Osee quin
to. Facti estis laqueus speculationi. ꝛ
rethe expansum super montem thabor
Animam propriam damnatur. secundo
Re. 12. non recedet gladius de domo tua
hoc dictū fuit ad dd ꝑꝑ pccm̄ bersabee
vilissimo domino se subiicit. scilȝ carni ꝛ
sensualitati. Genesis. 3. Quia obedisti
voci vxoris tue: maledicta terra in

in opere tuo. Mentē infatuat. Osee. 4. Vinū ⁊ mulieres auferūt cor. Remedia luxurie sūt. Occasionis fugere. Job. 13. Pepigi fedus cū oculis meis vt nec cogitarē de ṿgine. prouē. 13. Qui tetigerit picem coinquinabitur ab ea. Mortis extrema cogitare. prouer. vii. Memorare nouissima tua ⁊ in eternū nō peccabis. De se nō presumere. qꝛ cecidit Dauid sāctissimus. Salamon sapiētissimus. Sanson fortissimus. Frequentꝛ se occupare. Hie. Semper aliqd boni facito. vt te diabolꝰ inueniat occupatū. Tentationi in pncipio resistere. Gen. 3. Ipsa cōteret caput tuuz Carnē domare. Marci. 9. Hoc genus ḋmonij non eijcitur nisi in orone ⁊ ieiunio.

Quomodo supbia fit mortale vl' vēiale. Capitulum. 22.

o Mnia pdicta q̃uis semp sint peccata. nō tñ semper sunt mortalia. Vnḋ uidendum est quādo vnūqḋq̧ mortale sit. ⁊ quando veniale. Vana gloria igitur ex suo genere est veniale. qꝛ genus operis sumitur ex obiecto Vanū autem scḋz se non est obiectū peccati mortalis. sed vēialis. Vnde cū vana laus sit huius peccati obiectum. patet ꝙ non semp ē peccatū mortale. Erit tamen vana gloria mortal' dupliciter. s. rōne finis propter quē laus appetitur. Opus namq̧ tale est quale ē id proter qḋ appetitur. Itē ratione operis in quo laus queritur. Circa primuz dicendum est ꝙ quadruplici fine laus querit. Primo ad vitandum malū infamie sicut Semel se laudauit. i. R. Secūdo propter aliquam utilitatem spiritualē. vt est gloria dei vel edificatio proximi. sic paulus se commendauit. 2. Cor. 11. Tertio pp lucrum auaritie sicut pharisei qui deuorant domos viduarum lōgas orationes simulantes. Mathei. 23. Quarto propter aliquem actum venialis peccati. sicut q̃ñ do qs laudari vult eo ꝙ venialiter in laude delectetur. Primū est prudentie. Secundū est charitatis. Tertium est mortale. ⁊ idem intelligendum est quando cū q̧ laus ponitur finis alicuius operis. quātum est ueniale. Sequitur secunda causa quare vana gloria sit peccatum mortale scilicet ratione operis per quod laus queritur. hoc cāt. pōt fieri tripliciter. qꝛ laus quādoq̧ per opa illicita. quandoq̧ per opera ex se indrā. quādoq̧ opera ṿtutum. Si primo mō. sic tale est pccm̄ quale ē id illicitum. s. mortale vel veniale. Si scḋo modo. sic ē peccatū veniale. vt hr̄e diuitias vel vestes preciosas cū ab vsu talium in laude. Verumtñ si talia sūt de se iordinata vt sint occasio pcci mortalis. secūdum ꝙ mulier cuz ornatu meretricio ad aīas capiendas pparatur. vel si scm̄ illud est illicitū ex prohibitione supioris. vt tōneamentuz ⁊ huiusmōi. cum excaderet p̄ceptum eccl'ie sic sunt peccata mortalia. si tertio mō. i. si laus queratur per opa ṿtutum. hoc ē dupliciter. vel qꝛ appetitus laudis adiungit operi virtutis tamq̃ incidens. sic contingit in cātu vel in predicatione qñq̧. ⁊ tunc est veniale. vel laus est finis pricipaliter prestitutus opi virtutis ⁊ operanti. ita ꝙ ibi cōstituit finem vltimuz. ⁊ sic est mortale. qꝛ tunc iheret ei ut fini ultro. Nota ꝙ maius est peccatū gloriari de bonis spūalibus q̃ de tpalibus. qꝛ minus hñt motiuum eo ꝙ minus appareant extra q̃ temporalia.

Quomodo iuidia fit mortale vl' veniale. Capitulum. 23.

i Nuidia ex suo genere est peccatū mortale. qꝛ cū inuidia scḋz Remigiuz sit dolor de alieno bono cōtrariatur directe charitati que nō emulatur. sz congaudet veritati. prima Cor. 13. Charitati vero nihil est contrarium nisi peccatum mortale. Tamen illud qḋ ex genere ē mōtale potest esse veniale uel prout in suo pmo motu consistit vel extra suam rationem trahitur. Dolor ergo de alieno bono est quadrupliciter. uel quia est primo primus motus extra veniens. sic quidam naturaliter inuidi sūt. ⁊ hoc nullū peccatum est cum nullo sit in potestate nostra.

uel ē. secundo primus mot⁹ quando appetitus sine cōpleta deliberatiōe tali passione afficitur. & sic est venale peccatum vel est actus uoluntarius deliberatiue. & sic ē mortale uel trahitur per intentionem extra suā ratōnem ut qñ dolor de alieno bono surgit cuiqȝ ex causa bona. sic quando dolz aliquis de bono tp̄ali alterius. quia uidet illud redeūdare in detrimentū aie illius. uel etiā in detrimentū cōitatis & talis dolor bonus ē. quia maius bonū semp est appetendum. Notādum ergo q̄ p dolorem boni comprenditur gaudiū de malo quod ex ipso causatur.

Quō ira sit mortale uel ueniale.

Capitulum. 24.

i Ra ex suo genere est peccatū mortale. q2 secundū Isidorum. Ira est aius concitatus ad penam prouocati inferendam. Talis āt motus contrariat charitati que non irritatur nec congitat malū. i. corinth. 13. Ira igitur uel dicit irā zeli que ē detestato uitij. & hoc non ē peccatum. sed est perfectiōis. Potest ēt quis sibi per hūc modum irasci. sicut dicit glo. super illud ps. Irascimini & nolite peccare. Quid. ē inquit hō penitēs nisi irascēs sibi: vel dicit remissionē affectus circa proximum p quam hō non dolet de malo proxi. nec gaudet de bono eius lz ñ doleat de bono. nec gaudeat de malo ei⁹. sz est idifferens ei. & sic nō est mortale. sed i perfectio charitatis. uel dicit actualem i patientiā absqȝ appetitu uidicte. talis motus etiā deliberatus ē peccatum ueniale. q2 habet incōpletam rōnez ire. sicut ex supradicta pz diffinitione. uel dicit. ipatientiā cū appetitu uindicte. & hoc ē triplicit quādoqȝ hoc est a nata. sicut est in melanconicis in quib⁹. scōm phm̄. quarto. eth. cōtinue mordet nata pp qd semper sunt turbulēti. & sic nullū est pccm̄ cū sit mot⁹ naturalis. qñqȝ ē ab appetitu indeliberato. & sic ē ueniale. sicut alij p̄mi motus. qñz est a uolūtate deliberatiua. & tūc ē pecca tum mortale.

Quomodo accidia sit mortale ul' uēiale.

Capitulum. 25.

a Ccidia ex suo genere ē pctm̄ ueniale. q2 scōm Aug. accidia ē tediuz interni boni. hic āt nō opponit charitati. sz dicit diminutionem feruoris charitatis in quo consistit oē ueniale. Istud ergo tediū. uel est motus naturalis. & sic nullū ē peccatū. uel est motus appetitus cōstristati de ope sp̄uali laborioso. & sic ē veniale. quis etiam illa appetitus naturalis sit deliberatus. q2 consēsus in ueniale nō est nisi ueniale. accidia vero ex genere & per se ueniale ē. uel hoc tediū redūdat i omissionem eo℞ qua sunt necessaria saluti. vt frangere p̄cepta dei uel ecclesie sine causa rōabili. & tūc est mortale. si āt tediuz illud ex omissione bōi & difficultate aggrediendi benū ducit in desperationē. tunc iā accedit ad peccatū in sp̄ūz scūm. Et si tediū illud crescit qd etiā ducit in tediuz uite in tantū q̄ inijciat sibi manus. tūc iā similis ē Jude qui laqueo se suspēdit.

Quō auaritia sit mortale uel ueniale.

Capitulum. 26.

a Uaritia scōm Tullium est imoderatus amor bñdi. hec igr aut cōsistit i appetendo. uel i acquirēdo. uel i retinendo. si p̄mo mō hoc ē quinqȝ mōis. p̄rimo q2 appetit aliena appetitu cōpleto q procedaret in op⁹ si adesset facultas. & sic est pccm̄ mortale. secundo q2 appetit illicita uolūtate cōpleta ut si aliqs indignus conatur bñficiū ecclesiasticū adipisci. sic iterum ē mortale. 3°. si appetit talia. siue sint illicita. siue aliena cū uolūtate cōditōnata. s. si posset hr̄e sine offēsa dei ac iniuria pxi. & tūc uel nullū. uel ueniale est siue talē cōditionem actualiter addat siue hitualiter eā intēdāt. quarto si simplicit appetit hr̄e superflua & hoc appetitu suffocante mentē. s. a cura sui & cōsideratiōe diuinorū. & hoc ē peccatū mortale. quito si superfluo amore iheret tp̄alibus. tñ infra dei amorē hoc est uēiale. si āt auaritia cōsistit in acqrendo hoc ē triplr. q2 uel ac

quirit iniuste quocūq mō et tūc est mortale. vel acquirit per tale opus aut artē aut officiū. qd per se ē pccm mortale. si etiam esset sine lucro vt procurare aliqd fornicari. et tūc est mortale. ve acquirit talia p opera illicita que sūt veniale peccatū. vt cū aliquis verba iocosa cōponit ad lucrū salua tn̄ honestate. et hoc ē veniale. nisi pp delectationem dissolutiōis totaliter se det talibus tūc. n. mortale est. Dico aūt pp delectationē. qz si aliquis, pter necessitatē p talia sibi sustentationē cōquireret cū aliā artē lucrosā nesciret non reputarē eū i statu dānatorū. Si āt auaritia consistit in retinēdo hoc pōt eē quinque modis. Primo qz retinet scienter ea que restituere tenetur. et aio retinendi. est peccatum mortale. scdo qz retinet ea que ad necessitatem suā et suorū pertinēt vel ad cōseruationē status sui. et suorū scdm decētiā suā. et hoc nō ē peccatū. tertio qz retinet superflua respectu vtriusq iam dictorū. et hoc tēpore extreme necessitatis alicuius sic ē peccatum mortale. quarto qz retinet superflua etiā citra extremā necessitatē ex insaciabili cupiditate. sic ē peccatū mortale. Precipuū autē signū talis affectus est qd quis res potius finit putrescere penes se quā vtiliter alijs dispenset. quinto qz retinet superflua quedā ex inordinato amore tēporaliū p quē modicū deficit a medio largitatis saluo tamē statu virtutis. et sic est veniale. Nota qd auaritia ex suo gn̄e est mortale. quā Apl's idolatrie cōpat. non qz sit de spe illius peccati. cū nō hēat actuz eius. sed qz facit aliquid simile idolatrie seruiēdo creature potius q̄ creatori.

Quō gula sit mortale vel veniale.

Cap. 27.

Gula ex gn̄e suo ē peccatū veniale. qz appetitus comedendi ex sua rōe non subiacet dn̄o volūtatis. Gula ē imoderatus appetit9 cōedēdi. qd pōt eē quinq modus. Primo si est ibi solus appetitus cibi. et hoc nūquā ē pccm̄. nec ēt delectatio cibū consequēs est peccatum iquantū ordinat̄ cōtra defectū cibi ɔtrariū hec. n. sunt pure naturalia i quibus nec est meritū nec demeritū. scdo si appetitui necessitatis adiungit̄ appetit9 delectatōis et voluptatis i cibo. et hoc ē peccatū veniale. t'tio si ē ibi trangressio precepti ut cū aliquis sine necessitate soluit ieiunium ecclesie. uel qn̄ religiosus comedit carnes. cū hoc in suo ordine sit probibitum. s. sub pcepto sic ē mortale. quarto si appetitus edendi ē cum libidine. ut qn̄ nimio. et finali affectu in heret delectatōi cibi. et hoc est pccm̄ mortale. quinto si ducitur i consuetudine talē que facit totā vitam hois delectationibus huiusmodi deputari hec tn̄ sunt vicina pccō mortali eo qd ebrietas ab aplo inter pccā mortalia cōputatur. Ebrietas tamen qnq est peccatum veniale. ut qn̄ vltra necessitatē quis accipit secundum mensurā tamē perceptibilē. Quādo vero quis egredit̄ a mensura perceptibili scdm rōnem bene ordinatā ad discernēduz et hoc in tali mēsura in qua euertitur status mentis effrenata libidine qn̄ hoc deo preponit tunc peccat mortaliter. si aliquis aūt inebriat aliū ita scilicet inuitans eū ad potū vt itendat statū mentis eius euertere. et hoc facit eius nocumentū peccat mortaliter qz aufert ei plus quā si auferret aliquod bonū tēporale. quia vsū ratiōis aufert ei

Quō luxuria sit mortale vel veniale.

Cap. 28.

Luxuria ē ex suo genere peccatum mortale. qz ē contra illud. Nō' mechaberis. Cōcupiscentia luxurie distinguitur in sex modis. prius ē cū cōcupiscētia cōsistit in pmo motu tantū. et sic est pccm̄ veniale. secūdus ē cū segtur consensus vsq in delectationē. licet nō i opus et sic ē mortale tertius ē cū cōsentitur ēt in opus. et sic ē iterum mortale. quartus ē cū cōcupia nou solū tenetur corde. sed etiā pascitur visu. et sic iterum est mortale. Math. quinto. qui viderit mulierē ad ɔ

cu. eam iam mechatus est eam in corde
suo.idest si animo ⁊ fine attendat mulierē
vt concupiscat eam.quia secundum Au
gu.hoc non est iam titillari.sed plene con
sentire libidini.bene autem dicitur ad cō
cupisendam eam.quia si aliquis uideret
mulierem ut rem pulchrā.⁊ ulterius non
procederet.tunc nullum peccatum esset
uel solum peccatum curiositatis.quintus
modus est in stultiloquio.ut cum qs mu
lierem precatur.uel propter libidinē ha
bet secum familiaria colloquia ⁊ est mor
tale.sextus modus uocatr ab aplo.turpi
tudo.Glo.ut i osculis ⁊ i āplexibus hoc ē
peccatum mortale. ⁊ tanto grauius pec/
catur.quanto magis libido per talia accē
ditur propter nimiā approximationem
ad ignem. Notandum vero q tangere
mulierem preter intentionem non est
peccatum. similiter cum intentione tan
gere. sed ex necessitate non est pecca
tum.sed tangere ex libidine uel osculari
ad non pertinentē peccatum mortale est
septimus modus est concupiscentia pro
cedit in opus:⁊ hoc constat esse mortale
Nota q differentia ē inter primos mot⁹
generatiue ⁊ nutritiue.quia primus mo/
tus in generatiua semper est peccatum.
nisi per sacramentuȝ matrimonii excuse
tur.sed non semper in nutritiua.qm potē
tia concupiscibilis non tantum corrupta
est in nutritiua sic in generatiua.De hac
materia require supra titulo proxio.vbi
agitur de speciebus luxurie.

De peccato in spūm scūm. Cap.29.

vamuis omne peccatum genera
liter fit contra deū trinum ⁊ unū
appropiate. tn̄ dr̄ aliqd pccm̄ in patrem
aliqd i filiū aliqd in spūȝ scūm. In patrē
enim peccatur ex impotentia. In filium
ex ignorantia. In spiritum sanctum
ex malitia certa hoc est quādo voluntas
potest ⁊ scit resistere alicui malo. ⁊ tn̄ ex
sola malitia illd eligit.peccatū in spiritū
sanctum mere procedit ex libera volun
tate ⁊ improba ⁊ directe impugnat gra
tiam spiritus sancti.⁊ ideo non habet co
lorem excusationis.quia quantum est de
se directe est impugnatiuum medici ⁊ re
medii.per quod fieri habet remissio pec
cati.peccatum in spiritum sanctum dicit
irremissibile in hoc seculo ⁊ in futuro: nō
quia dimitti non possit sed quia uix dimit
titur.aut in hoc seculo quantuȝ ad culpā
aut in futuro quantum ad penam. Item
quia non legitur dimissum propter quod
dicitur irremissibile.sicut Melchisedch
dicitur sine patre quia non legitur de ei
us patre. Item quia aduersatur fonti re
missionis scilicet spiritui sancto. Item p
pter impotentiam hominis: quia vix se
potest preparare ad gratiam quem tāta
moles peccati premit.sciendum est q ac
cipitur hoc nomen irremissibile triplici
ter scilicet negatiue.ut quia nullo modo
potest remitti.hoc modo peccatuȝ ange
li ⁊ damnatorū est irremisibile. Itē p̄ua
tiue.ut q2 nō hȝ cōgruentiā de se ut r̄mit
ti debeat lȝ ex cōgrua uolūtate dei possit
oē pccm̄ d mitti.hoc mō oē pccm̄ morta
le ē irremissibile. Itē cōtrarie scdȝ q hȝ
aliqua culpa cōtrariā d spositioneȝ ad re
mittendū.hoc mō pccm̄ in spūm scūm ē
irremissibile. q2 cōtrariatr g̃re remittēdi
pccm̄.⁊ hoc p dispositionē. uel p̄sumptio
nē uel alias spēs h⁹ pcci.sex st spēs pcci
in spm̄ scm̄.vȝ.desperatio. p̄sumptio: ipu
gnatio veritatis agnite. Inuidētia charita
tis fraterne.obstinatio.final' ipenitentia
hor numerus sic accipit. In remissione
tria st.s.ipse remittēs ⁊ ille cui remittitur
ac dispositio remittēdi i eo cui remittit.
In ipso remittēte duo st.s. misericordia
⁊ iustitia.ↄtra p̄mū ē desperatio. ↄtra.se
cūdū ē p̄sūptio. In eo cui remittit duo st
s.dolor de ↄmissio. ⁊ ppositū de n̄ ↄmit
tēdo.cōtra p̄mū ē obstinatio scdȝ ē final'
ipenitētia.p̄tea dispō remittēdi i eo cui
remittit duplex ē.s.cognitio ueri. ⁊ amor
bōi ↄtra p̄mū ē ipugnatio veritat' agnite.
ↄtra scdȝ inuidētia charitat' fratne.d fina
li p̄nia nō q si diē ↄtinuatōȝ pcci usȝ i finē

sic in omni peccato in quis decedat est fi
nalis pñia prout autē est vna spēs pecca
ti in spiritum sanctum secundum q hic
sumitur sic propositum nō penitendi.

Be peccatis cordis. Cap. 30.

P Eccata cordis sunt hec cogitatio
delectatio consensus. desiderium
mali. volūtas peruersa. infidelitas. inde
uotio. presūptio. desperatio timor male
humilians amor male accedens. suspitio
ira. inuidia. odiū. timeř seruiliter exultatō
in aduersis proximi. cōtēptus pauperū
vel peccatorū personarum acceptio. psi
dia. affectus pentum carnaliū inepta leti
tia. seculi tristitia. impatientia. auaritia.
superbia perplexitas. obstinatio mali. te
dium boni. accidia inconstātia pena pñie
dolor qr non facit āplius malū. hyprocri
sis amor placendi timor displicendi vere
cūdia de bono opere amor priuatus. sen
sus singularis ambitio dignitatum vana
gloria de bonis nature. vel gratie. vľ for
tune. verecundia de pauperibus amicis
cōtēptus āmonitionū. inmisericordia.

Be peccatis oris. Ca. 31.

P Eccata oris sūt hec. Crebra iura
tio. Periurium. Blasphemia. no
men domini irreuerenter assumere. Ve
ritatem ipugnare. De mendacio ⁊ vāis
alios instruere. Cōtra deū murmurare.
Irreuerent er horas dicere. Detractio.
Adulatio. Mēdacium. Vituperiū. Ma
ledictio. Infamatio. Cōminatio. Impu
gnatio Vitatis agnite. Impugnatio cha
ritatis fraterne. Seiatio discordie. Pro
ditio. Falsum testimonium. Mala cōsilia
Derisio. Contradictō obedientie. Inuer
tere facta bōa. In ecclesijs placitare Ad
iram hoiem puocare. Reprehēdere p
ximum in aliquo qd ipse facit. Vaniloqui
um. Stultiloquiū. Proferre verba oci
osa. vel superflua. uel curiosa. Iactantia
Verborum politio. Peccatorum defen
sio. Clamor. Risus. Chachinus. Turpi
loquium. Lenocinium, Cantare cantile
nas seculares. In cātu diuino magis stu
dere vocem frangere q̄ deuote psallere
Murmurare. Verba scurilia proferre.
In iiusta cā aduocare. Malū cōmēdare.

Be peccatis operis.

Cap. 32.

P Eccata operis sunt hec. Gula. Lu
xuria. Ebrietas. Symonia. Sorti
legium. Violatō dierū solenniū. Sacrile
gium. Indigne cōicare. Votorum frac
tio. Apostasia. Dissolutio in diuino offi
cio. Scandalizare suo malo exēplo pxi
mum ⁊ corrumpere. Ledere hoiez in re
bus vel in persona. vel in fama. Furtum
Rapina vsura. Deceptio. Ludus. viden
do iustitie. Exactio indebita. Thelonea
iniusta. Auscultaro mala. Ioculatoribus
dare. Necessaria substrahere. Supflua
sumere vltra vires proprias gdnam ag
gredi. Consuetudo peccandi. Recidiua
tio. Simulatio. Tenere officium ad quod
non sufficit vel quod sine peccato nō agi
tur. Correizare. nouitatem inuenire. Ma
ioribus rebellare. Minores opprimere.
Delinquere visu. auditu odoratu gustu.
⁊ tactu. Lucta: osculis. Muneribus. Iti
neribus. Nutibus. Mandatis scripturis
Circūstātias aggrauantes omittere que
sunt tempus modus numerus. persona
mora scientias etas. Tentationem preue
nire se ipsum ad peccatum cogere.

Be peccatis omissioni.

Cap. 33.

P Eccata omissionis sūt he. De do
non cogitare ipsum nō timere vľ
amare. Gratias de beneficiis non agere
Opera que quis facit ad ipsum referre.
De peccatis sicut debet non dolore. Ad
gratiam percipiendaz se non preparare
gratia accepta non vti nec eam serua
re ad inspirationem diuinam se non con
uertere voluntatem suam voluntati diui
ne non conformare. Ad orationes dicen
das ñ attendere. Orōnes debitas omit
tere. Ea que teneť ex uoto. vel pcepto vľ
officio negligere. Ecclesias ⁊ pdicatiōes

fugere. Tentationi nõ resistere. Penitẽ
tias iunctas negligere. & negligẽter face
re. & que statim faciẽda sunt differr̃. Bo
nis proximi non gaudere. Malis nõ con
dolere. Iniurias non remittere. Fidẽ pro
ximo non seruare. & bñficijs eius non re
spondere. Delinquẽtes nõ corripere. Li
tes non sedare. Ignorãtes nõ instruere.
Afflictos non ꝯsolari. Ammonitionibus
non acquiescere.

Explicit liber tertius. Incipiunt capitu
la quarti libri.

Explicit capitula. Incipit liber quartus.
De icarnatione christi. Ca. i.

Sicut deus ẽ rerum ꝑn
cipium effectiuũ in cre
atione. sic & refectiuum
i redemptione. & perfe
ctiuum in retributione. qm̃ sicut prĩ omia
creauit per verbũ increatũ. sic oia recre
auit & renouauit per verbũ incarnatum
Porro circa incarnationẽ xp̃i talis fuit
ordo. Salutatio angelica. responsio vir-
ginis sanctificatio materna. conceptio di
uina. de quibus nũc per ordinẽ ẽ agendũ

De salutatione angelica.
Capitulum. 2.

Missus est angelus gabriel q fuit d̃
ordine archangeloꝝ ad beatam v̾
ginem. cui apparuit visione corporali. q̃
uis loqueretur locutione sp̃uali. Ad il-
lud notabilitate sacr̃z nuncius debuit ẽe
ãgelus pp tria. Primo ꝓpter cognitio
nem v̾ginitatis ad angelicã naturam. se-
cũdo pp ordinem perditiõis hũane. qr si
cut ibi uenit diabolus in serpente ad mu
lierẽ. ita hic deus venit p angelum ad v̾
ginem. vt sic ex opposito medicina respõ
deat morbo. & reparatõ lapsui. & remedi
uz nocumẽto. tertio quia sicut illa gratia
fuit reparatio nature humane sic fuit &
ruine ãgelice. vnde cõi beneficio vtraq̃
natura cõiter debuit ministrare angelica
.s. & humana. Diuiditur ãt salutatio btẽ
virginis tres partes. primã partem ice
pit angelus dicẽs. Aue gratia plena. d. t.
b. t. in. m. Scđam subiunxit helisabeth.
cum ait. Et bñdictus. f. v. tui. Tertiã ap
posuit ecclesia vt in reuerẽtia nom̃ Ma
rie hẽretur. nam Maria nõ est de textu
Ista salutatio cõmendabilis est i quattu
or. primo pp auctorẽ. quia missus ẽ ange
lus a deo. secđo ꝓpter nũcium. nõ. n. hõ
fuit dignus nũciare. sed angelus. nec qui
libet angelus. sed gabriel. tertio ab ea ꝙ
salutatur. quia virgo. nec quelibet uirgo
sed Maria. quarto ab ipso modo salutan
di qui indicat innocentiam uirginis. cum
dicitur gratia plena. Item excellentiam
conceptionis. cũ dicitur dominus tecum
Item priuilegium prerogatiue singula
ris. cum dicitur benedicta tu in mulieri
bus. Salutationes quedam inueniuntur
optatiue salutis. secundo Regũ. 16. Sal

ue rex.quedā gratie. Ap⁹ in plibus locis
gr̄a uobis ⁊ pax quedam gaudii. Thobie
. 5: Gaudiū tibi semꝑ fit. quedā benedic-
tionis. Ruth. scd̄o. Benedicat tibi dn̄s.
Hec autē salutatio āgeli ex oibus predi
ctis cōflata vr̄. Cōtinet.ii. salutē cū dicit
Aue. Item gratiā cū dicit gratia plena.
Item gaudiū cū dicit dn̄s tecū. Itē ben̄
dictionē cum dicit. benedicta tu in. M.
Preterea i hac salutatione notatur tri
plex prerogatiua beate virginis. s. natu
re cū dr̄. Aue gratie. cū dr̄ gratia plena.
glorie cū dr̄. benedicta tu in. m. Nota de
niqꝫ sex in angelica legatione. Primo q̄ꝫ
reuerentur beatā ꝟginem salutauit cum
dixit. Aue. g. p. scd̄o q̄ꝫ excellēter cōmda
uit ibi. Benedicta tu ⁊c̄. 3ª. q̄ꝫ dulciter ꝯ
fortauit ibi. Ne timeas. m. 4° q̄ꝫ elegan
tur modū exposuit ibi. Spūs scūs super
ueniet in te ⁊c̄. 5⁹ q̄ꝫ diligenter suā lega
tionē cōplenit ibi. Ecce cōcipies ⁊ paries
vi. q̄ꝫ cōueniēt ꝓlē nasciturā descripsit
ibi. Ideoqꝫ qd̄ nascetur ex te sanctuꝫ vo
cabitur filius dei.

De responsione virginis.

Cap. 3

d Uos legimus i scriptura dialogos
vnū iter Euā ⁊ diabolū quo mors
cōcludebatur. Alterū iter Mariā ⁊ āge
lū quo vita oriebat. Uide aūt tria que fe
cit beata virgo in salutatione angeli. s. co
gitationē seu deliberationē. q2 cogitabat
qualis essꝫ ista salutatō. Interrogationē
q2 querit quō fiet istud. Consensū. q2 res
pondit. Ecce ancilla domini. ⁊c̄. Nec in
deliberatione fuit subita sicut Eua. nec
i interrogādo dubia sicut zacharias. nec
in consuetudo tarda sicut Serra. In res
ponsione cōsensus beate virginis quattu
or verba inuenies. que quattuor virtuti
bus maxime redolēt. Ait. n. Ecce quod
ē obedientie ꝓmpte. Ancilla dn̄i quod ē
humilitatis ꝑfecte. Fiat mihi quod ē cha
ritatis inflāmate. Scd̄m verbū tuū. qd̄
ē fidei deuote. Septē verba hec loquta
est beata virgo i euāgelio. Primū fuit.
Uinū nō habēt scd̄m sibi qd fecisti nobis
sic tertiū. Quodcūqꝫ dixerit nobis facite
quartū qn̄ salutauit Helisabeth. quintū
Quomō fiet istud. ⁊c̄. sextū. Ecce āc illa
dn̄i. septimū Magnificat aīa mea domi
nū. Uerbū primū fuit pietatis. scd̄ꝫ cha
ritatis. tertiū instructionis. quartū cōso
lationis. quintū discret. ōis. sextū hūilita
tis. septimū orationis ⁊ gratiarū actiōis
Et nota ꝙ verba predicta fuerunt bre
uia preter vltimum.

De sanctificatione materia.

Cap. 4.

s Sanctificatio triplex ē. quedā cōis
que fit ꝑ sacramēta. quedā spiritu
alis que fit per gratiā spūs sci. quedam
specialissima que fit ꝑ gratiaꝫ singularē
Prima remouet culpā ⁊ confert gratiā
remanet tamē fomes idest ꝓnitas ad pec
candū. ⁊ talis est baptismatis. scd̄a remo
uet culpā ⁊ pronitatē peccādi mortaliter
⁊ talis fuit sanctificatio. Joānis baptiste
⁊ Jere. in vtero tertia remouet culpam
originalem ⁊ pronitatem ad peccandum
tā venialiter quā mortaliter. ⁊ talis fuit
in beata virgine. Et sciendū ꝙ licet gra
tia sanctificationis in vtero sit maior q̄ꝫ
tum ad essentiā quā gratia sacramētalis
tamē quantū ad aliquos affectus maior
est gratia sacramentalis. q2 baptismus i
primit caracterem. ⁊ apti ianuā celi. ⁊ hi
litat hoiem ad alia sacramēta quoruꝫ ni
hil facit sanctificatio in vtero ex se. Ue
rumtamen gratia sanctificationis in ute
ro precellit in hoc gratiam baptismalē.
quia taliter sanctificatus non potest mor
taliter peccare. ⁊ ad venialia minus icli
nat eum fomes. Preterea minora ⁊ pa
uciora venialia cōmittit. ⁊ talis gratia fu
it in Joanne baptista. ⁊ ideo ne in vanū
gratiā dei reciperet fugit hominū socie
tatē ⁊ artissimā i se pēitētiā tenuit ne le
uis saltēꝫ maculare vitam famie posset.
patet igitur ꝙ in sanctificatione i vtero

cõferẽ gratia media inter gratiã sacramẽ
talẽ. ⁊ grãz plene ꝯfirmati͛ois i pr̃ia que
habet coniunctũ sibi finem vltimuz. Ad
confirmationẽ enim perfectam. tria per
tinẽt. Primũ ẽ inseperabilis adhesio ra
tionis ad deũ. secundũ est indeflexibilis
subiectio infirmarũ potentiarũ aie sub i
perio rõnis. tertiũ est indiscõtinualis con
uersio actualis totius hoĩs in deum quan
do hõ diuina dulcedine affectus ex toto
corde ⁊ ex tota aia. ⁊ ex hoibus viribus
semper actu tendit in deũ. ⁊ in qd̃cunq;
aliud in quo relucet deus. primũ horum
hẽt gratia sanctificatõis simpl̾r. vt s.nul
lus qui particeps ei⁹ fuerit nõ possit pec
care mortaliter. scd̃m hũit beata virgo.
⁊ iõ nec venialiter unq̃ peccauit. sicut di
cit Aug. tertiũ ãt non potest cõuenir̃ gra
tie vie eo ꝙ illud ex fruitione dei causẽt
que tantum est in pr̃ia. Tres fuerunt sã
ctificationes mr̃is dei. prima fuit scifica
tio in vtero. ⁊ hec tres habuit effectus.
s. originalis culpe expiationem. ⁊ gratie
infusionẽ. ⁊ fomitis tantam restrictionez
vt non posset in mortale peccatũ duci li
cet fomes maneret secundũ essentiaz. se
cunda sanctificatio fuit in spũs sancti ob
umbratione. ⁊ filij dei conceptiõe qua tri
bus p̃missis duo semper addidit. s. omni
modã fomitis extinctionem. ⁊ cõfirmatõ
nem i bono. ita ꝙ que prius poterat tm̃ ñ
peccare iam nõ posset peccar̃. Hos duos
effectus expressit angelus. Luce. i. Spũs
scũs superuenit in te quo ad primũ. Et v̾
tus altissimi obũbrabit tibi. quo ad scd̃z
Ista cõfirmatio nõ fuit liberi arbitrij ab
latio. sz eius per grãm cõpletio. preterea
spũs scũs superuenit in eã non soluz ad
scificandum. sz ẽt ad fecundandũ. cui⁹ v̾
tute virgo concepit. virgo peperit. ⁊ post
partum virgo permãsit. tertia scificatio
fuit in filij dei inhitatione qui nouẽ men
sibus in vtero eius mãsit. Ex his oĩbus p̃
dictis duos effectus addidit. Unus fuit
ꝙ oẽs dispositiones fomitis sublate fue
runt. sicut qñ morbus curatus adhuc. nẽ
dum remanent reliquie curande. Secun
dus fuit dedicatio ad diuina. ita ꝙ etiam
licitis vsibus mũdanis. s. naturalibus ap
tare eam eẽt impossibile. qꝛ tunc non so
lum mens. sed etiã corpus luce diuinitat̾
resplenduit. vt signatum ẽ Ezechi. 43.
Ex predictis collige ꝙ fomes ⁊ personã
infecit ⁊ naturã. personã qdem qꝛ ad ma
lum pronam facit. ⁊ stimulat ad peccatũ.
Naturã vero qꝛ carnez inficit ꝓut ẽ p̃n
cipium ad alterã carnem. Sz beata vir
go in p̃ma sanctificatione que fuit i utero
mundata fuit ab originali peccato. inquã
tum fomes respicit personã suã. qꝛ nihil
i persona sua purgãdum remansit. In se
cũda vero scificatione que fuit qñ spũs
superuenit i eam purgata fuit a fomite
prout ipse fomes respicit naturã in cõpa
ratione ad prolẽ propagãdam. nõ opere
nature. sz opere spũs sci. Remotus. n. fu
it eẽntialiter propter qd̃ pars ab ea sepa
rãda in corpus xp̃i de fomite nihil hũit
sicut nec mater. Nota similiter ex pre
dictis ⁊ ex sequentib⁹ ꝙ beata virgo ex
prima sanctificatiõe excellebat puritate
omnes baptizatos ex sanctificatione. se
cunda excellebat puritatem. ade quam
habuit ante pccm̃ per confirmationem
excellebat angelos. qm̃ nec illi crescere
possunt in premio substãtiali siue essentia
li. sicut nec decrescere. sed beata virgo ꝓ
ficere potuit in merito ⁊ non deficere. pu
ritas matris dei fuit quadruplex in qua
nulla creatura sibi poterit comparari. pri
ma puritas sanctificatõis in vtero. Om
nis enim rationalis creature puritas. vel
est nature. vt angelus. vel est gratie gra
tis date ut fuit innocentia primi status
hominis. vel est gratie gratum facientis
⁊ ista est maior aliis duabus. vnde cum
in illa specie gratie sanctificatio matris
dei fuerit suprema. patet ꝙ uincit purita
tem omnis pure creatura. secunda ẽ pu
ritas innocentie in vita in qua similiter
oẽs excellit. qꝛ btã v̾go vixit sine oi pccõ
⁊ hoc oportuit eẽ maxie grẽ q̃ ñ solũ ipi⁹

naturam perficeret.ſed eã ſupra legem
nature corrupte extolleret.tertia ẽ puri
tas virginee caſtitatis in qua excellit. ⁊
angelos.⁊ hoies.Angelos quidẽ qꝛ ſcõꝫ
Hieronymũ .hec retinuit per virtutem
caſtitatis qd̃ fuit in angelis neceſſitatis
nature.Item excellit homines in hoc.qꝛ
primũ exẽplar fuit huius itegritatis.p̃s
xxxiiii.Adducẽtur regi ꝟgines poſt eã
Preterea oñditur illud alia rõne.qꝛ ſũ-
ma eſt hec puritas.que potius põt ſuum
cõtrarium ſecũ pati q̃ꝫ poſſit violari.⁊ ta
lis fuit virginitas dñe nr̃e.que gaudium
matris hꝫ cũ virginitatis honore.iõ nec
primã ſimilẽ viſa eſt.nec hr̃e ſequenteꝫ
quarta eſt puritas ſãctificationis ex ſup
uẽtione ſpũs ſancti ⁊ preſentie dei i qua
excellit oẽm creaturã.Cũ.n.eſſe matreꝫ
dei ſit dignitas ſuperior que pure crea-
ture cõicari poſſit neceſſe ẽ grãm ad hoc
diſponentẽ eſſe maiorem oĩ gratia pure
creature.Oportet ego p̃uilegium ſancti
ficationis ſue in hac pte oẽm ſanctifica-
tionem excedere aliorum.

De conceptione diuina. Cap. v.

m Ox vt virgo beatiſſima aſſenſũ
angelo prebuit dicens.Lu.i.Fiat
mihi ſecũdum verbũ tuũ.Spiritus ſcũs
ſup eam venit.ac filiũ dei concepit. Hec
autẽ tria ſimul fuerunt tpe non natura.
tunc ĩpleta ſt̃ preambula figurarũ. ⁊ do
cumenta ſcripturaꝝ.⁊ deſideria prophe
tarum pp quod ẽt aduentus xp̃i dr̃ pleni
tudo temporis. Quare ãt chriſtus nec
p̃ꝰ nec poſterius venerit.nõnulle ſt̃ rões
Prima eſt vt ordinẽ vniuerſi deus nõ
turbaret.Singula nãqꝫ ſuis fiunt tẽpori
bus quãto magis in maximo dei ope.ſ.fi
lij incarnatione.ſcd̃a ne fides ⁊ ſpes d̃ ꝓ
miſſa incarnatione.⁊ nimis tardata peri
rent.Si.n.tardaſſet venire quotidie de
creuiſſent hoies in fide ⁊ tepuiſſent. ſed
prius venire non fuit neceſſe.qꝛ nõ pro-
deſt medicina ſpiritualis ſine affectu reci
pientis.tertia. eſt ut ſupreme infirmita
tis culpe imediate ſuccederet melioratõ

ſicut ſummũ dolorẽ acute febris ſanatõ.
Quarta vt hõ lege naturali ⁊ ſcripta ꝯ
uinceretur ſicut ait.Aug.qꝛ ſi ſtatim ve
niſſeꝫ diceret homo.qꝛ per legẽ natura
leꝫ ſaluari poterat.⁊ ſuperfluũ crederet
aduentũ chriſti.Similit̃ dicere poterat
de lege ſcripta.ſed cõperto ꝙ nec ſic nec
ſic ſaluari poterat tunc venit ipſe.qꝛ tũc
erat tẽpus miſerendi.quinta vt ſicut pri
mus hõ conditus fuit.ſexta die ad totiꝰ
mũdi cõplemẽtuꝫ ſic ſcd̃us hõ fieret i ſex
ta etate ad totius creature perfectionẽ
ſexta.n.etas apta eſt ad exercitiũ ſapie.
ad remiſſionem culpe ad meritũ vite et̃
ne.⁊ ad tranſitũ de ſtatu miſerie ad ſtatũ
glorie.⁊ iſta notantur i ſexta etate rõne p
fectionis ſenarij.6.qꝛ chriſtus non debu
it venire in p̃ncipio tp̃is.qꝛ aduentuꝰ eiuſ
nimis fuiſſet feſtinus.nec in fine vltimo.
quia tunc nimis fuiſſꝫ tardus.ſed d̃cebat
ſaluatorem inter tp̃s morbi.⁊ tẽpus iudi
cii itroducere tẽpus remedii ſeptima qꝛ
decebat ducem pfectuꝫ tunc ſe oñdere.
cũ eẽt opportunitas currendi ad brauiuꝫ
hoc eſt in fine tempoꝝ ⁊ tam añ terminũ
vt p timorem iudicij ſtimulati per ſpem
p̃mii attracti.⁊ per exẽpli pfectõem aia
ti ſequi poſſemus efficaciter ducem no-
ſtrum.octaua qꝛ decebat meditorẽ quoſ
dã mẽbrorũ ſuoruꝫ ip̃m precedere quoſ
dã ipſum ſequi.Incarnatõeꝫ chriſti mul
te figur̃ preceſſert̃ ⁊ prophetie de quibꝰ
aliquas aſſignemus.Abrahaꝫ deſcendit
i Egyptũ vt pegrinaret̃ ibi.Lapis preci
ſus eſt de mõte ſine manibus.Fluuius e-
grediebat̃ de loco voluptatis ad irrigan
dum padiſũ.Sapia edificauit ſibi domũ
excidi colũnas ſeptẽ.Thronũ fecit ſibi
Salomõ de ebore grãdẽ.Nouum faciet
dñs ſup t̃ram feia circundabit virũ. Jo
nas i mare proiicit̃.⁊ mare ſedatur.Stil
labunt mõtes dulcedinẽ.Deſcẽdi i ortũ
meum vt viderẽ poma cõualliũ.Vellus
gedeonis rorificat̃.Mãna ſeruat̃ in urna
aurea.Virga Aaron floret.Flos de radi
ce eius aſcendit.Emittitur colũba de ar

cha noe. Mittitur lignū i aquas marath
Paradisus plantat. Moyses ponitur in
pyscellam cypreā. Israel iduit. Joseph.
tunica polimita. In sole posuit taberna/
culum suū. Duo viri ferūt in vite botrꝫ
ð terra ꝓmissionis. Mittit. Joseph in ci
sternam. Urbs fortitudis nostre syon sal
uator ponetur in ea murꝰ. Emitte agnū
dñe. Rorate celi de super. ⁊ nu. plu. iu.
Ascendet dñs super nubē leuē. Miseri
cordia ⁊ viri. ob fi. Gēma carbūculi i or
namento auri. Simul in vnū diues ⁊ pa
uper. Ego primus ⁊ nouissimꝰ. In chari
tate perpetua dilexi te. Mittitur. Dani
el in lacū leonū. Apparet i camino. quar
tus similis filio hois. Umbra descendit i
horologiū. io. gradibus. Ignis apparet i
rubo nō cōburens. Eze. 32. Solem nube
tegam. Quid lucidius sole: ⁊ hic deficiet
psal. i8. A summo celo egressio eius.

De rationibus incarnatiōis. Ca. 6.

P Er verbū igr̄ incarnatum facta ē
humani gn̄is repatio. nō qꝛ aliter
saluari nō poterat. sed qꝛ nullus aliꝰ mo
dus fuit ita cōgruus ipsi repatori ⁊ repa
bili ac reparationi. Congruebat inqꝫ iste
modus repatori quem decebat suā potē
tiam sapiam ⁊ bonitatē ondere. Quid āt
potentius quā cōiungere extrema iūme
distantia. hoc ē creatorē ⁊ creaturā. Ma
gna. n. potentia fuit in cōiunctōe dispari
um elementoꝝ. Maior in cōiunctiōe illo
rum ad spm creatū. Maxia i coniūctiōe
istorū oium ad spm̄ increatū. vbi ⁊ maxi
ma disparitas ē. Quid vero sapientius
quā ꝙ ad perfectionē totius vniuersi fie
ret cōiunctio primi ⁊ vltimi. hoc ē verbi
dei. qð oium principiū ⁊ humane creatu
re que in operibus sex dierū fuit vltima
oium creaturarum. Quid ēt beniuolen
tius quā ꝙ creator rerū cōicare se volu
it rebus creatis. ⁊ hec benignitas magna
fut in cōicatione sui oibus rebus ꝑ pn̄ti
am maior qꝛ cōicauit se bonis per grām
maxima qꝛ cōicauit se hōi per vnionem
⁊ per cōsequens gn̄ibus singulorū i vni
tate persone. Fuit ēt iste modus cōgruē
tissimus ipsi repabili. qꝛ hō per peccatuꝫ
corruit in ifirmitatem ⁊ ignorantiā ⁊ ma
litiam per que ineptus factus est ad vir
tutem diuinā imitandā. ⁊ ad veritatē co
gnoscendam. ⁊ ad bonitateꝫ diligendam
Jō dus factus est hō per qð se reddidit
hōi imitabilem. cognoscibilē. ⁊ amabilē.
Fuit ēt iste modus cōgruentissimus nr̄e
repationi. qꝛ dñs in forma serui procura
uit salutē serui. Sūt ⁊ alia rōnes quare
fuit cōueniens deū incarnari. Prima est
qꝛ preuaricatoꝛ abstulit nobis deū. vnde
cōueniens fuit ut reparatoꝛ reddere no
bis deū. scda qꝛ humilitas decuit deum.
sed non potuit hūiliari vsqꝫ ad penas in
natura diuina. oportuit ergo ꝙ i alia ter
tia vt prophetias ipleret. Isa. 52. Ego q
loquebar ecce adsum. Abbacuch. ii. Ap
parebit in finem ⁊ nō mentiet. si moram
fecerit expecta eū. qꝛ ueniens veniet. vt
s. doceret potius vincere per iustitiā quā
ꝑ potentiā. quarta ꝑꝑ vitandū incōueni
ens qꝛ si deus incarnari non potuit vel
nesciuit. vel noluit videtur in eo eē ipo
tentia uel ignorantia vel inuidia qð ab/
sit. quinta ut tanta esset humilitas in re/
demptore. quāta fuit superbia in preua
ricatore. quia superbia tanta fuit vt ho
mo vellet esse vt deus. vnde humili/
tas tanta debuit eē. ut dꝰs fieret hō. sexta
vt nostrū amorē excitaret. ⁊ nostrā speꝫ
erigeret. septia ut exemplū imitāde vir
tutis nobis daret in forma visibili ⁊ hu
mana. Quamuis opera trinitatis sint in
diuisa ita ꝙ quicquid operatur vna per
sona operetur ⁊ alia tamen solus filiꝰ ac
cepit carnē ⁊ non pr̄ vel spiritus sanctꝰ
Et habemus exemplum in tribus domi
cellis induentibus. tertiam ipsaruꝫ ð qui
bus potest dici quicquid facit vna, facit
alia vna tamen sola induitur. Eodeꝫ mo
do dicendum ꝙ incarnationis opus quā
doqꝫ attribuitur patri. ut ibi. At vbi ve
nit plenitudo tp̄is mi. deus fi. suum quā
doqꝫ attribuitur filio ut ibi. Exibi a pr̄e

meo. ⁊ veni in mūdum. quandoqꝫ spiritui
scō. vt in symbolo. Qui conceptus est de
spū scō. Sed hec iō dñr. qꝛ opus incarna
tion s fuit maxime potētie. sapie. ⁊ boni-
tatis que tribus personis attribuit. Sūt
autem multe rōnes quare filius incarna
tus sit. ⁊ nō pater uel spiritus scūs. Pri
ma ut per eandē sapientiam qua mundū
condiderat fieret reparatio. scd̄a vt q fili
us ē in deitate eēt filius in hūanitate. ter
tia ne idē esset ⁊ pater ⁊ filius si pater de
homine nasceretur. quarta qꝛ congruen
tius mittebatur qui est ab alio q̄ꝫ qui ē a
nullo. quinta pp confirmationem heredi
tatis promisse. ne s. possemus dicere pa-
tri. Domine tu habes filiū cui competit
hereditas quā homini pmisisti. Sexta ut
pr̄is ergo nos ondēretur charitas. Jo. ter
tio. Sic deus dile. m. vt fi. su. vnigenituꝫ
daret. Septima vt ostendatur ꝙ deus
pater nihil. habet quod non sit nobis pa
ratus dare cum filium suum unigenitum
dederit. Octaua ut sicut dei filius factus
est homo. sic homo fieret filius dei. apo
stolus ad gal. ca. 4. Misit deus filium su
um vt adoptionem filiorū reciperemus.
Nona vt eēt occasio salutis qui dr̄ occa
sio ruine. Decima qꝛ imago debuit p ima
ginem reparari. Undecia qꝛ sicut verbū
mentis mediante grossiori natura emitti
tur per vocē. sic verbū eternū per assū-
ptionem nr̄e nature. 12. quia medius inter
psonas debuit esse mediator dei. s. ⁊ ho-
minum. 13. qꝛ sapientia pr̄is repare dbuit
appetitorē sapientie. Gen. 2°. Eritis sicut
dij scientes bonū ⁊ malum. xiiii. qꝛ decen
tissime cōiungitur humilitas ⁊ sapia. pro
uer. xvi. vbi humilitas ibi ⁊ sapia. vn̄ fili
um dei pcipue decuit incarnatio. 15. quia
idee nō sunt nisi sapientia dei que filio ap
propriatur. vn̄ cū singule idee singulorū
sint cause. tūc demum oia perfecta sūt ⁊
cōpleta cū perunionem ad suum pncipiū
rdierit. xvi. quia si pater fuissꝫ incarnat⁹
tunc nulla persona sine pncipio fuissꝫ. 17
qꝛ oportuit incarnatā personā tanqꝫ sacē

dotem supplicare p natura assumpta. sꝫ
magis decuit filium supplicare pr̄i q̄ꝫ e-
cōtra. 18. qꝛ si spiritus scūs fuisset icarna
tus. tūc duo essent filij. 19. qꝛ nullū decet
magis reducere ad diuinā cognitionē q̄ꝫ
verbū quo pater se declarat. qd̄ est vni
bile carni. sicut ⁊ verbū voci. 20. quia nul
lum decet magis reducere hominem ad
filiationem adoptiuaꝫ q̄ꝫ filium naturalē

De modo incarnationis.

Capitulum. vii.

In cōi reparatiōe omniuꝫ decēs
erat vt fieret cōcursus triū d tri
plici hyerarchia. s. diuia āgelica. ⁊ hūana
vnde in ministerio incarnationis fuit con
cursus angeli nunciantis ⁊ virgis concipi
entis. ac verbi dei carnē assumentis. Cū
filius dei mittitur in mundū non fit loci
mutatio sed nature hūane assumptio. qa
ipsius mitti est esse vbi prius fuit. sed alr
ibi esse q̄ꝫ prius fuit. ⁊ hec alteritas non
est ex parte eius qui ē cum sit imutabilis
sed ex parte eius in quo ē qꝛ vnitur nr̄e
carni vt non sit imutatio ex parte sui. sed
ex parte nr̄i. Preterea in mutatione loci
exigitur non esse ubi qs prius erat. sꝫ nec
hoc est in filij missione. qꝛ post incarnatō
nem fuit in pr̄e sicut semper. Christus as
sumpsit naturā nostram qnqꝫ mōis. s. mi-
sericorditer. Ap⁹ ad Titum 3°. Secūdū
suā misericordiā saluos nos fecit. vtiliter
. s. pro salute nostra ps. Operatus est salu
tē in medio terre. Sapient qꝛ assumpsit
bonū nature rprobādo malū culpe. Jsa.
vii. Butirum ⁊ mel co. vt sci. re. ma. ⁊ e.
bonum. Fortiter qꝛ sic suscepit naturam
hūanā ꝙ nunqꝫ dposuit eam. qꝛ post mor
tē vnita fuit diuinitas carni in sepulchro
⁊ aie in inferno. Mirabilit qꝛ cōiuncta st
in carne sūmum ⁊ immum. hoc est deus
⁊ limus. Verbū caro factum ē qnqꝫ mōis
. s. secundū veritatē carnis. Jsa. 53. Vere
lāgores nr̄os ipse tulit. Preter carnē. qa
pret carnis opationē Math. i. Qd in ea
natum ē de spū scō est. Supra carnē. qa
meritis nr̄is non exigentibus. Ap⁹ ad Ti

tū 3°. Nō ex opibus su. que. fetu. pp car nē. q2 ad saluādā carnē. 7 hoc q̄tū ad fidē les efficacit. s3 quātū ad oēs sufficienter Math. i. Vocabis nom. Jesū ipse. n. salu um facit populū suū. Cōtra carnē. q2 ad maiorē dānatione infideliū. Jo. 15°. Si ñ venisse3. 7 locutus eis non fuissē pccm̄ ñ hērent. Opus assūptionis hūane natur nō aiatio s3 incarnatio noiatur. cū tam a digniori re[?] ɔsueuerit noiari. hoc āt ē pp quattuor rōes. s. ut fiat expressior noiatō 7 vt profūdior explicetur dignatio mise/ rētis. 7 q2 nobis magis nota ē ps carnis 7 vt maior hūiliatio exprimat eo q2 ma gis a deo distat caro q̄ aia 7 q2 caro ē a parētibus ꝓpagata anima a deo creata.

De vnione 7 natura assumpta. Cap. viii.

Sicut in diuitate vna ē essentia. 7 tres persōe ita in xpo ē ecōtra vna persona. 7 tres eēntie. s. deitas aia: 7 caro hoc ē eternū nouū 7 āt iquū. q2 ditas ē et na. s3 aia est noua q2 in assūptione carnis creata caro xo antiqua. q2 ab Adā ꝓpa gata. 7 xps scōm naturā deitatis ē genit9 scōm aia3 xo creatus: s3 scō3 carnem na tus potius scūs. Unio fuit triplex i xpo: s. deitatis ad aiam 7 ecōtra. 7 deitatis ad carnē. 7 ecōtra. 7 aie ad carnē 7 econtra. Due prime uniones sēper māserūt. t' tia sepata fuit in morte. Unio ergo deitatis ad hūanā naturā ñ est i vnitate nature. s3 psone nō dico psone' hūane: s3 diuine hoc ē nō assūpte. s3 assumtis. nec persōe cui libet. s3 solius Xbi. qm̄ ipossibile ē q2 natura dina cōcurrat cū alia. sic ps ad ɔ stitutionē tertii. vl' q2 ipsa trāseat i aliam vl' alia i ipsa pp simplicitatē 7 vnitatem ipsius pfectissimā3 ꝑpterea diuinitas 7 humanitas non vniūtur in vnitate natu re, sed persone. Et sic intelligitur illud in simbolo Attanasii. Nam sicut aia ratiōa lis 7 caro vnus est hō ita deus. 7 hō vn9 est christus. Jbi nāq3 ponitur similitudo q̄tū ad vnitatem psone nō nature. q2 ca ro 7 anima dicūtur in hoie q̄tū ad essen tiam 7 constituūt tantū vnā' personā. ea dē inter diuinitatē 7 humanitatem chri sti ē differentia. 7 tñ ē ibi vnitas in psōa Et q2 diuia natura i nullo supposito pōt subsistere preter q̄ in ꝓpria hipostasii. ideo vnio illa nō pōt eē in propria psōa hois sed dei. 7 ꝓpterea ds in vna perso narū suarū fecit se ipsū suppositū hums ne nature. vnde tātū ē ibi vna psonalis. 7 vnitas psonalis. s. ex pte assumētis Ad eē nāq3 psone triplex exigitur distictio s. singularitatis. 7 naturalis icōicabilitas ac excellentia dignitatis pp primū nullū vnibile ē psona propter. scōm aia nō ē p sona. S3 pp tertiū xps secūdū q2 ē hō ñ ē persona. Ex his p3 que sint vera vel falsa iter has quattuor propōnes. prima persona assumpsit psona. secūda natura assūpsit personā. tertia natura assumpsit natura3. quarta psona assūpsit naturam prime due simplr sīt false. tertia' vno mō ē falsa. alio modo ē vera. Si. n. sumatur natura prout est cōis tribus personis sic est falsa. Si uero sumatur natura prout est in persona filii sic est uera. quarta aūt prepositio simpliciter est vera. Ad in telligentiā horum nota q2 tres fuerunt opiniones de incarnatione christi pri/ ma opio dicebat q2 filius deū assumpsit hoiem. Secūda dicebat q2 assumpsit hu manā naturā. Tertia dicebat q2 assūpsit hoiem vt vestem. prima opinio non te netur: q2 ponit q2 in christo sunt due per sone quod est falsum. Scda cōis est 7 ve ra. q2 ponit q2 christus est vnū solū. lic3 sit aliquid scōm q2 hō. Jtē ponit q2 assu mens nō ē assūptū. Jtē q2 ille homo diui na ē eēntia. 7 econtra. Jtē q2 ois proprie tas filii dei inest ei 7 ecōtra. Tertia opio tāq3 heretica reprobatur q2 ponit ñ eē i vna psona xpi duas naturas 7 q2 due sb stātie hūane nature. s. 7 diuie ñ ptinēt ad pluralitatē filii dei. Dicimus ergo q2 tā ta ē ibi vnio. ut quicquid dicitur de filio dei dicatur de filio homis 7 ecōtra. His tam̄ exceptis in qbus exprimit vnio ve

clauditur negatio. s. vt fiat uocabulum in quo aliqua repugnantia includitur. sicut est vniri. incarnari. assumi. assumere in q bus includitur respectus vnionis vnius nature ad alterā. ꝛ tunc non tenetur predicta regula. Similiter nō tenet si in vocabulo includitur negatio alicuius cuius oppositum alteri nō competit. sicut icipere esse creari ꝛc̄. Nota ꝙ proprie loquendo cōpositio est corporū coniunctio ē corporis ꝛ aīe. vnio est diuine nature ad humanam. tñ̄. ponitur vnum qn̄qꝫ pro reliquo. Quinqꝫ fuerūt status p̄mi hominis ꝛ de quolibet statu recepit xp̄s aliqd. primus innocētie de quo xp̄s accepit pcc̄i imunitatem. secūdus gr̄e de quo accepit plenitudinem gratie: tertius culpe ð quo accepit recompensationem pene. quart⁹ penitentie de quo accepit passionē doloris ꝛ tristitie. qntus glorie de quo accepit plenam fruitionē. Corpus christi secūdū Damasce. formatum fuit ex sanguine beate virginis. non ex carne. Nā vere matris est scd̄m phos mater, am tantummō ministrare. sꝫ dare virtutē formatiuam que actiue naturam seu materiā format est patris ꝛ non matris. Cum igr̄ beata virgo proprietatē vere matris habeat oportet ꝙ materiā contulerit que secundū naturam sit materia conueniēs humano cōpori. ꝛ tamen integritatem virginale nō polluat. Talis āt materia non est caro. qꝛ dicit philosophus p̄mo de ge. ꝛ cor. ꝙ id qð est pars actu non est materia generationis cū non sit in potentia totum. Caro autem est pars actu. vnde nō est materia generationis. Talis quoqꝫ materia nō fuit semen femineum. quia hoc puritati virginis non conueniebat. nec etiam secūdū philosophū est necessariū ad generationem quia alique mulieres cōcipiunt sine seminationē. Talis ergo materia fuit sanguis. quia ipse secundū philosophum est in nobis materia generatiōis. Quod aūt dicit Ap⁹ ad ro. p̄mo. Qui factus ē ei ex semine Dauid intelligendum est originaliter non materialiter. Virtus aūt formatiua in beata virgine nō fuit ex p̄re carnali. sed ex virtute altissimi.

De utilitate incarnationis. Capitulum. 9.

a Misimus per peccatum propriam excellentiam. mentis innocentiam. ac dei amicitiaꝫ. Hec autem recuperare oportuit per beneficiū saluatoris. Excellentiā. n. recuperare non potuimus nisi per excellentissimū recuperatorem. quia si per aliquam merā creaturam r̄parati essemus. tūc oporteret nos esse subiectos illi creature. Innocētia enim reparari non poterat. nisi per satisfactorem sufficientissimum q esset deus ꝛ homo. de⁹ quidem qui ꝓ hoīe satisfacere posset. hō vero de genere ade qui peccauerat. Ille namqꝫ congrue satisfacit qui p̄t ꝛ dꝫ. sed non pōt nisi deus. nec dꝫ nisi homo. aicitia fili'r non poterat reformari nisi per mediatorem conuenientissimum. q. s. vtriqꝫ parti cōformis esset. ꝛ vtriqꝫ parti aicus hoc vero xp̄o conuenit q est deo p̄ri filiis per diuinitatē. ꝛ hōi lapso per humanitatē. Venit ergo deus in icarnatione tanq̄ꝫ dn̄s ad seruos vt eos corrigeret. tāq̄ꝫ magister ad discipulos. vt eos istrueret tanq̄ꝫ medicus ad egrotos vt eos sanaret. ꝑ primū ōndit deus potētiā. ꝑ scd̄m sapientiā ꝑ tertiū bonitatē. Quattuor fruct⁹ incarnatiōis pōit Ber. dicēs. Māna ð celo descendit vt gaudeāt esurientes. Vinea celi botrus erūpit ut gaudeāt sitiētes. Oleum effusū ē vt gaudeant egrotātes. lapis sine mājbus de monte p̄ciosus ē vt timeāt negligentes. xp̄o homini p'es act⁹ conueniūt nobis multū salutiferi pp qð diuersis r̄bus naturalibus ꝛ artificialib⁹ cōparat̄. Ipse namqꝫ xp̄s dr̄ caput nr̄um pp sensū ꝛ motū sp̄ūalē quē suis mēbris influit. Mediator qꝛ ꝑticipat ꝓp̄etates diue ꝛ hūane nature. ꝛ iō int̄ deū ꝛ nos efficaciter pōt mediare. Fūdamentuꝫ pp fidē qua in nobis illumiāt itellectū. Hostiū pp charitatē. qꝛ ꝑficit affectum. Pastor inq̄ꝫtū incorporat nos eccl'ie ꝑ sacramētoꝝ ꝑticipationē. Hostia qꝛ soluit obli

gationem contractam per peccatū originale ꝛ actuale. Sacerdos. qꝛ ipse se rogat ipse se exaudit. ipse seruus se rogat dñs ꝛ ipse deus exaudit se hoiem. via exemplo vita in premio. Itē Ber. enumerat quattuoꝛ vtilitates ad ventus dñi dicēs. Venit medicus egrotos. Redēptoꝛ ad venditos via ad errantes. vita ad mortuos. Ostendūtur adhuc multe vtilitates incarnationis christi. qꝛ deus factus est hō vt fieret hō deus dñs factus ē seruus vt fieret seruus dñs. ds d celo ad terras descendit vt hō de terris ad celos ascenderet ds fcūs ē filius hois. vt hō fieret filius dei. Immortalis factus est mortal' vt mortales fierent imortales. diues innocens factus ē pauper. vt pauperes fierent diuites Obscurata est lux. vt nos illuminaret. Esuriuit panis. vt nos reficeret. Sitiuit fons. vt nos inebriaret. Tristata ē leticia. vt nos letificaret pauebat fiducia. ut nos confortaret. Laxata ē via ut iter nostrum ad celestia dirigeret.

De mirabilibus circa incarnationē dñi. Capitulum. io.

excellebat incarnatio christi nostrā cōceptionez in pluribus p que apparet ꝙ ibi natura sua perdidit iura. Inueniūtur. n. multa tam ex parte mrīs ꝙꝫ ex parte prolis. ꝛ quā ex parte modi. que nō sunt scdm viā nature. sed scdm potētiam virtutis infinite que solius dei est. Mira igiī fuerunt in matre que secūdū Ber. sine pudore fecūda. sine grauamie grauida. sine dolore puerpera. Ibi portauit stella solē. palmes vite. riuus fontem filia prēm creatura creatorē fuit inquā mater patris. ac filia nati. fuit quoqꝫ ple posterioꝛ cōtēto minoꝛ mr̄ ꝛ virgo fuit ꝛ cū deo filium cōem hūit maledictionem legis euasit ubi maledicte fuerunt virgines ꝛ coniugate. Virgines quidē qꝛ non genuerūt cōiugate vero qꝛ i dolore peperūt. sed vtrūqꝫ beata virgo euasit qꝛ ꝟgo genuit. ꝛ dolorē nō sensit Aug. speculū nō rūpit radius solis. ꝛ ita integritatē virginis ingressus. aut egressus dei viciare nō potuit. Mirabilia quoqꝫ fuerunt i prole. qꝛ in instāti fuit ibi sāguinis separatio cōsolidatio. figuratio. aiatio deificatio. ꝛ ꝙ ista nō fuerunt successiua pꝫ ex scriptura. Jere. 31. Femina circūdabit uirū. pꝫ ēt ex virtute agēte spūs sancti cuius est subito opari quāuis āt mēbra corporis christi fuerunt incōceptione cōpleta atqꝫ pfecta vsqꝫ ad aie susceptionē ipsorū tamē membrorū distinctio secūdū Aug. tā parua ꝛ tenuis fuit ꝙ humano visui vix posset subiici. qꝛ in tanto fuit minus corpus illō quā alius cōceptus cū formatur quātum augeri posset in utero īfra. 46. dies Unde miraculosū fuit ꝙ in tam puo corpore recepta fuit aia. sed hoc ideo factū fuit in conceptio christi ꝙꝫtum ad temp⁹ manendi in vtero nō esset nostre conceptioni dissimilis. preterea ab instāti cōceptionis sciuit oia ēt scdm ꝙ hō. Itē i fruitione fuit perfecta aia eius. vnde ꝙꝫtum ad hoc non solū fuit viatoꝛ. sed ēt cōprehensoꝛ item mundus fuit ab omni peccato ꝛ plenus oi gratia ꝛ virtute. Hūit quoqꝫ patrē in celis. ꝛ matrem in terris. sed patrē sine matre. ꝛ matrem sine pr̄e. Itē p incarnationē ipse dñs fcūs est seruus. Eternus fcus est tpalis imensus fcūs est puulus fit summus imus incōprehēsibil' fit localis simplex fuit cōpositus. Dicit Aug. Videtur inuisibilis palpatur impalpabilis immortalis occiditur item Aug. Quis vnquam extimare posset vt portaretur manibus femineis portaboꝛ orbꝭ panis angelorū mādūcaretur seu alaret virtus celorum infirmaretur. vita oium moreretur. Hic quoqꝫ notandum est ꝙ sicut in diuinis est trinitas personarum in vnitate essentie ita in christo est trinitas essentiarum seu naturarum in vnitate persone quia sicut in diuinis per diuersas personas non distinguitur esse sic in christo per diuersas naturas nō distiguitur persoa Deniqꝫ christi incarnatio fuit mirabilis ex modo. quia eum tres me

di producēdi hominē. Primus vz nec d viro. nec de muliere. sicut. Adā scōs d ui ro sine muliere. sicut in Euan. tertius de viro ⁊ muliere: sicut in oībus cōcupiscibi liter natis. Ad cōplemētū decuit vniuer si quartū modū introduci. vt. s. hō de mu liere fieret sine viro p virtutez opatoris In cōceptione ergo filij dei simul cōcur runt virtus innata. ifusa. ⁊ increata. Vir tus inata misericordiā ministrauit. Vir tus infusa purificādo ad vnionem verbi adaptauit adoptione dico cōgrue nature Virtus increata subito perfecit qd natu ra non potuit nisi successiue.

De natiuitate domini. Capitulum. .ii.

N Atiuitas xpi duplex est. s. diuina. hūana. ⁊ gratuita. Prima ē ex pa tre. scda ex matre. tertia fuit in mēte. De patre nascitur eternaliter. de matre tēpora liter. In mēte spūaliter. Et iste tres nati uitates sumunt secundū tres substantias que sunt in xpo. s. ipsius diuinitas. caro ⁊ spūs. Nā ex patre nascitur deus. ex ma tre caro. ex mēte nascitur spūs. s. p grām Ex patre nascit semper ex matre nascit semel. In mente nascitur sepe. Scdz na tiuitatem diuinā xps habet prēz sine ma tre. scdm humanā hēt matrem sine prē scdm gratuitā habet patrē ⁊ matrē. scdz illud. Qui fecerit voluntatē patris mei. ipse. p. m. ⁊ mr mea est ⁊c. Math. 12. Has tres natiuitates repsentat ecclesia i die natiuitatis ei⁹. primā. s. diuinam in missa que cantatur i nocte. Est. n. nobis hec na tiuitas occulta. s3. Generationē eius qs enarrabit? Secūdam in missa que canta tur in aurora. quia natiuitas humana per tim fuit occulta. parti manifesta. Occul ta qdem quantū ad modū. q2 natus ē de virgine. s3 manifesta quantū ad fcm. ter tiam. s. gratuitā in missa que cantat in die q2 natiuitas gratuita est manifesta in qua xps per affectū cōcipit. per effectū, nasci tur. per pfectū nutritur. Isa. 26. A timo re tuo cōcepimus. ⁊ peperimus, spūz sa lutis. De diuina itaqz generatione habe tur primo li⁹. sed nūc de hūana prosequē dum ē. Nota itaqz q scdz verba apli ubi ait. ad titu3. 3. Apparuit gratia d. sal. n. d. ho. eru. nos ⁊c. Natiuitas xpi fuit gratio sa. gloriosa. copiosa fructuosa. Gratiosa q2 apparuit gratia. Gloriosa q2 saluatoris nostri dei. Copiosa q2 oibus hoibus. fru ctuosa q2 erudiens nos. Iste fructus nati uitatis xpi duplex est. s. respectu tpis pñ tis ⁊ futuri. Itē respcū tpis pñtis duplex est fructus. Primus ē declinatō mali. ibi vt abnegantes ipietatē quo ad malū qd est cōtra fidē ⁊ secularia dsideria quo ad malū qd est contra bonos mores. 2⁹ fruc tus ē operatio boni ibi. sobrie quo ad nos iuste quo ad proximū. ⁊ pie quo ad deum Itē respectu futuri tēporis duplex ē fru ctus. primus ē spei i resurrectione ibi. ex pectantes btām spem. 2⁹ gaudij i glorifi catione ibi. ⁊ aduētum magni dei. appuit n. in natiuitate xpi benignitas ⁊ hūanitas de triplici latibulo. s. de sinu patris in quo celabatur d vmbra legis i quo figuraba tur. d vētre matris i quo formabat. Iste nāqz agnus soluit signacula libri signati. Natiuitas xpi fuit honesta. vtilis ⁊ iocū da. Quid āt utilius salute hois? Vocabis ingt Luc. 2. nomē ei⁹ Iesū q. saluū faciet ppl3 suū. certe a formidie tiorū. s. ab imani tate lāgoris. a detētione carceris. a subiu gatōe hostis. Quid hōesti⁹ ptu v̄gis? ubi v̄go ē que gñat. ds ē q gñatur. spūs scūs q operat i generatōe qd iocūdi⁹ ortu dei ⁊ hois. Gauisi qdē qui pcesserūt. ut abra hā q exultauit ut videre diē dñi. Ioā. 8⁹ Itē q sequūt. ga. i d. sēp. ad phili. 8. itē q pñtes erāt vt āgeli dcātantes. ⁊ pastores vidētes. Ioā. i vīo sētiēs. ⁊ Symō āple xās. s3 marie v̄go ipsū gñans luce. s. Et exultauit spi. m. i. d. sa. m. ptulit in natita te nobis btā v̄go fructū q fuit seiatus in cōceptiōe germiauit i natitate. collect⁹ in pānoz iuolutiōe. ad domū illat⁹ i purifi catione. flagellat⁹ i stipite. vētilatus i fal soz testiū accusatōe. imolatus i passione. purgatus i resurrectōe. comedet i quoti diana eucharistie susceptōe ⁊ i celesti fru itione. vtā itaqz virgo ē celū que xpm ro

rauit. Ipsa nubes que xpm pluit. Ipsa terra que xpz germinauit. In natiuitate dñi fuit beata virgo terra de c⁹ limo formatus ē uetus adā terra de qua orta ē veritas terra de qua ortus ē fructus tre sublimis. terra bona ī qua sēmen cecidit. terra fluēs lacte ⁊ melle tra germinans herbā uirentē terra de qua oriebatur fons irrigans uniuersam superficiem terre.

De circuncisione domini. Cap. ix.

Circūcisionē accepit christus multiplici rōe. primo ut legē quā dedit aliis ⁊ ipse cōpleret. Secūdo vt humilitatē onderet. qꝛ enim cerimonialibus ad que nō tenebatur se subiecit ipse namq3 dñs legis fuit. tertio ut sanguinē suū pro nobis nō solū i etate virili. sed ēt i īfātia fūderet. quarto vt nos circūcidendos fore spūaliter onderet. quito vt hereticos cōfūderet q dixerunt eū nō verꝫ corpus sed fantasticū hūisse. sexto ut iudeis satisfaceret qui scādalizati fuisset si circuncisiōem nō accepisset. septimo legē veterem approbaret que vsq3 ad ipsū obseruanda fuit. Legalia. n. scđm Aug. fuerūt aū passionē viua. ⁊ post passionem domini mortua. sed postquā per mūdū claruit euāgeliū sepulta. Circūciditur iesus ñ solū circūcisione legali. sed ēt circūcisiōe spūali. Unde possum⁹ circūcisionē quadruplicē assignare. prio circūcidit eū pr̄ cultello paupertatꝭ i natiuitate. secūdo circūciderūt eū parētes eius octauo die cultello penalitatis. tertio circūcidit i oī vita sua cultello hūilitatis. quarto circūciderūt eū iudei in passiōe cultello crucis ⁊ hoc per milites pilati circūcidit ēt. Jesus in suis quadruplr. prio p detractores q auferūt āicos ⁊ famā. 2°. p raptores q auferūt bona tp̄alia. tertio p hereticos q auferūt aiaz. qnarto p tyrānos q auferūt corpus circuncisio nostra spūalis duplex ē. pria mētis i p̄nti a culpa. secūda corporis in futuro a pena. prima significata ē per circūcisionē solēnē que facta ē in Egypto ⁊ hec triplex. s. ē icipientiū a vitiis cultello iustitie. Itē ꝓficiētiū a supfluis cultello misericordie. Itē pfectoꝝ a mūdialib⁹ crucis cultello charitatꝭ perfecte scđa significata ē per circūcisionē factā i galgalis i terra ꝓmissionis. qꝛ in octaua resurrectōis per petrā xpm circūcidimur ab oibus miseriis. Ex quo pꝫ ꝙ efficatior ē nostra cirūcisio spūalis q3 iudeoꝝ carnalis. qꝛ illoꝝ circūcisio licet pccm̄ originale tulerit tñ ianuā padisi ñ apuit. s3 nostra vtrumq3 facit. In hac materia duo tāgunt. primū ē xpi humilitas i circūcisione. scđm eius sublimitas i nois ipositōe. Uocatū ē iquit nomē eius iesus. Dignitas aūt huius nois multiplex ē. Est. n. ab eterno cōsecratū. vt dicit Ber. Ab antiquis prefiguratū. s. in Josue. a ꝓphetis desideratū. Isa. Nom̄ tuum in desiderio aie. a scis patribus ꝓphetatum. Salomonis oraculo. a deo nominatū. Ap⁹ ad philip. tertio. Dedit illi nom̄ ⁊ cetera ab āgelo prenunciatū. Luce primo. Sanctuꝫ nomen eius. ab Apostolis magnificatū Actuuꝫ quinto. Ibāt apostoli gaudentes ⁊ cetera. a martyribus testificatum qꝛ pro nomie passi sunt a confessoribus collaudatū. ps. iiS. Laudate pueri dñm ⁊ cetera. a sanctis virginibus pregustatū. Cañt. i. Oleū effusū nomē tuū Jesus ē mel in ore melos in aure iubilus in corde ab oibus scis exaltatū. psal. 33. Magnificate dñm mecū. et ex. n e. in id ipm. Petrus actuū quarto. Non ē aliđ nom̄ sub celo in quo oporteat nos saluos fieri in hoc noie iesus sunt quinq3 littere que possūt eē initia istaꝝ dictōuꝫ iocūditas merētiū. Eternitas viuētiū. sanitas lāguētiū. Ubertas egentiū satietas esurietiū. Et hoc nom̄ Jes⁹ xpo ꝯuenit triplicit. prio rōne nature ut q ex diuina nata erat saluator auctoritate ex hūana natura fieret saluator misterio ut vendicaret sibi nomē saluatoris. scđo rōne decentie. qꝛ decuit ut ex re nom̄ hēret. vñ quia saluat a pccō a diabolo ⁊ ab inferno merito nomē habet illi bñficio ꝯgruens. tertio rōne efficacie qꝛ xps nos sua

passione saluauit.

De baptismo domini.

Capitulum. xiii.

A baptismo dñi notatur ipsius hūi
litas.⁊ nostra vtilitas. Ipsius hūi/
litas notat̃ i quatttuor. Prio q̄r uēit Je
sus.s.dator salutis.⁊ nō idigēs salute.2°.
q̄r ad iordanem vbi creator elementorū
subiecit se hūili elemento aque. 3°. q̄r ad
hominē.i. Joānem.s.dñs ad seruum. rex
ad scutiferum.sol ad luciferū.4°.vt bap
tizaretur ab eo.s.fons a riuo.plenitudo a
stila.auctor baptismi a baptismi ministro
Utilitas nostra notat̃ i quattuor que cir
ca christum baptizatū euenerūt. Primo
q̄r cū christus baptizatus fuit confestim
ascendit de aqua per q̄d notatur in nobis
gratie infusio.hō enim per batismū libe/
ratus a culpa ad virtutē statim ascendit.
2°.apertum est celū per quod notat̃ per
baptismū ascendentis euolatio.3°. descē
dit spiritus sanctus corporali specie sicut
columba in ipsū.per quod notat̃ q̄ baptis
mus facit hominem templū spūs sancti
4°. vox patris facta ē.Hic est filius me⁹
dilectus in quo notatur q̄ per baptismū
de filio ire fit filius gratie. In baptismo
xp̄i notātur substātialia baptismi nostri.s
baptizans ⁊ baptizādus.materia.forma.
⁊ intentio.Baptizans fuit Joānes i quo
ministri sanctitas designatur. Baptizā
d⁹ fuit christus.nostrū baptismuz conse
crans.quia tactu sue mundissime carnis
vim regeneratiuam cōtulit aquis.Mate
ria fuit aqua magis ꝯueniens ⁊ cōmunis
ceteris liquoribus ad baptismū exñs.for
ma vero notatur p̱ testimonium trinita/
tis.Fuit eni ibi pater in voce.filius in car
ne.spūs sanctus in colūbe specie. Inten/
tio consequit̃ formam. Uoces eniz vt ait
phūs.primo p̱iermineas signa sunt earū
que sunt in aīa passionum. Per uocē pa
tris q̄ audita ē in baptismo xp̄i notantur
q̄nq̄ȝ dignitates et excellētie xp̄i. Cuȝ.n.
dr̃ hic est cōmendatur xp̄s a vera eēntia
q̄r solus deus hēt verū esse.Oē enim eē
a forma est.deus āt forma est sine matēia
vt dicit Boecius.Cū dr̃ filius cōmenda
tur xp̄s a similitudinis paterne cōuenien
tia.ex eo namq̄ȝ dr̃ filius.quia fit vt ille.p
pter quod filius dr̃ imago pr̄is potius ēt
q̄ȝ spiritus scūs p̱p̱ rōnem quā habes li°
primo.Cum dr̃ meus cōmendatur a sub/
stantie indifferentia.dr̃ enim meus.i. mi/
hi subālis.Cum dicit̃ dilectus cōmendat̃
ab amoris beniuolentia. Ideo pater dili
git filiū.⁊ oīa que hēt dedit in manu eius
Cum dr̃ in quo mihi cōplacui cōmendat̃
a spāli complacentia.Sȝ nota q̄ placituȝ
est quieta uoluntas.vñ complacui.i. cum
spū sancto in filio secundū naturam assū
ptam quieui

De plenitudine gratie xp̄i.

Capituluȝ. xiiii.

p Ost hoc cōsiderandum ē verbuȝ
incarnatum q̄ȝtum ad plenitudinē
charismatū spūalium que sūt plenitudo
gr̃e in effectuȝ.plenitudo sapie in intelle
ctu.ac plenitudo meriti in ope ⁊ effectu.
Circa primū notandum ē q̄ in xp̄o a sui
conceptione fluit plenitudo gratie q̄ȝtuȝ
ad gr̃am persone singularis.⁊ quantū ad
gr̃am capitis.⁊ quantū ad gratiam vnio
nis.⁊ hec triplex gr̃a.est eadē in essentia
sed.differunt in effectu. Gr̃a.n. persone
singularis ē gratia hitualis quā habuit ꝯ
pletissime ⁊ plenissime xp̄s. excepta fide
⁊ spe quas virtutes nō hūit.sed id q̄d eis
succedit i patria.q̄r fidei succedit cognitō
spei. vero succedit comprehensio rei. sci
endum āt q̄ predicta gr̃a persone singu/
laris exuberat in xp̄o ita q̄ influit in mē/
bra corporis sui mistici sensum ⁊ motum
spūalem scd̄m fontalem plenitudinē oīs
gratie in ipo habitātis dicit̃ gr̃a capitis.
vñ nota q̄ xp̄s scd̄m vtrāq̄ȝ naturā dr̃ ca
put eccl'ie.q̄r nō solū inq̄ȝtū deus.sȝ ēt in
quātū hō influit sensū ⁊ motū spūs ⁊ gra
tie in oēs q adherent ei.vel p̱ fidem rec/
tā.vel per fidei sacramētum. Sed inquā
tum hō influit eā per motū meriti.⁊ illud
meritū q̄d non solū ex cōgruo.sed ēt con

digno meriti influit mēbris grām. ꝛ hoc
hūit ex vnione ad verbuꝫ. Ex predictis
collige ꝙ xps inquātum hō dr̄ caput ec-
clesie triplici rōne. Primo ꝑꝑ influentiā
gratie sicut dictū est. 2°. ꝑꝑ conformitatē
nature quā hꝫ caput ad membra qꝛ licet
xp̄s excellet mēbra sua quātum ad natu
ram diuinitatis. tñ conformis est illis i na
tura humanitatis. 3° dicitur caput meta
phorice. qꝛ sicut corpus xp̄i uerū constat
ex purissimis mēbris. ita corpus eius mi
sticum ex puris fidelibus. Nā de plenitu
dine eius oēs accipiūt beneficiū gratie ꝛ
spiritus q ad eum accedūt. uel ꝑ fidem re
ctā. vel per fidei sacrm̄. Alia rōe secūdū
ꝙ hō dr̄ caput. s. ꝑꝑ nature cōfirmitateꝫ
quam caput hēt ad totū corpus vt supra
dictum ē. preterea secundū ꝙ eadem grā
singularis ꝑsōe habilitauit humanā natu
ram xp̄i ad vnionem Ꝟbi. vt vꝫ digna es
set vniri tante celsitudini. vocatur gratia
vnionis per quā xp̄s non tantū felicitate
glorie. verum ēt adoratiōe latrie dignus
fuit. Attamen inquātū est cōstructio trā
sitiua. cū dicitur grā vnionis est unio hūa
ne nature ad diuinā naturā que gratis ꝛ
sine meritis data ē humanitati xp̄i. Sic
enim differt grā hitualis a grā personali
ꝛ a grā capitis sic unio differt a grā hitua
li. ꝑꝑ quod dicitur in Joāne. 20. ꝙ spūs sā
ctus datus ē ei non ad mēsurā qđ dupli
citer exponitur. primo sic nō ad mensurā
i. totaliter ꝛ non ꝑticulariter. vt qcqd po
tuit ds ei de spiritu scō dare dedit ei. Se
cūdo sic non ad mensurā. idest super oēꝫ
portionem respectu aliorūꝫ hoium. De
hoc qđ dicit Joānes. i. plenū gratie ꝛ ve
ritatis. nota ꝙ multiplr̄ distinguitur ple
nitudo. prima ē sufficiētie que i quolibet
iusto reperitur. scđa est copie que fuit in
aplis ꝛ i Stephāo. Actuū. 7°. Stepha
nus āt ple. grā ꝛ for. tertia ē vniuersitatꝭ
que ē in eccl'ia cui nulluꝫ donū deest. quā
ta est excellentia que fuit in btā virgine
q̄ oēs scōs excedbat i grā. Eccl. 24°. Jn
me ois grā. Luce. j. Aue grā ple. gnta su
perfluentie que fuit in xp̄o. Joan. p̄°. ple
nū gratie ꝛ veri. circa inocentiā xp̄i hoc
sciēdum ē ꝙ habuit imunitatē ois culpe.
ꝛ quantū ad actū. ꝛ quantū ad posse. qa
nō peccauit nec peccare potuit. nec pccm̄
originale a patre traxit. qꝛ patrem nō ha
buit carnalē. nec a matre hūit pccm̄ quā
spūs sanctus totaliter a fomite libauit.

De plenitudine sapientie christi.

Capitulum. ix.

Sicut in xp̄o fuit ois plenitudo grē
ita ꝛ ois plenitudo sapie. non soluꝫ
quantū ad cognitionē. verū etiam quan
tū ad modos ꝛ differentias cognoscēdi q
sūt quinqꝫ. primus ē cognitio sempiternalis
ex parte diuinitatꝭ. ꝛ hoc mō cognoscit oia
filius. s. finita ꝛ ifinita. qꝛ apđ deū ois ifini
tas ē finita. Deus. n. videt mlta i vno. i. i se
ipso. vñ non differt qđ videt. ꝛ per qđ ui
det. qꝛ uidet se ꝑ se. ꝛ in se videt oia. non
solū que fecit. sꝫ que facere pōt que sunt
infinita. scđs modus est cognitio sensuali
tatis ex ꝑte carnis. iste modus ē cognitō
ꝑ experiētia qua xp̄s non sensit oia simul
qꝛ sensus non ē ꝑticeps rerū nisi ad ꝑñtiā
obiecti. 3us modus est spūalis ex ꝑte men
tis. ꝛ iste triplex fuit. s. per naturam. per
grām: ꝛ per gloriā. ꝑ naturā est igr̄ tertius
modus cognoscēdi quo xp̄s cognouit oia
que spectāt ad vniuersi cōstitutōe. sꝫ lon
ge excellētius quā adā ēt existēs in natu
ra istituta. quartus modus ē ꝑ grām hoc
mō xp̄s cognouit oia que spectāt ad hūa
ni generis redēptionē. longe tñ excellen
tius q̄ʒ aliqs ꝓphāꝝ. uel ēt angeloꝝ. Nō
solū enim hūit xp̄s sciam ꝑ hituꝫ. vt adā
ꝛ angeli. sed ēt ꝑ hitum infusū velut sci
ꝑ grāꝫ illūinati. cognitiōeꝫ nō hūit ꝑ ha
bitū aqsitū q ꝓpter ipfectionē in xp̄o nō
fuit. 5us mōus ē per gloriaꝫ hoc mō cogno
uit oia xp̄s finita qdem cognitione actua
li infinita non nisi cognitione hituali vel
excessiua. anima enim christi per gloriaꝫ
cōprehensionis capiebat quecunqꝫ cape
re potest natura finita vnita infinito. sci
endum ergo ꝙ res dupliciter hēt cogno

fici in arte.s.l' ab ipso artifice vel ab alio
artē cōtēplante.vtroqꝫ mō cognouit xp̄s
res. Primo modo ꝑ naturā diuinitatis.
scđo modo ꝑ naturā cōprehēsionis. Pra
tēt igitur ex premissis quinqꝫ dr̄ie cogni
tionis que erant i christo. Per primū.n.
modū hūit cognitionē.vt deus.ꝑ scđm
vt hō per terciū vt viator.ꝑ quartū ut il
luminator per quintū ut cōprehēsor.xp̄s
scđm vtrāqꝫ naturā dr̄ lux.qꝛ scđm diui
nitatē illuminat intus aiam ⁊ scđm hūa/
nitatē iformat exteri⁹ vitā.⁊ hoc tripl'r
s.miraculis predicationibus. ⁊ exemplis
Primū est potētie.scđm sapientie.terti
um bonitatis. Nota preterea ꝙ scientia
christi hōis lipidissima ē inter scias crea
tas.qꝛ nihil hēt āmixtum de suo contra
rio vel actu.vel potentia ꝑsertim cū non
possit aliqd ignorare ꝑꝑ sui vnionē ad v̄
bum.tn̄ qꝛ aia christi creatura est nō est
scia eius ita lipida sicut dei qꝫuis scit oia
sicut deus. Quod dr̄ Jesus ꝓficiebat sa
pia ⁊ etate corā deo ⁊ hōibus.nō ē intel
ligenduꝫ ꝙ in se profecerit.qꝛ ab instan
ti cōceptionis sapia plenus fuit. Sed po
tius in aliis ꝗ doctrina sua ⁊ exēplo pro/
fecerūt ⁊ hoc corā deo.i ad gloriā dei ⁊
hōibus.i.ad vtilitatem hominū.proficie
bat tn̄ Jesus et in se cognitione experi
mentali ⁊ sensuali qꝛ scđꝫ Apostolū ad
hebreos. Didicit ex his que passus est
obedientiam.

De merito christi. Cap. 16.

s Imul fuit xp̄s viator ⁊ cōprehen
sor ab instāti cōceptionis sine. Ex
tunc.n. cepit mereri ⁊ frui. Meruit autē
inquātū viator nō inquantum cōprehen
sor.perfectio ⁊ plenitudo meriti christi
notaṫ in istis.primo quātum ad eū ꝗ me
rebatur.qꝛ n̄ tm̄ hō.sed ēt deus.scđo quā
tū ad tēpus quo merebaṫ.qꝛ ab instanti
cōceptionis sue vsqꝫ ad horā mortis.ter
tio quātū ad id ꝑ quod merebaṫ.qꝛ ꝑ hi
tum perfectissime charitatis.⁊ per exer
citiuꝫ perfectissime virtutis.quarto quā
tū ad eū cui merebaṫ qꝛ nō tm̄ sibi.sed ēt
nobis. Oibus.n.operibus que procede/
bāt ex libero arbitrio meruit sibi vitam
eternā iā habitā ⁊ nobis hn̄dā. qnto quā
tū ad id qđ merebaṫ nobis.qꝛ veniā gra
tiā ⁊ gloriam stolā quoqꝫ carnis ⁊ aper
tionē ianue celestis. Ante incarnationeꝫ
enim xp̄i diabolus hūit manū attrahētē
⁊ manū impellētē.attrahentē dico potē
ter in culpā. Jmpellētē aūt sine obstacu
lo ad limbū i penā. Sꝫ xp̄s primā manū
suo merito debilitauit.scđam vero peni
tus āputauit. Jgiṫ i merito christi radica
ta sūt merita nostra siue satisfactoria pe
ne siue meritoria vite eterne.qꝛ nec ob
offensa creatoris digni sumus absolui.
nec imēsitatē premii que de⁹ ē digni su
mus assequi nisi ꝑ meritū homis dei. 6⁹
quātum ad id qđ merebatur sibi.qꝛ lꝫ n̄
mereret glorificationē mētis quā iam hē
bat meruit tn̄ sibi per humilitatē passio
nis accelerationē resurrectionis glorifi
cationē sui nois ⁊ dignitatē iudiciarie po
testatꝭ sicut ait Ap⁹ ad philip.scđo. Chri
stus fcūs est pro nobis obe.u.ad mor.⁊ se
quitur propter quod et deus exal.il.quo
ad primū ⁊ dedit illi nom̄ ⁊c̄.quo ad secū
dū ut in noie. Jesu oē.g.f.⁊c̄.quo ad ter
tiū.7⁹ quantū ad modū quo merabaṫ.
Dicitur.n. mereri qs tripl'r.s.de indebi
to faciendo debitū vl de debito magis d̄
bitū vel de debito vno mō faciēdo debi
tu alio mō premissis duobus modis me
ruit nobis ⁊ nō sibi.qꝛ nō poterat facere
sibi de indebito debitū vel de debito ma
gis debitū cū a principio fuerit sanctis
simus.nec in scitate potuerit perficere.
tertio vero mō meruit sibi.qꝛ bonū gl'ie
quod sibi fuit debitū per gratiā vnionis
fecit sibi debitū alio mō.s.per virtutē bo
ne operationis meruit.n.sibi vitaꝫ eter
nā iam habitam sicut nobis habendam.

De voluntate christi.
Capitulum. xvii.

u Oluntas in xp̄o duplex fuit.s.cre
ata ⁊ increata de qua supra dictū
est sed creata voluntas eius duplex fuit

ſ.rõis ⁊ ſenſualitatis adhuc volũtas rõis duplex ē.ſ.rõis.ut rõ eſt.⁊ rõis ut natura ē.voluntate rõis ut rõ eſt conformauit ſe in oĩbus voluntati icreate. ſꝫ uolũtate rõnis vt natura eſt ⁊ uolũtate ſenſualitatiſ voluit aliquid ꝓpriuꝫ.qꝺ noluit uolũtate rõnis ut rõ eſt.ſ.nõ mori.⁊ in hoc iſte voluntates nõ fuerunt ſibi contrarie.lꝫ uolita contraria fuerũt.qm̃ ſcꝺm voluntate diuinam qꝺ iuſtum erat voluit. ſꝫ uoluntate rõnis iuſte cõſenſit.ſecundũ uero uoluntatē carnis penam recuſauit.⁊ ſic una queqꝫ uolũtas qꝺ ſuum erat tenuit.ſ.voluntas diuina iuſtitiam.uolũtas rõis obedientiã.voluntas carnis naturã.i.pene recuſationem.Vñ pꝫ ꝙ aliquid uelle eſt illicitũ ſenſualitati.ſic fuit in xp̃o uelle ñ mori.quãuis volũtas nõ moriendi fuerit cãliter a ſenſualitate. fuit tamẽ occaſionaliter a rõe.qꝛ xp̃s ſicut uoluit fecit illud hõribile uenire in imaginẽ ⁊ eſtimationẽ hꝰ facto naſaliter mortẽ refugit.hoc ãt uoluit ꝑꝑ nr̃am iſtructionẽ.⁊ ſic rõ ꝓ ſẽſualitate aduocauit dicẽs.paṫ ſi fieri põt trãſeat a me calix iſte.⁊ hec petitio fuit tã ſẽſualitatis quã rõis.ſꝫ ſenſualitatis fuit tã quã affectantis.rõis ãt tãquã ꝓponẽtis.⁊ hoc xp̃s fieri uoluit ad triplicẽ inſtructionẽ noſtrã.pria ē ut ſcimus nõ eſſe peccatũ aliqd uelle ex ſenſualitate.qꝺ eſt cõtrariũ uoluntati die.ſcꝺa eſt ut martyris xp̃i nõ ſe deſperent ſi mortẽ horreãt.cuꝫ illã ẽt filius dei horruit.ṫtia ē ut diſcamꝰ diſcrete patere.ſ.ſupponẽdo uolũtatem nr̃aꝫ uoluntatis dine.⁊ hoc notaṫ in ꝯditione appoſita ſi fieri poteſt.⁊ ibi.uerũtã en nõ ſicut ego volo.

De defectibus quos xp̃s aſſũpſit.
Capitulum. .18.

n Non ſolũ xp̃s aſſũpſit humanã naturã.ſꝫ ẽt defectꝰ circa naturam quos vꝫ ipſũ decuit aſſũere.vñ pene ſint excitatiue ꝟtutiſ ꝑfecte ⁊ teſtificatiue humane nature ñ ſimulate aſſũpſit penalitates tã corꝑales quã ſpũales que recipiũt noſtrã naturã i cõi.ſicut famẽ.ſitiꝫ ex abſcẽtia alimẽti:triſtitiã ⁊ dolorẽ i pñtia nocumenti:⁊ huiuſmõi.ut ē calor.frigus.laſſitudo ⁊c.Nec oẽs ꝺfectus corꝑales aſſũpſit.ſicut ſũt defectus egritudinũ multiformiũ.nec oẽs ſpũales.ſicut ſũt peccatũ ignorãtia. rebellio carnis ad ſpũꝫ.ꝑterea qꝛ nullus inocens dꝫ inuitus penã ſuſtiere:cũ hoc eſſꝫ ꝯtra ordinẽ diuine iuſtitie xp̃s ſic penalitates ſuſcepit.vt tñ pati nõ poſſet inuite.qꝛ paſſio ſua nec fuit cõtra ordinem diuine uolũtatis.nec contra ordinem rõis.licet cõtra uolũtatem ſenſualitatis ⁊ carnis.Dicimus etiã ꝙ xp̃s uere timuit.⁊ vere doluit.⁊ uere triſtis fuit.ꝓut iſta notant propaſſionẽ.Differt ãt propaſſio a paſſione qꝛ tunc affectio dicitur paſſio quãdo aĩa afficitur ꝙ tamẽ oculuꝫ mẽtis nequaqꝫ turbat. ſꝫ paſſio dr̃ qñ affectio ē ita fortis ꝙ mentẽ turbat.⁊ facit a rectitudine.vel a cõtemplatõe dei deuiare:⁊ tũc rõ leditur ⁊ patitur:vñ differt iſta duo ſicut diſpoſitio ⁊ hitus.

De paſſione xp̃i.
Capitulum. 19.

c Circa paſſionẽ dñi cõmendemus iope patiẽtiaꝫ iſuperabilẽ.i mõ hũilitatem admirbbilẽ.in cã charitatẽ ineſtimabilẽ.Circa corpus nota ꝙ xp̃s ſuſtinuit clauorũ aſperitatẽ in tactu. In auditu opprobriorũ ꝯſutationem. In guſtu aceti ⁊ fellis amaritudinẽ. In oculis lachrymarũ effuſionem.i corde timorẽ.De mõ patiendi tenendũ ē ꝙ xp̃s paſſus eſt paſſione gñali.qꝛ ſcꝺꝫ oĩa mẽbra corꝑiſ. Iſa. 53°.Vidimus euꝫ non hñteꝫ ſpeciem neqꝫ decorem:Item paſſione acerba. Tre. i.O vos omnes qui tranſitis per viam.Fuit chriſti. paſſio maxima, tũ ratione intentionis propter optimã diſpotioneꝫ ipſius patientis.tum propter innocentiam eius:tũ propter honoris eius excellentiã Honorabilis enim ſi confunditur plus leditur precipue inter ſuos. Item grauis fuit eius paſſio propter ipſius virtuoſitatem quia hõ vilis ꝺ morte ſua dolere nõ debet.cũ turpitudo ſua tũc finem capiat

Itē pp ignominiosā passionē que attēdit
in patibulo crucis que fuit supplicium
pessimorum. ⁊ in cōsortio iniquorū. s. la
tronū cū qbus erat dānatus. Curat autē
xp̄s passione gn̄ali infectionē vniuersalē
passione acerba libidinē passiōe ignomio
sa superbie presūptionē. In cā passionis
attenditur charitas maxia qua nos libe
rauit ab inferno veniā dādo qua mundū
renouauit grām largiēdo qua celū apuit
gl̄iam cōferendo. Hec tria notant̄ in titu
lo crucis. Nā pp primū dr̄. Jesus pp se
cūdū dr̄ nazarenus q̄ interp̄tatur candi
dus. pp tertiū rex iudeoꝝ. xp̄s sanguinez
suū fudit qnq̄ vicibꝰ viuus ⁊ sel mortuꝰ
s. in circūcisiōe. in orōne. i coronatōe. i fla
gellatione ⁊ i crucifixōe i lāceatōe. Per
primū docemur pccā abiicere. p secūduz
mētis angustiā p salute nostra tenere p
tertiū aiam nostrā virtutibus ornare per
quartū carnē nr̄az dōare. Per quītū mē
bra mandatis dei ligare per sextū vulne
ratū cor amore dei hēre. Postremo qr
iste passiones nō attingebāt diuinā natu
rā. sz hūanā. iō i morte xp̄i facta ē diuisio
aie a carne vt tn̄ salua eēt vnio tā carnis
q̄z aie ad diuinitatē. Hoc ēt sciendū est q̄
christus si passus fuisset tn̄ senio defecis
set q̄ztū pertinebat ad cōditionē humāe
nature in se cōsiderate sine vnione. sed i
potestate nature vnite fuit vel sic defice
re. vel non deficere.

De effectu passionis christi.

Capitulum. 20.

e Ffectus passiōis christi multiplex
est sicut pz in his quinq̄ versibus
Passio debilitat spoliat informat hono
rat. Excitat inflāmat repat pacē dat ⁊ ar
mat Sanat viuificat ducit dulcorat obū
brat. Ad culpa reuocat reserat illuminat
ornat passio debilitat virtutē demonuz.
Job. 40. Quasi i hamo capiet. Leuiatā
Spoliat infernū. Isa. viii. Voca nomē eiꝰ
spolia detrahe. Informat p exēplū pria
Petri. 4. Christus passus est p nobis
nobis re. exēplō. vn̄ christus ē quasi liber
positus in pulpito crucis vt discamꝰ obe
dientiā patientiam. humilitatē ⁊ charita
tē. Disce āt quō se hūit spāliter in caplō
q̄ sibi tenebatur. vnde Ber. Stetit Je
sus corā p̄side iclinato capite. vultu placi
do. sermone raro voce submissa. deflixis
in terraz aspectibus. paratus ad opprobria
⁊ ad verbera promptus. Honorat imita
tores suos. Hester. viii. Sic honorabitur
quē rex voluerit honorare. Excitat ad
puguā spūalez. i. Macha. 6. Ostenderūt
elephātibus sāguinem. Inflāmat ad di
ligendū Ber. Super omnia te mihi red
dit amabilem bone. Jesu calix quez bibi
sti opus redemptionis nostre. Repat na
turam āgelicam. Ipse enim christus est
lapis āgularis qui fecit vtraq̄ vnū. Pa
cem dat inter deum ⁊ hoiem. ⁊ inter āge
lum ⁊ hominē. ⁊ inter hoiez ⁊ hominez.
Eccl. xliiii. In tēpore iracūdie factus est
recōciliatio. Armat contra mūdum car
nē ⁊ diabolum. vnde signatur per clype
um quem leuauit. Josue cōtra haym. Sa
nat mentis vulnera. Numeri. 21. Aspicia
tes in serpentem eneum sanabātur. Vi
uificat spiritualiter. Apꝰ ad ro. Cuz esse
mus mortui peccatis conui. ⁊c. Augusti.
Mortuus est unicuius ne maneret vni
cuius. Ducit per mare huiusmodi. Exo.
quarto. De v̄ga Moysi Dulcorat exodi
De ligno misso in aquis Marath. Obū
brat. Cant. scdo. Sub vmbra illius quem
desi. sadi. A clpa reuocat. Isa. 53. Attritꝰ
est propter scelera nostra. Reserat celū
Isa. Dabis clauem dauid. i. crucem sup
humerum eius illuminat. vnde crux est
quasi candelabrū tabernaculi. Itē. Tho
bie 11. Illuminatus est per fel piscis. Or
nat vnde dixit beata Agnes ⁊ sanguis
eius ornauit genas meas. Christus pas
sione sua vicit diabolum quē ligauit ifer
nū quē spoliauit mortem quā superauit
mundū quē cōtempsit. suppliciū quod p
tulit celum quod aperuit. Passio chri
sti tollit. 7. vitia capitalia. Tollit enim
superbiam capitis inclinatio per quam

videbat fugere titulū crucis.in quo scri/
ptū erat rex iudeoꝝ. Inuidiā brachiorū
extensio quasi ad āplexum inuitās auari/
tiā multorum errogatio que i passiōe tra
didit Ber. Disce hō ingrtū debes dilige
re deuꝫ q nobis carnē suā in cibum. sigui
nē in potū.aiam in preciū.uestē crufixori
bus.corpus discipulis.matrem Joāni. ac
cidiā festinatio ad passionē. Iram mollis
respōsio. Gulā fellis ⁊ aceti potatio. Lu/
xuriā lateris uulneratio. In redēptione
nrā fuit grā mirabilis. Prio ex parte mo
tiui.q꞉ charitas dei vidit ꝙ nec p aicos.
nec per ꝑcium poterām⁹ nos redimere.
ꝓterea frēm nrm se fecit nostrā naturaꝫ
assumēdo. vñ ps.24. Redime me domie
⁊ miserere mei.q꞉ vnicuius.i.non hñs ai
cos.⁊ pauper.i.non hñs ꝑcium sum ego.
scdo ex parte redimētis q cum liberare
posset ex potentia fecit hoc potius ex mi
sericordia vt ad amorē nos cōstringeret
suū.⁊ iustitie ipsius satisfaceret.tertio ex
parte redēpti q opprimebat criminū ser
uitute.⁊ detinebat in carcere. Sed cōtra
ꝑmū magnū erat ꝙ fili⁹ seru⁹ fieret. vt
seru⁹ fieret lib.cōtra.scdꝫ magnū fuit ꝙ
dñs ad carcerē limbi dscēderet.vt seru⁹
celo ascenderet.4° ex pte iustitie.q꞉ nul
la iustitia dictabat vt inocens puniret ꝓ
reo.5° ex parte excellentie diue.q꞉ meru
erat ꝙ imꝑciabile ponebat sub ꝑcio uilis
creature.sexto ex parte ꝑcij dati. Si.n.
redimisset nos sole adhuc ad grās tenere
mus.nūc āt redemit nos aia corpore ⁊ vi
ta.vt nihil horū sibi subtraheremus. cir
ca passionē dñi nota septem suauitates.
s. Inclinationē capitis ad osculū in signū
nostre recōciliationis. Brachierū exten
sionem ad āplexum in signum receptiōis
in grām de peccato. Lateris apertiōem
pp effusioneꝫ ꝑcij nostre redemptiōis ⁊
abutionis. Exiuit.n.sanguis ⁊ aqua. Cla/
uorum i manibus ⁊ pedibus infixionē pp
memoriā nrē recordatiōis. Isa.49. Nū
qd obliuisci pōt mulier infantē suū. Cor
poris denūdationē in exēplum nostre cō
fessionis que dꝫ esse nuda. Crucis porta
tionē in exēplum nostre imitatiōes. Coro
ne spinee ipositionē in figuraꝫ nostre glo
rificationis. De effectu passiōis dñi Au.
Per redēptoris nostri mortē d tenebris
ad lucem. de morte ad vitā. de corruptōe
ad incorruptionē. de exilio ad patriā. d lu
ctu ad gaudiū. de terril ad celeste regnū
uocati sumus. Itē dicit ꝙ xps fuit sacer
dos per quē recōciliati sumus. fuit tēplū
in quo recōciliati sumus. fuit deus cui re
cōciliati sumus. xps fuit mediator ppli iu
daici ⁊ gētilis. ⁊ scdm hoc dr lapis angu/
laris. Itē hominum angelorū. ⁊ scdm hꝰ
dicitur pacificus. Itē dei ⁊ hoium. ⁊ secū
dum hoc dicitur redēptor. Ber. Quid
vltra debuit facere ⁊ nō fecit? Absoluit
vinctum. Illuminauit cecū. Reduxit er
roneū. Reconciliauit reum. Itē Aug⁹.
Ecce pro impio pietas flagellat. pro stul
to sapiens illuditur. pro mēdace veritas
negatur. pro iniquo dānatur iustitia. pro
crudeli misericordia affligitur. ꝓ misero
sinceritas repletur aceto. Dulcedo felle
imbuitur. pro mortuo vita morit. Christ⁹
pro nostra infirmitate medicinas accepit
in se. curauit eni nos per dietam quando
ieiunauit quadragita diebus ⁊c. per sudo
rem qñ factus est sudor eius sicut gutte
sanguinis. per minutionem quando fuit
clauis ⁊ lancea uulneratus per potionē
quando gustaui acetū cum felle mixtum
per emplastrum quando eius facies fuit
sputis illita. per elettuarium quando cor
pus ⁊ sanguinem dedit in cena discipulis

De cruce domini.

Capitulum. xi.

i N cruce christi notātur hec sup
plicium quo nullum maius. Tre
primo. O vos omnes q transitis per uiā
⁊c. Nullum maius dico ex eo ꝙ passus ē
ipse iustus pro iniustis ex iniustis causis. sꝫ
iniustis iudicibus ⁊ iniustis penis. Oppro
brium quo nullū vilius. Sapientie. tertō
Morte turpissima condemnemus eum.
Precium quo nullum conuenientius. q꞉

sicut per lignū vēit culpa. sic ⁊ per lignū redēptio. Mysteriū quo nullū ꝓfūdius. Eph 3º. Ut possitis cōprehendere cum oibus sanctis ⁊c. quod exposuit Augu. de cruce. Exemplū quo nullū perfectius .i. Petri.iiii. xp̄s passus ē pro nobis ⁊c. Crux multis rebus cōpatur. Ipsa est.n. clauis celi. Uectis arche. Nauis maris. Arbor daniel. Palma fructū. Salomonis. Baculus Jacob quo transiuit iordanē. Speculū imitationis. Scala ascēsionis. Hamus quo Leuiathā capitur. Torcular quo xp̄i sāguis exprimitur. Cythara qua demon saulis cōpescitur. Palus quo serpens eneus suspenditur. Thau quo frontes fideliū signantur. Candelabrū quo tabernaculū illumiatur. Lignū aquas marath dulcorās. Uirga Moysi p mare rubrū pplm dei ducēs. Gladius ipium. Goliā decapitans. Uexillū ad pugnā spiritualē colligēs. Cathedra discipulos christi erudiens. Equus dei āicos honorās. Clypeus Josue hain ipugnās Liber mysteria profūda cōtinens. Altare acceptissimā oblationē recipiens. Septē verba xp̄s in cruce protulit. primum pr̄ ignosce illis scōz. Hodie mecū eris in paradiso tertiū. Mulier ecce filius tuus quartū. Sitio quintū. Hely. Heli lamazabatani sextū. Pr̄ in manus tuas cōmendo spiritū meū septimū. Cōsumatū est. Per primū docemur iiurias dimittere per scōm petētes exaudire. Per tertiū pentes honorare. Per quartū salutē nostram desiderare. p qntū ad deū i necessitatibus clamare. p sextū auxiliū nostrum in deo ponere. per septimū vitā nr̄am fine debito cōsumare. Quattuor brachia crucis signant quattuor virtutes quibus extendi debꝫ hō noster interior. Signat .n. p superior charitatē. Inferior humilitatem. A dextris obedientiā. A sinistris patientiā. Itē i quattuor brachijs crucis notantur beneficia crucis. Signat.n. ps superior ianue celestis aptionē. Inferiō inferni destructionem. A dextris gratie collationem. A sinistris peccatorum remissionē. Quattuor ligna fuerūt i cruce sicut dic̄ magister i historia. pes nāqꝫ crucis de cedro. Stipes de cypresso. Transuersale de palma. Tabula de oliua. Signat.n. cedrus altitudinē cōtēplationis. Cipressus famā bone opinionis. palma fructū iustitie. Oliua lenitatem misericordie.

De descensu christi ad inferos. Cap. 22

a Anima christi post mortē descēdit ad infernum. siue ad limbū ad liberationē eoruꝫ qui christi mēbra existentes de hoc seculo transierunt. Diabolus enim dū manns i eū extēdit in quo nihil iuris habebat merito amisit in alijs potestatem. Alia cā quare christus ad iferos descendit ē vt tantus esset descensus q̄ꝫtus eēt liberandorū casus. primus.n. hō sic in statera liberi arbitrij positus erat vt posset ad vitam eternā ascendere vel ad mortē descendere ꝓut vellet. Sed pccō pacto sic alterū brachiū statere per onus culpe depressū est. vt esset in imo inferni. alterū vero in sūmū celi. Nō auteꝫ ascenderet depressum nisi descenderet brachiuꝫ aliud. Descendit ergo domius vsqꝫ ad infernū vt hominē captiuuꝫ eleuaret vsqꝫ ad celum. Tertia rō est quare christus descendit ad infernū.s. vt sicut viuus fuerat lumē mūdi per presentiaꝫ corpalē. ita mortuus esset inferni lumē p diuinitatis maiestatē. quarta rō ē vt idē christus hoc exequeret per efficaciā qd passione sua meruerat secūdum sufficentiam. Duo quippe meruit per suam passionem.s. satisfactionem. ⁊ ianue apertōneꝫ. ⁊ ideo hec duo efficit in descēsu suo ad inferos. qr per satisfationem soluta sūt iam vincula captiuitatis per apertionē autem Janue facta est illustratio ipsius carceris ēt secūdum lucem exteriorem. Liberauit autem christus omnes illos q meriti sui capaces esse poterāt. sicut fuerant sancti patres qui non propter rea

tū perſone.ſʒ ꝓꝓ reatum nature tm̄ deti
nebantur. Dānati āt huius meriti capa-
ces non ſūt.neqʒ ꝑuuli in limbo detēti q̄
de corpore xp̄i non ſūt. nec per fidē nec
per fidei ſacramētum. Dicendū eſt ergo
ꝙ aia xp̄i per triduum mortis ſue cū ſā
ctis patribus in limbo fuit. Ibidem fuit ⁊
latro cui dn̄s dixit. Hodie mecū eris i pa
radiſo. q̄ nomine paradiſi intelligitur dī
fruitio. q̄ peracta dei paſſione. tā ipſe la
tro q̄ʒ alij qui erāt in limbo viderunt deū
per eſſentiam. Ad quē āt infernum deſcē
derit ſi ſcire uolueris.nota ꝙ infernus ſu
mitur dupliciter ſcilicet pro pēa.⁊ pro lo
co pene. ſecundum primum dicitur ꝙ de
mones infernum ſecum portant ſemper
Item prout ſumitur pro loco pene infer
nus quadrupliciter diſtinguitur. Unus
eſt infernus damnatorum in quo eſt pe
na ſenſus.⁊ damni ac tenebre interiores
⁊ exteriores ideſt abſcentia gratie. Iſte
ſemper habet luctum. Super hunc locū
eſt purgatorius in quo eſt pena ſenſus ⁊
damni.⁊ ad tempus.⁊ ſunt ibi tenebre ex
teriores.⁊ non interiores.quia habēt gra
tiam lucem interiorem quia vident ſe eſ
ſe ſaluandos. Supremus locus int̄ hec ē
limbus ſanctorū patruʒ vbi fuit pena dā
ni ⁊ non ſenſus.⁊ fuerunt ibi tenebre ex
teriores.⁊ nō tenebre ꝑuatiōiſ gratie.ad
hunc locum xp̄s deſcendit.ac ſuos inde li
berauit.⁊ ſic infernū momordit.q̄ partē
abſtulit.⁊ partē reliquit.mortē vero quo
ad electos penitus deſtruxit. ſic dicitur.
Oſce.iʒ. O mors ero mors tua.ero mor
ſus tuus. o inferne in.hic quoqʒ locus ſi
nus Abrahae dicebat̄.q̄ Abrahā ibi fuit
Sed nūc celuʒ empireū ē ſinus abrahae
q̄ iam eſt ibi abrahā. A nullo predictorū
locoꝝ eſt trāſitus ad aliū.niſi ꝙ olim a ſe
cūdo fuit tranſitus ad quartum. hoc ē a
purgatorio ad limbū ſcōrum patruʒ. Ex
eā predictis pʒ quar̄ cātamus libera aias
omniū ſideliū defunctorum de penis in
ferni.⁊ de profundo lacu.q̄ infernus ibi
ſumitur pro purgatorio.ſicut ⁊ ibi ſumit̄
pro limbo qn̄ dicitur xp̄s ad inferos dſcē
diſſe. Ex predictis collige ꝙ xp̄s mortu⁹
corpore deſcendit ad inferos in aia.⁊ ſur
rexit in vtroqʒ. Dicenduʒ eſt ꝙ xp̄s illo
triduo totus fuit i ſepulchro. ſʒ non totū
et totus fuit in iferno.ſʒ nō totum. q̄ to
tū.q̄ totus dicit perſonā.totū vero dicit
naturam. Simlit̄ dicendum ꝙ cuʒ vnio
aie cum corpore faciat hoīum.xp̄s in illo
triduo n̄ fuit hō lʒ aia ⁊ caro vnita eēnt
cū vbo.

De reſurrectione chriſti.
Capitulum. 23.

c Riſtus reſurrexit tertia die a mō
tuis reſumēdo corpus nō tale qua
le prius hūit. ſed impaſſibile ⁊ inmorta
le. Caro enim xp̄i que in natiuitate floru
it in paſſione aruit.ꝑ gloriam reſurrectio
nis refloruit.⁊ renouata eſt vt aquile iu-
uentus.tūc leo catulum ſuū ſuſcitauit.et
vt fenix reuixit.tunc ſicut dicitur Jere.
xviii. Figulus ex eodē luto fracti vaſis fe
cit uas aliud ſic̄ placuit i oculis eius. Tūc
Jonas d̄ vētre ceti illeſus exiuit.tūc ve-
ſtitū ē cādelabꝝ auro.tūc ſuſcitatū eſt ta
bernaculū d̄d̄ qd̄ cecidit.tūc refulſit ſol
q prius erat i nubilo.tūc viuificatum eſt
granū frumenti qd̄ cadēs in terrā mortu
uʒ fuerat.tūc ceruus reſūpſit cornua tūc
Sanſon tulit portas cū poſtibus.tūc Jo
ſeph eductuſ d̄ carcere tondet̄ ⁊ cōſtitui
tur dn̄s Egypti.tūc cōſciſſus ſacc⁹ circū
datur letitia. Dn̄s probauit reſurrectiōʒ
ſuam eē verā ꝑ angelos q nō mentiūtur
Math.28. Rn̄dens āt āgelus dixit mlie
ribus. Itē ꝑ inimicos quoꝝ validiſſimuʒ
ē teſtimoniū Math.27.ecce qdā d̄ cuſto
dibus uenerūt i ciuitatē ⁊ nūciauerunt
ꝓncipibus ſacerdotū ⁊c̄. Itē ꝓbauit eam
nō arte magica factā.⁊ hoc ꝑ comeſtiōm
Itē non eē fātaſtici corporis.⁊ hoc ꝑ tac
tū. Itē probauit in eodē corꝑe quo paſſ⁹
eſt factam.⁊ hoc ꝑ oſtenſionem circatri
cum. Item probauit eam fuiſſe in corpo
re glorifcato vnito deitati.⁊ hoc per in
greſſum in domum ianuis clauſis. Iteʒ
probauit eam multis apparitionibus.

Apparuit.n. ipsa die resurrectionis qui
quies. Primo. Marie magdalene. Jo.
21. Mulier quid ploras. scdo mulieribus
redeuntibus a monumẽto. Math. vltio
tertio Petro. sed nõ inuenitur modus.
quarto duobus discipulis eũtib⁹ i ema⁹
Luce vltio. qnto discipulis ꝯgregatꝭ pp
metũ Judeorũ qñ Thomas non fuit cũ
eis. Jo. 20. Itẽ apparuit iter resurrectio
nem ꝛ ascẽsionez quinges. Primo Tho
me cũ alijs. Jo. 20. scdo discipulis piscãti
bus ad mare thyberiadis. Jo. 21. tertio
discipulis in monte thabor. Math. vltio
quarto in. Hierusalẽ. quinto qñ comedit
cũ discipulis. Mathei. ꝛ luce vltimo. ꝛ ac
tuũ. i. Multis de cãis surrexit dñs. s. vt
scripturas ipleret. qñ. n. dominus dixit.
Ecce ascendemus hierlimã ꝛc. Luce. 18.
subiunxit in die tertia resurget. vt nos
ad surgendũ spiritualiter ꝓuocaret. qꝛ
turpe ẽ ut sedeat seruus qñ corã eo sur-
git dominus vt futurã resurrectionẽ in
se probaret. vt potentiã sue diuinitatis
õnderet. qꝛ mortuos suscitare nõ ẽ opus
nature. sed diuine potẽtie. Non est. n. re
gressus a ꝑuatione ad habitũ. vt nos ad
contẽnẽda terrena pro adipiscenda glĩa
animaret. Surrexit xp̃s velociter. qꝛ ter
tia die. Nam sicut ianuis clausus ad dis-
cipulos intrauit. ꝛ sicut salua virginitate
de vtero matris exiuit. sic eum mortuũ
nec petra in aqua iacuit. nec militũ custo
dia potuit retinere. Integraliter. qꝛ i cor
pore ꝛ aia socialiter qꝛ multa corpora sã
ctorum qui dormierant surrexerũt. Eter
naliter. Ap⁹ ad Ro. 6°. Christus resur
gens ex mortuis iam non moritur ꝛce.
Similiter surgendũ ẽ nobis spiritualiť
sicut eis modis resurgemus i die iudicij
corporaliter. Resurrectio christi ẽ cã ꝛ
figura nostre resurrectionis spiritua is
causa dico motiua. ꝛ hoc dř quia cã moti
ua est in cõparatione nostri. Dum. n. consi-
deramus gloriã resurrectiõis christi mo
uemur ad surgendũ i nouitate vite. Itẽ
cã motiua ẽ in consideratione dei patris
qm̃ pater deus resurrectionem filio mo
ueter ad dãdam eãdem gloriã fratribus
suis sicut rex qñ facit filiũ suum militem
mouetur amore filij vt cũ eo faciat mul
tos milites. Figura vero fuit qꝛ sicut xp̃s
surrexit in nouitate vite. ita ꝛ nos in no
uitate vite ambulemus. Itẽ sicut diẽ re
surrectionis xp̃i precessit dies mortis in
pasceue. ꝛ dies quietis in sabbato sequẽ
ti ita ꝛ nostram gloriosã resurrectionez
precedit in nobis mortificatio vitiorum
ꝛ quies cõtẽplationis eternoruz. nota ꝙ
sicut duplex est mors. s. aie per culpam.
ꝛ corporis per extinctionem. ita duplex
est resurrectio. s. anime ꝑ gratiã ꝛ corꝑis
per gloriam. Et sicut anime mors causa
fuit mortez corporis sicut habetur Geñ.
tertio. Ita econtra resurrectio aie causa
bit resurrectionẽ corporis gloriosã. Sci
endũ ꝙ qdã resuscitãtur ficte sicut. Sa-
muel qui licet vere. Sauli apparuerit.
vt habetur primo Regum 27⁹. non tñ
vere resuscitatus fuit quidam iperfecte
sicut Lazarus iterum moriturus. quidã
perfecte sicut christus semper victurus
Prima resuscitatio significat cõuersio-
nem siue penitentiã hypocritarum. Se
cunda recidiuantium. Tertia perseuerã
tium.

De ascensione christi. Cap. 24.

d Ifferentia ẽ inter ascensionẽ ꝛ as
sumptionem ꝛ euolationem quo-
niam ascensio pertinet ad christum. As
sumptio ad beatam virginem. Euolatio
autem ad alios sanctos. Et rõ huiusmõi
est quoniam ascensio fit propria virtute
ascendentis. Assumptio autem virtute
christi assumentis qua filius obsequitur
matri. Euolatio vero fit ministerio ange
lorum. Alia est dr̃a qꝛ locus euolantium
est secundum distinctionem chorũ. Lo-
cus vero assumpte virginis est sup cho
ros angelorum. Locus christi ascẽdentꝭ
est supra vel vltra locum assumpte vir
ginis. Circa ascensionem christi octo sũt
consideranda que circunstat ascensionez

⁊ colliguntur ex officio de ascensione. primũ ē ꝙ eleuatus ē videntibus discipulis vt desideriũ veniendi ad ipsũ excitaret in eis. secũdum est ꝙ nubes suscepit euꝫ ab oculis eorũ. ꝑ vmbraꝫ nubis signatur ꝙ in hoc mortali corꝑe. Jesum in altum videre ñ possumus. 3. ē ꝙ eleuatis manibus ferebat̃ in celũ. Eleuauit manus ꝑꝑ duo. s. ut suos patri offerret ⁊ vt inimicos manu alte retracta ꝑcuteret. quartũ est ꝙ bñ dixit eis vt eos contra hostem muniret ⁊ bonis celestibus augeret. quītum ē ꝙ ascendit in iubilatione ꝙ refert̃ ad vocẽ iocũditatis redemptorũ ascẽdẽtiuꝫ cũ ipso qui prius voce lachrymabili in portis inferni clamauerunt. Aduenisti desiderabilis quẽ expectabamus. sextuꝫ ē ꝙ ascendit ī voce tube. qḋ refertur ad sonũ p̃dicatōis apostolorũ qui sonus fuit eis iniunctus dicente dño. Luce. ix. Eũtes in mũdum vniuersũ predicate euangeliũ oī creature. Math. vltimo. Ex tũc enim ī omnem terrã exiuit sonus eorum septimũ ē ꝙ ascendens in altũ captiuaꝫ duxit captiuitatẽ idest captiuos ī captiuitate iferni quos secum victor eduxit. octauũ ē ꝙ dedit dona hoībus. qꝛ omia bona nostra desursum sť quo christus ascẽdit. Horuꝫ prima duo habẽtur ex epistola. sed tium ⁊ quartum ex fine euãgelij. Luce vltimo. quintum ⁊ sextum ex psal: septimũ ⁊ octauum ex epistola pauli ad ephe. quarto. Ascẽdit christus egressus ad celum multipliciter. s. tanquam verus obediens completa obediẽtia quo ad patrem tãq̃ȝ bonus mediator facta pace ⁊ concordia quo ad homines tãq̃ȝ strenuus ꝓpugnator contra demones. Ascendit christus pluribus de causis. s. ad quiescendum post labores quibus fatigatus fuit triginta tribus ãnis nobis seruiẽs. Ad intercedendũ ꝓ amicis ꝓ qbus vtilit̃ laborauit. Ber. Securũ accessũ habes o hõ ad deũ vbi habes filium mediatorem ⁊ matrem mediatricẽ. Filius ostendit patri latus ⁊ vulnera. Mater ostendit filio pectus ⁊ vbera ibi nulla potest eẽ repulsa vbi tot occurrũt amoris isignia. Christus ergo optim⁹ aduocatus ē qui tot habet linguas ꝓ nobis loquentes quod pro nobis vulnera accepit. ad cõquerẽdum de inimicis pro quibus vires suas in vtiliter expẽdit. Jsa. xlix. Jn uacuum laboraui item ascendit christus vt nobis locũ preparet. Jo. 16. Uado uobis parare locũ vt fiduciã hoc ipsũ sperãdi nobis tribueret vt in corporalẽ possessionẽ et̃ne hereditatis nos mitteret. Jo. 13. Si enīȝ nõ abiero paclytus nõ ue. ad vos. Ut desideriũ nostrũ post se traheret. Cañt. i. Trahe me post te. Ut viã nobis ad celũ ostẽderet. qꝛ sicut dixit Lucas. 24. Eduxit dñs prius discipulos suos foras ciuitatẽ in Bethaniã vt ipsa eductõe cognoscerent hic nõ habere manẽtem ciuitatem. Quod auteȝ in Bethania eduxit eos prius que interpretat̃ domus obedientie signat ꝙ per bonũ obedientie trãsituri essent ad celestia. post hoc transire fecit eos in montẽ vliuarũ vt ꝑ mõtem intelligat̃ eminẽtia spũs ī cõtẽplatiōe ꝑ oliuas aũt pinguissimi pectoris deuotio. Alterius vero post ista ñ restat nisi salt⁹ aīe in celũ. Exaltatus fuit xp̃s triplr̃. s. ī terra ꝑ vite meritũ. sup terrã ꝑ crucis suspendiũ. sup celos ꝑ ascẽsiōis iubilũ. Ascensio christi fuit ãgelis mirabilis. Jsa. 63. Quis est iste qui venit de edon tictis vestibus de bosra. demonibus terribilis. i. R. g⁹. Non fuit tantũ gaudiũ heri et nudius tertius. Ue nobis. Hec sũt verba philistinorũ qñ vociferabant̃ filii Jsrael. dũ aduceretur archa federis de sylo in castra ut per eam haberent diuinũ adiutoriũ ī prelio. Hoīb⁹ salutaris sicut apparet supra ex multiplici ascensione christi. Ascendit christus multipliciter. s. potẽter. qꝛ eleuatis mãibus ferebatur in celum patenter qꝛ videntibus illis eleuatus est. Gaudenter quia ascendit in iubilatione. Dicenter quia cuꝫ duabus turmis regrediebatur. s. hominum. ⁊ angelo

rum. Non ãt dico q̄ ibi fuerit angeli i ad
iutoriuȝ necessitatis. sȝ in obsequiũ digni
tatis. Hoies quoq̄ȝ illos dico quos de ifer/
ris liberauit. ⁊ q̄ post resurrectionẽ mor
tui sũt de numero saluãdorũ. nec purga/
torio ulterius indignẽtes. Clementer q̄a
bñdixit eis. xp̃s nõ statiȝ p⁹ r̃surrectionẽ
celũ ascendit triplici rõne. Prima q̄ȝ dif
ferenda erat ascẽsio vt multiplicit̃ pba
retur resurrectio. vt dr̃ Actuũ. j. In mul
tis argumentis apparẽs eis per dies. 40
scd̃a ẽ ut patientiam nr̃am informaret
qua mercedẽ debemus equanimit̃ expec
tare. sicut agricola nõ statim p⁹ seiationẽ
metit. sȝ fructuũ maturitatem expectat.
tertia ẽ pp̄ discipuloꝝ cõsolationẽ. vt di/
cit glosa. Act. j. sicut. 40. fuerũt hore mõ
tis xp̃i. ita. 40. diebus cũ eis cõuersatus
est post resurrectionẽ. q̄ȝ ꝯsolatio diuina
excedit tristitiã humanã. Nota q̄ xp̃o cõ
uenit descendere de celo ĩm̃modo scd̃m
diuinã naturã. q̄ȝ deus illuc venir̃ dicitur
vbi spãli effectu apparet. sȝ ascendere p
prie ei cõuenit scd̃m humanã naturaȝ. q̄ȝ
secd̃m illam solũmodo mutat locũ. nõ se
cundũ diuinã naturã.

De ascensu xp̃i ad dexteram. Ca. 25.

a Scendẽs xp̃s in celũ sedet ad dex
terã dei pr̃is oĩpotentis. Duo itel
liguntur p dexterã. Primũ est equalitas
maiestatis ad quã xp̃s sedet scd̃m diuini
tatẽ. De hac dextera loq̄tur Ap⁹ ad he.
8. dicens. Talem hẽmus pontificẽ q̄ cõse
det in dextera maiestatis in excelsis. scd̃ȝ
ẽ q̄ per dexterã intelligũtur potiora bo/
na glorie in q̄bus xp̃s sedet secundũ hũa
nitatem. q̄m collatum ẽ ei a deo q̄cq̄d con
ferri potuit. ⁊ licet ab instãti cõceptionis
xp̃s acceperit bõa gr̃e ⁊ glorie in aĩa ea/
dẽ tamen bona fuerũt in ascẽsione mani
festa. ⁊ in loci cõgruẽtia cõpleta. De hac
dextera dr̃ ad colo. 3°. Que sursũ sũt que
rite vbi xp̃s est ĩ dextera dei sedẽs. vbi di
cit glo. que sursũ ubi sedet xp̃s sunt potõ
ra bona gr̃e ⁊ glorie. Dicimus ergo q̄ a
scensio xp̃i fuit tã ad locum q̄ȝ ad dignita
tẽ. Inquantũ quidẽ fuit ad locũ sic ascen
dit sup oẽs celos vsq̄ȝ ad dignissimũ locũ
celi ẽpirei. siue ad altissimã eius partẽ eo
q̄ nobilissimo eius corpi xp̃i congruit lo
cus talis. Non ẽ tñ dicendũ q̄ corpus su
uȝ sit obligatuȝ ad locũ illum. sȝ q̄ȝ locus
ille sit ibi scd̃m cõgruentiã deputatus. In
quantũ autem ascẽsio fuit ad dignitatem
sic sedet ad dexterã pr̃is. non tñ quo ad si
tum q̄ patri nõ cõuenit. sed quo ad excel
lentiam duplicẽ sicut dictũ est q̄ȝ p dexte
raȝ intelligit̃ equalitas maiestatis que cõ
petit xp̃o secundũ diuinitatem. vel pfec/
tio premij q̄ sibi cõpetit scd̃m humanita
tẽ. Pretereũdũ quoq̄ȝ nõ est q̄ credim⁹
xp̃m ad dexterã dei pr̃is sedẽtẽ. Stepha
nus ãt vidit eũ stantẽ a dexteris dei quia
nos credimus eũ regnantẽ ⁊ quiescenteȝ
q̄d notatur ĩ sessione. sȝ Stephanus ĩ tri
bulatõne positus hũit propugnatorẽ ⁊ su
sceptorẽ. vñ vidit eũ stantẽ. Merito xp̃s
dr̃ sedere ad dexterã dei. Sedere quideȝ
q̄ȝ laborauit. p̃s. 87. In labo. fui a iu. mea
ad dexterã aũt. q̄ȝ diu fuit ĩ sinistra aduer
sitatis. p̃s. 3vij. afflictus sum ⁊ hu. sum ni.
Dei quia post abiectionẽ merito dȝ cõse
qui gloriam. quia q̄ se humiliat exaltabit̃

Explicit liber quartus. Incipiunt Ca
pitula libri quinti.

Expliciunt capitula. Incipit liber qntus.

De virtutibus ꝛ origine gratie. Capitulum. .i.

Quemadmoduꝫ de celis deus nō descendit p essētiam suā icōmutabilem sed p influentiā ab ipso manētē. ita nec spūs rōnalis eleuatur supra se p situ localē. sed p hitum dei formē. vnde necesse ē spūi rōalis si dꝫ eē dignus eterne beatitudis ꝙ pticeps fiat influentie bonitatis diuine.

De bono Cap. 2

a D bonū gratie nō pōt quis per se venire cū hoc ñ fit scōm limites nature. sed scōm iſluētiā largitatis diuie. Sicut n. creatura ꝓ sua defectibilitate suo principio semp eget. vt sit in esse nature. sic idē pncipiū pro sua bonitate influere nō cessat creature rōali vitā spūalem. ut bñ sit ei i gratie quā nō pōt hre sine deo largitore. Uerūtn inexcusabilis ē hō si gratiā gratū faciētē nō recipit. q2 gra gratis data semp presto est liberū arbitriū excitare ꝛ ꝓmouere cui⁹ ē huic āmonitioni cōsentire ꝛ hoc ē ꝙ in se est facere. quo facto pōt hō ad gratiā gratū facientē se preparare. Quāuis n. gra beaf dī dono efficiēte nō tñ sine libero arbitrio cōsentiēte. q2 sicut ait Aug. Qui creauit te sine te non saluabit te sine te. Itē gratia gratū faciētes a trib⁹ ē. sed aliter ꝛ alif. Est. n. a deo efficiēte a gratia gratis data liberū arbitriū excitāte ꝛ mouēte ꝛa

libero arbitrio cōsentiente. Quis .n. cui li berū arbitriū nō possit gratiā efficere in hoie pōt tñ se ad hoc abilitare ꝛ ꝑparaſ vt hēat. Sicut aliqs non pōt illuminare domum. potest tñ aperire fenestram quo facto sol intrat ꝛ domū illuminat. Qđ āt dico de libero arbitrio consentiente itel ligo de adultis. qꝛ in puulis fides parētū ꝛ sacramentū ecclesie. ꝛ meritū xpi suffi/cit. ꝛ excusat eos in potētia sui. Sciendū ēt ꝙ habilitatio siue preparatio ad grām triplex est. s. efficiēs formalis. ꝛ materiaſ Prima est a deo. scđa a grā gratis data. tertia a nobis. Aia namq; hēt facultatē ꝛ instinctū cognoscēdi ꝛ diligendi deum ex natura. sed non hꝫ cognitionē verita/tis ꝛ ordinē dilectionis nisi ex gratia. Ad opera bona tria nos incitāt. s. lex nature que scripta ē in corde hois dicens. Que uultis vt faciāt vobis hoies ꝛc̄. Rō que dicit ea esse delectabilia. vtilia ꝛ honesta Gratia que dicit seruiendum esse deo. qꝛ sūme bonus. subueniendū proximo. qꝛ di filius. quia imago dei. qꝛ in btitudine soci ꝫ. Grā non datur ei qui se nō habilitat ad grām. ꝛ de hoc multa hēs exempla. s. in illo qui ad largientem manū non extē/dit. qꝛ deus quātū in se ē dat omnibus af fluenſ. In illo q contra lumē oculos clau dit cum deus facit oriri solē suum sup bo nos ꝛ malos. In illo qui fontē reperiēs fū dum vasis sursū erigit. qꝛ deus sicut ait. Aug. ingēti liberalitate. ac libertatis ubē tate repleuit oēs creaturas pro captu ea rū. In illo q domum suā cingit spinis ne ingredi tur aicus. Ipse vero dūs semp stat ad hostiū ꝛ pulsat. In illo q cātabruꝫ ꝛ zizaniā non extirpat de agro suo pp qđ fructus proficere non pñt. In illo q ligna igni subtrahit. qꝛ tūc ignis đficit. In illo qui ad sumendū cibū negligit os aperire qꝛ talis dꝫ merito fame mori. In illo qui tpe pugne arma proijcit. qꝛ talis sepe ca/pitur ꝛ vulneratur. In illo q mouere ne gligit remos tpe tempestatis. qꝛ talis sub mergitur. In illo qui exñs in egritudine medico cōtradicit. Gratia nobis procedit a deo sicut radius a sole. sicut germē a ra dice. sicut mel a flore. sicut riuus a fōte. si cut imago ab artifice. scđm exēplar inte rius ꝛ facturam exterius.

De distinctiōe graꝝ. Cap. 3.

Gratia dr̄ triplex. Prio generali ter. ꝛ sic grā ē adiutoriū diuinum creature gratis ipensuꝫ ꝛ inderēſ ad quē cūq; actū qꝛ sine huiusmōi adiutorio gra tie nihil possumus facere. i eo nec in esse durare. scđo dr̄ gratia spāliter. ꝛ talis grā dicitur gratis data. s. donū quo se hō pre parat ad suscipiendū donum spūs sci. Hu ius enim grē est reuocare liberū arbitriū a malo. ꝛ excitare ad bonū sine qua null9 facit sufficienter quātū in se ē vt ꝑparet se ad salutē. tertio dr̄ gratia ꝓprie. s. do nū datum diuinitus ad merendū. qđ qui dē donum gratia gratū faciens appellaſ Sine ista gratia nullus pōt mereri. nec i bono proficere. nec ad gloriā puenire. ista gratia triplex iuenitur ꝛ inuitur ex ṽbis Apostoli vbi ait. ad cor. iꝭ. Grā dei sum id qđ sum. ecce pma. ꝛ grā eius in me va/cua non fuit. ecce secūda. sed gratia eius semp in me manet. ecce tertia Preter p̄ dicta dr̄ gratia gratis dās. vt est ds. Itē gratia gratie signū vt est prophetia ꝛ po testas faciēdi miracula. Gratia gratū faci ens distinguit in operātēꝫ. ꝛ cooperantē Gratia opans dicit pueniens. ꝛ incipiens ac liberās. qꝛ peccatū expellit. Gratia coo perans dicit subsequēs. ꝛ proficiēs ac di uinās. qꝛ liberum arbitrium adiuuat. ꝛ ei cooperatur i merito. Multipliciter disti guitur bonū. est enim bonū per essentiaꝫ ꝛ hoc ē deus. Unde nemo bonus nisi so/lus deus. Est ꝛ bonū per particpationeꝫ ꝛ illud distinguitur in bonū nature. Unđ Aug. Oē qđ est inqtum ē bonū ē Gen. secūdo. Uidit deus cuncta que fecerat. ꝛ erant valde bona. Item est bonum in ge nere. hoc est bonū in obiecto sicut elemo syna. Nam ibi est actus in đbita materia etiam si desit forma substantiarum. Iteꝫ

est bonū ex circūstantia. hoc est qn̄ bonū gñe vestitur debitis circunstātijs sicut ē dare elemosynā indigenti tēpore debito ex cōpassione ⁊ huiusmōi. Itē est bonū virtutis. ⁊ hoc est qn̄ additur operi perfectio ex pte operantis que est p habitū mētis bone cōstitute. Itē est bonū meritorium hoc ē qn̄ additur operi ipsi debiti finis intentio sup motū naturalē. Item est bonū gratie vt est ipse habitus gratū deo faciens. Item est bonū glorie vt bonū remunerationes eterne.

De effectu gratie. Ca. 4.

e Ffectus gratie ē quod excitat libe rū arbitriū ad bene cogitandū. ⁊ sanat ipm mutando affectū ipsiūq roborat perducendo ad actū. Itē gratia hominē deo reconciliat. a peccato quoq liberat ⁊ penā eternam in temporalē conmutat. Itē gratia opera nostra meritoria facit. ⁊ bona p pccm̄ cōmissa restituit atq stabulū in palatium conuertit. Item per grām efficitur anima sponsa christi filia regis eterni. ⁊ templū spiritus sancti. Item grā ipsā aiam purgat illuminat ⁊ perficit. Item grā mētē eleuat deo assimilat. ⁊ spūali solatō cibat Nota q̄ quis virtus gratuita simul inīt aie cū gratia nō tn̄ h3 effectum suū tā cito sicut gratia. qm̄ effectus gratie ē facere gratū deo. ⁊ facere dignū vita eterna ⁊ hic effectus stati inest puero post baptismū. Virtutis autē effectus elicere actū meritorium de potentia ⁊ hic effectus n̄ statim inest puero post baptismū. hoc āt nō est pp defectū virtutis sed pp ipotentiam nature agētis. Puer. n. nō ē aptus ad actus voluntarios. Unde sciendū q triplex ē perfectio. Prima est grē ⁊ causat gratuitū. scđa ē virtutis ⁊ causat bonū actū. tertia est opis virtutis. ⁊ cāt meritū. prima pfectō pficit aiam. scđa perficit aie potentias. tertia pficit ipsos act⁹.

De vtutib⁹. ⁊ primo quid sit virtus. Capitulum. 5.

n Unc virtutibus ē agendū ⁊ primo quid sit virtus. Virtus ē vt ait. Aug. bona qualitas mentis. qua bn̄ viuitur qua nullus male vtitur. quā solus deus in hoie operatur. Hec diffinitio datur in cōparatione ad agentē. Itē Aug. Virtus ē habitus mētis bene institute. hec dat in cōparatione ad bonū in quo ē. Itē phūs p̄ mo ethi. Virtus est habitus voluntarius i medietate cōsistens quo ad nos terminata rōe, put sapiēs determinabit. Hec datur i cōpatione ad actū i quē est. Itē philosophus. 7⁹. phicop uirtus est dispō perfecti ad optimū hec dat scđz cōparatōe3 ad finem. Ite3 Isidorus. Virtus ē animi habitus nature decus vite ratio moru3 pietas cultus diuinitatis honor hominis eterne beatitudinis meritum hec datur i cōparatione ad effectū. Diffinitō Aug. sic exponit. Virtus ē bona qualitas. hic ponit qualitas, p gñe bona vero ad dra3 malarū qualitatū aie. Dicitur queq bona qm̄ a bono deo datur. ⁊ bonos tm̄ habitat. ⁊ bonos facit ⁊ ad bonū pducit. mentis ponitur ad differētiā qualitatum que sunt i corpore qua bene viuitur ponitur ad differentiam qualitatum quibus recte intelligitur. sicut est scia qua nullus male vtitur ponitur ad differentiam qualitatum quibus bene ⁊ male vti possumus quam solus deus operatur in homie pōitur ad differentiam virtutum cardinalium que hntur per acquisitionem. Circa aliam diffinitionem Aug. notandū est q ibi ponitur habitus mentis bene institute. ⁊ hoc ad similitudinem regni. quod tūc bene institu tur quando recte consulitur ⁊ bene imperatur ⁊ iuste obeditur. Eodē mō bn̄ instituta est mens si rō recte cōsulit. si voluntas bn̄ iperat. si sensualitas debito mō obtemperat. Ethimologia virtutis hec est. Virtus. n. dr̄ quasi vis intus. ⁊ hec vis consistit in aggressione arduorum in tollerantia aduersorum ⁊ in abstinentia placitorum. Item dicitur virtus quasi uiror nitens. Item dicitur virtus

quasi virū tuens. Itē dicitur virtus qua si viribus nitēs. Item dr̄ virtus quasi viri status.

De perfectione virtutū. Cap. 6.

c Um virtus in medio cōsistat scd̄z phm̄. illud mediū est in tribus. s. in agendis. i. intra. supra. ⁊ citra modū. ap°. Rōnale obsequiū vestrū. Ro. 12°. In habēdis. s. inter superfluū ⁊ indigentiā. prouer. 30. Diuitias ⁊ paupertates ne dederis mihi. In sustinendis. i. inter eleuari in ꝓsperis. ⁊ deiici i aduersis. vn̄ illud. Nō declinetis a dexteris neq3 a sinistris. Multiplex ē perfectio. s. sufficientie. hāc habēt oēs existentes in charitate. Ordinis h°. propriū est seruare continētiā3. Religionis huius ppōm ē renunciare oibus. ꝑlationis ad hāc ptinet ponere aiam ꝓ ouibus suis. Securitatis huius proprium est hēre mortem in desiderio. ⁊ vitā in patiētia. ad pmam perfectionē tenetur qlibet ad vltimā vero nullus tenet̄. Sed ad tres medias tenentur aliq ex voto. ex officio ⁊c. Virtus cōparatur multis rebus: s. auro. Eccl. 3. Aurū probat fornax. Thesauro abscōdito Math. 13. Simile ē re. celo the. abscon. Gēmis Eccl. 47. Quasi uas auri. so. or. o. la. preci. Armis. 2° R. 1. Quomodo ceciderūt fortes in ꝑlio. ⁊ perierūt ar. bel. Arboribus. Math. 7°. ois arbor bona fru. bo. f. de hoc Ugo de scō victor arbor sapie per timorē seminatur. ꝑ grāz irrigatur. ꝑ fidem radicatur. per deuotionem germinat. per desideriū crescit per charitatē roboratur. per spē viret. ꝑ circunspectionē frondet. ꝑ disciplinā3 floret per doctrinā fructificat. per patientiā maturescit. per mortē carpitur. Item virtus cōparatur floribus. Cāt. 2°. Fulcite me floribus. Fontibus. Cāt. 4. Fons ortorū puteus aquarū. Semitis. prouer. Vie eius vie pulchre. ⁊ omnes semite eius pacifice vestibus. ps. xliiii. Astitit regia a dex. t. i ve. deau. Stellis. Baruch. 3°. stelle autem dederūt lumē in custodijs suis. Pigmentis. Cāt. Que ē ista que ascendit ꝑ desertū sicut uir. fu. ex aro. mir. ⁊ vni. pul. pig. Cibarijs. vnde dn̄s in euangelio. Jo. 4°. Meus cibus ē vt fa. vo. eius qui mi. me. Aliis. ps. 54. Quis dabit mihi penas sicut co. Tres sūt bone cōditiones virtutis que sunt tentatiōis remotio. actuum multiplicatio. ⁊ in bono delectatio. primū ipsam virtutem firmat i radice. scd̄z quasi floribus decorat. tertiū sapore fructuū delectat. Similiter dicendū est ꝙ ad consumationē virtutū quattuor ista concurrunt. s. dispō preparās. habitus iformans operatio probās. ꝑmium coronās.

De equalitate virtutū. Cap. vii.

u Irtutes omnes in eodē homine sūt equales. l3 inter se sint distincte ꝑ proprias excellētias. ⁊ hec equalitas in multis cōtingit. Equales nāq3 sūt virtutes. Primo quantū ad essentiā. q2 ois ꝟtus simplex est. scd̄o quantū ad equalē radicationē in aia secūdū ꝙ in ipsis ē. tertō quantū ad relationē ad eundē finem. qa omnes ꝑꝑ deum operant̄. quarto q̄tum ad equalē effectū. q2 equaliter faciūt dignū vita eterna. 5° quantum ad equale3 facilitatē ad actus suos quantū in ipsis ē nisi impediantur. sicut virtutes equales sūt predictis mōis ita inequales sūt aliis modis. Primo quātū ad vsum. q2 sūt sic arma: l3 sicut miles nō pugnat equaliter cū oibus generibus armoꝝ sic est de virtutibus. scd̄o quantū ad auctoritatē. quia scd̄m hoc maior ē oibus charitas. Et quelibet virtus pōt esse maior alia secd̄m aliquā prerogatiuā quam h3 secundum aliquē effectū. 3° quantū ad feruorē q2 una virtus feruentius opatur. sciendū est ꝙ eadē virtus nūero nō est equalis sibi sēp Crescūt. n. ꝟtutes multis mōis. s. quantū ad intensionē. quantū ad radicationē. quātum ad potentiā ꝟtutis. quantū ad maiorem expressionē diuine similitudinis. ⁊ q̄tū ad diuturniorē pmanentiā. Preterea crescente vna virtute crescūt oēs. ⁊ hēs exēplu3 in cythara in q̄ si debet eē dedita proportio sonorum. necesse ē vt quan

do. vna chorda tendit. et omnes alie ten dātur. ne i armōia fiat dissonātia. Quārē āt poleat aliqs vsu vnius virtutis potius q̄ alterius multe sūt rōnes. Prima ē quia deo sic placet qui dator ē v̄tutis. scđa est natura cōplexionis que magis ē cōsona opibus vnius virtutis q̄ alterius. tertia ē vsitatio quia exercitauit se quis magis circa vnā virtutē q̄ circa aliā. quarta ē quia min⁹ īpugnatur a uitio cōtrario illi virtuti. quinta ē quia maiorē hēt discretionē i opibus vnius virtutis q̄ alterius. Quelibet n. virtus habet suas ꝓprias rōes. sexta ē difficultas status. quia cū de nouo quis cōuertitur licet hēat maiorē charitatē q̄ alius qui diu fuit in charitate. nō tn̄ ē ita bn̄ expeditus ad bn̄ agendū sicut ille ꝑꝑ reliquias pcc̄orum que adhuc inherent. Magnitudini scientie responde re debet magnitudo virtutis. et hoc multiplici rōne. i. rōe exēpli diuini. Jo. j. Plenū grē et veritatis. Luce vltimo. potens in opere et sermone. Act. i. Cepit Jesus fa. et do. rōne exēpli angelici qui quanto plus cognoscunt tāto plus diligūt ratōe exempli humani. Math. v. Qui autem fecerit et do. hic ma. uo. etc. rōne exempli naturalis quoniā lux et calor i sole ꝓportionātur rōe obligationis. Luce. xii. Seruus sciens uo. do. s. n̄. fa. plagis ua. multis.

De cōnexione virtutum. Ca. viii.

C Onnexe sūt sibi uirtutes et coordinate ita ut q unā hēt. hēt et oēs. prima rō ē largitas dei dātis. quia n̄ dat unā sine alia. scđa rō ē quia sicut unū mēbrū idiget alio sic ē in virtutibus. tertia rō ē quia sicut i cythara si defuerit una chorda n̄ erit armonia ꝑfecta ita nec i aia erit spūalis melodia nisi adsint oēs v̄tutes. quarta rō ē quia cōtra singula vitia sūt alique virtutes. Vn̄ oportet oēs v̄tutes hr̄e ut oia vitia ipugnēt. quinta rō ē quia sicut stelle supsūt i spis suis. ita et virtutes i aie sed eē debēt. sexta rō ē quia aia ē sicut vas so. ornatū oi lapide ꝑcioso. i. uirtutibus. septia rō ē quia aia ē sicut ortus nobil' cui n̄ de est decor virtutis: octaua quia aia ē sicut appotheca cui deesse nō dz ois uirtual' medicina. ea que d' cōnexiōe uirtutū dicta sūt itelligi dbent de uirtutibus gratuit' que oēs quo ad hitus sūt cōnexe sicut que ad act⁹ meritorios sūt equales. Et lz siles sint uirtutes tn̄ alique dn̄r mr̄es uirtutū nō q bitus uirtutis generet hitū sz motus motū sicut dicit Ber. Idcirco inqt parit cognitionē cognitō amorē amor frequētiā frequētia. familiaritatē familiaritas. fiduciā fiducia. ipetratio ipetratiōez scđm hūc modū quattuor dn̄r eē mr̄es uirtutū. s. fides origine. quia ex motibus fidei surgūt motus aliaꝝ uirtutū. Charitas educatiōe prudētia r̄gimie. Hūilitas cōseruatōe. uitia uero nō sūt cōnexa sicut uirtutes rō h⁹mōi ē. quia uitia sunt in nob ex opibus nr̄is que similia n̄ sūt. uirtutes āt theologices non sūt i nobis ꝑ acquisitionem: sed per infusionem. Alia ratio ē quia uita sūt opposita ad inicē sicut auaritia et ꝓdigalitas qđ n̄ est in uirtutibus

De cōmēdatione uirtutū. Cap. ix.

U Irtus cōmēdabilis ē. primo a cā efficiente que ē deus. Ipsā enim ut ait Aug. solus ds in hoie opatur. scđo a cā materiali in qua ē. quia n̄ nisi in bonos inhitat nō ē sicut d' bōis naturalibus et fortuitis. quia talia pluit ds sup iustos et in iustos tertio a causa formali. quia est decor spūalis psal'. Omnis glīa eius filie regis ab intus etc. 4⁹. a cā finali Aug. premiū uirtutis ē ipe q uirtutē dedit. virtus ē bona multiplr. primo i se. quia sicut ait Aug. virtus est bona qualitas mentis. Nam bōa possessio est que propinqua est ciuitati hoc autem est intra ciuitatez quia in anima. secundo in cōparatione. Hebr. 13°. Optimum est gratia stabilire cor. tertio in operatione quia bonum facit hominis opus quod non esset meritorium nisi ex virtute procederet. Gregorium. Nihil habet uiriditatis ramus boni operis nisi manserit in radice charitatis. quarto in commutatione. quia de

lupo facit agnū. ⁊ tenebras conuertit i lu
cē. Malū .n. culpe in bonū grē cōmutat.
5⁹ in distinctione. q2 p virtutes distinguū
tur filij dei a filiis diaboli. Jo. 13°. In hoc
cognoscent oēs q disci̇puli. m. e. si. di. ha.
ad inuicē. 6⁹ i exēplificatiōe. q2 oēs sci stu
debant virtutibus. Vñ cōmendamus in
Abel innocentiā. In Abrahā obediētiaz
In Moyse mā suetudinez. In Dauid hu
militatē. ⁊ sic de aliis. Laudabilis ē virt⁹
pp multa. Q2 magne dignitatis. christū
.n. doctorē hūit. vnde Math. ii⁹. Discite
a me. q2 mitis sū. ⁊ humilis corde. Quia
magne sublimitatis. Tullius. Virtus una
ē altissimis defixa radicib⁹. Quia magne
iocunditatis. p̄s. Ecce q̄ bo. ⁊ q̄ io. Quia
magne retributionis. p̄s. In custo ill'. re.
mul. Q2 magne utilitatis. Boe⁹. Nunq̄
sine pena sūt vitia. ⁊ nūq̄ sine premio sunt
Vtutes. Quia magne securitatis. Tullius
hoc donū sapie est vt oīa tua in te posita
esse dicas. Cōmēdabilius est studiū uirtu
tis studio scientie rōe exēpli. q2 sci hoc fe
cerūt. rōe auctoritatis. Aplus. Nō in ser
mone ē regnuz dei. sz in virtute. Prima
cor. 3°. rōe effectus. q2 virtus pccm̄ expel
lit. scia nō. ratiōe originis. q2 virtus a deo
īfunditur. scia per studiū acquiritur. rōne
finis. q2 finis virtutis ē gloria ⁊ non scie.
rōne obiecti. q2 virtutis obiectū est bonū
scientie vero nō. rōne materie in qua est
q2 virtus nō nisi in filiis dei. scia non sem
per. rōne securitatis. q2 securius ē esse bo
nū q̄ esse phm̄ rōne honestatis. q2 maior
gloria est ieq deū q̄ Aristotelē. rōne uitā
di mali. q2 primi parentes si extendissent
ita manū ad lignū uite sicut ad lignū scie
non icurrissent tot mala i se. ⁊ in posteris.
sicut incurrerunt.

De effectu virtutum. Cap. 10.

Virtutis gaudiū precellit gaudium
mūdi scilicet in duratione. prouer.
15°. Secura mens quasi iuge gaudiuz. sed
gaudium hypocrite ad instar puncti. Job
20. In puritate conscie sicut mundius re/
quiescitur in floribus q̄ in luto. In digni
tate. Glo. ad gala. Elatio animi d his que
digna sunt gaudiū mundi de indignis est
In salubritate. Sap. 8. Nihil vtilius i vi
ta hois. econtra gaudiū mundi. puer. xiiii
Extrema gaudii luctus occupat. In liber
tate. Ad gala. 4. Qua libertate xp̄s nos
liberauit. Peccator āt ligatus est. puer.
5°. Iniquitates sue capiūt impiū ⁊ funi/
bus pccōrum suoꝝ constringit. In diuina
p̄ntialitate. Aug. Tale bonū est deus vt
nemini eū deserēti bñ sit. sz nota cōtrariū
in malis. Virtus operat̄ mira multiplex.
s. in celo cui uim facit. Vñ Math. ii⁹. Re
gnū celorum vim patit̄ violēti capiūt il
laz. In mundo q2 custodit hoiem ne com
burat̄ igne concupiscētie. ⁊ ne mergatur
i aquis voluptatis. ⁊ ne ingnetur. luto in/
contiuētie. ⁊ ne laceretur spinis auaritie.
In corde humano. q2 vulneratū sanat. ⁊
ingnatum mundat. mortuū viuificat. ex/
cecatū illuminat. In inferno. quia ignis i
fernalis non pōt incendere Vtuosuz. sicut
nec ignis materialis salamādram. Virt⁹
rōnalem illuminat ad cognitionē veri. cō
cupiscibilē excitat ad amorē boni. Irasci
bilem cōfortat ad detestationē mali. Itē
deo assimilat. q2 patri per Vtutis vigorē
filio per virtutis splendorem. spūi sancto
per charitatis feruorem. Angelis cōfor
mat. Hiero. In carne eni preter carnem
viuere nature est angelice non humane.
Mentē iocūdat. ornat. subleuat. honorat
sanat. viuificat. cibat ditat. mūdat. Itē V
tus mala preterita expellit. p̄ntia ipugnat
in futuris premunit. itē uirtus mentē be/
ne instituit. dilectū deo hoiem efficit. fru
ctum tam premij q̄ meriti adducit. tem/
poralia discrete disponit. opera que in se
indifferentia sunt bōa facit. Sicut ea que
dicta sūt declarant nobis effectus virtu
tum generales. ita sunt singularuz virtu
tum effectus aliqui spāles. Sicut ē q hu
militas deo subiicit. p̄ntia reducit. iustitia
deducit. obedientia conducit. patientia p
ducit. perseuerantia introducit. puritas
iungit. charitas deo vnit.

De merito virtutum.
Capitulum. ii.

m Eritũ est boni operis efficacia ad
obtinendũ illud qđ non habetur
vel ad habendum iustius quod habet. va
de per meritũ de non debito fit debitum
⁊ ipsum debitũ fit magis debitũ. Sic rex
dat equũ quem miles non meruit. ſʒ per
vsum equi meret eundẽ equũ iam datuʒ
ad itelligendũ p̂dicta sciendũ ꝙ Triplex
distinguitur meritum scilicet congrui. di
gni ⁊ condigni. Merituʒ congrui est per
quod disponitur subiectum vt possit reci
pere grãm secõm rõnem diuine iustitie.
Istud vocatur dispositio materie. s. dum
quis facit qđ in se est. Meritum digni di
cit idoneitatem opantis ad assequendũ il
lud quod meret. Meritũ condigni dicit
equalitatem meriti ad remunerationem.
dico ãt equalitatem nõ arithmetricã. sed
geometricam. i. nõ quãtitatis. sed propor
tionis. Et hoc pʒ qꝛ deus semp remune/
rat supra meritũ sicut punit citra condi/
gnum. Vñ non est inter meritũ ⁊ p̃mium
equalis quãtitas. sed proportio. qꝛ apud đ
um non ẽ iustitia cõmutatiua. cum nulli đ
beat aliquid. ſʒ distributiua. Vocatur aũt
iustitia cõmutatiua iustitia fori qua datur
unus panis pro vno denario. vel vlna pã
ni pro solido. iustitia vero distributiua est
p̃ncipium qua distribuũtur dona secõm
proportionẽ ad merita. ⁊ ista est apud de
uʒ. Vñ Ap⁹ ad Ro. 3. Vnusquisqꝫ p̂paʒ
mercedem accipiet secõm suum laboreʒ
dicendũ ergo ꝙ nullus meretur sibi pri/
mam grãm scilicet merito digni ⁊ condi
gni. sed tantũmodo merito cõgrui. Simi
liter existens in charitate nõ potest alte/
ri mereri primam grãm merito condigni
sed merito digni. ⁊ merito cõgrui. potest
autem existens in gratia mereri sibi aug
mentum gratie ex cõdigno. ⁊ per conse
quens merito digni. ⁊ merito congrui. p
ut superius exposita sunt prefati tres mo
di merendi generaliter habetur. vnde si
alii inueniuntur ad eosdeʒ tres reduci po
terũt. Cũ ergo dr̃ ꝙ beata uirgo meruit
portare christũ. intelligendũ est cõparati
ue. i. quia ipsa potius debuit portare quã
alia. vel põt intelligi de merito condigni.
itẽ mali dicuntur mereri t̃palia. qꝛ nulluʒ
bonum irremuneratum sicut nullũ malũ
impunituʒ. sed hoc dr̃ impropͤe. qꝛ opera
in mortali facta non sunt directe bona. cũ
non sint informata charitate. tamen quia
talia opera aliqd boni hñt. dñs interpre
tatur ea vt bona. ⁊ aliquid dat pro eis. itẽ
pccõr quandoqꝫ meret occasionaliter. qa
pauperes obtinẽt bona interdũ benefac
toribus suis. quarꝫ precium occasio sũt ele
mosyne. item satis improprie sumitur me
ritũ. vbi dr̃. Felix culpa que talẽ ac tantũ
meruit hr̃e redemptorẽ. ibi enim ponitur
meruit pro exigebat.

De habitatione virtutum.
Capitulum. iii.

q Vamuis nullus sibi mereatur pri
mam grãm. scdm ꝙ dictũ est. põt
tamen peccator se habilitare ad gratiam
faciendo quod in se ẽ. qꝛ nulli talium grã
denegatur. Hoc aũt non est ex merito di
gni vel condigni. sed congrui. Hec xo cõ
gruitas multo magis est ex parte di gra
tiam conferentis q̃ʒ ex parte hois se ad
grãm habilitantis. quia in p̃paratione ad
grãm ⁊ in infusione gratie habet se aĩma
ad modum materie. ipse vero deus ut p̃
mum mouens ⁊ efficiens. alia rõne pʒ ꝙ
huiusmõi congruitas ẽ magis a deo quã
ab hoie. quia hilitatio que ẽ ex parte ho
minis solũmodo dat locum diuine miseri
cordie. vt salua iustitia possit alicui cõfer
ri gratia. quia iniuria fieret diuine iusti
tie si tali daretur gratia in quo eẽt obex.
idest voluntas peccandi. Sufficiens igi
tur habilitatio ad gratiam est. si homo fa
cit quod in se est. Facere autem quod in
se est tria complectitur scilicet vt homo
acctum peccandi. ⁊ voluntatem peccãdi
deserat ⁊ conetur in bonum prout est si
bi possibile. Nota ꝙ omne meritum vel

demeritum acquiritur in hac vita. Und non facere bonū. sed facere bene laudabile est. Non. n. verbis. sed aduerbiis meremur.

De operibus meritorijs. Capitulum. xiij.

o Pera meritoria totaliter sunt a gratia. & totaliter sunt a libero arbitrio licet principaliter a gratia. qꝛ gratia cōpatur ad liberum arbitriū. sicut, sessoꝛ ad equū quem dirigit. ita gratia dirigit liberū arbitriū exercitio virtutum. Per nos. n. malū facere possumus. sed nō bonū. Ad efficaciā merēdi tria valēt. Primum est difficultas operis quod pꝫ in martyrio. Scdm promptitudo voluntatis. Apˀ. i. ad coꝛ. ix. Hilarem. n. da. di. deus. Tertium est magnitudo charitatis Ipsa. n. pondus sanctuarij scdꝫ ꝙ omnia que erant in tēplo ponderabantur. Ad hoc ꝙ aliquod opus sit meritoriū tria requiruntur. Primū est ꝙ ipsum opus fiat in charitate quia opa que fiunt extra charitatem mortua sunt sicut carbo extinctus. Secundum ꝙ fiat ex charitate. multa enim fiunt in charitate que nō sūt meritoria ex eo ꝙ nō fiūt ex charitate. i. qꝛ non referuntuꝛ ad finē debitū. Tertiū ꝙ idem opus sit referibile: hoc ideo dico quia mala nō possūt bona intentōe fieri. alioqui sequeretur absurditas ꝙ idē opˀ esset meritorium & demeritoriū. Attenduntur aūt tria in merito ex pte homis. s. subiectū hoc est aia. Itē liberū arbitrium. Itē intentō finis. His tribus rñdent tria ex pte dei. s. gratia. virtus charitas. Et gratia quidē reddit subm̄ deo gratū Uirtus aūt hilitat liberū arbitriū. Charitaris vero dirigit intentionē in debitū finē. Dicit. n. Aug. ꝙ meritū consistit penes liberum arbitriū occasionaliter. hoc dicit qꝛ liberū arbitrium facit ad meritū sed nō sufficit penes virtutē foꝛmaliter hoc dicit. qꝛ ex virtute tāq̄ꝫ ex foꝛma pꝛocedit motus. & elicitur de potentia penes virtutum motū essentialiter. hoc dicit quia motus essentialiter est meritū penes gratiam efficaciter. hoc dicit. qꝛ sine gratia nullus motus ē meritorius penes opus instrumentaliter. hoc dicit. qꝛ opus exterius est cā instrumentalis ipsius meriti. Nota generaliter quod n̄ meremur sine gratia neqꝫ passionibus inquātū passiones. neqꝫ motibus nature. Dicit enim philosophus. Natura neqꝫ boni neqꝫ mali sumus neqꝫ inuiti. Augˀ. Nemo iuitus bene facit etia m si bonū ē quod facit. neqꝫ libero arbitrio ligato. Quisquis enim nō habet vsuꝫ rōis & liberi arbitrii n̄ meretur vel demeretur. sicut sunt infantes doꝛmientes. insani & alia bruta.

De virtute cardinaliū & theologicarum. Cap. xiiii.

q Uia meritū vel demeritum circa finem actionum attenditur. ideo nota regulas de hac materia. Ex fine dr̄ actus bonus vel malus. malus actus nō fit ex fine bonus. Una intentio multos actus infoꝛmat. Unde si aliquis intendit vnum solidum dare ꝓ deo ita ꝙ quotidie det vnum denariū si qñqꝫ obliuiscit. & non refert in deū dationem hˀ denarii tamen datio est meritoria pꝛopter ipsaꝫ intentionem primā. Finem sub fine pōt quis ponere. verbi gratia. Aliquis intendit ire ad forum & hoc intendit vt emat medicinas. & ad hoc emit eas ut curetur ab infirmitate et ad hoc curari desiderat ut deo melius seruiat. In isto vltimo precedentes volūtates omnes sunt meritorie pꝛopter vltimam. secundum eniꝫ vltimum finem omnes precedentes voluntates iudicantur bone vel male. maxime quando priores actus sunt indifferentes. Diuersi fines non sunt faciendi quorum vnus non fit ad alium referibilis verbi gratia. Aliquis intendit ire ad vnam domuꝫ vt luxurietur: ad hoc vult luxuriari vt sanioꝛ fit ad hoc vult esse sanus vt seruiat deo. Iste finis vltimus illā voluntatem que ē luxuriari nō informat. sed potius econtra illa voluntas

istam intentionez deformat.q² vna itētio
peruersa plures ꝺ̄prauat volūtates. No
ta ꝙ actio corꝑalis pōt referri ad finem
tēporalem ꝺūmodo referatur postmodū
ad ꝺeum. Actio āt spūalis vt predixi non
potest referri ad finem tēporalem etiam
si illud tēporale referatur ad ꝺeū. Et hoc
est quod ꝺicit Aug. Debemus manduca
re vt euangelizemus nō euangelizare ut
manducemus. si āt in actionibus finis ꝓ
ximus ponat̃ ꝺeus. ⁊ finis vltimus aliqꝺ̄
temporale malū est. Bene āt licet consti
tuere ꝺuos fines. s. tēporalem. ⁊ eternuz
ita tamen ꝙ eternus sit finis ultimus.

Quid mereamur.

Cap. ix

O Pera bona sūt meritoria triū. s. ui
te eterne augmēti gratie. ⁊ remis
sionis pene. ꝑmū. s. ꝑmiū subāle uite et̃ne
r̄ñdet radici oꝑis. s. charitati. ⁊ hoc ē pre
mium subāle vite eterne: premiū uero ac
cidentale r̄ñdet operi. sicut ⁊ augmentuz
gr̄e. q² operibus excellētibus. ⁊ superro
gationis meremur magis augmentū gr̄e
quā aliis opibus. Remissio āt pene r̄ñdet
penalitati oꝑis. q² oꝑa que magis sūt pe
nalia magis sunt meritoria remissionis
pene. Est eni regula i theologia ꝙ pena
pene resolutoria ē. Nota igr̄ ꝙ licet tota
uis merēdi vitam eternā. ⁊ etiā alia consi
stat in charitate. nō tamē totus effcūs. q²
effectus merēdi cōsistit in magnitudie o
peris. sicut pꝫ in merito remissionis pene
qꝺ̄ nō solū cōsistit i charitate. sꝫ ēt in oꝑi
bus penalibꝰ. Et huiusmōi exēplum ha
bemus i xp̄o ꝗmeruit nobis apertionez
ianue ꝑadisi cū effectu. hoc āt meritū nō
erat ex sola charitate. sed in charitate ⁊
excellentia operis. i. in sua passione. scien
dum est ꝙ de ꝑmio subāli meret̃ hō tan
tum ꝑ unū actum quantū ꝑ mille manen
te eadē radice ⁊ non crescēte ualent t̄ñ o
pera huiusmōi ad multa alia. vñ v. Jocū
dat mentē. virtutes stabilit. meritum au
get. s. meritū accidētalis premii. peccata
remittit quātū ad penā que ꝺimissa sunt
quo ad reatū per gr̄am. Debilitat fomitē
remouet accidiā. excitat hoiez in assuefa
ctione bōi. atqꝫ repellit tentatiōes diabo
li. Nota ꝙ primā gr̄am nullus pccōr pōt
mereri prope. ⁊ hoc multiplici rōne. pria
q² talis nō habet radicē merendi. i. gr̄am
scꝺ̄a ꝑꝑ status indignitatē. q² pccōr non ē
ꝺignus pane quo vescit̃. tertia q² nullius
hois opus placet deo nisi placeat ipse pri
us. vñ prius respexit deus ad abel quam
ad munera eius. vt ꝺr̄ Gen̄. quarto. quar
ta q² naturaliter ātecedit cā suum efcūz
sic ⁊ gr̄a cū sit cā meriti precedit meritū.
Ipsa eni scꝺ̄m Aug. voluntatē nostraz ꝑ̄
uenit vt uelimus. ⁊ seqtur ne frustra veli
mus. gr̄a sicut supra ꝺictū ē per bonū usū
eius ⁊ merito condigni meretur augeri i
via vt aucta mereatur perfici in patria. ⁊
hoc a deo cuius est gr̄am infundere auge
re. ⁊ perficere secundum cooperationez
voluntatis nostre. Nam sicut ꝺeus est ip
sius gr̄e fontale principiū influendi sic ip
se solus est ꝑncipium augendi per modū
influentis. gr̄a uero per modum meriti ⁊
ꝺignitatis. sed liberum arbitriū per mo
dum cooperantis. sicut liberum arbitriū
per gratiaz meretur merito cōdigni aug
mentum gratie in statu vie. sic etiā mere
tur merito condigni ipsius cōplementuz
in statu patrie. quare autem mereamur
ex condigno vitam eternam multe sūt cau
se. prima est efficacia doni spiritus sancti
cooperantis in merito. scꝺ̄a veritatis ꝺi
promittentis. tertia persuasibilitas liberi
arbitrii consentientis ⁊ finaliter perseue
rantis. quarta ꝺifficultas status merēdi
quinta ꝺignitas xp̄i capitis nostri interue
nientis qꝺ̄ glorificari ꝺebet in membris
suis. sexta liberalitas dei tribuentis quez
non decet parua reddere. septima est ob
sequium fideliter sibi optemperantis. oc
taua nobilitas operis quod ex charitate
procedit. quod tantum ponderatur in
conspectu iudicis quantum amor ex quo

ꝓcedit ⁊ iő nő pőt sufficient̃ nisi a sūmo
bono remunerari. Opa que nō fiunt in
charitate.i.cū pccō.lȝ non valeāt ad vitā
eternā. valent tn̄ ad alia multa. vnde ver
sꝰ. Aptat.s.cor ad susceptionē gratie mi
nuit.s.penā que deberet si nō fieret illud
opus nō illā que iā debetur. Et dat bona
terre.s.tēporalia occupat.s.ne sit hō inte
rim ociosus vel operi malo deditus. As
suescit.s.ad bene operandum delectat.s.
mentē. Mitigat.s.fomitē. Arcet.s.fluxū
peccati. Ultimo sciendū ꝙ nullū malum
impunitū.⁊ nullū bonū irremuneratum.

De diffinitionibus ⁊ differentijs vir
tutum Cap. xvi

v Irtutes scdm Macrobiū dn̄r qn̄
ꝗ politice.qn̄ꝗ purgatorie .qn̄ꝗ
purgati animi.qn̄ꝗ exēplares. Primas
docet. Salomon i prouerbiis. Secundas
in ecclesiastes. Tertias i canticis. Quar
tas in deo legimus. Politice nāꝗ dn̄r se
cundum ꝙ regūt vitā humanā quo ad
opera exteriora.⁊ scdm ꝙ pugnāt contra
vitia. Purgatorie dn̄r scdm ꝙ iā sunt in
victoria vitiorum ⁊ respiciūt ꝑtim inte
riora.ꝑtiȝ exteriora. Purgati animi.dn̄r
qn̄ deuictis iā vitiis possessor virtutū ge
escit raro insurgentibus ꝓmis motibus:
Exēplares dn̄r que in mente diuina con
sistunt. Nā idee virtutū i deo sūt ⁊ ipse
rerum oium est exēplar. Aristoteles di
uidit virtutes intellectuales ⁊ consuetu
dinales. Intellectuales diuidit i pruden
tia. Artē intellectū sciam ⁊ sapiam uirtu
tes morales diuidit i principales que sūt
tēperantia fortitudo ⁊ iustitia ⁊ in adiun
ctas que sunt mansuetudo humilitas. ⁊c
Et hic ordinant nos ad deum.qꝛ sophya
regit affcūm intelligentia intellcm̄ sȝ fro
nesis vtrūꝗ.prudentia eū spiritus regit
cogitationes ⁊ affectiōes. virtutes vero
consuetudinales diuidit in honestatē : ⁊
liberalitatē. Hec duo ordināt nos ad hoi
nem.qꝛ honestas ordinat hoiem quo ad
se ipsum liberalitas quo ad proximū. itē
philosophia moralis diuiditur i ethicam
hiconomicā.⁊ politicā. Harum prima mo
res quo ad ipsū hoiem siue quo ad se ipȝ
istruit. secūda familiā disponit. tertia vr
bes ⁊ regna gubernat ⁊ regit. Circa vir
tutes hoc tenendū est cū sit vna grā gra
tificans animā septē tn̄ sūt virtutes qbꝰ
humana vita regitur. Tres quidē theo
logice. ⁊ quattuor cardinales ⁊ licet he
virtutes sint gratuite ꝑ informantē gra
tiam.pn̄t tamē fieri informes ꝑ culpā. ⁊
iterū informari per pn̄iam aduenіente
gratia que ē hituū virtus origo.finis. ⁊
forma. Nā cū hitus aliarū virtutū hn̄t
sine gratia ⁊ charitate in quibus cōsistit
vita virtutū dn̄r informes cuȝ āt gratia
superuenerit.tūc formant ⁊ decorantur
⁊ deo fiunt acceptibiles. Unde virtutes
informes sunt sicut colores in tenebris.
⁊ sicut carbones extincti ⁊ sicut rami ari
di ⁊ sicut ale mortue ⁊ sicut auruȝ obscu
ratū ⁊ sicut gēme conuerse in scilices. E
contra virtutes formate sicut colores sīt
in luce visibiles qdē aspectui cōplacētes
⁊ sicut carbones ardentes. ⁊ sicut rami
virentes ⁊ sicut ale viuentes ac valētes
⁊ sicut aurum fulgens ⁊ sicut gēme vas
aureum decorantes. differentia ē inter
virtutes ⁊ ꝓcepta ⁊ dona ⁊ fructꝰ. ⁊ bea
titudines.qꝛ uirtutes potentias disponūt
precepta oꝑa respiciūt dona virtutibus
perfectionē addunt fructus spūi siue gu
stui saporē spiritualē apponūt beatitudi
nes ipsis virtutibus statū. siue vie.siue
patrie cōtingunt. Alia est differentia.qꝛ
virtutibus bene oꝑamur dōis expedite
beatitudinibus perfecte operamur. sed
fructibus fruimur deo

De differentia virtutuȝ cardinalium
⁊ theologicarum. Cap. 17

d Ifferentia virtutū theologicarū
⁊ cardinalium hec est quia theolo
gice mouent ad fineȝ sed cardinales mo
uent ad ea que sunt ad finem. Alia dif
ferentia est. quia theologicarum virtu
tū finis et obiectū est ipse deus. ⁊ non
obiectum proprie. Item virtutes

theologice habentur ꝑ infusionē.cardina
les vero ꝑ acquisitionem. Itē theologi/
ce mouent ad opa ex rationibus sumptis
a iure diuino.sꝫ cardinales a iure natura
li. Item virtutes theologice attendūtur
q̄ꝫtum ad actus interiores.cardinales ve
ro quantū ad opa exteriora.itē theologi
ce non habent sine donis.cardinales vo
haberi pn̄t sine donis. itē thologice sunt
discretiue actuū in deū.cardinales vero
in proximū.itē i theologicis sic ē ꝙ hitus
generat actus.sꝫ in cardinalibus est econ
tra .qꝛ ibi actus generat hitus. vnde phi
losophus. Quales inqͣt sunt actus. tales
sunt habitus.

De virtutibus theologicis in genere.
Capitulum. 18.

a Nima quantū ad superiorē partēꝫ
in qua cōsistit imago trinitatis rec
tificari hēt per tres vtutes theologicas
vn̄ sicut imago creatoris consistit in trini
tate habituū cū vnitate gratie.sic ꝑ hos
tres habitus uirtutū anima fertur in sū/
mam trinitatē scd̄m tria appropata trib⁹
personis.ita ꝙ fides dirigit in sūme ver
credendo et assentiēdo. Spes vero in sū
me arduum initendo ⁊ expectādo. chari
tas autē in sūme bonū desiderādo ⁊ amā
do. Virtutes theologice differūt inter se
multipliciter.primo scd̄m actus propos.
Nā fides facit deo assētire.spes in deo cō
fidere.charitas facit deum amare. Scd̄o
differunt rōe subiecti.qꝛ fides ē in ratio
nabili.spes i irascibili. charitas in cōcupi
scibili.i.ābe sunt in volūtate que propter
similitudinem actuū accipit noīa harum
potētiaruꝫ. Tertio differūt rōne obiecti
Nā fides est circa uerū.spes circa arduū
charitas circa bonū. Quarto rōe effect⁹
Nā fides in pn̄ti deū sequitur. spes in ce
lū comitatur.charitas perenniter āplexa
tur. Quinto differūt rōne finis.qꝛ per fi
dē cognoscitur deus vt veritas.per speꝫ
habet vt eternitas.ꝑ charitatem diligit
vt bonitas.

De fidei vtilitate. Cap. xviii

f Ides est subā sperandarū rerū ar
gumentū nō apparentū scd̄ꝫ aplm
ad hē.xi. In hac diffinitione fides dicitur
subā.i.fundamentū sūbstās edificio spūa
li qd̄ est gratia ⁊ gloria.ipsa nāqꝫ fides fa
cit aliqualiter res sperādas i nobis subsi
stere per gratiā.⁊ faciet tādem per glori
am.qꝛ ipsa ē primus hitus virtutū prim⁹
dico nō tēpore.sꝫ natura. Rerū sperāda
rū dicitur qꝛ fides per assensūꝫ facit i no
bis subsistere res sperādas.argumentuꝫ
dicit.i.arguens mentē.qꝛ fides inclinat i
tellectū ad credēdum id quod nō appa/
ret.⁊ ꝑꝑ hoc dicit potius argumētum q̄ꝫ
cōclusio.qꝛ fides probat de nō apparenti
bus ꝙ sit.⁊ nō probatur. Nō apparētū di
citur.qꝛ fides suā vtute ⁊ luce māifestat
ea que nō apparent tā ꝑ̄terita q̄ꝫ pn̄tia.⁊
q̄ꝫ futura preterita qdē qꝛ scd̄m apostolū
ad he.xi. Fide itelligimus aptata eē secu
la.pn̄tia vero sic ait Aug. demus deo ali
qd posse.⁊ nos itelligere n̄ posse. Futura
āt qꝛ ꝑ fidē credimus resurrectionē mor
tuorū ⁊ huiusmōi. Fides dr̄ multipliciter
.s.hitus informatus charitate. illumināns
mentē ad credēdū.act.15°. Fide purificās
corda eoꝝ. Equalitas ifirmis. Jac.2°. Fidēs
sine operibus mor.ē Motus fidei Aug.
Fides est credere qd̄ nō vides. Facilitas
credēdi. Mat.8°. Nō inueni tantā fidem
in Israel. Deuotio fidei. Math.15. Mu
lier magna ē fides tua.articulus fidei. vn̄
i symbolo atthanasij. Hec ē fides chatho
lica ut credamus ⁊ cōfiteamur. Sicut in
aliqua scia quedā sūt antecedētia vt sup
positiōes quedā vero cōseqnentia ut con
clusiones.quedā quasi media vt ꝑpositio
nes probātes. Ita i doctrina fidei quedā
sūt ibi ad modū suppositionū ut uniuersa
lia añcedentia articulos.s. ꝙ scriptura sit
cōdita ⁊ exposita inspiratione spūs sci. et
ꝙ vera sūt que loqͣtur dominus i scriptu
ra.per sanctos suos.⁊ huiusmodi.quedaꝫ
ad modum cōclusionum. vt ea que ad mo
res pertinent scilicet fornicationem esse
mortale peccatum.⁊ huiusmodi.quedam

ad modū propositionuȝ vt articuli fidei. Et nota ꝙ fides est quasi media iter opinionē ⁊ sciam. q꞉ opinio se habet ad vnā ꝑtem cōtradictionis cū formidine alterius partis ⁊ sine cause cognitione. Scientia vero se hēt ad aliam ꝑtem contradictionis sine formidine relique ⁊ cū cause cognitione ac per media necessaria. vnō scia ē necessariorū. ⁊ ita pȝ ꝙ fides ꝑticipat cū vtraqȝ. Ad fidei perfectionē septē ꝑtinent. Primū est ꝙ prime veritati innexa sicut fides Moysi q se negauit filium filie Pharaonis magis eligens affligi cū populo dei q̄ tpalis pcci hr̄e iocunditatē. scōm est ꝙ sit charitate formata sicut. Magdalena quam fides saluā fecit ⁊ cui dimissa sunt peccata multa. quoniā dilexit multū. tertiū ē ꝙ sit deuotiōe feruida sicut illius mulieris cui dixit dn̄s. O mulier magna ē fides tua Mat. xv. quartū ꝙ sit bonis operibus ꝓbata. sicut fides cornelii. quintū ꝙ sit fortitudine roborata. sicut fides Stephani Laurentii. ⁊ aliorū martyrū qui ꝑ fidē fortes facti sūt in bello. sextū ꝙ sit obedientia decorata. sicut fides Abrahe. septimū ꝙ sit humilitate subiecta sicut fides beate ṽginis que ait Luce. i. Ecce ācilla dn̄i. Nota quod fides magis innitit̄ auctoritati q̄ rōi q꞉ scōȝ Gre. Fides nō hēt meritū cui hūana rō perhibet experimentū intellige sufficiēs q̄uis enim fides rōibus firmet. tn̄ nec talibus. nec experimento sensibili dȝ quis credere cōtra fidē sicut pȝ in eucharistia ubi ⁊ visus. ⁊ gustus. ⁊ tactus dicit eē panē ⁊ vinū. sed fides dicit esse corpus ⁊ sāguinem dn̄i nr̄i Jesu christi vnde Aug. Qd̄ itelligimus debemus rōi quod credimus debemus auctoritati qd̄ opiamur debemus errori. Nota ꝙ duplex ē cognitio de deo. s. naturalis ⁊ accidentalis. Naturalis cognitio duplex ē. s. an̄ pccm̄ qua hō cognoscebat apte deum i creaturis. ⁊ post pccm̄ ⁊ hec est ꝑ speculum i enigmate. Accidentalis cognitio triplex est. Prima est acq̄sita ꝑ rōnes naturales q̄ hūerūt phi. ⁊ hec dr̄ scia. scōa ē que hr̄ testimōiis scripturaꝝ ⁊ miraculorū. ⁊ hec cognitio dr̄ fides informis. tertia est que hr̄ ꝑ infusionē gr̄e gratū facientis. ⁊ hec dr̄ fides formata ⁊ per talē cognitionem assentit aīa ꝑme veritati pp se. ⁊ supra oīa. Un̄ ea adueniēte pereūt oēs alie cognitiones accidentales ad minus quo ad actū. Cū enim alie cognitiones ueniūt in aīa tunc fides tanq̄ velocior preoccupat motus oium. Cū fides sit nō de apparentibus ⁊ difficile sit oculta credere. duo sūt necessaria ad hoc ut firmiter credatur. Primū est illustratio veritatis aīas eleuans. scōm est rectificatio auctoritatis instruentis aīam quorū primū est ꝑ fidem scōm ē per scripturā autenticā. ⁊ ꝑ ipm̄ scūȝ eduā. Auctoritas ergo prebet fulcimentū fidei. ⁊ fides assentit auctoritati. vtrūqȝ vero ꝑ christū est pp quod ⁊ splēdor ⁊ verbū dicitur. q꞉ mentē per fidem illuminat. ⁊ veritatem ꝑ doctrinam ostēdit. Hoc quoqȝ sciendū ē ꝙ vna est fides tantū tam in preteritis q̄ i presentibus ⁊ futuris licet magis clara sit in eis ⁊ explicita qui sequūtur christū quā i eis qui precesserunt eius aduentū. sicut nouum testamentu clarius est quā vetus Quod enim nos credimus eē factū ātiq patres credebant eē futurum exceptis istis que adhuc restant cōplenda. sicut est resurrectio mortuorum ⁊ iudicium extremum. ⁊ remuneratio bonorum. ⁊ punitio reproborum.

De effectu fidei. Cap. 20.

Fides multa bona facit. s. homines saluat. Unde dictum est Magdalene. Fides tua te saluam fecit. Mentes purgat. Actuum. xv. Fide purificans corda eorum. Contra mūdum pugnat. Hebr. xi°. Sancti per fidē vicere. Postulata impetrat vnde illud. O mulier magna ē fides tua fiat sicut petisti. Perseuerantiā dat Ap°. Tu aūt in fide stas Tēporalia contemnit. Hebr. xi°. Fide Moyses

grandis effectis est negauit se filium es
se filie pharaonis. Justificat. Ro.quar
to. Credidit Abrahã deo ꝛ re.est ei ad iu.
Beatificat. Jo.20. Quia uidisti me Tho.
credidisti.b.qui non ui.ꝛ cre. Super fun/
damentũ fidei quidam edificãt aurũ con
templationis.quia q contemplant sine fi
de quasi videntur videre solem sine ocu
lis.quidã argentum predicationis.qꝛ qui
predicat sine fide non loquitur eũ qui se
cundũ deum ẽ fidelẽ sermonẽ quidam la
pides preciosos bonorũ operum.quia qui
bene operatur sine fide est sicut qui facit
structurã super arenam. Jtẽ alii edificãt
ligna scilicet amorẽ ardentiorem tpaliuz
alii fenũ scilicet fumũ delectationũ carna
lium.alij stipulam.s.ociosorũ uerborum ꝛ
operũ infirmorum. Jsti quidẽ saluantur
merito fundamẽti.sic tñ quasi per ignem
purgatorij exuretur edificiũ non idoneũ
tanto fundamẽto. Fides habet quosdam
effectus essentiales ꝛ principales.ut est fa
cere filios dignos uita eterna. ꝛ facere si
miles deo.ꝛ purgar̃ aiam a tenebris pec
cati siue infidelitatis. Jsti effectus sunt a
deo.alios hꝫ effectus uoluntarios.ꝛ secũ
darios.vt est creder̃ ꝛ dirigere opera alia
rum virtutum.ꝛ imperare omnibus suo
modo. Et isti effectus a libero arbitrio st.
De articulis fidei.

Capitulum. 21.

S I respectus hẽatur ad eos q sym
bolum ediderunt.tũc articuli sunt duode
cim ad numerum duodecim apostoloruꝫ
Si autẽ cõsideremus q̂ radicaliter sunt
credenda:tunc articuli sunt.xiiii.quoꝝ.vii
spectant ad diuinitateꝫ.ꝛ .vii.ad xpi hũa
nitatem.ꝛ hec signata sũt in.vii.stellis.ꝛ i
vii.cãdelabris aureis in quorũ medio fili
us hois ãbulabat. Sũt ergo septẽ articu
li fidei q pertinent ad diuinitatẽ. Primꝰ
ẽ credere unũ esse deũ q ibi notatur. cre
do in deũ. Scd̃s est prẽm esse deũ.ibi.pa
trẽ oipotentẽ.3ꝰ ẽ filium esse deũ.ibi. Et
in Jesum xp̃m filiũ eius.quartus ẽ spũm
scũm esse deũ.ibi. Credo in spũm scũm.
Sic pꝫ ꝙ predci quattuor articuli sũt de
vnitate diue essẽtie.ꝛ trinitate psonaruꝫ
5ꝰ est credere remissioneꝫ pccõruꝫ his q
sũt in eccl'ia.ibi. Scãm ecclesiã ca. s.co.r.
pccõrum.sextus ẽ mortuorũ resurrectio
neꝫ.septimus ẽ credere bonꝝ remunera
tionẽ sub qꝰ cõprehendit̃ ꝛ maloꝝ punitõ
ibi. Uitã eternã. Et isti tres articuli a diui
nitatẽ pertinent.qꝛ uirtute diuinitatis fit
pccõrum remissio que ẽ aie viuificatio ꝛ
corporum resurrectio.atqꝫ corpis ꝛ aie si
mul glificatio.alij septẽ sunt q pertinent
ad hũanitatẽ xpi.primus ẽ credere filiuꝫ
dei esse cõceptũ de spũ scõ:ibi. Qui cõ.ẽ
de spũ sancto.scd̃s est filiũ dei natum ex
Maria ꝟgine.ibi. Ex maria uirgie. 3ꝰ fi
lium dei ꝑ nobis mortuũ i cruce.ibi. pas
sus sub põ.pi.cru.mor.ꝛ sepl.quartus ẽ fi
lium dei descẽdisse ad inferos scd̃m aiaꝫ
ibi.descendit ad inferna 5ꝰ est filium dei
surrexisse a mortuis.ibi. Tertia die re. a
mor.sextꝰ ẽ eũdeꝫ ascẽdisse ad prĩs equa
litatem.ibi.ascẽdit ad ce.se.ad dex.d.p.o.
septimus ẽ filiuꝫ dei iudicaturũ viuos et
mortuos.siue bonos.siue malos:ibi. inde
vẽ.est iu. vi.ꝛ mor.isti.xiiii articl'i colligũ
tur ex simbolo quẽ apostoli ediderũt arti
culũ primũ ꝛ secundum de diuinitate po
suit petrus tertiũ ãdreas. Bartholome
us.quartũ qntum. Simon. Tadeus.sextũ
septimũ: Mathias.iteꝫ pmũ articuluꝫ d
hũanitate xpi posuit iacobus maior.secũ
dum ꝛ tertiũ ioãnes.quartũ Thomas.qn
tũ Matheus.sextũ iacobus minor. septi
mũ:philippus. Tria sũt simbola. primuꝫ
apostolorũ.secundũ nicẽnij cõcilij. tertiũ
atthanasij.primũ factuꝫ est ad fidei istru
ctionem. Secundũ ad fidei explanatio/
nem. Tertium ad fidei defensionem. No
ta ꝙ aliud est credere deũ. ꝛ aliud crede
re in deum.ꝛ aliud credere deo. Quoniã
credere deũ ẽ credere ipsũ esse credere
ãt in deũ ẽ credendo ipꝫ amare.ꝛ creden
do in deũ ire.ac mẽbris eius incorpora

Credere vero deo ē credere vbis eius:

De spe. Capitulum. 22.

s Pes est certa expectatio future
beatitudinis ex dei gra 7 meritis
propriis proueniens. In hac diffinitōne
nō sumitur certitudo rationis qua plene
uni parti consentitur. sed certitudo opi-
nionis qua vnice parti consentitur. quia
rōne probari videtur. nec tamē oino sz
cū formidine. Hꝰ aūt expectationis cā pn
cipalis est gratia dei 7 nō nostra merita
qꝛ opera nostra non sunt meritoria nisi
ex dei gratia. Sine meritis tamē spare
aliquid nō est spes sicut ait Grego. sed ꝑ
sūptio in predicta diffinitione diffinitur
motus spei 7 non virtus. sed virtus spei
diffinitur sic. Spes ē audacia mentis de
largitate dei accepta habendi vitā eter
nā per bona merita. Inter fidē 7 spē ta
lis ē differentia. Fides. n. ē de preteritis
7 futuris. Spes aūt de futuris tantum.
Fides de bonis 7 malis. Spes āt de bo
nis tm̄ est. Fides de bonis tam sibi q̄z ali
is est. Spes autem de bonis sibi tantuz
Cōueniuut tn̄ in hoc ꝙ taz fides q̄z spes
est de inuisibilibus. Certitudo spei orit
ex tribus. s. ex diuina largitate ex abun
dantia meritorū. 7 ex pregustatione eter
norum. Nota ꝙ spes ꝓut est viatorum
sic est cū certitudine opinionis vt dictū
est. Spes aūt illorum q sunt in purgato
rio. 7 qui fuerūt in limbo ē cū certitudie
scie 7 nō opinionis. ut ē illa viatorū. Un
de declinat aliquo modo a spe proprie di
cta spes vero que fuit in Stephano qn̄
vidit celū apertum. 7 que fuit in Paulo
qn̄ dixit. scio cui credidi 7c. 7 que fuit in
Adā ante; peccatum fuit cū certitudine
visionis tamē satis debilioris q̄z in celo.
Unde spes sic sumpta adhuc est minus
proprie dicta. Ex his pz ꝙ in patria non
est spes premii qꝛ beatitudo ē oium bo-
norū simul tota 7 perfecta possessio. vn
de ibi nihil futurum ē qđ speretur. Et li
cet sanctis adhuc sit futura resurrectio
corporum scđm rem. tn̄ pn̄s est scđm co
gnitionē. Spes autem sic futurum respi
cit ꝙ priuat tam pn̄tiā rei q̄z cognitionis
ꝓut spes ꝑprie sumitur. Duplex ē spes
s. suffragii 7 auctoritatis proprie. Pria
posita est in sanctis. scđa i solo deo. 7 hec
triplex ē. s. ueme psal. 30. In te dn̄e spaui
n̄ cōfundar i eternū. Gre. ps. 31. Speran
tes autem in dn̄o misericordia circunda
bit. Glorie prouerbi. 28. Qui sperat i đo
saluabitur. Effectus spei multiplex ē. A
tribulatione liberat. ps. septio. In te spe
rauerunt patres nostri sperauerūt 7 libe
rasti eos exemplū de Susāna 7 Daniele
Cōfortat. 2. Macha. 7ᵒ. Pereuntes sep
tē filios subunius diei tpe cōspiciens mr
bono aio ferebat pp spē quā in deum hē
bat. Mētem eleuat. Isa. 40. Qui spant
in đo mutabūt forti. assument pēnas. 7c.
Saluat psal. 11. Qui saluos facit spantes
in se. Tēporalia ministrat psal. cxliiii. O-
culi oium in te. spe. d. 7c. Spes cōpatur
multis rebus. Dr̄ enim galea. i. Thesa.
5ᵒ. Induti galeam salutis Anchora. he
br. 6ᵒ. Qui confugimus ad tenēdā ꝑpo
sitam spem quam sicut anchoram hēmꝰ
aie tutam ac firmam. Medicina psal. 9.
Sperās i. đo. n̄ in firmabor. Gēma pro-
uerbi. 17ᵒ. Gēma gratissima expectatio
prestolātis solatiū. hebr. vi. Fortissimuz
solatiū hēamus q confugimus ad tenen
dā propositā nobis spē. Clauis. Glo. sup
illud psal. 61. Sperate in dn̄o. Per spē
intratur ad illud vidēdum quod credit.
Lignū vite. Sapie. 3. si corā hoibus tor-
menta passi sunt spes illorū imortalita
te plena est.

De charitate. Cap. 33.

c Haritas scđz Apostolū sic diffinit
.i. Thimo. i. Charitas ē finis ꝑcep
ti de corde puro 7 ꝯscia bona 7 fide non
ficta. Et sumit finis consumationis quia
charitas est consumatio siue ꝑfectio om
nis precepti potest ēt dici finis termia
tiōis oium preceptoꝝ qꝛ oia opa que sūt
i precepto tēdunt ad charitatem vt ma
gis ac magis habeat. De corde puro. i. đ
itellectu puro dicit glo. Et sumitur hic i

tellcũs pro actu intelligendi ſcđm quem cãtur motus charitatis. Quãto.n.qs magis intelligit tãto magis diligit.niſi alias impediat. Et hic iſta prepoſitio de denotat efficientẽ. Et cõſcia bona.i.ſpe.q: qui purã conſciam hẽt ſecure ſperat. Et fiđ nõ ficta.i.ſimulata.⁊ nõ fragili. ſed inter aduerſa forti. Proſper in libro de vita ꝯtẽplatiua deſcribit charitatẽ ſic. Charitas eſt vt mihi videt recta voluntas ab oibus terrenis preſẽtibus ac futuris ꝓrſus auerſa. Juncta đo iſeꝑabiliter ⁊ vnita igne quodã ſpũs ſcĩ a quo eſt ⁊ ad quẽ refertur icẽſa. Jnquinamẽti ois extranea corrũpi neſcia nulli vitio mutabilitatꝭ obnoxia ſuꝑ oia que carnalit diligũt excelſa affectionũ oĩum potentiſſia.diuine cõtẽplationes auida. Jn oibus ſemꝑ inuicta.ſũma actionũ bonarũ. ſalus morũ.finis celeſtiũ ꝑceptorum mors criminũ vita virtutũ. virtus pugnãtium palma victorum. ſactarũ mẽtium arma cã meritoꝝ bonorum ꝑmiuꝫ ꝑfectorum. ſine qua nullus deo placuit cũ qua nullus vnq̃ꝫ peccare potuit. fructuoſa in penitẽtibus. leta in proficientibꝰ gl'oſa i pſeuerantibꝰ victorioſa in martyribus opoſa in oibus oino fidelibꝰ ex qua qcqđ ẽ boni opis viuit. Charitas ãt quãtum ad actum diffinitur quattuor modis. Primo ſic tertio libro ſniaruꝫ. Charitas ẽ dilectio qua diligitur deus pp ſe. ⁊ ꝓximus pp deum. ⁊ in deo. ſcđo ſic. Quid eſt charitas niſi vita copulãs amãtem cũ amato. 3º. ſic ſcđꝫ Aug. Charitas eſt virtus qua videre deum ⁊ per frui deſideramus. quarto ſic ſecundum Aug. Charitas ẽ virtus que aĩmi noſtri rectiſſima affectio ẽ. Haruꝫ diffinitionũ prima datur i cõꝑatiõe ad deũ ſcđa in cõꝑatione ad eius poſſeſſorẽ. tertia in comparatione dilecti ad dilectum.

De differentia inter charitatem ⁊ alios mores. Cap. xxiiii.

a Mor triplex ẽ.ſ.naturalis gratuitus.⁊ vitioſus. Amor gratuitus ẽ laudabilis q: virtus eſt.⁊ hẽt principalẽ finem.ſ.bonum incõmutabile. Hic diuiditur in aĩcitiã ⁊ concupiſcentiã. ſcđm amicitiã diligit quis deum puriſſime nõ reſpiciens vtilitatem ſuã. ſꝫ bonitatẽ amati hoc mõ plus diligit hõ deũ q̃ꝫ ſe ipſuꝫ ſecũdum vero concupiſcentiã diligit quis deum. q: remunerationem i eo expectat Amor naturalis. nec laudabilis ẽ. nec vituperabilis ⁊ habet finem indigentiã uel vtilitatem propriã. Jſte ſimiliter diuidit in amicitiam ⁊ cõcupiſcẽtiam ſcđm amicitiam diligimus hoc amore nos ⁊ nr̃am ꝑfectionẽ ⁊ nr̃am cõſeruationẽ. ⁊ magis ea que ſũt plꝰ neceſſaria.ut caput ꝓ quo totũ corpus exponimus hic cõis ẽ nobis ⁊ brutis. ſcđm cõcupiſcentiã vero diligimus deuꝫ. q: neceſſitati nr̃e uel ſubuenit q: hoc amore nõ diligitur res pp ſe. ſed ꝓpter vſum eius. vnde hoc amore plus ſe diligit hõ naturaliter q̃ꝫ deũ. Amor vitioſus uituperabilis eſt. q: pccm̃ eſt. ⁊ habet finem voluptatem ſiue delectationẽ in creatura hic diuidit in amicitiam ⁊ cõcupiſcentiã. ſcđm ãmicitiã diligimus hoc amor delectationẽ creature pp ſe q̃uis i nobis nõ habeat. ſcđm cõcupiſcentiã vero diligimus voluptatẽ creature ꝓpter nos. Amor iterum multiplex ẽ.ſ. naturaľ erga ſe pius erga parentes iocundus erga ſocios. iuſtus erga amicos violentus erga inimicos ſanctus erga deum. Jtem differentia eſt inter amorẽ dilectionem ⁊ charitatem. q: amor ꝓp[...]e ẽ nature. ⁊ dr̃ amor quaſi aĩoruꝫ vnio. q: quietat appetitum in re amata. Dilectio eſt amor proximi ⁊ dicitur dilectio quaſi duo ligãſ ſociat.n. amãtem cum amato in amore. ut ſe mutuo diligant. Charitas eſt amor in deum hec amicum determinata ⁊ idicat omnibus cariorem valde dr̃ charitas quaſi cara vnitas vel carum deo faciẽs. Alia eſt dr̃a inter predicta. quia amamꝰ deum propter ſe diligimus eum ſuper omnia propter ſua beneficia q: dilectio eſt diuerſorum electio charitas vtrumꝫ cõplectit. ſ. ſuper omnia. ⁊ propter ſe di

ligere deū in hoc differt a dilectione proximi. qꝛ diligere deū est velle ei bonū qd hꝫ. s. q̄ sit oipotēs. ⁊ sūme bonus. ⁊ huiusmodi. Itē diligere deū est velle precepta eius seruare cū intentione fruēdi eo. Itē diligere deū est eū velle possidere. ⁊ ab ipso possideri. Itē diligere deū est voluntatē dei uoluntati sue in oibus pferre. Diligere vero proximū est velle sibi bonuꝫ non p essentiā. sed p grām. Item diligere proximū est idem velle. ⁊ idē nolle in bono. Itē diligere proximū ē successum bonū ei optare ⁊ querere. Itē diligere proximū est velle ei qd sibi. Est iterū dīa inter dilectionem dei ⁊ proximi. qꝛ deuꝫ diligimus in se ⁊ pp se. proximū vero diligimus in deo ⁊ pp deum. Quādo dicimꝰ duplicem esse charitatē. s. dei ⁊ proximi. hec duplicitas nō intelligitur q̄tuꝫ ad hītus. sꝫ quantū ad actus. qꝛ vno hītu charitatis diligitur deus ⁊ proximus. Charitas quādoq; dicit habitū: Ro. 5ꝰ. Charitas dei diffusa ē in cordibus nostris. qn̄q; dicit motum. Cañt. 2ꝰ. Ordinauit in me charitatem. quādoq; signum. Unde Jo. 15ꝰ. Maiorē charitatē nemo habet. i. maius signum charitatis quādoq; tertiam psonam in trinitate. j. Jo. quarto. Deꝰ charitas est. ⁊ sic sumitur psonaliter. quando q; sumitur essentialiter. ⁊ tote trinitas dr̄ charitas. quandoq; sumitur pro feruore charitatis. Unde Luce. 7ꝰ. Dimissa sūt ei peccata multa. quoniā dilexit multū.

De effectu charitatis.

Cap. 25

Charitas pctm̄ expellit. vñ d̄ Magdalena dicit. Luc. vii. Dimissa sūt ei peccata multa qm̄ dilexit multū. Legē custodit. Ro. 13ꝰ. Qui diligit proximū suum legē implevit. Deuꝫ hoi iungit. j. Jo. quarto. Qui manet in charitate ī deo manet. ⁊ deus in eo. Mentem virtutibus ornat. j. Cor. 13ꝰ. Charitas patiēs ē. beīgna est ⁊c. Perfectionē adducit. Apostolus ad cor. 12. Adhuc excellētiorem viā vobis demonstro. Gloriā tribuit. Joā. 2ꝰ. Si qs diligit me ⁊c. ⁊ sequit. ad euꝫ veniemus ⁊ mansionem apud eū faciemus. Dilectiōe dei dignū facit. Joan. 16ꝰ. Si quis diligit me diligetur a patre meo. charitas in cordibus diffundit. cū ad proximum dilatat. Effunditur p predicationē. ⁊ per opa misericordie. Infunditur p illuminationem gratie. Superinfunditur per opa perfectionis ⁊ superer rogatiōis. Per charitatem venit deus ad hoies incarnationem ⁊ in hoies in gratie collatione. per ipsam charitatē currunt hoies ad deuꝫ bona operatione. ⁊ perueniūt ad eum in glorificatione. Amoris penetrantia. qꝛ itima cōdis penetrat. Cañt. 2ꝰ. Uulnerata charitate ego sum. Languidū facit. ⁊ hoc per desiderium essendi cum amato. Cañt. 5ꝰ. Nuncietis dilecto meo qꝛ amore lāgueo. Inebriare. qꝛ sic tendit in amatum q̄ sui ipsius ⁊ omniū rerū preter ipsū obliuiscitur. Cañt. 5ꝰ. comedite aici mei. ⁊ bibite. ⁊ iebriamini carissimi. Liquefacere. quia cor in diuina dulcedie sic resoluitur q̄ appetens cuꝫ appetibili mirabili amicitia vnitur. Cañ. 5ꝰ. Anima mea liquefacta ē vt dilectus loquitur mihi. amor hēt vim diffusiuam i bona opatione. vnitiuam in proximi dilectione. trāsformatiuā in iustificatione. Itē aliter hoc oñditur q̄ habet vim diffusiuam. vt pꝫ in creatione. vnitiuam vt patet in christi incarnatione. trāsformatiuaꝫ vt in glorificatione.

Quibus rebus charitas assimiletur.

Capitulum. 26.

Charitas est bonoꝝ principium. qa a deo ipsa ē. Bonorū mediū. quia secūdum deum ipsa est. Bonorum finis quia propter deum. charitas dicitur bōe operationis principiū. quia mouet ad id Grego. Charitas operatur si est. Dicitur etiam mediū. quia opera informat. Dicitur quoque finis. quia opera dirigit ⁊ ad debitum finem perducit. Quomodo charitas dicatur finis. sciendum est q̄ triplex est finis scilicet consumptionis. consumationis. ⁊ terminationis. primo modo cha

ritas ē finis peccatorum qꝛ ea consumat scđo modo ē finis preceptorum. qꝛ ea ꝑfi cit. tertio modo tam vita eterna q̄ȝ ipe đ us est finis nostri laboris sed vita eterna finis ē quo quiescitur. sed deus terminus in quo quiescitur. sed deus terminus in quo quiescitur. charitas dicitur forma virtutū multipliciter. primo quia mouet oēs virtutes ad exteriora opera per que perficiuntur virtutes ⁊ merentur augeri. Secūdo qꝛ omnes virtutes mouētur ad fineȝ. Charitatis. s. ad bonū charitas enī hēt bonū ꝓ fine ⁊ obiecto. Alie virtutes hn̄t bonū. nō pro obiecto. sȝ pro fine tm̄ ⁊ ille finis virtutū ꝑfectionē denotat 3º. charitas auget virtutū delectationeȝ ⁊ tollit fastidiū. ⁊ alleuiat onera ꝑꝑ ipius desiderium. quarto qꝛ cōponit aiam. ⁊ ꝑficit. nō qdem in esse nature. sed in esse gratuito ⁊ meritorio. Charitas mltis rebus dr̄ similis qꝛ cōparat̄ auro qđ fornax tribulationis probat. Aurore quā seqtur dies eternitatis. Arche Noe in qua' q nō fuit inuentus periit. Arbori bonos fructus ꝓferenti. Ale ad celestia subleuanti Bitumini aiam deo coniūgēti. Claui celū aperienti. corone mētem decoranti capiti sensū ⁊ motū influenti charitas eniȝ influit sensū i. rōnē merēdi aliis virtutibus. ⁊ motū. i. affcm̄ mouendi meritorie mentē deo illuminātē. Ebori thronū đo exhibenti. Firmamento aquas voluptatis ab aquis eternitatis diuidenti. Fonti mētem irrigāti. Gēme aiam ornāti. Gladio flāmeo paradisū custodienti. Igni affectū accendēti. Iugo suauiter ꝑmenti. Māne de celo descendenti. Rose rubēti. Radice humorē gratie quē a summo trahit ad virtutes trāsmittendi vt sic nutriātur ⁊ conseruent̄ in bono. Soli fulgēti. Thesauros latenti. Vinculo oēs rōes diligendi in dilecto colliganti. Vino inebrianti. Vesti pccōrū turpitudinē coopienti. Vnguento vulnera letalia curanti.

De excellentia charitatis.

Ca. 27

Haritas excellit alias virtutes in multis. primo in die conformitate Io. diligemus dn̄ȝ qm̄ ipe prius dilexit nos. secundo in spāli dignitate. Ricardꝰ Charitas est regina virtutū. tertio i speciositate. qꝛ est planeta veneris ⁊ anime pulchritudo. qꝛ sicut pulchritudo exterioris hominis est ex decenti membroruȝ ordinatione ⁊ venustate coloris sic pulchritudo anime est ex decenti ordinatōe actuum ⁊ habitu venusto. hoc facit charitas in anima cuius actus ordinatus ē ⁊ venustus habitus. quinto in supportatione laboris. Aug. Omia grauia ⁊ imania leuia facit amor. sexto in vigorositate. cant. 8. Fortis est ut mors dilectio. septio in vtilitate. Aug. Habe charitatem ⁊ fac quod vis. octauo i delectatione quia charitas secundum actum suum facit delectare in deo non solum in patria sed etiā in via.

De signis dilectionis.

Capitulum. 28

Igna dilectionis sunt hec quia amicus amicum libenter audit libenter de ipso loquitur. Sepe de ipso cogitat sine tedio sibi obsequitur. corpus ⁊ res pro illo exponit. Offensam cauet offensum placat. congaudet prosperitati condolet aduersitati. Gaudet de sua ꝑ̄sentia dolet de sua absentia. Diligit ⁊ odit hoc quod ille conatur ei placere timet displicere. Trahit alios ad eius amicitiam. Munera ab eo data non alienat Consilijs suis acquiescit petit ab eo fiducialiter. Qualiter possit quis scire vtrū habeat charitatem. Nota' quod quidā sciunt si non habere charitatem vt qui sunt in actu peccandi vel in proposito. Quidam dubitant se habere charitateȝ quia rationes habent pro vtraq̄ȝ parte. vt sunt illi qui incipiunt facerre quod in se est. Quidam putant se habere charitatem. sicut qui multa bona fecerunt ⁊ diu abstinuerunt a peccato.

adhuc tñ sustinent motus tẽtatõis ⁊ ima
ginantẽ turpia. Quidã experiuntur se hr̃e
charitatẽ. ut illi q gustant diuinã dulcedi
nẽ in qbus fomes fere extinctus ẽ. ⁊ qua
si semꝑ vel bona faciũt. vel affectant. qui
dã certi sunt se hr̃e charitatẽ. vt quibus
deus reuelauit. qualis fuit paulus. cui do
minus dixit. Sufficit tibi grã mea.

De gradibus amoris. Cap. 29

G Radus amoris sũt isti. Prim⁹ est
cum diligo me ꝑꝑ me. Iste amor
nõ est bonus. Scd̃s est cũ diligo deuȝ ꝑꝑ
me hic est mercenarius. sed tũc est bonus
si principalis finis ẽ deus. Tertius st cum
diligo deũ propter se. i. qꝛ bonus. Hic est
valde bonus. qꝛ talis amor vno tãtũ ocu
lo. i. dextero respicit deũ. Quartus ẽ cũ
diligo me ꝑꝑ deum. hic ẽ optimus qꝛ i ta
li amore nihil ẽ ꝙ querat hõ de suo ẽt in
se ipso. sed que dei sũt. Super oia dilig ẽ
dus est deus. qꝛ cũ ipse sit principiũ. ⁊ hoc
ipso est summũ. ⁊ hoc ipso qd̃ summũ est
sũme bonum ẽ: ⁊ hoc ipso qd̃ summe bo
nũ est summe btm̃ est. ⁊ hoc ipso qd̃ sum
me btm̃ est. sũme beatificũ est. ⁊ hoc ipso
ẽ sũme fruendus. ⁊ hoc ipso est sũme per
amorẽ ei inherendum. ⁊ in eo tanq̃ȝ i fine
quiescendũ. Tria generaliter diliguntur
. s. vtile. delectabile. ⁊ honestũ. Propter
primũ diligẽda est tribulatio. qꝛ vtilis. ꝓ
pter tertiũ diligenda est virtus. qꝛ hone
sta. Sed propter. scd̃m diligẽdus est. d̃us
qꝛ delectabilis imo ꝑꝑ hec oia diligẽdus
est deus. qꝛ ipsuȝ diligere ẽ vtile. delecta
bile. ⁊ honestũ. Gradus amoris vel cha
ritatis i quibus tollit peccatum sunt isti.
Primo tollit pccm̃ mortale. nõ quantuȝ
ad hitum. sed quãtũ ad actum liberat. s.
a pccõ mortali. sed non a ptãte cadendi i
illud. Scd̃o modo tollit pccm̃ quantũ ad
actum st quantũ ad hituȝ. sed neutro mõ
veniale. sicut pȝ in aliqbus sanctificatis.
Tertõ mõ charitas tollit pccm̃ utroq̃ȝ mo
do. ⁊ veniale quantũ ad actũ. sed nõ quo
ad habitũ. talis fuit in beata uirgine ante
conceptionẽ christi. Quarto modo tollit
vtrumq̃ȝ vtroq̃ȝ modo. sicut fuit in beata
uirgine in cõceptione christi ⁊ post. tũc. n.
fuit in ipsa sublatus fomes peccandi tota
liter. Quinto modo tollit vtrũq̃ȝ vtroq̃ȝ
modo: ⁊ insuper omnẽ miseriam ⁊ hoc fi
et in patria. perfecta ẽ charitas qñ est ha
bitu magna motu interiori directa. opere
exteriori solicita. radice. stabilita. feruore
discreta. dulcedine consolatoria. Diligit
deus toto corde. i. intellectu sine errore.
tota aĩa. i. uoluntate sine contrarietate. to
ta mente. i. memoria sine obliuione.

De ordine charitatis.

Capitulum: 30.

o Rdo charitatis scd̃m Aug. est' di
ligere primo qd̃ supra nos est. i. de
um deinde qd̃ nos sumus. post hoc qd̃ iu
xta nos ẽ. i. proximus. vltio: qd̃ intra nos
est. i. corpus nostrum ꝓpꝛiũ. In eodem
gradu contineri dȝ corpus christi. qꝛ utrũ
q̃ȝ tenet rõnem inferioris boni respectu
spũs nostri. Secũdũ Ambro. diligendus
est p̃mo deus. 2⁰. parentes. deinde filij po
stea domestici. vltio inimici. sed hoc d̃ ex
hibitiõe qdam intelligunt. Aliquis diligi
tur magis ab altero multipliciter. s. maio
ri affectu sic suꝑ oia diligendus est deus:
sed inter hoies magis diligendi sũt parẽ
tes q̃ȝ filij deinde consanguinei secunduȝ
gradus cognationis. Maiori affectu dili
gendi sunt filij quam parentes. sed eque
pertinẽtibus p̃us sucurrendũ ẽ magis in
digenti. Ad differentiam magis diligen
di sunt q se magis ad grãm preparãt ⁊ hi
litant ad gloriã sic diligendi sunt secũduȝ
gradus participãdi bonum gratie. Nota
ꝙ idem ordo dilectionis ẽ nature ⁊ gra
tie: hoc excepto ꝙ dilectione naturali ho
mo se magis diligit quam deũ. sed ecõtra
in dilectione gratuita. Preterea sciẽduȝ
est ꝙ idem est ordo charitatis qui secd̃m
Aug. est in via erit etiam in patria. quia
cum gloria perficiat naturam quicquid
non erat impꝑfectionis in natura manebit
in gloria.

De dilectione proximi.

m Utuo se debẽt hoies diligere q̃
oms membra vnius corporis my
stici xp̄i: q̃ vno sp̄u sc̄o viuificãtur sp̄ua
liter ⁊ vniũtur. q̃ vnã fidẽ hẽnt. q̃ vnũ
baptisma receperunt quia vnum patrẽ
habent ⁊ dñm. q̃ ad vnũ regnũ tendũt
Delectionẽ proximi suadet ius nature.
Math. 7º. Omnia quecũq̧ vultis vt
faciãt uobis hoies. ⁊ uos facite illis. Jus
scripture. Math. 22º. Diliges proximuȝ
tuũ sicut te ipsũ. Exemplũ creature. q̃
omne simile diligit sibi simile. Melius ẽ
diligere q̧ diligi quadruplici ratiõe. pº
q̃ quod diligimus scimus. sed qđ diliga
mur nescimus. sed credimus. sc̄do. q̃ dili
gere proprie virtutis ẽ. sed diligi aliene.
tertio q̃ cũ diligimº alios nobis obliga
mus. cũ vero diligimur alijs obligamur
quarto q̃ cũ diligimus meremur nobis
cum autẽ diligimur alii merentur sibi ꝑ
dilectionẽ proximi efficimur imitatores
xp̄i. Jo. 17. Hoc ẽ preceptũ meũ ut di. i.
s. di. Discipuli saluatoris. Jo. 13. Jn hoc
cognoscẽt oẽs ꝙ discipuli mei. e. ⁊c̃. Spe
culatores dei. i. Jo. 2º. Qui diligit fratrẽ
suũ in lumine permanet ⁊ videt deum.
Societas fraterna vtilis ẽ rõe subleua-
tionis. eccl'. quarto. Ue soli. q̃ si cecide
rit nõ hẽt subleuãteȝ. Rõe consolatõis.
psal'. ecce q̧ bonum ⁊ q̧ iocundum. Rõe
exhortationis. Seneca. Semꝑ añ oclos
tuos ponẽdus est aliquis cuius exemplo
ꝓficias. q̃ nisi ad regulã praua nõ corri
ges prouerbi. A modica sintilla augetur
ignis.

De dilectione inimicorum.
cap. 32.

c Jrca dilectionẽ inimicoꝝ nota ꝙ
alia ẽ dilectio affcũs. ⁊ alia affcũs. dilectõ
affcũs duplex ẽ. q̃ alia ẽ innocẽtie. ⁊ alia
bñficẽtie. Dilectõne inocentie tenemur
diligere inimicos q̃ ñ debemus eis opta
re malũ inquantũ malum. sed inquãtum
est eis expediens vel reipu. Affectus di
lectionis bñficiente duplex est. s. pricipa
lis ⁊ secundarius. Affcũs ꝑncipalis ẽ vel
le ⁊ optare inimicis bona sp̄ualia sicut ẽ
gratia ⁊ gloria. hoc mõ tenemur ꝑ affcm̃
diligere inimicos. Affectus aũt dilectõis
sc̄darius est optare inimicis bona tp̄alia
hoc mõ nõ tñmur semper diligere inimi
cos. q̃ nõ semꝑ expedit eis bona tẽpora
lia. Eodẽ mõ distinguendũ ẽ de dilectõe
effectus qui ẽ similiter inocentie ⁊ bñfi
centie. prio mõ tenemur oẽs diligere ii
micos q̃ tenemur eis nõ inferre mala ni
si ꝑꝑ bonũ persone vel reipu. sc̄do modo
distinguenda ẽ dilectio bñficentie. q̃ si ẽ
bñficium sp̄uale ad salutẽ necessariũ tũc
tenemur illud inimicis ĩpendere. sicut o
rare pro eis ñ qnidẽ i sp̄ali. sed in gñali.
ita. s. vt nõ excludamus eos ab orõnibus
cõibus. Si vo ẽ bñficiũ tẽporale. ad hoc
tenemur nisi in casu necessitatis. Nota
tñ esse duplicẽ inimicũ. s. persone nostre
⁊ ecclesie. Jgr̃ inimico persone bñfacere
perfectionis ẽ. nisi inquãtum sibi vel al
teri bñficiuȝ nociuũ eẽt. q̃ in tali cãu bñ
neficium subtrahere vtile ẽ. Jnimico ãt
ecclesie bñficium subtrahere ꝑfectius ẽ
melius nisi inquãtũ per bñficum sꝑatur
recõciliãdus ecclesie. Ex predictis pȝ ꝙ
optare bona tp̄alia inimicis ecclesie imꝑ
fectionis ẽ nisi per accñs. s. qñ creduntur
per hoc cõuerti. Jnimico vero ꝑsone op
tare bona temporalia ꝑfectionis est nisi
per accñs. s. qñ putantur ei fore vel aliis
nocius. Nota ꝙ licet amicum diligere sit
magis debitũ tamẽ diligere inimicũ ma
gis ẽ meritorium remissionis pene. ⁊ ad
alia multũ valet. primo. q̃ magis accedit
ad perfectionẽ virtutis. Maioris enim
perfectõis vel maior virtus ẽ q̃ magis
gratuituȝ ẽ. sc̄do q̃ motus charitatis di
ligendi inimicum magis meritorius ẽ re
missionis pene. ⁊ hoc rõe difficultatis. li
cet i amicum sit magis meritorius vite
eterne rõe itentionis. Amor eni natural'
feruentionem facit motum charitatis si
cut dispositio materialis confert forme
tertio quia inimicum diligere expressus

signum charitatis ē.qꝛ contra motū natu
re ē. vnde valde difficile est.nisi adsit gra
tia ꝑ quā vincat natura. Nota ꝙ ille cui
iniuria facta ē non debet reconciliationē
querere ex debito necessitatis.sed si facit
cōplet debitū perfectōis.unde dicit Chri
sosti.ꝙ talis debet recōciliationē querere
vt duplicem gl'iam consequatur.Unā qꝛ
iniuriam passus. alterā qꝛ prior rogauit.

De virtutibus cardinalibus.

Capitulum. 33

p Er virtutes cardinales aīa rectifi
catur in suis viribus. Nā prudenti
a rectificat rōnalem.Fortitudo irascibilē
Temperantia concupiscibilē.Justitia ue
ro rectificat omnes vires prout nomē iu
stitie cōprehendit non solū specialez iusti
tiā que ē in cōmutationibus vel distribu
tionibus.sed ēt legalem que est oīs virt⁹
prout eius actus ad proximū ordinat. Et
iustitiam gñalem que est oīs uirtus prout
eius actus pertinet ad debitū obedientie
preceptorū. Ipsa eni iustitia generalis cō
prehendit virtutes ordinantes ad proxi/
mum.vt ē equitas.⁊ liberalitas.⁊ ordinā
tes ad seipsū.sicut ē innocentia.⁊ penitē
tia.⁊ ordinantes ad deū.sicut.ē latria.pie
tas.⁊ obedientia. propter hoc iustitia dr̄
circuire oēs virtutes.⁊ ꝙ non tantum est
virtus specialis.sȝ etiam generalis cōpre
hendens totius aīe rectitudinem cū ipa
dicatur rectitudo volūtatis.Itē per vir/
tutes cardinales istruitur hō in operib⁹⁊
contra vitia armatur. Primū fit duplici
ter.qꝛ instruitur quo ad se per prudentiā
⁊ quo ad proximū per iustitiā. Secunduȝ
etiam fit dupliciter.qꝛ homo armatur in
prosperis ꝑ temperantiā.⁊ in aduersis ꝑ
fortitudinem. Itē dicit Aug.ꝙ prudentia
est in eligendis.fortitudo in tollerādis. tē
perantia i vtendis.iustitia in distribuēdis
Itē dicit ꝙ prudentia ē in precauendis i
sidijs.iustitia in subueniēdo miseris.forti
tudo i perferēdis molestijs.temperātia i
coercendis delectatiōibus prauis. Aug.
ait i musica sua ꝙ succedit prudētie cōtē
platio.fortitudini firmatas ad herētie tē
perantie mēsura delectationis.iustitie de
bita ordinatio ad deū ⁊ proximū.iste quat
tuor virtutes appellant cardinales.qꝛ si/
cut hostiū vertitur i cardine. sic in his v
titur ⁊ regitur vita hois. Uocātur etiam
politice.qꝛ ordinatur i h s vita ciuilis.Di
cuntur ēt humane.qꝛ hūano studio acqui
runtur nisi diuinitus infundāt.Appellan
tur ēt consuetudinales.qꝛ nō ex vno actu
sed ex cōsuetudine nascuntur.vel qꝛ ho/
nestas hūana se magis exercitet i istis. si
cut scōrum deuotio se magis exercitat in
virtutibus theologicis. Nota ꝙ pruden
tie est scire qd possit. temperātie est nō ꝑ
sumere quod nō possit.iustitie est velle in
oībus quod equū sit.fortitudinis ē velle
plus ꝙȝ possit. Iste uirtutes hēnt suos gra
dus perfectionis secōm quos aliter possi
dent incipientes.aliter proficientes.alitē
perfecti.Dicuntur etiam virtutes politi
ce quandoqȝ secūdum ꝙ regunt vitaȝ ho
minis quo ad opera exteriora. ⁊ prout pu
gnant contra vitia.⁊ hoc modo sunt inci
pientium. purgatorie dicuntur secunduȝ
ꝙ iam sunt in victoria vitiorum. ⁊ consi/
stunt partim intra.partiȝ extra.⁊ sic sunt
proficientium. Dicuntur etiam purgati
animi secundum iam deuictis vitijs quie
scit homo.ita ꝙ raro primi motus insur/
gunt ⁊ hoc modo pertinent ad perfectos
Exemplares dicuntur prout sunt in mē
te diuina. Nam sicut omnium rerum de/
us exemplar est.ita ⁊ idee virtutum in ip
so consistit.

De prudentia.

Capitulum. 34

p Rudentia secundum ꝙ est vir
tus politica est vt ait Mancro
bius ad rationis normaȝ que cogitat que
cunque agit vniuerse dirigere ac nihil
preter rectum velle vel facere. Pruden
tia vero secundum ꝙ est virtus purgato
ria est vt idem ait.⁊ munduȝ ⁊ omnia que
in mundo sunt diuinorum contemplatio/
ne despicere.⁊ omnem anime cognitionē

i sola diuina erigere. prudētia aūt prout
ē, virtus purgati ai est sola diuina noscerē
⁊ ea tāquam nihil aliud sit intueri prudē
tia sane exemplaris ē ipsa mens diua cui
omia nuda sunt ⁊ aperta. partes pruden
tie scđm Tullium .i. officiorū sūt intelligē
tia prouidentia. Memoria. intelligentia
vero ē per quam aimus prospicit ea que
sunt prudentia āt virtus est. ut idem ait
per quam videtur aliqd futurū āte ꝙ̄ fit
Memoria scđm eūdem ē per quam rpe
rit quis ea que fuerunt. Nota ꝙ duplex
est iudiciū rationis discretiuū. s. ⁊ diffini
tiuū iudicium discretiuū est quo ratio iu
dicat aliqd eē faciendum vel non facien
dum. Circa tale iudicium ē scientia ⁊ non
virtus iudiciuꝫ vero diffinitiuū ē quo rō
imperat aliquid fieri uel non fieri. ⁊ circa
istud ē virtus. Unde i primo iudicio se
habet scientia ad operationes bonas vt
consiliarius in scđo vero iudicio se habꝫ
virtus ut imperator. prudentia habet re
gere ceteras virtutes i actibus suis secū
dum omnes partes philosophie moralis
que sunt ethica. siue monastica. hycono
mica ⁊ politica quarū prima mores quo
ad se ipsum istruit. scđa familiam dispōit
tertia vrbes ⁊ regna regit. triplex ē pru
dentia. prima ē cordis. ⁊ hec ē i dispositi
one presentium ⁊ recognitōne preterito
ruꝫ ⁊ preuisione futurorum. Deutrono.
32°. Utinam saperent. s. preterita. ⁊ itel
ligerent. s. presentia ac nouissima prouidē
rent scilicet futura. Scđa ē oris ⁊ hec ē
i moderatōe sermonum proue. 4. Qui
moderatur labia sua prudentissimus est
psal. pone dñe custodiam ori meo. tertia
ē operis ⁊ hoc consistit ut ait tullius i fu
ga mali. ⁊ electōne boni. psal. 33. Declina
a malo ⁊ fac bonū. Nota ꝙ alia ē prudē
tia mundana alia humana. alia diuina.
prima ē i temporalibus acquirendis. se
cūda in commodo carnis. tertia i obsequi
is diuinis. Officiū prudentie ē actus alia
rum virtutū dirigere sicut supra dictuꝫ.
ē. Ber. Discrectio nō taꝫ virtus ꝙ̄ auri
ga virtutū est. Nolle fallare nec falli. vt
dicit Seneca est res secūdū veritatem
extimare idē. tūc per rōnem recte viues
si diuia prius. estimes. si dignitatem reꝝ
non ex opinione multorum. sed ex earuꝫ
natura cōstituas nobis conmissa ad dei
gloriam ⁊ proximi edificationem dispen
sare. Luce. Quis putas est fidelis seruꝰ
⁊ prudens ⁊c. Mutabilitatem fugere.
Seneca. Scito te i quibusdam perseue
rare debere quia cepisti quedam nec in
cipere.

De temperantia.
Capitulum. 5v

t Emperantia scđm Macrobium
prout est virtus politica ē nihil ap
petere penitendum in nullo legem mode
ratōis excedere sub iugo rōnis cupidita
tem domare temperantia prout ē virtus
purgatoria est omnia relinquere inquan
tum natura patitur. que corporis usus re
quirit temperantia prout est virtus pur
gati animi est terrenas cupiditates non
solum reprimere. sed penitus obliuisci.
Temperantia prout est virtus exempla
ris est quedam in se perpetua intentione
conuersio. Partes temperantie secun
dum Tulliuꝫ sunt. Continentia. Clemen
tia. ⁊ Modestia. Continentia secundum
eumdem Tu. est virtus per quam cupi
ditas consilij gubernatione regitur. Cle
mentia est per quam motus animi in odi
um alicuius concitati comunitate vl' hy
laritate continentur seu retinentur. Mo
destia ē virtus per quam pudor honestꝰ
parat ⁊ stabilem auctoritatem compat.
Species temperantie sunt. Sobrietas cō
tinentia ⁊ modestia. Prima consistit cir
ca gustum in quo ponit moduꝫ sobrietas
secunda est circa tactum quantū ad uim
generatiuam quia ibi ponit modum ca
stitas. Habet enim homo vehementē
appetitum conseruandi se in esse indiui
dui per nutritiuam. ⁊ conseruandi

se in esse spēl per generatiuā. Isti aūt ap petitus restringuntur per sobrietatem ⁊ cōtinentiam. tertia in dictis ⁊ factis. Factum autē prout hic accipitur ptinet ad tres sensus. ⁊ circa propās eorum materias. s. visum. auditū. olfatū. pertinet ēt hoc factum ad tactū. non qdem q est in generatiua. sꝫ ad alios tactus quaꝝ organa sūt manus ad pcutiendum. vel capiendū. ⁊ pedes ad ābulandū. In oibus istis modū ponit modestia. Dignitas temperātie in hoc ē ꝙ aīam decorat. q2 sicut in naturis forma decētior est materia sic ⁊ in moribꝰ plus cōmendatur modus ꝙ̄ ipsa actio. ꝓpter hoc temperātia cōparatur soli q mediꝰ planetarum ē. ⁊ decentior inter oēs Meritū cumulat: q2 mediū tenuere beati. vñ dicitur ꝙ verbis nō meremur. sed aduerbijs. i. non eo ꝙ aliqd facimus. sed ī eo ꝙ bñfacimus. Istud pꝫ in illa vidua q̄ obtulit duo minuta. ⁊ magis cōmendata est ꝙ̄ qui magna miserunt i gazophilatio Uitiosos appetitus refrenat sicut supra dictum ē. vñ comparatur freno. ⁊ remo. ⁊ lime que superfluū tollit rubiginis ꝺ ferro. Actiones tēperat scōm ꝙ apostolus instruit dicens. Rōnale obsequiū vestrum Mediū seruat. Ber. Tene mediū si non vis perdere modū. De hoc medio dicit Medio tutissimus ibis. Istud mediū voluit dñs nos tenere qñ fecit non de capite. vel de pede mulierē. sꝫ ꝺ costa. Et quādo fecit hoiem partim corporalē. ⁊ partī spiritualē. vt dignitate nature eēt sub natura āgelica. ⁊ suꝑ corporeā. Christo assimilat qui stetit in medio discipulorū. sedit in medio doctorum. suspēsus ē in medio latronū locatus ē in medio duoꝝ animaliū. visus ē a Ioāne i apoca. iū. In medio cādelabrorū aureorum. Naturam cōseruat. quia natura in medijs delectatur. ⁊ ꝑ extrema corrūpitur. Uñ phūs. 2° de aīa Excellentia sensatorū corrumpit sensus. Ferculis eternis cibat. Uñ temperantia cōparatur ligno vite quod erat in medio paradisi.

Fortitudo scōm Macrobiū prout ē virtus politica. ē animū supra metum periculi agere nihilqꝫ nisi turpia tiere tollerare fortit aduersa vel prospera. Fortitudinis purgatorie est aio nō terreri a corpore recedente nec altitudinē abhorret. Fortitudinis purgati aī est passiones ignorare. nō metuere vt nesciat irasci ⁊ nihil cupiat inhonestū. Fortitudinis exemplaris ē esse imutabilē. quia semper idē ē. nec aliquādo mutatur. Partes fortitudinis secūdum. Tulliuꝫ sūt quattuor Magnificētia. Fidutia. Patiētia. ⁊ Perseuerantia. Magnificentia scōm eundeꝫ est magnarum ⁊ excelsarum rerū cū ampla quadā animi propositiōe cogitatio atqꝫ ministratio. Fidutia ē virtus per quaꝫ in magis ⁊ honestis rebus multum in se animus ex spe certa fidutie collocat. Patientia est honestatis ⁊ vtilitatis causa rerum arduaꝝ. atqꝫ difficiliū voluntaria ⁊ diuturna perpessio. Perseuerantia ē virtus in rōne bene considerata. stabilis ⁊ ꝑpetua permansio. multi sunt effectus fortitudinis Primus ē q2 de hostibus triūphat. Math. 4°. Uir fortissimus. 2ꝰ qa hoi sua bona cōseruat. Luce. xi. cū fortis armatus ⁊c. 3ꝰ. q2 ditat prouerbi. Manꝰ fortis diuitias parat. quartus quia regnū celorum expugnat. math. xi. Regnuꝫ celorum vim patitur. quintus q2 ornat. prouerbi. Fortitudo ⁊ decor indumētum eius sextus q2 in extremis assecurat. prouer. Leo fortissimus bestiarū a nullius pauet occursu. septimus quia remunerationem expectat. prouer. mulierē fortem quis inueniet ⁊c. Fortitudo consistit in quinqꝫ. s. in aggressione arduoruꝫ. ps. xxvi. Uiriliter agite ⁊ confortetur cor vestrum In contemptu terrenoruꝫ. Hebre. xi. moyses negauit se esse filiū pharaōis ⁊c. In sustinētia tribulationum. Cañt. octauo Fortis ē vt mors dilectio. In resistentia tentationum. Apostolus. j. thi. 2°. Non coronabitur nisi qui legitime certauerit. In impu

gnatione vitiorum. Job.7°. militia ē vi
ta hominis super terrā.multa iuuant for
titudinem.primum est exortatio pruden
tium.Unde legitur de Juda machabeo
ꝙ armauit socios non clypei vl' haste mi
nutione:sed sermonibus optimis.scd̄m ex
emplum robustorum.Uñ legitur de Ele
azaro ꝙ elegit fortiter mori pro paternis
legibus.exēplū ꝟtutis ⁊ fortitudinis po
steris relinquens.Tertium exercitatio in
pugnis.vnde legitur i Josue ꝙ dominus
non deleuit hostes filiorum Jsrael statiꝫ
oēs.sed reliquit aliquos ut haberent con
suetudinem preliandi.quartū ē spes r̄mu
nerationis.2°.paralip.cōfortentur manꝰ
vestre.⁊ non dissoluātur.est eni merces
operi vestro.quintum hostium debilitas
Grego.Debilis ē hostis q non pōt uince
re nisi volentem. sextus orationis adiuto
rium. Nu.20.cū eleuaret manus moyses
vincebant filij Jsrael.septimum armoꝝ
spiritualiū apparatus.vñ Sanson vince
bat philisteos in mandibula asini.i. tēpe
rantia ⁊ simplicitate octauū memoria do
minice passionis qđ signatū est in Dauid
qui cōtra Goliam venit in baculo ⁊ fūda
nonū cibus spūalis.p̄s.panis cor hois cō
firmet.3°.R. Ambulauit helyas in forti
tudine cibi illius ⁊c. vnde ⁊ petrus pota
tus spiritus sci gratia confortatus est di
cēs. Oportet deo obedire magis ꝗ̄ hoi
bus.Jdē vero Apꝰ ante talē confortatō
nem dixit.Nescio hoiem hunc.

De iustitia politica.

Capitulum. xvii

Iustitie politice scd̄m Macrobium
ē seruare vnicuiqꝫ qđ suum ē.Justi
tie purgatorie scd̄m eundē est ad vnam
cuiusqꝫ propositi viā uniuscuiusqꝫ virtut̃
officium conseruare vsqꝫ ad vltimum de
scendendo.Justitie aūt purgati animi est
ita cum superna mente sociari vt seruet
cum ea fedus perpetuū imitādo.Justitie
exemplaris ē ꝙ perenni lege sēpiterna o
peris sui cōtinuatione nō flectitur.partes
iustitie scd̄m Tulliū sūt sex.s.religio.pie
tas.gr̄a.vindicatio.obseruantia.veritas.
Religio scd̄m eundē Tulliuꝫ est virtus
que supioris cuiusdā nature quā diuinam
vocāt curam cerimoniāqꝫ affert.pietas ē
per quam cōiunctis sanguie ⁊ beniuolē
tia officiuꝫ ⁊ diligens tribuitur ocultus.
Gratia ē in qua amicitiarū ⁊ officiorū al
terius memoria.⁊ remunerandi uoluntas
continetur Uindicatio est per quā vis ⁊
iniuria.⁊oē quod ob futurum defendēdo
atqꝫ vlciscendo propulsat. Obseruantia
ē virtus per quam hoies aliqua dignita
te antecedētes cultu quodā ⁊ honore di
gnantur.veritas ē virtus per quā imuta
ta ea que sūt.aut fuerunt.aut futura dicū
tur. Nota ꝙ iustitia nō tam ē virtus spā
lis ꝗ̄ generalis.vt hēs supra de ꝟtutibus
cardinalibus i genere.Justitia vt dr̄ in li
bro sapie ē perpetua multiplici rōne pri
mo q2 perpetuat aiaꝫ stabiliēdo eam in đ
bito loco.s.sub deo ⁊ supra corpales cre
aturas.scđo q2 manebit in p̄ria scd̄m eēn
tiam ⁊ vsum.Alie āt virtutes cardinales
⁊ si maneāt in p̄ria scd̄m essentiā nō tamē
scd̄m oēm vsum.Temperātia.n.non r̄fre
nabit motus illicitos .prudētia non caue
bit ab insidijs.Fortitudo nō aggredietur
terribilia. Justitia peruertitur triplicit̃
.s.amore psone.vel pecunie.Jsa.vii.vhe
qui iustificatis impiū pro munere. Timo
re euangeliū.Nolite timere eos qui occi
dūt corpus.Rancore.Jdē.sciens ꝙ per
inuidiā tradidissēt eū:plura mouēt ad re
ctitudinē iustitie.primū ē rectitudo hūa
ni corpis.q2 indecēs valde ē in recto cor
pore curuū hr̄e aium.scđꝫ ē naturalis in
clinatio.q2 vt ait Aug.Justitia ē in corde
hois naturaliter.tertium q2 bruta aialia
docēt multa que ptinent ad iustitiā. vt ē
innocētia.cōcordia.⁊ huiusmōi. quartū ē
scriptura.eccl'.4.vsqꝫ ad mortē certa ꝓ
iustitia.effectus iustitie ē quia beatificat.
math. quinto. Beati qui esuriunt ⁊ siti
unt iustitiam.petrus.Si quid patimini ꝓ
pter iustiaꝫ beati.Qua exaltat.eccl'. scđo
Qui operatur iustitiaꝫ exaltabitur.quia

appetitum cōcupiſcentie refrenāt. Jſa.
ii. Erit iuſtitia cingulū lūborū eius qꝛ lo-
cū deo preparat pſal. 88. Juſtitia ⁊ iudi-
ciū prepatio ſedis tue qꝛ a morte eterna
liberat prouer. Juſtitia vero liberabit
a morte. Quia coronat Thimo. 4. Re-
poſita ē mihi corona iuſtitie. Quia remu
nerat. ps. xvii. Retribuet mihi dn̄s ſcd̄ꝫ
iuſtitiam meam. Juſtitia conſiſtit in fide.
Ap⁹. 2. Credidit Abrahā do. ⁊ reputatū
eſt ei ad iuſtitiam. Jtem in orōne pſal. 33.
Clamauerūt iuſti. ⁊ do. ex. e. Jn ſācta me
ditatione. Eccl. Beatus vir q in ſapētia
morabitur. ⁊ in iuſtitia meditabit. Jn hūi
liatione. Math. Sic decet nos implere
oēm iuſtitiā. Glo. Perfecta iuſtitia ē ſub
dere ſe minore in eruditōe prouer. Semi
nāti iuſtitiam merces fidelis.

De donis in cōi. Ca. 38.

LIcet oēs hitus dati' diuinitus poſ
ſint dici gn̄aliter dona dei. Spālit
tn̄ ⁊ appropriate ſeptē ſunt dona ſpūſ ſā
cti que per ordinem. Jſa. xi. cap. Enume
rat a ſūmo icipiens vſqꝫ ad vltimū dſcē
dendo. Septem igr̄ ſunt dona multiplici
rōe. Primo vt per hec ſeptē expellātur
vitia ſeptē. ſ. ut timor expellat ſuperbiaꝫ.
Pietas iuidiaꝫ. Scia irā que ē quaſi que
dam iſania. Fortitudo accidiam. Conſili
um auaritiam intellectus gulā. Sapiētia
luxuriam. ſcd̄o dicūtur eē ſeptem dona
pp expediendas vires naturales. Nā ira
ſcibilis indiget expediri tam i proſperis
q̄ꝫ i aduerſis i proſperis quidem per tio
rem. Jn aduerſis autem per fortitudinē.
Concupiſcipilis indiget expediri quantū
ad effectū reſpectu proximi. quod fit per
pietatem ⁊ quantū ad effectum reſpectu
dei qd̄ fit per guſtū ſapientie. Ratiōalis
vero indiget expediri i veritatis ſpecula
tione quod fit per donū intellectus. ⁊ in
veri electōes. quod fit p conſilium donū
atqꝫ i electi executōe quod fit p ſcientiā.
per hanc enim recte ꝯuerſamur i medio
natōis praue ⁊ peruerſe. tertio dicuntur
eſſe ſeptem dona propter regimē actiue
⁊ contēplatiue vite. Cōtemplatiua ſiqui
dem tria dona dꝫ hr̄e. ſ. timorē ad reuerē
tiam maieſtatis. itellectū ad itelligētiam
veritatis. Sapiētiam ad guſtum bonita
tis. Actiua vero habet pietatem ad agē
dum fortitudinem ad ſuſtinendum ſcien
tiam ad diſcretionē pietatis conſiliuꝫ ad
diſcretioneꝫ fortitudis. plurima ergo do
na ſunt ad itellectum ſpectantia. quia lux
cognitio nis multum valet ad recte uiuē
dum propter eandem cauſam fit donoꝝ
cōbinatio ubi quaſi ſemp adiungitur unū
directiuum cum alio quod ſpectat ad ac
tionem vel paſſionem. Unde. Grego. ſu
per Ezechi. Dicit ꝙ ſumus per ſapiētiā
maturi. per itellectum prouidi. per cōſili
um cauti per fortitudiem animoſi. p ſciē
tiam diſcreti per pietatem miſericordes
per timorem humiles.

De timore in cōi. Cap. 39

TImor eſt ut ait Augu. fuga mali.
Spēs timoris ſūt ſex. primus ē na
turalis quo quilibet naturaliter timet no
cumentum nature iſte non eſt meritori⁹
neqꝫ demeritorius. qꝛ nō ſubiacet libero
arbitrio ⁊ dr̄ naturalis non a natura iſti
tuta ſed deſtituta. qꝛ iſte timor eſt p pec
cato primorū parentum inflictus hoc ti
more xp̄s naturaliter mori timuit. Secū
dus eſt timor humāus quo quis nimis ti
met pelli ſue iſte timor naſcitur ex nimio
amore pn̄tis vite. ⁊ ē quandoqꝫ mortalis
actus eius. i. cum prius qs peccaret mor
taliter q̄ꝫ amitteret vitam ſuam qn̄qꝫ eſt
venialis. ut cū qs faceret prius peccatuꝫ
veniale q̄ꝫ permitteret ſe occidi. Tertius
eſt timor mundanus quo quis nimis ſuis
rebus inheret. Hin naſcitur ex nimis a-
more rerū temporalium ⁊ eſt quandoqꝫ
mortalis quandoqꝫ venialis penitus eo
dē modo quo dictum ē d humano. quar
tus ē timor ſeruilis quo quis timet pec
care principalit pp penā. quint⁹ ē timor

initialis quo timet quis penã ⁊ dei offen
ſam. Unde quaſi duos habet oculos:
vnum ad penam. alium ad deum. ⁊ hic eſt
principalior. Sextuſ eſt timor filialis quo
quis timet offenſam dei. vel ſeparationẽ
a deo. Numerus predictorum timorũ ſic
accipitur. Aliquiſ timor ẽ a ſpiritu ſancto
⁊ cum ſpiritu ſãcto. ſicut timor initialis ⁊
filialis. Aliquis a ſpiritu ſancto eſt ⁊
non cum ſpiritu ſancto eſt. ſicut timor ſer
uilis. Aliquis eſt cum ſpũ ſancto. ⁊ non a
ſpũ ſancto. ſicut timor naturalis. Aliquis
nec a ſpũ ſancto. nec cum ſpiritu ſancto
ſic timor humanus ⁊ mũdanus. quos nec
ſpiritus ſancti gratia ſecũ compatit̃. nec
per ſpm̃ ſanctum dantur. Eſt adhuc ali-
us timor reuerentie qui ſolus inter timo
reſ erit i pr̃ia. ſicut dic̃ pſ. 16. Timor domi
ni ſanctus permanet in ſeculum ſeculi. re
uerẽtia vero ẽ reſilitio a conſiderata ma
gnitudine dei in propriã paruitatẽ. Timõ
domini multa bona facit. Primo quia ex
pellit peccatũ: eccl'. j. Timor domini expel
lit peccatum. Sapientiã gignit. eccſ. p̃mo
Qui timet nihil negligit. Mentem ſtabi
lit. prouer. Niſi i timore domini tenueris
te inſtanter cito ſubuertetur domus tua
Spiritualiter ditat. p̃s. Non ẽ in opia ti
mentibus eum. Bona opera cumulat. ec
cl. iſ. Qui timet deuꝫ faciet bona. Cor de
lectat. eccl'. Timor domini delectat cor. vi
tam prolũgat. eccl'. j. timor domini appõit
vitam. Deuotionem irrigat. eccl'. primo.
timor domini fons vite. eternaliter remu
nerat. eccl'. j. timenti deũ erit in extremis.
De timore ſeruili.

Capitulum. xl.

Timor ſeruilis donũ ſpiritus ſancti
ẽ. non tamẽ eſt cum ſpiritu ſãcto. ſicut au
rora ẽ a ſole non tamen ẽ cuꝫ ſole. Timor
ſeruilis ſpũi ſancto locũ preparat. vt euꝫ
ſicut ſeta filium introducat. Seta filiũ in
troducẽdo ipſum precedit. nõ tamen cuꝫ
ipſo permanet. ſicut ait Aug. timor ſerui
lis ẽ bonum quo nemo bene utitur. quia
licet habitus timoris ſeruilis bonos ſit in
ſe ſcd̃m ꝙ donum ſpiritus ſancti ẽ. tamẽ
eius actus quandoque peccatum eſt. Ti
mor itaqꝫ ſeruilis duo facit. primum eſt
ꝙ preparat uiam charitati. Secundum ẽ
ꝙ retrahit a peccato motu pene tantum
Ratione primi bonus eſt. ſed ratione ſe
cundi diſtinguitur. Unde notandũ eſt ꝙ
vſus timoris ſeruilis duplex eſt. ſ. cum qſ
vtitur eſſentia habitus tantum. vel cum
quis vtitur ſeruilitate. primo modo vſuſ
eius bonus eſt. Nam vſus ille abhorret
penas eternas. quod bonum eſt. cum ſit e
tiam i timore initiali. Secũdo modo uſus
eius malus eſt. quia uſus eius vitare ma
luꝫ ex coactione per penam. cuius tamen
affectus habetur in uoluntate. ⁊ ſequere
tur effectus ſi ſperaretur impunitas. vt
ait Aug. et intelligitur dictuꝫ eius qui ait
ꝙ timor ſeruilis bonuſ eſt. non tamen qui
timet ſeruiliter bene agit. quia agere bo
num eſt ex voluntate facti. ſed agere bñ
ideſt meritorie eſt ex voluntate agentis
q agit ex uirtute charitatis ⁊ gratie.
De timore initiali.

Capitulum. xli.

Timor initialis ideo ſic dictum ẽ:
quia eſt incipientiũ primo peni-
tere. Unde Iſa. 26. Domine a timor̃ tuo
concepimus ⁊ peperimus ſpiritum ſalut̃
Qui adhuc ſunt in anguſtia pro peccato
quod commiſerunt. ſed ãguſtia hoc foras
mittitur quando cõſcientia ſerenatur ad
plenum. quia perfecta charitas foraſ mit
tit timorem initialem inquantũ habet na
turam timoris ſeruilis: ſecundum hoc qd̃
ſcilicet habet oculum ad penam. Timor
enim initialis habet duos oculos. vnum
ad gloriam qui eſt ei eſſentialis. alterum
ad penam qui eſt ei accidentalis. ſed timo
re ſeruili eſſẽtialis. p̃terea timor initialis
abſtinet a pccõ veniali pp penã purgato
rii in quo cãu põt ꝯuenire cũ ꝑfecto. q ẽ

timet penam purgatorij inquantū est dilatiua glorie. siue sepatiua ad tēpus. Duplex ē amor. s. filialis quo deū diligimus pp se tātum ⁊ mercenarius quo nō diligimus pricipaliter. sed scdario hito rspectu ad mercedē. huic duplici amori respōdet duplex. s. initialis ⁊ filialis. Nā filialis timor respondet amori filiali initialis vero respondet amori mercenario

De timore filiali. Cap. 42

t Jmor filialis proprie timet offendere deū. q ⁊ si propter pccm̄ non separetur a deo tn̄ a pccō abstineret nec ipm offēderet. Et i hoc timor filialis differt ab initiali qui proprie ē timor separationis. qui pp cōscientiā peccati timet separari a deo. Timor vero filialis tm̄mo do timet offendere deū. Alia est dr̄a qa timor initialis est iperfectorū. sȝ filialis pfectorum. tertia est dr̄a qr cum in timore pene sint duo. s. punitō. ⁊ cautela. Jpa punitio pertinet ad timorē initialē. talis. n. punitio ē ex cōscia peccati de quo nescit an sit dimissuȝ. Cautela vero pertinet ad timorem filialeȝ sicut. n. perfectus cauet peccatum quia deum offendit ita per cōsequens cauet penam sed tamen p accn̄s timor etiam filialis dicitur sanctus ⁊ castus.

De dono pietatis. Cap: xxxxiii.

d Onum pietatis in tribus consistit. s. in cultu dei i ueneratione sacre scripture. ⁊ in proximi honore. Cultus dei consistit i professione diuine maiestatis ⁊ hoc est theosebia. Ueneratio sacre scripture consistit in hoc vt ei firmiter credatur vt sollicite custodiatur ⁊ fideliter dispensetur. Honor proximi consistit in reuerentia superiorum in conformitate equalium. ⁊ in subuentione inferiorum.

De dono scientie. Cap xliiii.

Cientie donum similem actum hēt cum prudentia. quia est virtus politica. sed differt in ratione agendi. Prudentia. n. procedit ex principijs iuris naturalis. Scientie vero donum ex principijs fidei. Proprius actus scie doni est docere recte conūersari in medio natōis praue ⁊ peruerse. Ad quod requiruntur tria. Primum est ꝙ habeat rationes qbus se defendat ab impugnantibus fidē suam. Secundnm est ꝙ a malo abstineat Tertium ꝙ bene ⁊ prudenter temporalia aministret. Propterea scientie doni est dirigere opera ad normam rōnis. ⁊ ad conformitatem dei. Jtem per sciētie donum scitur ne sub specie boni malum lateat. Jtem donum scintie regit pietatē propter quod etiam hec duo cōbinantur Jtem per donum scientie scit homo qd fit ⁊ a quo fit. ⁊ ad quid fit. Sciētie donū ē scientia faciendorum. ⁊ ideo ratiōe sciētie consistit in cognitione secundum quā non virtus. sed ratione faciendorum cōsistit in operatione ⁊ secundum hoc est virtus.

De dono consiliis. cap. xlv.

c Onsilium sumitur tribus modis. qn̄qȝ dr̄ consilium deliberatio d̄ rebus valentibus ad finē ad quem tēdimꝰ ⁊ tale consilium pertinet ad prudentiam vel idem est ꝙ prudentia quandoqȝ dr̄ ꝯsiliuȝ persuasio rerū excellentiū ad quas nō tenemur scđm qđ dr̄ hoc eē consiliū Si uis pfectus eē vade. ⁊ vēde ⁊c̄. qn̄qȝ dr̄ consiliū prudentia valde exercitata i medio cōtēplatiuorū ⁊ actiuorū donorū ⁊ deliberatio de opibus arduis. siue teneamur ad ea. siue nō. ⁊ scđm hoc sumit̄ ꝯsiliū donū. Nota ꝙ sicut ad scie donū ptinet reprobare malū ⁊ eligere bonū. ita ptinet ad consiliū cauere pericula que st̄ in hoc seculo. Jtē sicut scie donuȝ hēt regere pietatē ita donū consilii hēt regere fortitudinē. Jn hoc āt differūt cōsiliuȝ ⁊ scientia. qr scientia est circa bonum ⁊ malum. sed consiliū ē circa difficile ⁊ arduū:

De dono sapientie ⁊ intellectus.

Capitulum. xlvi.

s Apientia et itellectus differunt. qr sapia est cognitio dei absolute. itellectus vero e cognitio collocatiue. s. in cōparatione ad creaturas. Item alia dfa. qr intellectu cognoscitur deus p illuminationem de auditis in scriptura sapia aūt cognoscitur ipso experimēto. Item per intellectum deum cognoscimus. per sapiaz dulcedinē eius gustamus. Vñ sapia dicitur quasi sapore uirtutum cōdita scientia Itē sicut dicit Gre. p intellectum sumus prouidi. per sapientiā maturi.

De beatitudinibus i gñe. Ca. xlvii.

b Eatitudines sunt septē secundum distinctionez graduū. quāuis sint octo scd'm essentiā quas saluator enumerat in sermōe de mōte. s. paupertas spūs mititas luctus. esuries iustitie misericordia. mūditia cordis. pax quarū beatitudinū numerus sic accipitur scd'm integritatem pfectionis. Requiruntur āt ad integritatem pfectionis tria. s. recessus a malo. pcessus i bono. et pfect' stat' i optio. sane aūt oē malū procedit ex tumore supbie. aut ex rancore malitie. aut ex lāgore concupiscentie. Cōtra hec tria sūt tres beatitudines. s. paupertas spūs contra maluz tumoris. mititas cōtra malū rancoris. luctus contra malū libidinis. Itē profectus attenditur secd'm mutatione que est scd'z duas vias dñi. s. misericordiā. et veritatez de qbus in ps. l. Uniuerse vie dñi misericordia et veritas. Itē scd'm has duas vias sumunt due beatitudies. s. esuries iustitie et affectus misericordie. pterea status in optimo attendit duobus modis. s. in limpida cognitiōe. et tranglla affectione. et secūduz hoc sumunt due vltime beatitudines. s. mūditia cordis ad deum uidendū et pax mentis ad pfecte fruēduz. per has septem beatitudines excluduntur septem capitalia vitia. paupertas spirit' excludit superbiā. Mansuetudo iram. Luctus inuidiam quoniā qui luget pro peccatis aliorū non inuidet illis. Esuries iustitie accidiā. Misericordia auaritiam. Mūditia cordis gulam. qa cordis munditia nō seruit uentri ad modū bruti animalis pax excludit luxuriam. qr gustato spū desipit ois caro. Et sicut in enumeratiōe donoꝝ est ordo artificialis quo pmo ponunt digniora. ita i beatitudinibus ē ordo naturalis ubi digniores ponuntur vltimo.

De prima btitudine.

Capitulum. xlg.

p Aupertas spūs ponitur hic p abstinentia ab amoe mūdi i. ab amore carnaliū voluptatū et diuitiarū. ac proprie excellētie. Hec tria complectit amō mūdi. Vñ dicitur super Lucā. pauperes sūt q nō querūt illecebrosa. Super Math. Grego. pauperes spū sunt humiles et timentes deū. alia glosa dicit q pauperes sunt q nihil hñt et omnia possident.

De scd'a beatitudine.

Capitulum. xlviiii.

m Itis est sicut dicit Arist. qui nec patitur. nec deducitur. Est autez mititas eadē cum māsuetudine. habetur .n. in glo. super Math. q māsuetus est q nullam amaritudinez sentit. ex quo patet q māsuetudo est purgati ai et pōt dici q mansuetudo ē spēs fortitudinis mediāte patientia. Differunt tñ mansuetudo et patientia. quoniam patientia est in sustinentia molestiarum corporalium. māsuetudo in sustinentia contumeliarum.

De tertia beatitudine.

Capitulum. Sa.

l Uctus est lugere pro peccato. et ipsum odire. ita q i surgamus ad destructionem ipsius. Lugere autem de malo vt fugiamus ipsum. inquantuz auertit ab amico. sic lugere est solius charitatis. Lugere autem de quolibet malo speciali est cuiuslibet virtutis. Quelibet eni virtus luget de suo contrario.

De quarta beatitudine.

Capitulum. Sl.

e Xuries iustitie est vehemens desiderium iustitie siue summi bōi. Esuries

autem iustie potius est beatitudo q̃ꝫ esuries aliarũ virtutũ cardinaliũ. qꝛ per iustitiam imediate coniungimur deo quod nõ fit per alias virtutes cardinales. Justitia. n. ꝑut hic sũit cõphendit fidẽ spez ⁊ charitatẽ que imediate coiũgũt nos d̃o.

De quinta.

Cap. 52.

m Isericordia est ꝑ quã ꝓ terrenis celestia meremur. Opa misericordie sũt. 14. s. septẽ corꝑalia: ⁊ septẽ spũalia. Corporalia sũt hec visitatio ifermorũ cibatõ exurientiũ. Potatio sitientiũ. Redemptio captiuorũ. Vestitio nudoꝝ. Collectio ꝑegrinorum. Sepultura mortuorũ. Prima sex de istis habem⁹ ĩ euãgelio septimã de thob. Opa spiritualia sũt hec. Delinquenti ignoscere. Peccãtem corripere. Ignorantẽ docere. Titubanti consulere. Mestũ cõsolari. Pro salute proximi exorare. Iniurias sustinere Et hoc vltimũ propterea dr̃ opus misericordie. qꝛ responsio mollis ⁊ humilis frãgit iram ⁊ hoc pium est. s. furorem irati mitigare.

De sexta. Cap. 53

m Unditia cordis est qua clarificat cor ⁊ mũdatur ad videndũ deũ ⁊ ardentissime diligendũ. Accipitur autẽ mũditia cordis hic ñ pro virtute. sed pro statu quodã qui est purgati animi.

De septima.

Cap. liiii.

p Ax ẽ status virtutis in quo ẽ delectatio ĩ deo sine cõtradictione carnis mundi ⁊ diaboli. vel si aliqua est ieffi cax est. Unde pꝫ ꝙ pax ẽ status aĩ purgatissimi. Pacificis ãt magis attribuit esse filios dei q̃ꝫ aliis. qꝛ licet misericordia maxime assimilet hoiem deo quãtũ ad oꝑ exteriora tñ quãtũ ad interiora magis assimulat pax.

De octaua. cap. lv.

o Ctaua beatitudo ẽ de qua dr̃ beati q persecutionẽ patiũtur ꝑꝑ iustitiam. qꝛ ipsorũ ẽ regnũ celoꝝ. Hec xt⁹ . s. sustinentia ꝑsecutionũ ꝑꝑ iustitie ãnexa est paci. cũ. n. pacific⁹ sic absqꝫ ꝯtraditõne carnis mũdi ⁊ diaboli. pꝫ ꝙ idẽ ꝑatus ẽ superare tẽtatõez mortis ꝓ xpo in eo dẽ gradu ẽ cũ pace. ꝑꝑ hoc diximus ꝙ octo sĩ btitudines quantũ ad eẽntiã. sed tãtũ septẽ q̃ꝫtũ ad distinctionẽ graduũ qm̃ super pacẽ non ẽ virtus alia. Dicit enim Aug. Pax ẽ finis ⁊ cõsumatio oium virtutũ. Octaua beatitudo dr̃ redire ad caput duobus modis. primo. qꝛ idẽ primuꝫ sibi promittitur ꝙ prime beatitudini. s. regnũ celorũ. 2⁹. qꝛ oẽs probant a prima vsqꝫ ad vltimam vtrum vere sint. Unde Greg. Qualis vnusquisqꝫ apd̃ se lateat. illata cõtumelia probat. Ex his dictis colligitur ꝙ habitus virtutũ cardinaliũ ꝑncipaliter disponũt ad exercitium actiue habitus vero donorum disponũt ad actus contemplatiue maxime. hitus vero beatitudinum disponunt ad perfectõem vtriusqꝫ.

De sensibus spiritualibus.

cap. 56

p Er sensus spirituales percipit aĩma spiritualia quia videt spõsi sui pulchritudinem sub rõne splendoris audit amenissimam armoniam sub ratione verbi. Gustat summã dulcedinem sub ratione sapientie cõprehendẽtis vtrũqꝫ. s. verbũ ⁊ splẽdorem. Odorat sũmam fragrãtiã sub rõe verbi inspirati. Tãgit sũmã suauitatem sub ratõe verbi incarnati. ⁊ inter nos corꝑaliter habitantis. reddentis se nobis palpabilẽ. ⁊ osculabilem ꝑ ardentissimam charitatẽ. Ex predictis pꝫ ꝙ sensus spũales dicunt conceptiões mẽtales circa xtutẽ cõtẽplandã que qdẽ contemplatio incipit a sensu. ⁊ peruenit ad imaginationem ⁊ de imaginatione ad rationem ⁊ de ratione ad intellectum ⁊ de intellectu ad intelligentiam ⁊ de intelligentia ad sapiam siue notitiã excessiuã que incipit hic ĩ via ⁊ cõsumatur ĩ gloria

De fructibus spiritualibus.

Capitulũ. lvii.

f Ructus duodecim spirituales nõ
dicuntur nouos habitus. ꝫ status
consolationum quibus consolatᷓ spũs iu/
storũ. ⁊ iste dlectatões cõsequẽtur opera
perfecta. Sunt aũt isti fructus charitas.
Gaudiũ. pax. patiẽtia. Lõganimitas Bo
nitas. Benignitas. Mansuetudo. Fides
Modestia. Continentia ⁊ Castitas.

De dulia ⁊ latria.

Cap. lviii.

l Atria ⁊ seruitus ⁊ reuerentia deo
exhibita. vñ si creature exhibetur honoꝛ
deo dbitus est idolatria. Latria cõpꝛehẽ
dit quinqꝫ. s. Fidem. Sapientiã. Reuerẽ
tiam. Sacrifsciũ. ⁊ Orationem. Prima
duo sũt cordis. alia duo sunt opis. vltimũ
est oris. Dulia debetur creature inqꝫtum
est imago dei. Vñ dulia est honoꝛ q debe
tur sanctis. Unde de beata virgine scien
dum ẽ ꝙ inquantũ est psona sancta debe
tur ei dulia. ꝫ inquantũ mater dei debeᷓ
ei iperdulia. i. supioꝛ dulia. Sane si psona
cui debetur dulia est in pꝛelatione consti
tuta debetur ei reuerentia que cõsistit in
obedientia mandatoꝛum. ⁊ in exhibitiõe
honoꝛum. Si ãt est persona simplex dbe
tur ei reuerentia tantũ que consistit i ex
hibitione honoꝛum. Iperdulia debeᷓ cre
ature excellenti sicut ẽ caro xpi. beata uir
go. crux chꝛisti. Vñ sciendũ est ꝙ vere li
gno crucis xpi in quo pependit siue sit fi
gurata signo crucifixi debeᷓ iperdulia. qꝛ
est instrumentũ nostre redẽptionis. cru/
cibus autẽ factis inquantũ sũt lignum. si
ue res tales nihil debeᷓ sed crucibus fac
tis in signũ chꝛisti crucifixi debetur latꝛia
Imaginibus ãt eadem debetur adoꝛatio
que debetur ⁊ illis quoꝛum sunt imagies
non inquantum res facte adoꝛantur. sed
illos quoꝛum sũt imagines adoꝛamus.

De pꝛeceptis in genere.

Capitulum. lviiii.

p Receptum est imperium faciẽ
di aliquid vel non faciendo.
preceptoꝛum alia sunt affirma/
tiua. Ut honoꝛa patrem. alia negatiua.
vt non occides. pꝛecepta affirmatiua stri
cte sumendo dicuntur pꝛecepta. sed nega
tiua dicuntur pꝛohibitiones. precepta af
firmatiua obligant semper. sed non ad sẽ
per. Sed negatiua obligant semper. ⁊ ad
semper. pꝛecepta decalogi possũt dici da
ta vel innata. pꝛimo modo tantum perti
nent ad populũ Israheliticum. Secũdo
modo ad omnes ⁊ obligant. quia qcquid
continet decalogus explicite. hoc cõtinet
lex nature que scripta est in corde cuius
libet implicite. Istud enim pꝛeceptum le
gis nature. s. quod tibi non vis fieri. aliis
ne feceris. includit hec pꝛecepta. Non oc
cides. Nõ furtum facies. ⁊ huiusmodi q̃
decalogus ponit explicite. Quedam pre
cepta tradũtur imperatiue scilicet illa q̃
sunt affirmatiua. quedam indicatiue scili
cet negatiua. ⁊ hoc ideo. quia dificilius ẽ
facere bonum qꝫ declinare malum. plures
enim in faciendo bonum requirunrur cir
cunstantie. In quibusdam pꝛeceptis
pꝛohibetur actus ⁊ effectus. vt patet in
his. non mechaberis. non concupisces rẽ
pꝛoximi tui. quia appetitus est nimis ior
dinatus ad illa. In quibusdam solummo
do pꝛohibentur actus. vt cum dicitur. nõ
occides. Hoc dico secũdum foꝛmam tra
dendi. non per virtutem intelligendi. qa
omnia precepta negatiua coercent manũ
⁊ animũ. Multis modis ligamur scilicet
lege nature. vt est diligere deum sup om
nia. ⁊ nulli facere quod nobis fieri nolu
mus. preceptꝭ diuinis vt legabatur Adã
preceptis sibi datis. ⁊ Iudei suis. Uotis
quia secundum Augu. vouere est volun
tatis. sed reddere est necessitatis. Unde
quibusdam consilia etiam precepta sunt
sicut religiosis qui vouerunt talia decre
tis patrum. vt est ieiunare aliquas vi/
gilias. et huiusmodi. Consuetudine

secundum quod in Fräcia primogenitus succedit in regno. Mandatis prelatoruz Unde super cathedram Moysi &c. Cõ scientia q2 scđm Aug. Quicquid sit con tra conscientiã edificat ad gehenã. Nũe rus preceptorũ sumit sic. quia quedã or dinãt nos ad deum quedam ad proximũ Quod deus insinuare voluit qñ in dua/ bus tabulis legẽ dedit. In prima tabula sũt tria precepta que pertinent ad deũ. Primũ pertinet ad patrẽ. q2 est de diui na vnitate. Scđm ad dei filium q2 est de iuramenti veritate. Tertium ad spũm sã ctum quia est de spũali vocatione. In se cunda tabula sũt septem precepta ad p ximum spectantia. Primum ẽ de exhi bendis bonis ut est illud. Honora pŕem tuũ &c. Reliqua sex sũt de cauendis ma lis que inferri possunt corde. vel opere. uel ore. Opere ledimus proximũ tripli citer propter quod danť tria precepta. Primũ est nõ occides. Secundũ nõ me caberis. Tertium non furtũ facies. Ore quoqꝫ ledimus proximum. & contra hoc illud nos dices contra proximum tuũ fal sum testimoniũ. Corde ledimus pximuz dupliciter. Quandoqꝫ respectu rei irra tionalis. de hoc dicitur. Non cõcupisces rem proximi tui. Quãdoqꝫ respectu rei rationalis. & de hoc dicitur non concupi sces uxorem proximi tui.

De primo precepto.

Cap. 60

p Rimũ preceptuz tres habet clau sulas. prima est. non habebis dos alienos coram me. Ubi prohibemur ado rare creaturas spirituales scilicet ange los. Secunda est. non facies tibi sculpti le hoc est imagines fictas que nullus rei naturalis sunt representatiue. Tertia ẽ neqꝫ omnẽ similitudinez scilicet imaginẽ rei naturalis. & sequiť que est in celo dsu per ut solis & lune. & que in ťra deorsum. ut hois bouis & similium Neqꝫ eorũ que sũt in aquis sub terra. i. pisciũ nõ adorab ea. s. actu exteriori. neqꝫ colles. i. affectu interiori. Ex his pz q nõ reprehenduntxpiani q faciunt imagines nõ quidem ad adorandũ. sed ad memoriandũ. Honor ãt qui exhibeť non ẽ latrie. sed dulie. Se cundum rõem allegoricã. prima clausula h9 precepti ostẽdit iudeos & saracenos esse idolatras qui deos hñt alienos. Iu dei qdẽ. Messiã. Saraceni Maugmeth Cõtra secundam clausulã. s. nõ facies ti/ bi sculptile faciunt hťici pessimi qui nõ credunt de deo nisi quod imaginatione sua & fantasia coofingũt. Contra tertiam faciunt mali q2 supbi colũt similitudinez eorũ que sũt super terram. s. honores di liguntqꝫ prelaturas. Auari colũt simili/ tudinẽ eorũ que sunt in terra. s. pecuniã & diuitias. voluptuosus colit similitudinẽ eorũ que sunt in aquis idest delitias vo/ luptatis.

De secundo. Cap. 61

s Ecundum est. nõ assumes nomen dei tui in vanum. Hic prohibeť iu ramentum quod fit sine cã & periurium. Uterqꝫ. n. peccat. s. pro nihilo iurans. & falso iurans assumit nomen dei in vanuz q2 primus sine cã nominat summam ve ritatem. scđs autem nominatam ꝯtẽnit. Tribus modis qs peccat in periurio. vel iurando contra conscientiam uel iurãdo illicitum uel ueniendo contra iuramẽtũ preterea sciendum est q iuramenta que quis ex certa scientia facit uel sonant in blasphemiam ut quando quis iurat per corpus dei. & similia uel sonant irreuerẽ tiam sicut quando iurat p vulnera chri sti sunt pccm̃ mortale vel graue etiam si verum est quod iurat istud preceptuz non solum intelligitur secũdum predic tam rõem litteralem sed secundum iten tionem moralem assumitur. n. nomẽ dei in vanum multipliciter. s. corde. ore ope. corde sicut mali qui tantum nomine sine re dicuntur xpiani qui lz sacramentũ re ceperũt baptismi tamẽ rem sacramenti non habent idest grãm. Ore scilicet ma la iuratione uoti trangressione predica-

tione facta vana intẽtione ⁊ indeuota o/
ratõe de qua dr̃ ppl'ſ hic labijs me hono
rat ⁊c. Op̃e ſcd̃m q̃ hypochrite nom̃ di
aſſumũt in ſimulatione opis exterioris
nõ in puritate cordis. Unde ſumũt in va
nũ quia receperũt mercedem ſuã.

De ter tio precepto. Cap. lxii.

t Ertiuꝫ ẽ. Memento vt diẽ ſabba
ti ſanctifices non facies oẽ opus in
eo in hoc precepto quoddã ẽ morale. vt
vacatio que ad deũ ẽ orando colẽdo me
ditando quoddã cerimoniale vt aſſigna
tio diei ſeptimi qui ſignat tipice ceſſatio
nẽ peccati. Allegorice quietẽ corpis xp̃i
in ſepulchro Anagorice requieꝫ eternã
icelo. Jſtud ergo preceptũ põt triplicit̃
accipi. Primo gñaliter vt ceſſemus a
vitiis. ſecũdo ſpecialiter vt ceſſemus ab
opibus corporalibus que ipediunt vaca
tionẽ ad deũ. tertio ſpãliſſime. vt ẽ in vi
ris cõtẽplatiuis q ab oibus mundanis ſe
ſeparant vt totaliter deo vacent. Pria
vacatio ẽ neceſſaria. ſcda debita. tertia
pfecta. Scdꝫ ergo q̃ ſabbatũ dr̃ requieſ
ſiue vacatio ad deũ ſic dies dominica po
teſt dici dies ſabbati ⁊ quelibet dies ſta/
tuta ad venerationẽ diuinã i qbus ceſſã
dũ ẽ ab oper̃ ſeruili. i. a peccato ⁊ ab ope
re ipediente vacationẽ ad deũ. Opera
enim ſeruilia determinantur ab eccleſia
vt opera mechanica que ſunt agricultu
ra mercatũ placita exercita.

De quarto precepto. Cap. lxiii.

q Uartũ ẽ. Honora patrẽ tuũ ⁊ ma
trẽ tuam. Huic precepto additur
promiſſio. ſ. vt ſis longeuus ſuper terrã
q2 iuſtũ ẽ vt conſeruatio vite aliene me
reatur conſeruationẽ vite proprie. Pr̃
dicitur in hoc mandato qui ẽ principium
p generationẽ quo ad eẽ nature vt pa/
ter carnalis vel qui eſt principiũ p mini
ſteriũ regenerationis quo ad eẽ gr̃e. vt
pater ſpũalis. Sumitur alio mõ pater ñ
ſcd̃m rõem ppriã. ſed ſcd̃m rõem pſone
qui dr̃ pat̃ etate vel p rege q dr̃ pater d
fenſione. Honor hic intelligit̃ dupl'r. ſ. ex
hibitõ corporalis in ſuſtẽtatõe. ⁊ ſpũalis
in reuerentia ⁊ obia. ſed in obediẽtia di
uerſificat̃ ſecũdũ diuerſitatẽ patrũ quia
patri ſpũali debemus obedire in ſpũali
bus. ſ. prelato ſeculari. ſ. regi in tẽporali
bus reipu. patri carnali in diſpoſitione
rei familiaris.

De quinto precepto. Cap. lxiiii

q Uintuꝫ ẽ. Nõ occides. Hic expli
cite prohibetur homicidiũ. ſꝫ im
plicite ois motus ire contra proximũ ſi
ue ille ſit tm̃ cordis vt ira ſiue oris vt cõ
tumelia. ſiue opis vt percuſſio circa mor
tẽ vel depillatio. prohibetur hic oĩs occi
ſio iiuſta que fit tripliciter. ſ. ex cã ut i il
lo qui occiditur ſiue culpa. vel ex ordine
vt cũ ille qui non ẽ miſter legis occidit.
vel ex aio vt qñ miſter legis occidit nõ
amore iuſtitie. ſed libidine vindicte. Di
ſtiguitur homicidij genus dupliciter. ſ.
verũ quod dr̃ corporale. ⁊ interpretatũ
quod dr̃ ſpũale hõicidiũ ſpũale fit duo
bus mõis. Uno mõ omittendo vt cũ qs
videt alium i extrema neceſſitate ⁊ non
ſubuenit ei interpretatiue dicitur eũ oc
cidiſſe. Alio mõ fit cõmittẽdo ⁊ hoc qñꝫ
corde. ſ. odiendo. j. Jo. 20. Qui odit fra
trẽ ſuũ homicida ẽ. qñq3 ore. ſ. detraben
do q2 ille cui detrahit̃ occidit̃ in cõſcia il
lius q audit detractorẽ i qua prius viue
bat p bonã famã. qñq3 ope. ſ. malo exem
plo alicui occaſionẽ ruine p̃ſtãdo. ⁊ tunc
interpretatiue dicitur illum occidiſſe.

De ſexto. Cap. lxv.

ſ Extũ ẽ nõ mechaberis. Jn hoc p̃
cepto ut dicit Aug. prohibet̃ oĩs il
licitus cõcubitus ⁊ oĩs illegitimus vſus
eorũ mẽbrorũ. De hac materia quere
ſupra libro 3°. in cap. de luxuria. ⁊ cap.
ſequenti.

De ſeptimo. Cap. lxvi.

ſ Eptimũ ẽ. nõ furtũ facies. Hic ſe
cũdũ Aug. prohibet̃ oĩs cõtracta
tio rei aliene ex cupiditate. Contractatõ

rei aliene pôt fieri licite tribus mõis. prio quando fit nõ ex cupiditate. sz ex obediẽtia. sicut fecerunt filij Israel auferendo vasa egyptiorum. scdo quãdo fit ex cautela vt si aliquis furet gladiũ furiosi. ne sibi vl alijs noceat. Tertio quando. fit ex necessitate. vt cũ aliquis esuriens ad mortem furatur panem. qz in necessitate sunt omia cõia.

De octauo pcepto.

Cap. 67.

o Ctauũ est. Non loqueris cõtra proximum tuũ falsuz testimoniũ. Hic prohibetur oẽ genus mendacij. sicut dicit Augu. qd determinatur p tres drãs. Est eniz mendaciuz perniciosũ qd nocet. officiosum qd prodest. iocosũ qd delectat. Includitur in hoc precepto taciturnitas veritatis tempore necessitatis. tñ causa τ oportunitas facit ipsã taciturnitatẽ ueritatis esse licitam.

De nono τ decimo.

Cap. 6viii.

n Onum τ decimũ preceptum est. Nõ cõcupisces rẽ proximi tui. nec desiderabis vxorẽ eius. non seruũ. nõ ancillam. non bouẽ. non asinũ. nec omia que illius sunt. Duo prohibent hic. s. concupiscentia carnis in vxore proximi. τ cõcupiscentia oculorum i re aliena. Nã ad hec duo maxime inclinat natura corrupta. ad unũ pp conseruationẽ sui in esse indiuidui. ad alterum pp conseruationẽ sui in esse spẽi Hic nõ prohibetur appetitus q est ex corruptione fomitis. vel ad delectationẽ sensualitatis. qz impossibile ẽ q ille concupiscẽtie non sint in nobis. sed prohibet habitus qui est ex cõsensu rõnis quãuis istud preceptũ ad duo tantum determinet. tñ ur ibi uniuersaliter ois concupiscẽtia male voluntatis.

De consilijs in gñe.

Cap. lxviiii.

c Onsiliũ prout diuiditur cõtra preceptuz est psuasio melioris boni ad qd non tenemur. Consilia in multis differunt a pceptis. Primo quia ad precepta tenemur. ad cõsilia vero nõ. qz. precepta seruare est necessitatis. consilia vero voluntatis. Item lex vetus d precepta. euãgelia vero consilia superaddũt. Item consilium pertinet ad pfectos. preceptum ad perficiendos. sed pmissio ad imperfectos prohibitio vero ad peruersos. Itẽ pcepta separant nos ab illicitis. cõsilia vero a concessis. Item p precepta declinamus peccatum. sed p consilia occasiones peccati. Itẽ per precepta maxime negatiua penam fugimus. sed p consilia merita cumulamus. Itẽ consilia seruata afferunt pmium. non seruata nõ adducunt supplicium Itẽ ad precepta constringimur ex debito. sed ad consilia non nisi ex voluntate. Item consiliũ per votum fit preceptum. sicut ait. Aug. Vouere. ẽ voluntatis. sed reddere est necessitatis. Itẽ melius est esse deuotum in minoribus q̃z in maioribus indeuotuz inueniri. Unde melius ẽ nuda precepta seruare cũ duotione q̃z se ad cõsilia obligare. τ i his negligentẽ esse. Nota, q in lege mosayca fuerunt iudicia cerimonialia. τ moralia. Lex autem euangelica iudicia temperat partem auferẽdo. figuras euacuat rerũ. veritatem exhibẽdo precepta consumat adijciendo. adijcit autem tria. scilicet instructionem documentorum promissionẽ premiorum. τ perfectionem ẽcsiliorũ. Et ideo dicitur lex mosayca ab euãgelica differre. quia illa figurarum est. hec ueritatis. illa pene. hec gratie. illa litteralis. hec spiritualis. illa occidens. hec uiuificans. illa timoris. hec amoris. illa seruitutis. hec liberalitatis. illa oneris. hec honoris.

De consilijs euangelicis.

C. lxx.

c Onsilia, que xps adiecit pceptus sũt ista. Primũ est paupertas que cõsistit in abdicatione ppzietatis: vñ Luce 14. Qui non renunciauerit omnibus que

possidet non potest meus esse discipulus
Math.19°. Omnis q reliquerit domum
vel fratres ⁊c. propter nomen meuz cen
tuplum accipiet. ⁊ vitam eternam possi
dbit. De hoc hieronim⁹. Monachus ha
bens obolū nō valet obol ū. scdm ē obe/
dientie vnde illud super cathedrā mo. se
scri. ⁊ pha. que. di. fa. ⁊c. Math. ultimo.
Si qs vult post me venire ab. semet. ⁊
tol. ⁊c. Sciendū sūt ꝙ duplex ē obedien
tia. s. perfecta que se extendit ad oia que
non sūt cōtra deū. l contra regulā quam
qs professus ē. ⁊ que dispensationi plari
non subdit. De hac obedientia Ber. per
fecta obia legē nescit. terminis nō artat
non continent professionis angustia. Ad
hanc nullus tenetur debito necessitatis.
sed solū perfectōis sicut tenemur semp
imitari charismata meliora. Alia ē obedi
entia perfecta tñ sufficiens ad salutē qua
qs obedit tantū in his que seruare pmi
sit vel in illis que in his iplicite continen
tur sicut sūt illa sine qbus religionis per
fectio non seruatur ut recipere officia ⁊
huiusmodi ⁊ talis obedientia necessitat
ē. Cū ergo dicit beatus Bñdictus i rgu
la ꝙ si prelatus precipiat aliqd impossi
bile tentandū ē facere loquitur de obedi
entia perfecta quam obseruat subdit⁹ i
his ad que non obligatur ad prelati pre
ceptū consilii ē ⁊ magne perfectionis. ⁊
nō necessitatis. sed si seruat ad simplicem
āmonitionē tale qd ē maioris perfectōis
tertiū ē castitas de qua dicit. Sunt eunu
chi q se castrauerūt pp regnū ce. Ad illō
pertinet illud Math. Audistis q dictuz
ē antiquis. non mechaberis. Ego autem
dico vobis qui viderit mulierē ad concu
pi. eā ⁊ cet'a. hic ostdit ꝙ non solū cōsēsus
ē dannabilis ad opus mechationis sz ēt
consensus ad delectandū. nota ꝙ concu
piscere ex subito motu veniale ē. sed con
cupiscere ex deliberatione. perficiendi
mortale ē. predicta tria consilia sūt spūa
lia ⁊ substantialia ois perfecte religionis

q suos obseruatores elongāt a malo. nō
solū quātū ad clpam. sed etiam quantum
ad cām. Omne nāqz malū oritur ex tri/
plici radice. s. ex concupiscentia carnis ex
concupiscentia oclorū ⁊ ex superbia uite
predicta tria consilia perfecte nos elon
gant ab hac radice triplici. Quartū con
siliū ē charitatis. Diligite iimicos ue. Lu
ce. vi. Istud quantū ad dilectionem affec
tus ē preceptū. sed quantū ad dilectionē
effectus ē consilium. quia inimico velle
gratiam et gloriam ē necessitatis. sed osti
dere ei signa beniuolentie ē perfectiōis
⁊ consilii. vnde ad hoc omnes non tenēt
sane negare homini signa familiaritat
quando ueniam petit. uel necessitas ex
poscit uindicta ē. uel quando se ille q ho
stis erat ad familiaritatem ingerit si ha
beatur presumptio ꝙ non simulate uel
irrisorie faciat. tunc diligendus. ⁊ inter
amicos computandus. sed ꝙ aliquis vl
tro se ad familiaritatem inimico ingerat
hoc perfectionis est. Unde quod aliquis
iniuriaz passus reconciliationem querat
⁊ amicitiam non ē debitum necessitatis
sine quo non ē salus sed ē perfectionis ⁊
consilii quo magnum expectatur premi
um. Quintum est mansuetudis. Ma
th. v: si quis te percusserit in unam ma
xillam prebe ei aliam hoc sic intelligitur
paratus sis aliam sustinere patienter. ⁊
istud consilium est patientie respectu le
sionis corporis. Sed ad idem pertinet
illud quod est patientie respectu ablatio
nis rerum sicut est illud. Qui uult tecū
contendere i iudicio ⁊ tunicā tollere reli
que ei ⁊ paliū. Nota qd cōtingit sua re
petere coram iudice fideli dupliciter aut
cum contentione ⁊ fraude aut cum cha
ritate. Primum nulli licet. secundum
uero licet infirmis ⁊ imperfectis. perfec
tis autem non. Unde non repetere con
silium est infirmis perfectis uero prece
ptum. Illis autem qui renunciauerūt
proprietati ñ licet repetere sua ut sua sz

vt congregationis. ⁊ nec propter se. sed ꝓꝓ commune bonum. Sextum est miseri cordie ⁊ supererrogationis. vt illud. Omni penitenti te tribue. ⁊ illud. Si vis ꝑfectus esse. vade ⁊ vēde omnia ⁊c̄. Nota ꝙ dare superfluū est necessitatis in necessitate extrema. sed dare q̄bus egemus cō filiis. Au. Melius ē minus agere q̄ȝ plus hēre. Quod auteȝ dicit dominus. Omīa quecūq̄ȝ vultis ut faciant vobis homines vos eadem facite illis sic intelligendum. Quecūq̄ȝ uultis rōnabiliter ⁊ dictāte charitate vt faciāt vobis ⁊c̄. Unde si peteremus rē aliquam ⁊ non videremus illō esse rōabile. non vellemus iam rōnabiliter dari nobis. Septimum consiliū est de simplicitate verborū. vt ibi. sit sermo vester est est. non non. Cuius sensus ē si affirmatio vel negatio ē in ore sit ⁊ in corde. et ad hoc consiliuȝ reducitur illud. Audistis q̄ꝛ dictum est antiquis. non periurabis. Ego āt dico uobis non iurare omnino. Nota ꝙ iurare quantuȝ ad infirmitatem ꝑtinet ꝑmissionis est. Non iurare autem q̄ȝtuȝ ad perfectionem pertinet cōsilij est. prohibȝ dominus iurare ꝑ creaturas. s. per celum vel terram. uel capillum. ꝓꝓ idolatriam. ne. s. credamus aliquid muniminis esse in illis. fiunt tamen iuramenta ꝑ euangeliū ⁊ cruces. i. per eū cui hec sunt ꝯdicata. octauum ē deuitanda occasione peccati. vnde dicitur. Si oculus tuus scandalizat te erue eum ⁊ proiice abs te. scd̄m Aug. nullum membrorum erui precipitur ad litteram. sed occasio peccandi. Potest. n. occasio esse ex aspectu. ⁊ tunc oculus scandalizat. Unde potest eē occasio ex cōtactu. et tunc manus scandalizat. Potest insuper esse occasio ex alio ⁊ hoc uel a consiliario qui dicitur oculus. uel ab adiutore qui dicitur manus. ⁊ ē dextera que ē adiutor in spiritualibus. sinistra in temporalibus. huiusmodi enim si scādalizant abiiciendi sūt quia occasiones peccādi sunt abiiciende. nonū consilium ē de rectitudine intentōis ac finis. vnde dr̄. Attendite ne iustitiā vestram faciatis corā hoibus ⁊c̄. Iteȝ illud. nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua Item sic luceant opa vestra coram hominibus vt glorificant patrē vestrū ⁊c̄. De his nota ꝙ contingit cōstituere duos fines. s. temporale. ⁊ eternuȝ. sed si eternus finis est ultimus. hoc bene licet. Actio autem spiritualis vel predicatio non potest referri ad finem tēporalem. ita ꝙ illud tēporale referatur ad deum. q̄ꝛ non sunt facienda mala vt ueniant bona. et quod dicit Aug. Non debemus euāgelizare vt manducemus. sed manducare vt euāgelizemus. Nota ꝙ tenemur illos actus referre ad deum quorum habemus dn̄ium ex imperio rationis. vt ē manducare. cogitare. eligere. similia. sed non tenemur actus referre inobedientes rationi. vt est nutritiua. respiratiua. ⁊ huiusmodi. Decimum consilium est de cōfirmitate operis ad doctrinam. vt ibi. Alligant onera grauia ⁊ importabilia digito autē suo nolunt ea mouere ⁊c̄. Ad ideȝ. hypocrita eiice prius trabem de oculo tuo ⁊c̄. Nota ꝙ in predicatione asseritur aliquando tentio generaliter. scilicet de his que pertinent ad statū salutis. aliquando asseritur tentio secundum statum perfectionis. vtpote religionis. Primo modo tenetur predicator facere quod dicit. cū asserit ad hoc omnes teneri. Secūdo modo non tenetur nisi ꝑfectionem illam ipse nouerit. Utrum aūt malus peccet predicando. distinguitur q̄ꝛ existens in peccato notorio peccat quādo predicat. siue ex necessitate officii hoc faciat. siue ex voluntate. quia scandilizat. existens autem peccato occulto si predicat. ⁊ non studet ex dicto suo cōpungi adhuc videtur peccare. quia videtur cōtemner̄ Undecimum consilium ē de vitanda sollicitudine vt ibi. Nolite solliciti esse ⁊c̄. ⁊ ibi. Nolite cogitare de crastino. Sciendū ꝙ triplex est sollicitudo. prima est laudabilis. vt est prouidenti spiritualis. Unde Apoˀ prima ad cor. vii. Qui sine vxore ē sollicitus est que dei sunt quomodo pla-

ceat deo. Item ad Ro.cap.12.de prelatis Qui preest in sollicitudine. Secūda est tollerabilis ⁊ ē sollicitudo cure tēporalis quo ad corpus. Luce cap.x. Martha mar.solli.es.⁊ tur. erga plu. Tertia ē vituperabilis ⁊ ista ē superflue thesaurizationis quo ad auaritiam. Eccl'.cap.2.peccatori autem dedit deus afflictionē pessimam ut addat ⁊ cōgreget ⁊ hec vanitas ⁊ cassa sollicitudo mētis. Sollicitudo prima precipitur.scda tolleratur.tertia prohibetur. Duodecimū ē fraterne correctionis ut ibi. Si peccauerit i te frater tuus ⁊ cetera. Nota q fratrem corripere qñ q3 cōsilium ē.ut quādo corripitur sup venialibus qñq3 est preceptū.ut corripere de mortalibus.de scdo mō ad oms pertinet ⁊ obligat semp sed ñ ad semper quia pro loco ⁊ tpe.s.quādo vacat ⁊ videt q vtilis est correctio. Sciēdum est q triplex ē correctio.scil3 amoris. timoris.⁊ pudoris. Hūc ordinem fraterne correctōis docet dñs in euangelio. Primo enim iuuit fratrem reuocādum eē amore cu3 iubet eum singulariter corripere dicēs. Corripe eū iter te ⁊ ipsū solū. Sed si hoc ñ valet docet eum eē reuocādū timore ubi ait. Si te nō audierit adhibe vnum vel duos tecū.⁊ si hoc ñ valuerit docet eum esse reuocādum pudore vbi dicit. Si nec illos audierit dic ecclesie. Si aūt ecclesiam non audierit sibi tibi sicut ethnicus ⁊ publicanus.i. excōicari debet.⁊ sic euitari.sane predictus ordo fraterne correctionis intelligitur tm̄ de criminalibus quia de culpis cōibus solēt claustrales se in suis capitulis accusare ñ premissa tamē ad monitione. Verūtamē accusans alium caueat diligēter.ne hoc faciat ad diffamādum sed ad corrigēdū quoniam si quis ex deliberatione contrariu3 faceret mortaliter peccaret.

Explicit liber quintus. Incipiunt capitula libri sexti.

Expliciunt Capitula. Incipit liber sextus

De medicina sacramentorū.

Capitulum primum.

c Eleſtis medicus hūani gene
ris reparatiuus tali mō ſana
uit egrotuʒ ſicut opportune
competebat egrotāti.⁊ egri/
tudini.⁊ occaſioni egrotandi.
⁊ ipſius egritudinis curatiōi.Egrotul igi
tur eſt homo.Morbus āt originalis ē cul
pa.Origo iſtius culpa licet p̄ncipalit̄ fue
rit ex cōſenſum rōnis occaſionem tamen
ſumpſit ex ſenſibus carnis. Ad hoc ergo
ꝙ medicina reſpondeat morbo oportuit
ꝙ non tātum eſſet ſpiritualis.ſed aliquid
hēret de ſenſibilibus ſignis. vt ſicut ſenſi
bilia fuerūt aie occaſio labēdi.ita eſſet ei
occaſio reſurgendi.Et propter hoc medi
cina noſtri vulneris,conſiſtit in eccleſiaſti
cis ſacramentꝭ.

De diffinitionibus ſacr̄i. Cap.2.

ſ Acramentū ē vt ait Aug. inuiſibi
lis grē viſibilis forma Hec diffini
tio generalis ē.et conuenit ſacramētis tā
noue q̄ȝ veteris legis.quia tam illa q̄ȝ iſta
ſunt ex ſimilitudine rep̄ſentatiua:⁊ ex in
ſtitutione ſignificatiua:Sciendū enim ꝙ
eadem diffinitio cōuenit ſacramentis no
ue legis.ſed ſic ſupplēda eſt ita vt eius,ſi
militudinem gerat.⁊ cā exiſtat. quia non
ſolum ex ſimilitudine repreſentant.vl' ex
inſtitutione ſignant. ſȝ ex uirtute diuia ſā
ctificant.⁊ gratiā conferunt. per quā ani
ma curatur ab infirmitatibus vitioruȝ. ⁊
hoc eſt qō inſinuat Aug.in alia diffinitio
ne dicens ſacramentū eſt illud in quo ſub
tegumento rerum viſibilium diuina vir/
tus ſecretius operatur.eſt ⁊ tertia diffini
tio Ugo.de ſcō vic.qui ait.ſacramentū ē
materiale elemētuȝ extriſecus oculis ſup
poſitum ex inſtitutione ſignificās.ex ſimi
litudine repreſentans. ex ſanctificatione
aliquā gratiam cōferens inuiſibilem. tria
tanguntur hic que ſūt de ratione ſacra/
mēti ſtricte ⁊ ꝓprie ſumpti. Primum eſt
naturalis ſimilitudo ex qua habet aptitu
dinem ſignificandi. Secundum eſt actua
lis inſtitutio ex qua habet ordinem dete/
minatum reſpectus huius ſignificati. ter
tiuȝ eſt ſpiritualis ſanctificatio ex qua ha
bet virtutem efficiendi illud ſignificatū.
De ſacramentis noue legis.

Capitulum. 3.

ſ Acramenta legis gratie chriſtꝰ
inſtituit tanquam noue legis la
tor in qua vocans ad premia dedit prece
pta.inſtituit ſacramenta. Chriſtus enim
verbum patris cum ſit ſumme veritatis
⁊ bonitatis.⁊ ſumme virtutis.rōne ſūme
bonitatis promiſit premia beatificantia.
rōne veritatis dedit precepta dirigentia
rōne virtutis inſtituit ſacramēta adiuuā
tia.vt per ſacramenta reparetur virtus
ad iplenda precepta ꝑ p̄cepta ꝑueniat̄ ad
p̄mia.Inſtituit āt ſacramenta in verbis ⁊
elementis.vt ait Aug.Accedit verbum
ad elm̄.⁊ fit ſacramentum.⁊ eſt etiam ele
mentum pro materia.⁊ forma verboruȝ
pro forma.Ad hoc vero inſtituta ſunt ſa
cramenta in verbis ⁊ elemētis.vt habe/
rent euidentiam ſignificandi. ⁊ efficaciaȝ
ſanctificandi.quia dum elementa oculis.
⁊ uerba auribus ſe offerunt.qui ſunt duo
ſenſus precipue cognoſcitiui dant euidē
tiam ſignificationis.Deinde verba ſācti
ficant elementa.vt plenior fiat humane.
creationis efficacia.Inſtituit autem dn̄s
ſacramenta diuerſimode.quedam enim
ſunt ante aduentum ſuū. vt matrimoniū
⁊ penitentia.Sed hec duo confirmauit ⁊
conſumauit in lege euangelica.dum peni
tentiam predicauit.⁊ nuptijs interfuit.A
lia,quinq̄ȝ ſacramenta chriſtus initiauit:
Confirmationem quideȝ paruulis manū
imponendo. Unctionem vero diſcipu
los ad curandum mittendo qui infirmos
vngebant oleo.ſicut dicitur i Math.ſex
to. Baptiſmum vero ſuſcipiendo.deide
formam dando. Ordinem autem pote/
ſtatem ligandi.⁊ ſoluendi tribuendo.⁊ cō
ficiendo ſacramentum alterius. Eucha/
riſtiam ante operando comparādo ſe gra

no ſinapis ⁊ conficiendo ac dando diſci
pulis iminēte paſſione ſacramentuꝫ cor
poris ⁊ ſanguinis ſui.inſtituta ſunt etiam
ſacramenta multiplici de cauſa. Primo
propter humilitatem qua homo querit
ſalutem inferioribus ſe. Secundo prop
ter eruditionem qua homo per viſibilia
ad cognoſcenda inuiſibilia rapiatur. Ter
tio propter exercitationeꝫ qua homo no
xiam declinet occupationem ⁊ocium.
Quarto propter congruitatem medici
ad medicinā. quia cum medicus ſit deus
⁊ homo congruenter continere medicia
debet aliquid diuinum. ſ. inuiſibilem gra
tiam ⁊ aliquid humanum. ſ. viſibilem gra
tie formaꝫ. Quinto eſt congruitas ex
parte infirmi. quia cum infirmus ſit ho
mo conſtās ex corpore ſpiritu. ſpiritus āt
in corpore non bene capiat ſpiritualia ni
ſi in corporalibus congruum fuit dare m̄
dicamenta ſpiritualia in rebus corporali
bus ſicut pilule in nebula dātur. Sexto
propter augmentationem meriti multū
enim valet ad meritum quādo deo credi
tur in his vbi ratio humana nō poteſt da
re experimentum. Patet ergo ex predi
ctis que ſit ſacramentoruꝫ cauſa efficiēs
quia diuina inſtitutio. que formalis. quia
gratie ſanctificatio. que finalis. quia hūa
ne infirmitatis curatio.

De effectu ſacramentorum.

Capitulum [4.

e ffectus ſacramentorum noue le
gis multiplex eſt. Primo a pecca
to mundāt. Scdo in bono cōſeruāt. Ter
tio corpori xp̄i myſtico icorporāt. Quar
to iuſtificāt. Quinto ad futurā vitā pre/
parāt. Sexto erudiendo illumināt. Sep
timo a malo preſeruāt. Iſta patent i ſep
tem ſacris per ordinem. Nā primuꝫ opa
tur baptiſmus. Secūdum confirmatio.
⁊ ſic de aliis. Sacra dicuntur vaſa gratie
⁊ cā. non quod in eis gratia ſubſtātialiter
contineatur. vel cāliter efficiatur. cum ſo
la anima habeant collocari. ⁊ a ſolo deo ī
fundi. ſed quia in illis ⁊ per illa gratiā cu
rationis a ſummo medico chriſto opor
tet hauriri. licet non alligauerit poten
tiam ſuam in ſacramentis. quin et per
alias uias gratiam conferre valeat quā
do vult. Sacramenta ſemper habent
ſignificationē veritatis. ſed non ſemper
efficatiam curationis. non propter defe
ctum ex parte ſui. ſed ex parte ſuſcipi
entis. quia gratia nulli datur repugnā
ti grē fonti. Vñ et ſacramenta non ſan
ctificant. niſi accedentes digne. ⁊ abſqꝫ
omni fictione. Aliquando vero virtute
ſacramentorum ſit de attrito contritus.
ita quod defectus dignitatis vel prepa
rationis ex parte ſuſcipientis ſuppletur
virtute diuina in ſacramentis contenta
dūmodo non accedat ſciens in mortali
peccato vel in propoſito peccandi. Vn
de ſciendum quod quidam ſuſcipiunt
ſacramentum tantum. vt ficte acceden
tes. quidam rem tantum. vt qui per cō
tritionem ⁊ fidei deuotionem recipiunt
gratiam ante quam veniant ad ſacra
menta. quidam ⁊ ſacramentum ⁊ rem
ſuſcipiunt. vt digne accedentes. Sa
cramentum. dicitur a ſacrando. ⁊ hoc
pōt intelligi tripliciter. aut ſanctitatem
efficiendo tantum aut ſanctitatem ſignā
do tantum. aut ſanctitatem ſignando ⁊
efficiendo ſimul. Primo modo conue
nit ratio ſacramenti rebus ſignatis per
ſacramenta tam veteris quam noue le
gis. Secundo modo conuenit ſignis
veteris legis. Tertio modo conuenit
ſacramentis noue legis. Huiuſmodi ex
emplum habemus in naturis. quia me
dicina dicitur ſanare efficiendo tantum.
ſed ſudor ſanat ſignando tantum. ex
ercitatio ſanat efficiendo ⁊ ſignando.
Quinque ſunt que habent iuſtifiſare
animam. ſed diuerſimode. Deus enim
iuſtificat auctoritate. gratia iuſtificat

formaliter expellendo morbū ſpiritualē Impletio mandatorū iuſtificat. vt dicta. Sacramenta ꝟo tanꝗ̄ vaſa.medicinalia in quibus cōfertur gratia. Sacerdos aūt miniſterio. Exemplū horū habemus i curatione morbi corporalis. Deus enim ſanat corpus auctoritate. medicia effectiue dieta conſeruatione vas medici ꝯtemptiue. Uñ dicitur uulgariter piſcis iſte ſanauit me. medicus vero ſanat vt miniſter.

De numero ſacramentorum.

Capitulum. v.

Sacramenta noue legis ſūt ſeptez ſecucūdum ſeptē diuerſitates hominum in eccleſia. Primū ē intrantium vt baptiſmus. Secunduz ē pugnantium. vt cōfirmatio. Tertium vires reſumentium vt euchariſtia. Quartū reſurgentiū vt penitentia. Quintū exeuntium. vt extrema unctio. Sextū miniſtrantiū. vt ordo. Septimū nouos milites itroducentiū vt matrimoniū. Sacramenta figurata ſt in ſeptē ſigillis. qbus fuit ueteriſ teſtamēti pagina ſigillata que agnus qui hēt claueȝ dauid qui claudit. ⁊ nemo aperit reſerat. Item in ſeptē tubis qbus angeli ceciuerunt. Item in ſeptē ſtellis quas hēbat ſimilis filio hois in dextera ſua. Item in ſeptē panibus quibus dñs turbā ſatiauit Item in ſeptē oculis ſuper vnū lapidem Iteȝ in ſeptē lucernis tabernaculi ſupra poſitis candelabro. Item in ſeptē lotionibus Naaman. Sacramenta ſunt ſeptem que diſponūt ad ſeptem virtutes habendas. Nā baptiſmus eſt ſacramentū fidei. Confirmatio ſpei. Euchariſtia charitatiſ Penitentia iuſtitie. Extrema vnctio perſeuerantie. que ē fortitudinis complemētum. Ordo prudentie. Matrimoniū temperantie. Alia etiā rō numeri ſacrorūȝ ē qui ordinātur contra triplicē culpaȝ. ⁊ cōtra quadruplicē penaȝ. Uñ baptiſmus ordinatur contra pccm̄ originale. penitētia cōtra mortale. Extrema vnctio cōtra veniale. Ordo contra ignorantiā. Euchariſtia contra malitiā. Confirmatio contra impotentiā. Matrimoniū contra cōcupiſcētiam quā temperat ⁊ excuſat. Alia adhuc ratio numeri. qꝛ ſacramēta ſūt cauſa ſanatiua morbi ſpūalis ad modū corporalium. Medicina ꝟo corporalis quadruplex ē. curatiua. conſeruatiua. preſeruatiua. ⁊ melioratiua. Simili modo ſacramenta curat. Baptiſmus curat ſimul ⁊ totaliter. Penitentia vero curat paulatim qꝫtū ad penā cuiuſcūqꝫ pene hō debitor fit. Extrema vnctio curat a morbis leuioribus. ſ. a venialibus. ſicut baptiſmus ⁊ penitentia curāt a letalibus ſic ergo predicta tria ſacramenta ſūt quaſi medicina curatiua. Confirmatio ē medicina conſeruatiua ſanitatis ſpūalis in qua datur ſpūs ſanctus ad robur ⁊ cōſeruationeȝ gratie date in baptiſmo. Matrimoniū eſt medicina p̄ſeruatiua. Ordo ē medicina melioratiua i quo augmētatur gr̄a. euchariſtia hec oia ſimul facit. Curat enim venialia. que ſunt occaſio ruine maioris. cōſeruat enim gratiam inuentā in hoīe ⁊ augmētat. ſicque meliorat. ⁊ nihilominus a peccato preſeruat.

De poteſtate diſpenſatiōis ſacrorum.

Capitulum. vi.

Poteſtates diſpenſatiōis ſacramentorum regulariter ſpectāt ad genus humanū. In oibus ſacramentis diſpenſandis neceſſaria ē indeſpenſante intentio qua quis intendit facere qđ xp̄s inſtituit ad humanā ſalutem. Uel ſaltem facere quod facit eccleſia in quo ꝯcludit in generali intentio predicta. qꝛ ipſa eccleſia ſicut ſacramēta a chriſto accepit ſic ad fidelium ſalutem diſpenſat. rurſum quia ordo dignitatis exigit vt maiora maioribus ⁊ minora minoribus comittant. Quedam reſpiciunt excellentiam dignitatis. vt ſacramentum confirmationis ⁊ ordinis. vnde confirmatio ⁊ ordo conferūtur ab epiſcopis. Quedam reſpiciunt indigentiam neceſſitatis. vt baptiſmus ⁊ ma

trimonium quorum vnum regenerat. alterum generat et horum dispensatio etiã personis inferioribus conceditur. maxie in articulo necessitatis quod dico ratione baptismi non matrimonij. Quedam autẽ sacramenta sunt quasi media. vt eucharistia. penitentia. et extrema vnct o. et istorum dispensatio ad solos pertinet sacerdotes q sunt quasi in medio inter epos et minores psonas constituti. sacramẽta dispẽsari pñt a bonis et malis. a fidelibus et infidelibus intra eccliam et extra. qr si dispẽsari posset tantũ a bonis nullus eẽt certus de susceptione sacri. cũ nullus sit certus d bonitate ministri. sicut nec de propa persona et ita oporteret iterari. et malitia vnius preiudicaret aliene saluti. Idcirco dispensatio sacramenti cõmittit hoi. nõ rõne sanctitatis que variat. sed rõe auctoritatis diuine que semper manet quantũ est de se. sciendũ autem q in sacris quedam sũt substantialia. quedã vero sacramentalia. Quantũ ad substantialia non plus valet operatio boni ministri q mali. qr deus ibi operatur vt aucto. homo vero vt minister. sz in sacramentalibus sicut sũt orones plus põt valere opatio boni q mali hoc est ãt per accidens. non per se. i. quantum ad alios effectus accidentales. nõ q̃tuz ad essentiales. quãuis apud hereticos sint sacramenta vera. nõ tñ recipientibus vtilia nisi ad ecclesie vnitatẽ redeant. vñ Aug. ecclesia cõparata paradiso indicat posse baptismũ homines foris recipere, sed salutẽ non tenere. Nã et flumina d paradisi fonte largitur mãnauerunt. non tñ in Mesopotamia. nec in egypto quo illa flumina peruenerũt est felicitas vite que de paradiso cõmemoratur.

De triplici statu fidelium. Capitulum. vii

Triplex ẽ status fideliũ in acie ecclesiastice hierarchie. s. fidei genite fidei roborate. et fidei multiplicate. p primũ fit distinctio fideliũ ab incredulis in baptismo. per scdz fit distictio fortiuz ab infirmis. et hoc in cõfirmatione p tertiuz fit distinctio clericorũ a laicis per sacrm ordinis. hinc ẽ q hec tria sacramẽta caracteres imprimũt quos indelebiliter impressos semp distingũt. vnde nullatenus iterari possũt Caracter ergo baptismalis ẽ incipiẽtiuz. Cõfirmatiõis xo proficientiũ. sed ordinis pfectorũ. predicta triplex distinctio fit ad silitudinez distinctiõis alicuius exercitus. prima est cõinis. s. totius exercitus ab alio exercitu et hec fit pricipaliter p baptismũ. scda ẽ specialis. s. militũ a popularib9. hec aũt fit per cõfirmationem. tertia ẽ specialissima. s. ducũ militum ab vtrisq. et hec fit p sacramentum ordinis. pterea qr caracter ẽ signuz distinctiuum spirituale et indelebile. ideo nõ cõfertur in sacramentis que solent iterari sicut ẽ pñia. matrimoniũ. et huiusmodi. notãdũ ergo q caractẽ baptismalis est oiuz caracterum aliorum fundamentũ. et ideo illo nõ habito non possent ceteri impmi. ac p hoc oportet denuo fieri vt illi caracteres habeantur. vnde si quis ordinatur nõ baptizat9 nihil prorsus agit. q̃uis tria sacramenta vt dictũ est pp caracteris impressionem nõ iterantur tamen quasi cõe est hoc oibus sacramentis. nõ iterari circa eandem psonam et materiaz. et ex eadẽ causa. et hoc est ideo ne fiat cõtumelia sacramẽto. ex hoc eniz credi posset q sacramenta prius dispẽsata essent i efficatia et inepta. licet quedaz ex necessitate et aliis causis iterari possint. Quedã sunt de sacramentorũ subã. quedam de cõgruentia si ea que sũt de subã omitrãtur euacuãtur sacramenta. et sũt iterãda. Omissio xo illorum que sũt de congruentia non euacuat sacramẽta.

De istitutione sacramẽtorum. Capitulum. vii

In initio iustitia sunt sacramenta ad curationem hominum. et semper cũ morbo cucurrerunt. In lege enim nature fuerunt oblationes sacrifi-

eia.⁊ decimationes. In lege autem ſcrip
ta introducta eſt circunciſio.⁊ adiuncta a
expiatio atq; ſuperaddita oblationum ⁊
ſacrificiorum multiformis diſtinctio. In
lege autem noua ſtatuta ſacramenta
numero pauciora. vtilitate potiora vir
tute efficatiora preeminentia digniora.
atq; ſignificatione euidentiora in quibus
eſt impletio ſimul ⁊ euacuatio oiu; predi
ctorum. ſicut Ugo de ſancto victo. Pri
mi temporis ſacramenta fuerunt ſicut
vmbra. Medii temporis ſicut imago. ſi/
ue figura poſtremi vero temporis. ſ. gra
tie ſicut corpus quod intra ſe veritatem
continet ⁊ gratiam quam ſignificatione
repreſentant ⁊ principaliter conferunt
⁊ promittunt. Predicta patent quia ei9
dem mūdationis ſimilitudo ē in oblatiōe
legis nature. ſed occulte iuenitur. i circū
ciſione vero euidētius aliquātulum exꝑ
mitur. per baptiſmū autem manifeſtius
declaratur. item ſacramenta veteris le
gis nutriebant paruulos. exercebant ꝑ/
fectos ⁊ duros onerando domabāt. Sed
ſacramenta noue legis conferunt que ve
tera de longinquo monſtrabāt. Unde pō
ra ſacramenta preparauerūt. ⁊ perduxe
runt ad noua ſicut via ad terminū ſicut/
figura ad veritatem. item ſacramēta no
ue legis efficiunt quod figurant. ſed hoc
nō faciunt ſacramenta veteris legis. Eſt
⁊ alia differentia ꝙ cōe ē omnibus ſacra
mentis. q2 conſiſtunt i rebus ſenſibilib9
inuiſibilem tamen gratiam ſignificātibus
ſed ſpāle eſt ſacramentis noue legis ꝙ ꝯ
ſiſtent in xpiſ rebus. itē ſacramēta noue
legis iuſtificant. ⁊ quātum ad opus opera
tum ⁊ quātum ad opus operans. ſ3 ſacra
mēta veteris legis ſolū quātum ad opuſ
oꝑans quia nō valebant facietibus. niſi
quātū illorum charitaſ ⁊ deuotō fidei ex
tendebat. hoc nō itelligitur de circūciſio
ne que cū nō fuerit in lege data nequaq;
inter legalia cputōatur que q2 ipſa i ꝑuu
lis tollebat originale ⁊ gratiam confere
bat ꝙ nō faciebāt legalia. Item legalia
fuerūt ſcdm. Auguſtinum ante paſſionē
domini viua ⁊ ſtatim poſt paſſione3 mor
tua. ⁊ poſtquā claruit euangelii fuerunt
omnio ſepulta. Noſtra vero ſacramenta
vſq; ad finē mundi ſemper i ſuo vigore
manebunt.

De baptiſmo.

Capitulum. ix.

b Aptiſmus eſt ianua omniu; ſacra
mentorum. quia nulli confertur in
eccleſia aliud ſacramentum ante ipſum.
De ſubſtantia baptiſmi ſūt quinq;. Pri
mum expreſſio forme vocalis a deo inſti
tute que eſt hec. Ego te baptizo. In noie
patris ⁊ filii ⁊ ſpiritus ſancti. abſq; omiſ
ſione additione dictōis vel prepoſteratō
ne ordis vel commutatione nominis. his
.n. quattuor modis forma verborum vio
latur. ſ. omiſſione additione tranſpoſitōe
cōmutatione. i. ſi ponitur loco patris ⁊ fi
lij ſpūs ſancti nomen potentis ſapiētis. ⁊
benigni. q2 in quocūq; idiomate baptizeť
nō debent poni appropriata tribus ꝑſo/
nis. ſed expreſſa nomia perſonarum. Si
militer baptizato nō debet dici imergo
vel intingo. Secundum eſt ablutio ꝑ ele
mentū aque cuiuſlib3 vel maris vel fon
tis. vel flumis. ſiue frigide vel calide i to
to corpore faciēda. vel ſaltem in dignio
ri parte ſcilicet in capite. Tertium eſt ꝙ
inmerſio iſta fiat ab vno. ⁊ eodem tēpore
quando forma verborum exprimitur ita
ꝙ nō vnus puerum imergat. ⁊ alius ver
ba proferat. Quartum eſt intētio vl' ſpā
lis vel generalis. Specialis autem inten
tio eſt vt ille baptizādus mundetur. Ge
neralis autem eſt facere illud quod facit
eccleſia. Intentio quoq; illius requiritur
qui eſt baptizandus ſi eſt adultus. quia q
inuiti baptizātur nō recipiunt ſacramen
tum. Quintum eſt fides ipſius bapti/
zandi quia in adultis requiritur fides ꝓ
pria. ſed in paruulis aliena quia paruuli

in fide ecclesie baptizantur. Baptis
mus merito fit in aqua. ⁊ non in alio li
quore. quia homo cum per peccatum pri
mi parentis incurrerit imunditiam. igno
rantiam. ⁊ concupiscentiam per baptismū
ab his tribus liberatur. et hoc notatur in
proprietatibus aque scilicet puritate. per
spicacitate. ⁊ frigiditate. Nam baptisma
lis aqua sua puritate nos mundat. sua p
spicacitate illuminat. atq₃ sua frigiditate
ab estu concupiscentie nos temperat. Itē
baptismus fit in aqua ne quem inopia ex
cusaret. ⁊ ne propter defectum salutis
periculum homines incurrerent. si i alio
aliquo liquore fieret. ⁊ vt inueniatur apd
omnes comunis baptismi materia. Tri
plex est baptismus. s. fluminis. flamminis
⁊ sanguinis. Inter hos talis est differen
tia. quia baptismus fluminis a tota pena
liberat a culpa. ⁊ gratiam in habitu infū
dit. ⁊ caracterem imprimit. Baptismus
flāminis debet culpam nō semel tantum
sed pluries. ⁊ habet gratiam in vsu i quo
consistit meritum. Baptismus sanguinis
liberat ab omni tentatione. ⁊ confert sta
tim premium. quia proprium. q₂ propriū
est martyrum statim euolare. ex his pa
tet quis sit melior inter hos baptismus.
quia se habent vt excedētia ⁊ excessa. In
baptismo quoddā ē sacramentum tantū
vt ablutio exterior. quoddā res tantū vt
gratia interior. quoddā res ⁊ sacramentū
vt caracter. Octo sunt de solēnitate ba
ptismi que nō sunt de substantia. Und. v
Sal oleum chrisma cereus chrismale sa
liua. Flatus virtutē baptismatis ista figurāt
hec cū patrinis non mutāt esse. sed ornāt
In quattuor locis inungitur baptizādus
. s. in fronte. vt fidē publice protestet. In
vertice vt agenda ab eo subtilius intelli
gantur. Inter scapulas vt iugū xpi suaui
us portetur. In pectore vt dulci corde d
us diligatur. Baptismus fuit institutus
materialiter qn̄ xps baptizatus fuit. for
maliter quando dixit. Ite docete oēs gē

tes ⁊c. finaliter qn̄ dixit Nicodemo nisi q
renatus fuerit ⁊c. effectiue quando xps
passus ē. effectus baptismi duplex ē. Ad
alia sacramenta pparat. quia baptismus
est irrantium. A peccato mundat quod si
gnatum ē in mari rubro. vbi submersi sūt
egyptij. sed filii Israel exierunt securi. no
ta q₂ in baptismo deletur originalis pec
cati macula fomes non tollit. sed remittit
penā relaxat. Unde pueri induūtur ueste
candida. Rationalem illuminatur. Und
ponitur sal i ore. Concupiscibilem ad bo
nū inflāmat. Unde datur candela puero
Irascibilem confortat. Unde Israel vi
cit Amalech post transitum maris rubri
Innocētiam tribuit. qd figuratum ē per
columbā que sedit super Iesū baptizatū
Caracterem imprimit. hoc signatur per
mare vitreū in Apoca. 4°. Fomitē miti
gat qd figurat aque frigiditas. Cōionem
ecclesie prestat. sicut Ieremie circūcisio.
quāuis sanctificatus fuerit i vtero. A sa
tisfactione exteriori liberat. q₂ non reqrit
gemitum neq₃ planctu₃ intellige exterio
rem. nā exterior requiritur in adulto scili
cet contritio. potestatē diaboli minuit. qd
signat exsufflatio. Januam celi aperit qd
signatum est christo baptizato aperti sūt
celi. Et notandum q₂ passio christi aperu
it ianuam celi per causam meritoriam et
satisfactoriam gnālem. Baptismus autē
aperit per cām efficientē singularē. Os
ad laudandum. ⁊ aures ad audiendū ape
rit. Und ponitur saliua in ore ⁊ aure pue
eri. Templum christi efficit. Unde di
citur baptizato. Exi immunde spiritus
⁊ da locum spiritui sancto. Laudabilem
coram deo reddit. Unde balsamus est in
chrismate. Solent pueri baptizandi vsq₃
ad pascha ⁊ pentecosten. nisi vrgeat ne
cessitas. vel timeatur periculum reserua
ri ad signandum q₂ in baptismo fit resur
rectio spiritualis. ⁊ q₂ gratia spiritus sci
datur. Baptismus christi ⁊ Joannis cō
ueniunt in materia. ⁊ in modo mergendi

sed differunt in forma quia baptismus.
Joannis tradebatur in nomine venturi
Differunt etiam in effectu. quia baptis-
mus christi viuificat. Joannis autem nō
Item in fine ꝙ baptismus Joānis ad ba
ptismum christi inuitabat.

De cathecismo ⁊ exorcismo.
Capitulum. io.

c Hathecismus ⁊ exorcismus tāq̄
preparatorij premittuntur baptis
mo ut in ipso gratia efficacius operetur.
Tribus de causis cathecismus institutus
ē. Primo propter instructionē de articu
lis oibus ad fidei susceptionez. Scđo pp
responsionez ad fidei professionē. Tertio
propter responsionem ad fidei obseruā
tiam. Quia vero adultus peccatum pro
prium habet requirūtur hec ab eo. ⁊ pro
se respondere debet. Paruulus āt quia
non habet pccm̄ actuale. nec per se res-
pondere potest. requirūtur hec ab eo p
vicarium. q2 pro ipso respondet de fidei
obseruantia. Exorcismus ideo institutus
est vt baptizando diaboli potestas repel
latur. Nam propter peccatum hominis
diabolus i homine potestatē accepit. ⁊ ēt
in illa que veniunt in vsum hominis. Vn̄
tam adulti q̄ paruuli exorcizari debent
ad expulsionem diabolice potestatis.

De confirmatione.
Cap. ii

c Onfirmatio sacramentū ē pugnā
tium. đ cuius substantia sex sſ. duo
ex pte sacramenti in se. scilȝ materia cha
rismatis ⁊ forma verborū que talis ē se
cūdū morē magis cōem. Signo te signo
crucis. confirmo te chrismate salutis. In
nomie patris ⁊ filii ⁊ spūs sācti. Duo ex
parte ministri. s. dignitas pontificalis ⁊ i
tentio debita. Duo ex parte suscipientis
. s. frons in quo debet fieri chrismatio
⁊ ꝙ confirmandus sit baptizatus. Vnc
tio chrismatis triplex fit in tribus sacra
mentis quorū diuersitas ex fine accipit
In baptismo fit in vertice ad signandum
fidei susceptionem quia vertex est locus
cellule rationalis. In confirmatione fit i
fronte ad significandum audaciam cōfes-
sionis. cuius impedimentum est timor ⁊
verecundia que spāliter manifestatur in
palore vel rubore frontis ex propīqtate
cellule imaginabilis. In ordine fit in ma
nibus ad significandū potestatē cōsecrā
di dn̄ici corporis sacramētū. Huius sacri
multiplex est vtilitas. q2 gratiā datam in
baptismo confirmat ps. 77. Confirma
hoc đs quod opatus es in no. s. in baptis
mo. Ad militiam spūalem prepat. Unde
confirmandi tanq̄ pugiles pugnaturi in
ungūtur ne ab inimicis de facili terrean
tur. Et q2 omnes xp̄iani debent eē in bel
lo christi pp hoc omnes debēt sacrȝ hoc
accipere ut facilius possint cōtra mūdū
carnem. ⁊ diabolū pugnare ad confessio
nem constantē nomis xp̄i aiat quez opor
tet verum deū ⁊ uerū hominē confiteri
Primo vt confiteamur eum scđm diui
nam naturam patri ⁊ spūi scō equalem.
scđo confiteamur eū scđm humanā natu
ram crucis ptulisse suppliciū. Primum
apparet in forma verborū in trinitatis
expressione. scđm claret in fronte crucis
signatione. Intꝰ ⁊ extra nos ornat spūa
li decore intus quidem per conscie puri
tatē sȝ extra p odorē bone fame. Et hec
duo signātur ī chrismate qđ cōficit ex o
leo pp primū. ⁊ ex balsamo propter scđȝ
in bonis agendis ⁊ malis sustinendis ro
borat. Datur. n. ibi spūs scūs ad robur.
Aiam ⁊ corpus armat. Aiam quidē per i
pressionē caracteris cōtra pusillanimita
tis vitium. Corpus vero per clypeū cru
cis contra insultus demonum audaciam
prestat contra timorem in confessione
nominis christi. ⁊ in consignatione frontis
tis qui est locus verecundie. post pugnā
coronat quod notatur in vita que circa
caput ligatur confirmati. Quedam sunt
circa confirmationem que non sunt de
esse sacramenti sed de bene esse que sūt
hec. Quod ieiuniis ⁊ a ieiunio detur

qđ per aliquem epo pñtetur.qui etiaꝫ pa
truus efficitur. ꝙ mitra circa caput circū
ligetur.per istud sacr̄m fiunt fideles ple/
ne christiani plenitudinem dico copie qui
tantum in batismo pleni facti sunt pleni/
tudine sufficientie. Sacramenta se hn̄t
in dignitate.vt excedentia ⁊ excessa:nam
eucharistia p̄eminet in esse. Baptismus
in effectui.Matrimonium in mysterio q2
signat coniunctionem xp̄i.⁊ ecclesie.Con
firmatio i dignitate ministri. quia non cō
fertur nisi ab ep̄is.pñtia in peccatorū re
missione.⁊ sic de aliis sacramentis.

De eucharistia: Capitulum. .ix.

e Ucharistia ē sacr̄m charitatis taꝫ
diuine q̄ꝫ nostre.q2 deus in hoc sa
cramento signū magne dilectionis nobis
oñdit ⁊ nostre dilectionis affectū per idē
sacr̄m spiritualiter erga se inflammauit.
De subā huius sacramenti sūt quattuor.
primum ē ꝙ consecrās eucharistiaꝫ sit sa
cerdos.Secundū spēs panis ⁊ vini. Ter
tium intentio cōsecrātis Quartum ē for
ma verborum vꝫ.Hoc ē enim corpus.m:.
et ista ē super calicem.Hic est enim calix
⁊c̄. Ad plenius intelligendū ista nota cir
ca intentioneꝫ ꝙ aliud ē intentio aliud at
tentio.quia intentio semper ē necessaria
vel spālis vel generalis .sicut dictum est
de bap⁹.Attentio autem non ē de subā.si
cut quando mēs rapitur in prolatione v̄
borum ad alia.qđ quandoqꝫ contingit ex
infirmitate.qñqꝫ ex negligentia vel in cu
ria. ⁊ tunc ē peccatum. Sciendum prete
rea ꝙ non solum requiritur intētio conse
crantis.sed etiam intentio istud sacr̄m in
stituent꜡.Unde si aliquis sacerdos staret
in foro ⁊ super oēs panes formā verboꝝ
proferret ēt cū intentione cōsecrandi nō
fieret ibi trāsubstantiatio. ⁊ hoc nō esset
ꝑꝑ defectū v̄tutis uerborum cū una uice
sacerdos possit ꝯsecrare tot hostias quot
toti mūdo sufficerēt si eēnt necessarie ec
clesie sꝫ ꝑꝑ defectū intentōis illius q hoc
sacr̄m instituit q nō intendit ꝙ cuꝫ tali lu
dibrio vel stultitia fieret ꝯsecratio.sꝫ pro
utilitate vel necessitate eccl̄ie generalis
vel ꝑticularis.Circa quoqꝫ formā verbo
rū sciendū ꝙ cum dr̄. hoc ē enim corpus
meū.ista cōiunctio.n.nō ē de subā forme
sꝫ de bñ esse ipsius.Uñ omitti non dꝫ. ali
ud nāqꝫ ē forma necessaria sine qua non
pōt trāsubstātiatio fieri.aliud ē forma de
bita sine qua non dꝫ fieri.eodē modo dicē
dum ē de speciebus panis ⁊ vini. Uñ no
ta ꝙ materia eucharistie.alia ē necessaria
alia ē debita. Materia necessaria ē ꝙ eu
charistia pāis sit frumentinus.q2 sine illo
nō pōt fieri cōfectio. Sꝫ materia debita
ē ꝙ panis ille sit azimus.q2 licet in fermē
tato posset cōfici. tñ hoc non dꝫ fieri du
plici de cā.prima ē ꝙ panis azimus cōue
nit īstitutiōi Christus.n.dedit discipulis
corpus suum cōfectum in tali materia.se
cunda ē ꝙ talis panis conuenit ēt signifi
cato.Christus.n.sine oī fermento pcci fu
it.Silr̄ dicendū ē de materia calicis.quia
alia ē materia necessaria-alia debita:Ma
teria necessaria calici ē vinum. q2 sāguis
xp̄i nō pōt in alia materia cōfici q̄ꝫ in uino
Materia vero debita ē ꝙ aqua vino mi
sceatur.⁊ hoc duplici rōe.pria q2 talis ma
teria cōuenit institutiōi. xp̄s.n.sanguineꝫ
suū sub tali specie dedit. scđa q2 talis ma
teria cōuenit ēt significato . q2 eccl̄ia que
ꝑ aquam signať. xp̄o per fidē ⁊ charitatē
iungitur. sciendū ꝙ in aceto ⁊ agresta nō
conficiť. q2 acetū non ē vinum fuit sic . ⁊
agresta non est vinum . sed erit. In
cōfectione sāguinis tā modicū aque đbet
ammisceri vino qđ absorberi possit ab illo
alioqn̄ impediť cōsecratio. s.si vinum ab
aqua vinciť.Istud designať.q2 cū nos ad
xp̄m cōuertimur non ipse in nos. sꝫ nos i
ipsuꝫ mutamur.q2 corꝑi suo mistico icor
poramur. Si vna gutta vini imponiť ex
aliqua negligētia sāguini non ꝑꝑ hoc de
sinit eē sanguinis.nec ꝑꝑ āmixtionē vinū
in sāguinē mutatur.sꝫ vtraqꝫ spēs in sua
natura ꝑmanet.sꝫ si de vino multū poni
tur ad vnā guttā sāguis. sicut qñqꝫ fit in
abl'one tūc ibi desinit eē sanguis.q2 spēs

illius gutte sub qua ē sanguis absorbetur
a multo vino adiūcto. Circa eucharistiā
ē quoddā sacr̄m tm̄ vt spēs panis. ꝛ vini
quoddā ē ibi res tm̄ vt corpus xp̄i mysti
cū quoddā ē ibi res ꝛ sacr̄m vt corp⁹ xp̄i
verū quod traxit de virgine. Istud enī
ē res primi ꝛ sacr̄z. scōi. Sub vtraqꝫ spē
totus xp̄s ē indiuisus .s. corpus ꝛ aīa ꝛ de
us. ac ꝑ hoc vtrobiqꝫ ē vnum simplicissi
mū sacr̄m. Sub spē nāqꝫ panis ē corpus
xp̄i ꝑ conuersionē ꝛ sanguis ꝑ cōnexio
nē ꝛ aīa per cōiūctionē. ꝛ diuitas ꝑ vnio
nē. Ista. n. quattuor nō p̄nt diuidi nec ab
inuicē separari eodē mō dicendū ē de san
guine. Preterea xp̄s totus ē in tota spe
cie qꝛ ē in qualibet ꝑte eius siue sit itegra
illa spēs siue diuisa. ac per hoc non ē ibi
vt circūscriptus uel occupans locum vl'
hn̄s sitū vel perceptibilis ꝑ aliquē sensū
corporeū. Exēplū huius hēmus i specl'o
quod si diuidat̄ in multas ꝑtes i qualibet
aꝑꝑet imago que prius apparebat in ite
gro. Idē exēplum ē de sermone multis
recito qꝛ quilibꝫ auditor recipit illū totū
Unde qꝫuis sermo sit vnicus in ꝓferēte
totus tamen ē in quolibet audiente. Ho
stia frangitur in tres partes ꝑꝑ multas
rationes. Primo ꝑꝑ tres personas diui
nas in vna essentia. sic ꝑ tres partes i di
uisione hostie. unus tm̄ ē xp̄s. Secūdo ꝓp
ter tres status ecclesie. s. militantiū triū
phantium. ꝛ in purgatorio existentium.
Tertio propter tres status christi i qbus
fuit. s. mortalis mortu⁹ ꝛ imortalis. quar
to propter tres oꝑationes in corpore xp̄i
tēpore passionis. s. manuū pedū. ꝛ lateris
Quinto ꝑꝑ tres sub̄as in xp̄o. s. diuinita
tis aīe ꝛ corporis. Sacr̄m corporis xp̄i fi
guratū ē multipl'r. s. in oblatōne melchi
sadech i qua figurate hēm⁹ formā exte
riorē sacr̄i. ꝛ primū effectū. s. refectiōem
ibi. n. precesse figura spiritualis in pane.
ꝛ vino. Item eucharistia ē refectio spiri
tualis vite in re. Itē in māna vbi figura
tur effectus glorie. Item i agno pascha
li in quo figurabatur liberatio a seruitu
te egyptiaca. Itē noster agnus ē signum
liberatōis a diabolo. Itē in diuersis sa
crificijs ꝺ quibus hētur i leuitico quibus
figurabatur oblatio passionis xp̄i vbi fu
it hostia ad recōciliationem ꝛ victia quo
ad satisfactionem pro peccatis nostris ꝛ
holocaustū quo ad totius corporis sui le
sionē. Itē in oblatione māne de qua legi
tur libro. Iudic. per quā figurabat̄ i quo
debet fieri oblatio ꝛ super quē qꝛ in fide
Jesu xp̄i qui per petram designat̄. Item
i virga ionathe mellita vbi figurabatur
quis offerre ꝺbeat: per fauum enim mel
lis designatur deuotio offerētis. Figura
sanguinis christi fuit vnū ad designādū
refectionem. Cant̄ cap. i. Introduxit me
rex in cellam vinariā. Itē aqua ad signi
ficandū ablutionem. Unde illud. Vidi a
quam egredientē ꝛc. Item sāguis ad de
signandū redemptionē. Hebr. cap. ix. Si
nē sanguinis effusione non fit remissio.

De dignitate eucharistie.

Capitulum. iz.

d Ignitas ꝛ excellentia huius sacra
menti apparet in multis. primo qꝛ
sicut dictū ē tam ante legem qꝫ in lege fu
it prefiguratū. Scōo qꝛ a prophetis pro
nūciatum psal. 77. Panem angelorum
mā. homo. ponitur hic preteritū pro futu
ro prophetali certitudine. Tertio quia a
christo institutū. ꝛ hoc dupliciter. s. vbo
ꝛ facto. Uerbo vt pꝫ Jo. 6. Ego sum in
qt panis viuus qd de ce. de. Facto. Ma
thei. ix. Accipite ꝛ come. hoc ē corpus me
um. Quarto quia ab apostolis seruatuꝫ.
Cor. cap. x. Conuenientibus vobis i vnū
ꝛ cetera. Quinto quia a summis pontifi
cibus sollemnizatum qui ordinauerūt cē
tū ꝛ orationes locū ꝛ tempus vestimēta
ꝛ vasa diuersa que omnia sūt ad decore
hui⁹ sacramēti. Maxima dignitas appa
ret in hoc sacramento quia cuꝫ christus
constet ex tribus substantijs. s. deitate.
anima ꝛ corpore. Ipsa siquideꝫ deitas ex

cellit omia p̂ſ.lxvii. Magnus dominus
⁊ lau.ni. Jtē aia eius ꝑcellit oēs aias cuꝫ
ſit pena grā ⁊ veritate.i. perfectiſſima in
affectiua ⁊ cognitiua. Jtem corpus eiꝰ ex
cellit oīa corpora qđ de ſcificato corpore
beatiſſime virginis fuit ſumptū ⁊ diuini
tati vnitū ergo in xp̄o. nobiliſſimum qđ ē
in celo ⁊ nobiliſſimum in terra vnita ſūt.

De mirabilibus q̄ fiunt in eucharistia.

Capitulum: xiiii

m Jrabilia ſunt in hoc ſacr̄o. primū
ē ꝙ eſt ibi corpus xp̄i in tanta q̄ti
tate ſicut fuit in cruce. ⁊ ſicut iam ē in ce
lo. nec tn̄ excedit terminos illius forme.
Secundum q₂ ibi ſūt accidentia ſine ſbō
Tertiū q₂ ibi panis ita conuertiť in corꝑe
xp̄i quod non fit materia corporis xp̄i. nec
annihilatur. quartū q₂ idem corpuſ nō au
getur ex multaruꝫ hoſtierū ſumptiōe. qn
tum q₂ idem corpus in pluribus locis eſt
ſub oībus hoſtijs conſecrat᷑. ſextū ꝙ quā
do diuiditur hoſtia nō diuiditur corpus.
ſꝫ ſub qualibet parte totuſ ē xp̄ſ. ſeptimū
ꝙ quando teneť hoſtia in manibuſ ⁊ uide
tur oculis: corpus xp̄i nec tangitur nec ui
detur. ſed hec tm̄modo circa ſpēs ſunt.
octauum q₂ cū deſinunt iſte forme. tūc ēt
deſinit eſſe ibi corpus a ſanguis xp̄i. nonū
ꝙ cū non ſit ibi panis vel vinū. tn̄ accidē
tia eundem effectum hn̄t vt prius. ſ. ſacia
re inebriare ⁊ huiuſmodi. Nota ꝙ deo cō
uenit eſſe vbiq₃ ſimpliciter ⁊ proprie. cre
ature cōuenit eē in vno tm̄ loco. Corus
vero xp̄i medio modo ſe hꝫ. Cum eni ſit
creatura non dꝫ equari creatori in hoc ꝙ
ſit vbiq₃. Cum xp̄o vnitum ſit deitati dꝫ
in hoc excellere alia corpora. et ſimul et
ſemel poſſit eē in pluribus locis ſub iſto
videlicet ſacr̄o. Jn ſacramēto euchariſtie
quoddam ē ſecundū naturā. vt hoc ꝙ ibi
accidentia ſūt i loco terminato. Quoddā
ē ibi ſuper naturā. ſꝫ nō ſuper itellectum
ut hoc ꝙ ibi ſť accidētia ſine ſubō Quod
dā ē ibi ſupra naturam ⁊ itellectū. vt ꝙ
ibi xp̄s ē totus ⁊ tantus q̄tus fuit i cruce
nec tn̄ excedit terminos illius parue for
me. De mirabili trāſubſtātiatōne. nota ꝙ
triplex ē mutatio. Una eſt artificialis vt
quando ſit vitrum de cineribus Alia eſt
naturalis ⁊ hec duplex. ſ. ſubālis ⁊ accidē
talis. Accidentalis ē quando idem ſubm̄
manet ſub diuerſis accidētibus ſibi inui
cem ſuccedentibus. Subālis eſt qn̄ eadē
materia manet ſub diuiſis formis ſubāli
bus. ſicut pꝫ in trāſmutatiōe eloꝝ adinui
cē. tertia ē mutatio ſupnaturalis. vt quā
do nec materia nec ſubm̄ manet. ſꝫ tm̄ ac
cidētia ſine ſubō. ⁊ talis mutatio ē in trā
ſubſtantiatione corporis xp̄i. Jn reꝝ mu
tatione pōt notari triplex difficultas. vel
ex ꝑte termini a quo. vel ex parte termi
ad quē. vel ex ꝑte diſtantie terminoꝝ ad
inuicem. primo mō creatio ē mirabilior oi
bus mutatiōibus que ē de nō ente ſimplr
2º. modo cōſecratio corꝑis xp̄i eſt mirabi
lior oībus. quia eſt ens in actu p̄us exiſtēſ
tertio mō incarnatio xp̄i ē mirabilior q̄
cunq₃ mutatōe. q₂ ibi eſt vnio infinite ſbē
ad finitam phūs diſtinguit quadruplicē
ꝯmutationē ſubālem. prima ē a non ente
i ens. ⁊ hec dr̄ generatio. ſecđa ē ab ente
in nō ens. vt corruptio tertia ē ab ente in
enſ qđ mō non ē. ſed iā erit ut productio.
quarta ē ab ente in ens iam exiſtens. ⁊ ē
talis cōuerſio panis i corpus xp̄i. hec mu
tatio nō habet ſimilitudinē i natura. ſed
alteratio quaſi cōtraria. quia hic mutatur
ſubſtantia una in aliam. manent tamē ea
dem accidētia. ſed i alteratione ecōuerſo
eſt quia ibi mutantur accidentia. ⁊ māet
eadem ſubſtantia. ſicut patet i corporali
bus. quando fit de albo nigrum ⁊ i ſpiri
tualibuſ quando fit de iuſto impius uel đ
ignorante ſciens. nota ꝙ hec prepoſitio đ
multipliciter ſumitur. quādoq₃ notat cāꝫ
efficientem. vt cum dicitur chriſtus con
ceptus eſt de ſpiritu ſancto. quandoque
materiam. vt cum dicitur chriſtus natus
de uirgine. qn̄q₃ idemptitatē ſubē. ut cuꝫ
dicitur chriſtus natus de patre. quādoq₃

transubstantiationem vel conuersionem
vt cū dr̄ corpus xp̄i fit de pane q̄nq3 ordi
nem vt cū dr̄ creatura eē de nihilo.

De effectu eucaristie.

Capitulum. 15

d Igne suscipiens corpus xp̄i bonū
multipliciter consegtur. Primū
ē cōmemoratio xp̄i. Math. cap. 26. Hoc
facite i meam cōmemoratōe3. s. dilectōis
liberationis ⁊ imitationis. Item viuifica
tio interior. q2 aliquando ꝑ virtutem hu
ius sacramenti fit de attrito contritus.
Unde Geñ. 3°. Lignum vite comestum
vitam prestabat. sic ꝑ gratiā purgamur
illuminamur. ꝑficimur reficimur. ⁊ viui /
ficamur. Et bñ redditur vita ꝑ cibū per
quem ⁊ mors itrauit. Itē corpori christi
mystico īcorꝑamur. Uñ dcm̄ fuit. Aug.
Non tu me mutabis i te. sed tu mutabe /
ris i me. Istud nō itellr̄ d̄ vnione corꝑis
mystici de nouo facienda s3 de augēda. ñ
enim vnie dissil'ta. Itē spūalis refectio.
psal'. 22. In loco pascue ⁊c. Deus. n. nō tm̄
istituit sacr̄m qd̄ nos i esse gr̄e gñaret. ut
baptismū vl' q̄ genitos roboraret. ut cō
firmationē. Uerum ēt quod roboratos
nutriret. vt eucharistiam propter quod
hec tria sacramēta dātur oibus q ad fidē
accedunt. Item deuotōis augm̄tatio. p̄s.
22. Impiguasti i oleo caput meū. nutrimē
tū. n. quod datur vobis quantū ad eē gra
tuitū i tribus attendit̄. s. i cōtiūatōe deuo
tōis ad deum. ⁊ dilectōis ad proximum ⁊
dulcedis itra met ipsū. Item fomitis mi
tigatio. psal'. 22. Sup aquam refectōis ⁊.
q2 sicut aqua refrigerat. sic ⁊ istud sacra /
mētum furorem concupie mitigat. Item
coll'o gr̄e. Exo. cap. 16. Descēdēte māna
descēdebat parit̄ ē ros. Itē ꝟtutū robo
ratio. psal. 103. Panis cor hois cōfirmet.
Itē pccōrum remissio. q2 ꝑ istum cibum
semꝑ fit reꝑatio deꝑditi. Unde quando
dr̄ i oratione domica panem nr̄3 quo da
nobis hodie 'stati sequitur. ⁊ di. no. bi. nr̄a
istud itellr̄ de venialibus tantum. q2 sicut
alimētum naturale prodest viuenti ⁊ nō
mortuo sic alimentū spūale: item contra
diabolū armatio. psal. 22. Parasti i cōspe
ctu meo mē. aduer. oēs ⁊c. Itē spei eleua
tio. Unde apl's ad Ro. 8. Q̄uo cū illo nō
omia nobis donauit. Itē amoris excitaº.
Ber. Disce xp̄iane quantū debes dilige
re christū q debit nobis carnē suam i ci /
bum. sanguinem i potū animam i preciū
aquam lateris in lauacrū: Itē fidei cōmē
datio: q2 i hoc sacro fides eleuatur super
naturā supra sensū. ⁊ supra intellectum.
Apl's. 2. ad cor. x. Captiuātes oēm itellec
tum in obsequiū christi: item angelica cō
uiuatō psal. 103. Panem. an. mā. hō. Ite3
regni celestis coll'o. Jo. vi. Qui māducat
meam car. ⁊ bi. m. sā. hab3 vitam eternā.
Item spūalis delectatio. Sapie cap. xvi
Panē de celo p̄sti. eis oē dele in se hñtē
⁊c. Item itellectus illumiatio. j. Re. ca.
14. Gustauit ionathas d̄ melle ⁊ illumia
ti sunt oculi eius. De effectu eucharistie
dic. Ber. Corpus xp̄i ē egris medicina
peregrinantibus vita. debiles cōfortat.
valētes delectat. languore3 sanat sanita
tem seruat ꝑ hoc fit homo mansuetior.
ad correptionē patientior ad laborem ar
dentior ad amorē sagacior ad cautelam:
ad obedientiā promptior ad gratiarū ac
tiones deuotior. Sicut recte cōicantibus
multa bona proueniūt. vt dictum ē sic in
digne sumentibus corpus xp̄i multa ma
la occurrunt. nullius. n. opus placet d̄o ni
si pleceat ipse prius idigna eni cōmunio
peccatis hoiem illaqueat. damnationē p̄
parat proximū scandalizat mentē exce /
cat tētationi subiugat deū irritat vitam
temporalē breuiat. gratuitis spoliat. de
his per ordinem dr̄ in psal'. 68. Fiat iquit
mensa eorum corā ipsis i laqueū ecce pri
mū ⁊ in retributionē ecce: scdm. ⁊ in scan
dalū. ecce tertiū obscurētur oculi eorum
ne videant ecce quartū ⁊ dorsum eorum
semper incurua ecce quintum effunde su
per eos iram tuam. ecce sextum. fiat ha /
bitatio eorum deserta. ecce septimū ⁊ in

tabernaculis eorum non ſit qui inhabi-
tet ecce octauum.

De modis ſumendi eu: hariſtiam.
Ca. 16.

c Orpus chriſti quattuor modis ſūi
tur. Quidā accipiūt illud ſpūaliter
tātum vt q accipiunt rem ſacramenti id
eſt gratiam ⁊ ñ ipſum ſacramentū corpo
ris xpi. De hoc modo ſumendi dicit Au
guſtinus. Crede ⁊ māducaſti.i.corpi xpi
myſtico incorporatus es. Quidā ſacram
taliter tantum vt cōmunicantes i morta
li peccato.qr licet deus ſit vbiq per eſſē
tiam.nō tam per grām. Quidam ſpiritua
liter ⁊ ſacramentaliter.vt q accipiunt rē
⁊ ſacramentū.i.cōmunicantes in gratia.
Quidā neutro mō.vt q nec rē nec ſacra
mentuz accipiunt vt heretici qui nihil ꝯ
ficiunt. Primi ñ manducantes māducāt
ſcōi manducantes ñ manducāt.tertij mā
ducātes manducāt. quarti ñ manducan-
tes ñ manducāt. Circa cōionē cōmittitur
pccm̄ tribus modis. Primo cū quis ſta
tuto tēpore cōmunionez dimittit. Jo.vi.
Niſi māduca.car.fi.ho.⁊c. Scōo cū quis
ſuo tēpore male accedit. Apl's.ad.cor.xi.
Qui autez ſūit idigne iudiciū ſibi mādu
cat ⁊ bibit.tertio cū poſt cōiōem a pccis
nō ſe cuſtodit.⁊ iſte triplex malū incurrit
Prio.qr xpz quē ſuſcipit ignomioſe a ſe
expellit ⁊ turpius eijcit.q̄z ñ admittit ho
ſpes.ſcōo.qr tal' quodāmodo ſimilitudinē
inde gerit.q poſtq̄z cū xpo cenauit ipſum
tradidit. Sic ⁊ abſalon frēm ad cōuiuiuz
vocauit ⁊ poſt ea occidit.tertio.qr ordiez
honeſtatis puertit. Venturo.n.reueren-
tiā exhibet pñti nullā. Unde filis eſt illis
ramis oliuarum obuiauerūt xpo.⁊ poſt
modū crucifixerūt.qualiter āt ad cōionē
accedendū ſit diſcere poſſumus in eſu a
gnī paſcal'. Comedebāt.n.iudi accictis re
nibus.⁊ calciatis pedibus baculos hñtes
in manibuſ cū lactucis agreſtibus ⁊ pani
bus azimis feſtināter. per primū ſignifi
catur puritas caſtitatis. Luc.cap.12. Sint
lumbi vr̄i precincti ⁊ lucerne ⁊c.per ſe-
cundū affectus deuotōnis. Cant.4°.quā
pulcha es i calciamentis per tertiū mēo
ria dñice paſſionis. Gen.cap.32. In bacl'o
meo tranſiui iordanē iſtum.p quartum a
maritudo cōtritiōis.ps.79. Cibauit nos
pane lacrhymaruz.p q̄ntū promptitudo
bone volūtatis ⁊ operationis.prouer. Vi
diſti hoiem velocē i operibus ſuis coraz
regibus ſtabit. Itē quales debeāt eē cōi-
cātes oñditur i veſtibus ſacerdotalibus.
Requirūtur.n.iſta.ſ.iudiciū diſcretionis
mūdicia caſtitatis.mortificatio carnis.cō
ſtātia fortitudis perſeuerātia longanimi
tatis.perfectio charitatis. primuz notat
i ſuperhumerale.ſcōm in alba.tertiuz in
cinctura.quartū i fauore ſiue manipulo q
portatur i brachio ſicut clypeus.q̄ntū i
ſtola.ſextū i caſula. Corpus xpi ſūitur ve
latum accidentibus multiplici rōne.pri-
mo pp meritū q̄ztum ad bonos.qr ſcōm.
Greg. Fides nō hz meritū cui humana
rō pſtat experimentum.ſcōo pp idignita
tem.quo ad malos. Exemplū de bethſa
mitibus q percuſſi ſūt quādo archaz dñi
illuſerūt.tertio propter ibecillitatē q̄ztuz
ad omnes. Non.n.poſſemus videre clari
tatem corporis xpi glorificati. Exēplum
de Moyſe i cuius facie nō poterāt inten
dere filij iſrl' quādo reſplenduit. quarto
propter vitandū horrorem crudelitatis
q fieret ſi xpi carnē dentibus attractare
mus. Tres ſunt cauſe. qr laicis nō datur
iſtud ſacrm̄ ſub duplici ſpe:prima ē.quia
poſſent credere q totus xps ñ eſſet ſub
vtraq ſpe.ſcōa propt periculū qr de fa
cili poſſet effundi ſanguis:tertia vt ver i
tas reſpondeat vmbre qr in lege nō ha
bebant ēt offerentes de libamine.

De abſtinentia a comunione.
Capitulum. 17.

a Bſtinēt quedam a cōione pp cul
pā propriā ⁊ aliqui ſine culpa mor
tali.ſed pp ſacri reuerentiā.ſicut q ſētiūt
ſe minus mūdos mēte vel carne. vel ēt
indeuotos.⁊ iſti benefaciūt dūmō poſſint
iuſte ⁊ ſine aliorum ſcādalo ſuperſedere

Unde vbi nõ iſtat neceſſitas cõſulẽdũ eſt
talibus vt ꝺ cõione expectẽt quouſq; pa
ti ⁊ deuoti ac circũſpecti poſſint accedere
Nulla tñ neceſſitas dz cõpellere vt aliq̃ſ
in pccõ mortali exiſtẽs ſciẽter cõicet. pec
catũ facit idignũ cõione tribus mõis. aut
in hitu.ut qñ, qſ accedit nõ cõtritus ꝺ pec
cato pterito ẽt cõfeſſus. Aut i actu. vt qñ
qs imutat formã ſacri. ⁊ irreuerent ipſuz
tractat. Aut i ꝓpoſito. vt qñ hz volũta/
tẽ peccãdi in futuro. Propt̃ reuerentiaz
ſacri fit ẽt excluſio a cõione triplr. Prio
pp reuerentiã ſacri exterior̃. ſic excludit
pollutio ⁊ imunditia corpal̃. Scõo pp re/
uerentiã rei contẽte ſub formis. ſic exclu
dit defect⁹ iudicij rõis. vt i pueris ⁊ amẽ
tibus. Tertio pp reuerẽtiã rei ſignate .i.
vnitatis corpis myſtici. ſic excludit vincu
lũ inter dicti uel ſuſpẽſiõis uel excõicatio
nis ẽt iniuſte. Sic igr̃ pp ſolã reuerẽtiam
ſine oi culpa excludũt multi cõione. hoc p̃
mo pz in pueris q tñ ſi ſunt ꝓpe etatẽ ad
ultã. ſ. io. vl̃. i2. ãnorũ ⁊ apparẽt in eiſ ſigna
reuerẽtie ⁊ diſcretiõis pñt ſumere. alias
nõ. Idẽ pz i furioſiſ q excludũtur ſine cul
pa q tñ cõicare pñt. qñ hẽnt lucida inter
valla. Itẽ cũ qs hz lutuoſas manus. lz h⁹
nõ ſit culpa. tñ pro ſola reuerẽtia non dz
tractare corp⁹ xpi. Tria gña hoiuz exclu
debant̃ in lege ab eſu agni. ſ. incircunciſi q
ſignificãt accedẽtes irreuerẽter ad cõio/
nẽ. Legit̃ lib⁹. R̃. ꝙ pcuſſus ẽ Oza q teti
git archã dñi. Itẽ alienigene hi ſignificãt
iſideles de qbuſ Gene. Fera peſſima ꝺuo
rauit filiũ meũ. Itẽ imundi q ſignificant
hẽntes pccm̃ mortale. Unde Iſa. cap. ſ2.
Mũdamini q fertis vaſa dñi. Unꝺ ꝟſuſ
Indigne ſũmis ſi ſũmis irreuerent̃. vl̃ ñ
catholice vl̃ hẽns mortale ſciẽter. Qui ñ
cõicat ſuo tp̃re multa mala icurrit. Prio
q2 talis multiplici utilitate p̃uat de qua ſu
pra dr̃ de effectu euchariſtie. Si. n. Raab
ſaluata eſt. q2 ſuſcepit nũcios dñi multo
magis q xpm ſuſcipit. Secũdo q2 cõſtitu
tionem eccl̃ie trãſgreditur. Statuit enim
eccl̃ia ꝙ qui nõ. cõicat in paſca viuẽs ab i
greſſu eccleſie arceat̃. ⁊ moriẽs careat ec
cleſiaſtica ſepultura. Tertio q2 maledictõ
nẽ icurrit. ꝓuer. Ue ſoli ⁊c. Sz bene ſo
lus eſt q xpm nõ hz. Quarto q2 vices do
mio nõ repẽdit Aug. Uerecundũ eſt illi
hoſpiciũ denegare q ſolet oẽm pulſantẽ
admittere. qnto q2 uires ſpũales pdit. qui
libet eni qui ẽ ſine mortali ẽ mẽbrum cor
poris myſtici. Mẽbruz ãt dz ſuſtẽtari ali
mento corpis xp̃i veri. Aliogn efficit̃ ari/
dum ſicut corporeum mẽbrũ ad qꝺ non
trãſmittitur corpalis cibi nutrimentum.

De officio miſſe.

Capitulum. i8.

p Rerogatiuas plurimas hz miſſa.
Prio q2 celebratur a ieiunis. Secũdo q2
tm̃ in eccl̃ia ⁊ ſup altare. niſi qñq; ꝓpter
neceſſitatẽ ſit i alio loco honeſto. tertõ q2
oz celebrantẽ eſſe ſacerdotẽ. quarto quia
oportet eũ indui ſacris veſtibus. quinto
q2 ſit in die tm̃ ⁊ non de nocte. niſi i nati/
uitate dñi. Sexto q2 celebratur accẽſo lu
mine. ẽt. ſi ſol luceret ſup terrã. Septimo
q2 ibi ſonãt uerba dominica ãgelica ⁊ hũa
na. Diuina qdez cũ dr̃ vel cantat̃ pr̃ nr̃. ⁊
euangelia. ãgelica ꝟo quãdo dr̃. Gloria in
excelſis deo. ⁊c. Hũana aũt vt i collectis
⁊ huiuſmõi. Octauo q2 ibi audiũtur idio
mata nobiliſſima. ſ. hebraicũ. ut ſabbaoth
⁊ oſanna. grecũ. vt kiri l̃ latinũ in alijs. no
no q2 miſſa ẽ tam plẽa miſterijs ſicut celũ
ſtellis. ⁊ empireũ ãgelis. Decimo q2 ſacer
dotes in ſolẽnibus eccleſijs hẽnt i miſſa
ſua pluresſ miniſtros diaconũ ſubdiaconũ
⁊ acollitos. Undecimo q2 ãgelis ibi exiſtẽ
tibus inſufficiẽtes ſumus i preſẽtia tãte
maieſtatis eẽ ſcholares. Duodecio q2 ibi
ẽ dominus celi ⁊ terre. Officiũ miſſe mo
raliter expõitur ita. Introitus ſignificat
incboationem boni ⁊ duplicatur. q2 in no
ſtra inceptione debemus declinare a ma
lo. ⁊ facere bonum. kiriel̃ qꝺ nouem vici/
bus variatur ſignificat iuocationem mi
ſericordie dei qua nouẽ modis indigem⁹
primis tribus modis q̃ tu ad peccatoruz
remiſſionem que committimus corde ore

⁊ opere. Scđis tribus modis quātum ad
gr̄e collationē fidei spei ⁊ charitatis. tˀtio
tribus modis quātum ad glorificationez
qua gaudebimus in đo sup̱ nos itra nos
de nobis ip̄is ⁊ iuxta nos đ proxis. Glo
ria in excelsis deo significat gr̄arum ac-
tionem. Collecta deuotā oꝛ̄onem. Ep̄la
⁊ euāgelium noue ⁊ veteris legis obser
uationem. graduale ⁊ all' vite actie ⁊ con
tēplatiue perfectionē. Offerenda cōtri
bulati sp̄s sacrificiuz. Secreta significat
statum vie. Prefatio statum p̄rie. scūs
exaltationem āgelorum presentiū. Canō
trāsitum membrorū in corpus xp̄i mysti
cum. P̄r noster filiationē significat per
gr̄az. Agnus đi liberationem p̱ misericor
diā ⁊ triplica t̄ vt liberemur a mal' prete
ritis p̄ntibus ⁊ futuris. Cōio significat bo
ni operis consumationē. Circa quedā a
lia que sunt in missa nota significationem
allegoricā. Intelligimus. n. p̱ altare cru
cem. p̱ calicem sepulchrū per patenā la
pidem suppositum p̱ corporale sindonez
in qua corpus dn̄i fuit inuolutū. nota ēt
ꝙ oēs misse sūt eque bone q̄ztū ad opus
operatū. Una tn̄ ē melior altera quātum
ad opus operās. vnde melius est audire
missā boni sacerdotis quā mali. sic in mē
sa corporali eūdem cibū iocūdius sumi-
mus a mūdo ministro quā ab inmundo.
nota ꝙ p̱iclm ē si celebrāt missā i pecca
to mortali vel hēns māus tremulas. l' ca
ducū morbū hz. aut delitꝰ. aut idiota est.
vnde talibꝰ ē iniūgēdū ꝙ abstineāt a mis
sa. Itē qn̄ aliqs ē celebraturus missā bis
n̄ dz sūere ablutionē in missa priori, q2 ad
missā secundā accederet non ieiunus.

De negligentiis que fiunt in missa
Capitulum. 9

S I p̱ negligētiā euenerit ꝙ p̱lecto
canōe nec vinū nec aqua rep̱iatur
in calice stati p̱fūdi dz vtrūqz. ⁊ sacerdos
iterabit cōsecrationē ab illo loco. si ī mō
⁊ p̱ficiet vsqz in finē. ita tn̄ vt dimittat du
as cruces que fieri singularit' sup̱ hostiā
cōsueuerūt. vel m̄lius pōt dici ꝙ aliā ho
stiā sumat a canonē a principio icsp̱iat. ꝙ
si de simplici vino vel aqua fiat cōsecra
tō vinū reputabitur pro sacr̄o. sed aqua
nō si quid de sāguine ceciderit sup̱ corpo
rale vel palā alteris super albā uel casu
lā pars illa rescidatur ⁊ in loco reliquaꝝ
reseruetur. primū extracto sacr̄o quātuz
poterit ⁊ sūpto dinde abluatur ⁊ sūatur
ablutio. si vero sup̱ terrā lapidem vel li
gnū ciderit ligendus radendus ⁊ exter
gēdus ē locus ille ⁊ puluis in sacro loco
ponēdꝰ. porro si in ipsū sāguinem musca
vel arāea ceciderit vel aliquid tale quod
uix sine vomitu uel mortis p̱iculo sumi
pōt p̱fūdatur. ⁊ lauetur quā cautius pōt
in calice ⁊ ablutionē sumat sacerdos. sed
musca siue arāea sup̱ piscinā cremetur.
quod si corpus siue de corpe christi sup̱
palā altaris ceciderit vel super vestimē
tum non incidatur. sed vino abluatur ⁊ a
mistro sumatur. Sed si infirmus corpus
dn̄i reiiciat suscipiatur prout diligentius
pōt. ⁊ sumatur a sacerdote uel ab aliquo
puero discreto ⁊ mundo. si eger n̄ potest
illud resumere.

De pn̄ia. Capitulū. 20.

P Enitentia est vt ait. Ambꝰ. prete
rita mala plangere ⁊ plangenda ite
ruz non committere. Item Gregorium.
penitentia est ante acta peccata flere. ⁊
iterum flenda non committere. penitētia
diffinitur per duplicem actum vnum qui
est respectu preteriti. s. preterita plange
re. alterum respectu futuri. s. plangenda
non committere. primus actus est in re.
secundus in proposito. penitentia duplex
est quedam interior tantum. ⁊ hec est de
iure naturali. quedam exterior que fit ad
arbitrium hominis prima non est sacra-
mentum proprie. secunda vero sacramē
tum est. non enim penitentia p̱ se suscep
ta dr̄ proprie sacramentū ecclesie. cū tal'
ēt āte baptismū possit fieri. sz penitentie
iniuncta p̱ ministros ecclesie sacramen
tum est Notandum quoque est quod
lugere pro peccatis propriis est actus

penitentie que ē virtus iustitie. sȝ lugere pro pccis alienis siue malis ē alterius virtutis.s.misericordie. Lugere vo pro bōis eternis ē actus tertie btitudinis. de qua dicitur. Beati q lugent ꝛc̄. De duratiōe penitentie sciendū ꝙ exteriorē non oportet esse ꝑpetuam.sȝ de interiori distinguitur.est.n.penitētia interior secōm habitū ꝛ hec debet eē perpetua.alia ē secunduȝ actū ꝛ hanc non oportet esse ꝑpetuam.sē per eni tenetur qs ad interiorē penitentiam habitualem qua vellet ꝛ vult de cetero non peccare.sed ad exteriorē penitētiaȝ nō semꝑ tenetur. Itē alius ē dolor rationalis q est peccati detestatio. alius sensualis q est passio.ꝛ primus dolor semper dȝ esse in penitētia.scōs nō est de necessitate. Itē quāuis hō non sit certus de pcci remissione.tm̄ non oportet ꝑꝑ hoc pn̄tiaȝ exteriorē esse ꝑpetuam.q: non exigit in talibus certitudo scientie.sȝ sufficit scientia cōiecture probabilis. vt ē.qn̄ hō fecit probabiliter qd̄ debebat dolendo.cōfitēdo.satisfaciendo.emēdando. Cū in oi sacramēto noue legis sit aliqua materia visibilis elemēti que ē signū et causa gratie sit ēt in sacramento penitētie debet esse sed tūc materiā sensibilis large sumit pro oi re.siue res illa sit exterior subā. siue actio hūana. Vn̄ scōm hoc in pn̄tia prout ē sacramēta sunt res ꝛ verba. Vba qdem i confessione ꝛ absolutione sūt.res āt ē ipa actio hūana.ad itelligēdū ista plenius nota ꝙ sicut i medicinis corꝑalibus quedaȝ cōsistunt in sola passione curati.vt ē sectō vulneris quedā vo in actione vt ē exercitatio cōꝑis. Ita in sacris quedā consistūt i passione eius q scificatur ꝛ non i actione nisi per accidēs vt baptismus.cōfirmatō eucharistia extrema vnctō.ordo. Quedā vo cōsistunt i actu eius q scificatur.vt penitētia ꝛ mrimoniū.in p̄mis g⁹ que sine actu nr̄o opantur regritur exterior materia que significat ꝛ cām ꝛ rem sacr̄i. In aliis vero ipse act⁹ nr̄ est ꝓ materia sensibili. similiter ex p̄dictis patere pōt ꝙ qd̄dam ē in hoc sacr̄m cā tantū vt actus penitēt exterior.qd̄dā est res tm̄ vt remissio peccatorum.qd̄dam res ꝛ sacr̄m vt cōtritio interior.

De qualitate penitentie. Ca. xi.

e

Est pn̄ia quedā vera. Aug. Pn̄ia vera est penitenda non cōmittere ꝛ cōmissa deflere. Quedā ē falsa. Isidor⁹ Irrisor est ꝛ nō penitēs q adhuc agit qd̄ peniteat. Quedā est coacta. p̄s. Cōuersus sum i erumna mea ꝛc̄. Quedam est sera. Aug. si tūc penites qn̄ peccare nō potes. pccā miserūt te nō tu illa. Quedā iniqua Math.cap.xvii. Iudas pn̄ia ductus. ꝛc̄. Quedā desꝑata. sapie: Per āgustia spūs gem̄tes dicētes itra se.pn̄iā agētes. Quedā scā ꝛ meritoria. Ber. O felix pn̄itētiū humilitas. O cōfitentiū bona spes q̄ȝ facile vincis inuincibilē. q̄ȝ cito tremebundū iudicem cōuertis i piissimū p̄rem. Debet pn̄ia esse amara. Hie. Planctū unigeniti fac tibi. Volūtaria. Aug⁹. Cū gaudio dȝ facere imortalis futurus quecūqȝ faceret homo ꝓ differenda morte moriturus. Perfecta. Aug. Nulla pn̄ia sera dūmodo vera. Accelerata eccl'.5. Ne tardes cōuerti ad dn̄m. perseuerans. Cant. Laui pedes meos qn̄o inquinabo illos. Fortis. Hie. Licet i limine iaceat p̄r. licet mr̄ vbera qbus te nutrierat ondat per calcatū perge p̄rem ꝛc̄. Itē pn̄ia dr̄ esse refectio spūalis cū xp̄o semꝑ victuro.nō cum lazaro iterū morituro. Pn̄ia debet esse ꝓmpta ꝛ nōdiu dilatata. Vt id.expectaui vt faceret vuas ꝛc̄. Primo.s.ne ifructuosi simus. Vnde Isa.cap.v. Expectaui vt fa.v.fecit āt spi. Secūdo q: ad magna vocamur. Gen̄. Ego ero merces tua magna. Tertio ne ab eternis nuptijs excludamur sicut factum est fatuis virginibus que differebant se p̄parare. quarto ne ab hostib⁹ impediamur sicut filij israel a pharaone ne egrederetur de egypto. quinto quia relinquere peccatum etiam penis. compellimur: Greg. Contemnendus esset mundus etiam si rebus prosperis ab

bundaret. At cũ tot aduersitatibus aium
pulsat. cũ tot calamitatibus ingeminant.
qd aliud quã vt non ametur clãt. sexto ne
blãde seducamur sicut auis per fistulam
aucupis. ⁊ sicut piscis per hescã in hamo
⁊ sicut vrsus per mel. septimo ne morte p̄
ueniamur. Gre. Nihil certius morte ⁊c̄.
octauo. ne ꝯsuetudine teneamur sicut ar
bor de facili non euellitur cũ bñ radicat
Jere. cap. iȝ. nũquid ethyops põt mutare
pellem suã ⁊c̄. Ad agendã pniam mouẽt
quattuor de quibus Ber. Nimis durum
ẽ cor qđ non emolliũt beneficia nec t͛rẽt
supplicia. nec alliciũt promissa nec casti
gãt flagella. Impedimẽta pnie sunt hec
. s. Pusillanimitas aggrediendi. tales sũt
sicut equus vmbraticus qui trũco ꝯ vm
bra terret. Pudor confitẽdi. sȝ sicut ait.
Aug. Verecundia magna ps pnie ẽ. hor
ror satis faciendi. sed contra dic apls . ii.
ad cor. vj. Hoc momentaneũ ⁊ leue tribu
lat cor. Delectatio peccãdi. sed tp̄ale est
quod delectat eternũ qđ cruciat. Spes
diu viuendi. sȝ dominus dicit ꝙ securis
ad ra. ar. po. ẽ. Desperatio gratiã obtinẽ
di. sȝ contra dicit Ezech. cap. i8. quacũqȝ
hora ingemuerit peccator. Timor recidi
uãdi Aug. quãdo cecidi erexit me qñ ste
ti tenuit me quãdo iui duxit m̄. Jta loqui
tur de deo. exẽplũ delinquẽdi. sed stultus
ẽ qui uidit aliquẽ cadentẽ in foueã si non
sit in eodẽ loco cautior. Consuetudo pec
cãdi. sicut balaã cõsuetus monstris non cu
rauit ꝙ asina loqueretur. Confidẽtia de
dei misericordia ꝙ quãdo penituerit ip̄m
recipiet. sed hoc ẽ peccare in spũm scũm
Gre. Misericordiã dei debemus saltem
erubescere si iustitiã volumus formidar̃.

De effectu penitentie.

Capitulum. 22.

p Er penitentiã absoluitur homo a
peccato restituitur ecclesie recon
ciliatur christo donis spiritualibus dita
tur. de filio diaboli filius dei efficitur. pa
radisus ei aperitur. Hec est que angelos
letificat impium iustificat. amissa bona
reuocat. vitam eternam donat penã eter
nam vitat. Item penitentia est secunda
tabula post naufragium. ad quam pecca
tor potest recurrere dum viuit in statu
vite presentis quandocunqȝ ⁊ quotiens
cunqȝ diuinam misericordiam voluerit ĩ
plorare. Duplex est naufragium. s. pecca
ti originalis ⁊ actualis. sed de primo libe
ramur per tabulam baptismi que virtu
tis efficaciam accepit a tabula crucis xp̄i
De secundo autem liberamur per tabu
lam penitentie quam diuina clementia
prouidit homini. quia pro peccato actua
li non potest iterum baptizari. Nota
ꝙ a reatu peccati liberamur per gratiaȝ
a sequelis autem peccatorum per peni
tentiam. ⁊ partes penitentie. a miseria
vero per gloriam. Item nota ꝙ qualiter
opera mortificata viuificantur. quia licet
verum sit ꝙ a priuatione ad habitum nõ
sit regressus in vita naturali. non tamen
est verum in vita morali. Nam a priua
tione ad habitum voluntariuȝ ẽ regres
sus scilicet a morte culpe ad vitam gra
tie. Unde dicendum est ꝙ sicut peccata
actualia transeunt actu ⁊ remanent rea
tu. ita bona opera transeunt actu. ⁊ rema
nent merito. Secunduȝ autem ꝙ manẽt
dicuntur mortificari vel viuificari. Bo
na igitur opera quam diu coniuncta sunt
radici merendi. s. charitati dicuntur viue
re. quando ab illa separantur dicũtur mo
ri. ⁊ quando reuertuntur dicuntur viui
ficari. quia redeũt ad statũ sue originis vȝ
gr̃e ⁊ charitatis. ⁊ quia valẽt ad maiorem
ratificationem charitatis.

De partibus penitẽtie.

Cap. 23.

p Artes pnie ĩtegrales sũt tres. s. cõ
tritio. Cõfessio ⁊ satisfactio ꝙuis
. n. cõplemẽtũ pcci possit eẽ in actu solũ
⁊ oris ⁊ cordis solũ vel triũ simul. tñ ad p
fectionẽ pnie exigitur horũ triũ aggre
gatio. Licet adesse simpliciter sufficiat
contritio ĩ actu. ⁊ confessio ⁊ satisfactio ĩ
proposito. non enim in his que hñt esse

successiuum exigitur ꝙ partes ītegrales
sint simul sꝫ exigitur hoc in toto ꝙ hꝫ es
se permanes. Quod aūt sint tres partes
pnie sic ostenditur. Pnia enim est quod
dam spontaneū iudicium in quo contritio
ē quasi quedam citatio vbi sequitur rei ā
te iudicem spontanea confessio. Deinde
sequitur per iudicem īposite emende solu
tio. Sed ī hoc dr̄ iudicium fori a iudicio
poli. quia ibi confessus in iure condemna
tur ⁊ hic absoluitur. Alia est partium ista
rum sufficentia. quia cum oē peccatuꝫ cō
mittitur corde ore vel opere. iustum ē vt
per contrariū curentur. s. vt peccator cul
pam animo detestetur. verbo exprimat.
⁊ facto puniat. Item ꝑ peccatum offēdit
homo deum ecclesiam ⁊ seipsum. sed per
contritionē reconciliatur deo per confes
sionem ecclesie ⁊ per satisfactionem sibi.
Item iste tres pnie partes sunt diete qui
bus itur ad terram promissionis. de qbus
dicitur. ca. 3. Exo. Ibimus viam triuꝫ die
rum. Item iste tres partes significāt tres
mortuos moraliter quos dominus susci
tauit. quoniam per cōtritionem suscitatur
puella in domo. per confessionem iuuenis
in porta. per satisfactionem Lazarus in
sepulchro.

De contritione. C. 24

Contritio. est dolor voluntarie pro
peccatis assumptis cum proposito
confitendi ⁊ satisfaciēdi. hec diffinitio ma
gistralis est. ⁊ ponitur ibi dolor pro gn̄e.
volūtarie assumptus ponitur ad differen
tiam doloris naturalis. q non est meritori
us cū non sit de genere mortis sꝫ volun
tas ponit eū in gn̄e morali pro pccis. poni
tur ibi ꝓ materia doloris ad drām doloris
inuidie q est in bono alienō. Sic ergo diffi
nitur contritio ꝓut est actus virtutis. sꝫ
vt est pars sacri pnie oportet ꝙ aliquid ī
cōparatione ad alias partes addat. ⁊ ido
ponitur cū proposito cōfitendi. ⁊ satisfaci
endi. Nota ꝙ cor dr̄ durum. qn̄ diuine in
spirationi se tāgenti non cedit. sed obuiat
in effectu peccati demorādo. Frangi vo
dicitur qn̄ incipit a proposito peccādi cre
scipiscere. sꝫ mundum totaliter cōuertat

Conteri vo dicitur quādo voluntas ꝑfec
te ab effectu peccandi resilit. In contritiō
ne duplex est dolor. Unus est voluntatis
q non est aliud q̄ꝫ peccati displicentia. Ali
us est sensibilis. prius ē de essentia contri
tionis ⁊ de hoc dolore intelligitur illud.
Jer. ca. 6. Luctum vnigēiti fac tibi. quia
homo ex ratione debet magis velle nun
q̄ꝫ peccasse q̄ꝫ vnigenitum viuere. Secū
dus vero dolor non requiritur de necessi
tate contritionis. sed de perfectione quia
talis dolor non est in nostra potestate. no
ta etiam ꝙ contritio potest tantum iten
di ꝙ non solum culpa. sed etiam tota pēa
dimittitur. hoc potest fieri dupliciter. U
no modo ex parte charitatis que displi
centiam causat peccati. quia quandoqꝫ cō
tingit tantum charitatem incendi in actu
ꝙ contritio inde sequens merebitur abso
lutionem ab oī pena vt ī magdalena. alio
modo fit istud ex parte doloris sensualis
quē uolūtas in ꝯtritione excitat. qꝛ ille do
lor quedā pena ē que tm̄ pōt ītēdi ꝙ suffi
cit ad ꝺletionē culpe ⁊ pene. drīa quedā
ē inī attritionē. ꝯtritōeꝫ sic̄ inī īforme ⁊ fō
matū scꝺꝫ qꝺ dr̄ de fide īformi ⁊ formata
Utrū āt attritio fiat ꝯtritio distinguendū
ē. qꝛ ꝯtritio dr̄ cū grā. tritio. hec āt pōt eē
duplr̄. Uno mō ē cōicatiua. qꝛ grā associa
tur motui existēti in aīa. ⁊ illā īformat q̄ꝫ
uis nō eliciat. Alio mō ꝑ cām ita ꝙ mot9 a
grā eliciat. pmo mō attritio fit cōtritio qꝛ
act9 ille simplex manēs ī aīa format adue
niēte grā. sic̄ color adueniente luce. 2°. mō
īpossibile ē ꝙ attritio fiat ꝯtritio. sꝫ si que
rit q̄ꝫ diu qs ꝺ pccō dolere debeat. R̄9. sic̄
dicit Hugo ꝺ scō Uic. Deus qn̄ absoluit
a viculo pcci hoīeꝫ colligat cū vinculo ꝺ
testatōis ꝑpetue. sꝫ detestatio pcci perpe
tua quedā ē in hītu ad quā semꝑ tenetur
hō. ēt post ꝑfectā pcci remissionē de qua
dicit Aug. loquēs de penitēte. semꝑ dole
at ⁊ de dolore gaudeat. ⁊ nō semꝑ doluis
se doleat Alia ꝺtestatio ē in actu. ad hāc
hō n̄ tenet̄ sēper. Sciendū āt ꝙ bti ⁊ dā
nati ⁊ hī q sūt in purgatorio non hn̄t cō
tritioneꝫ ꝓprie cuius ratio est. quia con
tritione ꝓprie sūpta sūt tria. s. grā. dolor

⁊ effcūs meriti satisfaciētis. Jn btis aūt
nō ē dolor. Jn dānatis vero nō ē gratia
⁊ hi q sunt in purgatorio non merētur.

De confessione. Cap. 25.

C Onfessio ē ut ait Aug. ꝑ quā mor
bus latēs spe venie aperit. confes
sio sacralis que ē ꝑs pnīe conuenient dē
cribitur ꝑ mām que ē pccm̄. ⁊ per actū
q ē aperire. ⁊ ꝑ finē que ē spes venie. du
plex ē confessio. quedā ē mētalis que dō
fit. ⁊ hec ē de iure naturali quedā ē voca
lis que fit hōi. ⁊ hoc n̄ ē de iure naturali
sꝫ euāgelico. Igr̄ an̄ in incarnationē xp̄i
sufficiebat confessio mētalis. qꝛ dēs nōdū
erat hō. sed postq̄ꝫ factꝰ ē hō. dꝫ cōfessio
fieri hōi vicario xp̄i. Jn hoc. n. ꝙ mistris
sacrorū xp̄s dedit ptātem ligādi atqꝫ sol
uēdi isinuauit ꝯfessionē eis tāq̄ꝫ iudicibꝰ
fieri debere sic ergo xp̄s istituit cōfessio
nē tacite. sed apl̄i ꝓmulgauerūt eā exp̄s
se. Ja. cap. vltio. Cōfitemini alterutrum
pccā vr̄a. Quāuis igit̄ i cōtritōe remit
tat̄ pccm̄ ꝯiter. tn̄ cōfessio vocal' ē neccia
in re qn̄ hētur opprtūitas vel i ꝓposito
articulus necessitat' eā excludit. ⁊ n̄ cōtē
ptus religionis. et ista necessitas cōfiten
di post cōtritionē n̄ ē i tali casu pp neces
sitatē remedii cū pccm̄ iā sit dimissū. sed
pp obligationē ꝑcepti. Cōfessio. n. ⁊ satis
factio necessaria ē n̄ solū pp reconcilia
tionē i iudicio dī. sed ēt in iudicio ecclesie
Quas circūstātias teneamur confiteri.
nota ꝙ circūstātiarū quedā sūt trahētes
in aliud gēus pcci. ut coire cū muliere cō
iugata. ⁊ has tenet̄ hō confiteri. Quedā
sūt aggrauātes i eadē spē. ⁊ harū quedā
sūt n̄ aggrauātes notabiliter sic scīa ⁊ hꝰ
mōi. has n̄ tenet̄ qs confiteri qꝛ sūt quasi
venialia pccā. quedā sūt aggrauātes no
tabiliter. ⁊ has scd̄m quosdā tenet̄ hō cō
fiteri. non. n. sufficit illi qui accepit centū
marchas dē alieno. dicere ego accepi alie
nū. cū hꝰ posset v'ificari si accepissꝫ unū
denariū scd̄ꝫ alios cōius. sꝫ n̄ tutiꝰ opinan
tes n̄ oꝫ. Circūstātie aggrauantes pccm̄
notāt̄ his v'sibus. Aggrauat ordo locus
mora cā scia tēpus. Lucta pusilla. modus
genus. ⁊ status altus. Cōditio nūerus. e-
tas ⁊ scādala sexus. Quāuis pccā alicuiꝰ
nota sint sacerdoti. tn̄ oꝫ ea cōfiteri. qꝛ n̄
sūt ei nota ut iudici. Quādiu possit qs dif
ferre cōfessionē due sūt opiones. quid sꝫ
. n. dicunt ꝙ pccōr tenet̄ confiteri stati hī
ta opportunitate sufficiēti. Alii cōiꝰ dicūt
ꝙ cū confessio sit iter ꝑcepta affirmati-
ua n̄ obligat nisi ꝓ loco ⁊ tp̄e. Eccl'ia āt dē
terminat i decret' ꝙ ois hō confiteatur
semel in āno. qꝛ hꝫ tūc qlibet dē necessita
te cōicare. Jn casibus āt quattuor tenet̄
qs an̄ hoc tp̄s confiteri. vnus ē rōe sacri
qꝛ vult cōicare vel celebrare. Alius rōe
periculi. ut si est in ꝑiculo mortis. tertius
ē rōe conscie vt si dictat sibi conscientia
ꝙ statim teneatur. quartus est rōe dubii
vt si non sꝑat illo āno hēre confessorem
quē modo hꝫ. vl' si hꝫ casū papalē. ⁊ mo
do hō copiā confessionis seu pniarii dn̄i
pape. Si queratur vtrū confessio facta
in peccato mortali valeat. dicendum est
quod confessio est in remedium ⁊ in pre
ceptum Jnquantum est in remediū non
valet in mortali facta: tamen absoluitur
homo a precepto. sicut ficte baptisimum
suscipiens non recipit nisi sacramentū.
⁊ non rē sacramenti. Uerū confessio sit
iteranda. Nota qd̄ regulariter nullus te
netur confessionē bona fide factā iterare
amplius. Sunt tamē quattuor casus in
quibus tenetur quis iterare confessionē
quorum duo sunt propter confessorem.
Primus si deficit confessori clauis po-
tentie. eo qd̄ non hꝫ potestatē ab illo pec
cato absoluere. Secūdus est si deficit si
bi clauis scie. qꝛ nescit discernere. Terti
us est si confitens dimidiauit confessio
nē. oportet. n. qd̄ vni fiat confessio itegre
oīum que hn̄tur in memoria. Si vero ali
qua exciderunt a memoria. non. ideo de
bet reputari confessio dimidiata. quartus
ē si contēpsit seu neglexit ⁊ oblitus ē sa
tisfactionē. nā si sciret ⁊ adiplere vellet
n̄ oporteret confessionē itare. si v'o aliqs

cadat in pccm̄ postq̄ȝ bona fide fecit cōfes
sionē. questio ē vtrū teneatur cōfessionez
pˀus factam iterare. ⁊ ē opinio q̄ nō in spe
cie sȝ in genere. lȝ aliter dicant qdaȝ. No
ta q̄ cōfessio facta per nunciū vel p̄ epi
stolā. licet sit quoddā bonuȝ ⁊ meritoriuȝ
tn̄ inquantū est pars sacri penitentie non
pōt sic fieri. qꝛ determinatā habet mate
riā s. actus sermōis quo conscientia hois
manifestari consueuit. Unde sine necessi
tate non licet taliter. In necessitate pōt d̄
fectus p̄ equipolentē actum suppleri.

De qualitate ⁊ effectu confessionis.
Capitulum. 26.

q Ualis debeat eē confessio notatur
his versibus. Sit simplex humilis
confessio pura fidelis. Uera frequēs nu
da discreta libens verecūda. Integra se
creta lachrimabilˀ accelerata. Fortis ⁊ ac
cusās. ⁊ sit parere parata. Ad multa va
let confessio. A morte liberat. qꝛ sicut cō
fessus i foro contētioso dānatur. sic in spi
rituali liberatur. Uulnera mentis sanat.
Hie. Uulnus nō intellectū tardies sanat.
Deum hoi manifestat. Augu. Si nollem
cōfiteri non me tibi absconderē. sed te mi
hi. Paradisum aperit. Aug. O breue vē
buȝ peccaui. quod aperit portas paradisi
Exemplum in latrōe. peccata tegit. Und̄
quedā glosa. Si homo detegit. d̄us tegit.
Misericordiā diuinā emollit. Glosa sup
illud. Delictū meum cognitū ti. fe. Si ho
mo agnoscit deus ignoscit. Alium iocun
dat. ps. In voce exultationis ⁊ confes. so
nus epu. Intercessores multiplicat. sacer
dotes eni pro suis cōfessis orant. Consciē
tiam mūdat Aug. Confitendo fit hō d̄ fe
do pulcher. Fedus diaboli rumpit. Sicut
cum aliqs secretū alterius detegit. Deo
hominem coniūgit. Aug. Quid proprius
auribus dei q̄ȝ confitēs cor. ⁊ uita que est
ex fide. In via salutis dirigit prouer. 28.
Qui abscōdit scelera sua nō dirigetur. ⁊
contrario ⁊c. pccm̄ delet. ps. 31. Dixi ꝯfite
bor aduersum me ⁊c. Satisfactionez sup
plet. Glo. super Math. Iubemur confi
teri peccata nostra vt erubescentiam pa
tiamur ꝓ pena. Maluȝ p̄cauet. exemplū
de dente putrido qui extrahitur ne aliū ꝯ
putrescant.

Cui debeat fieri confessio.
Capitulum. 27.

g Eneraliter teneas. q̄ confessio de
bet fieri sacerdoti habenti claues
que sunt scientia discernēdi ⁊ potās ligan
di atq̄ȝ soluendi. Sciendum autē q̄ sicut
baptismus ē sacramentum necessitatis.
ita ⁊ pnia. Unde sicut baptismus duplicē
habet ministrum. vnū cui competit bap
tizare ex officio. s. sacerdotem. alium cui
committitur dispensatio baptismi rōe ne
cessitatis. Ita ⁊ minister pnia duplex est.
vnus ē cui confessio fit ex officio sicut sa
cerdos. Alius q̄ audiendo cōfessionez uo
cem supplere potest sacerdotis in necessi
tate ē laicus. Dicūt tn̄ aliqui q̄ cum deest
copia sacerdotis non oȝ confiteri laico. sȝ
sufficit soli deo. quāuis omnes sacerdotes
claues hēant. non tamē possunt oēs liga
re ⁊ soluer̄. sicut excōicati suspēsi heretici
⁊ damnati. Hoc āt non est pp̄ defectuȝ or
dinis. sed qꝛ non hn̄t materiā. s. subditos q̄
auferūtur ab eis cū excōicātur. possūt ta
men tales baptizare. qꝛ hoc est sacramtū
necessitatis. possūt ēt tales eucharistiam
ꝯsecrare. qꝛ hoc subāliter adheret ordini
Dicendū ēt q̄ nullus pōt absoluere con
fitentē nisi proprius sacerdos. propˀus ue
ro sacerdos dicit sex modis. prio modo ē
pastor ecclesie. vt papa eps ⁊ curatus qui
libȝ i suis casibus. scdo p̄ determinationē
superioris vt vicarii. 3° per p̄uilegiū qui
busdā idultum. 4° p̄ licentiā propˀi sacer
dotis dū tn̄ licentiet ei vir discretus ⁊ ho
nestus ⁊ vere sacerdos. 5° ꝓpter necessi
tatē. qꝛ instāte mortis articlo qlibet sacē
dos pōt absoluere. Et peregrini absoluū
tur ab his apd̄ quos sūt. sexto ꝓpˀ defec
tū sui sacerdotis qn̄. s. ē idiota vel ꝓditō
confessionis. vl quādo solet mulieres con
fitētes procari. tūc eni si non iuenit aliquē
qui auctoritatē hēat efficitur ei sacerdos

ꝓprius non glibet. ſꝫ diſcretus ⁊ hone
ſtus ⁊ notus vel ex ordine vel ex ꝑſona.
De ſigillo confeſſionis.
Capitulum. 28.
e A que gerūtur exterius i ſacram̄
tis ſūt ſigna rez que interius con
tingūt. ⁊ideo ꝯfeſſio qua quiſ ſacerdoti ſe
ſubiicit ſignū ē ſuperioritatis, qua qs deo
ſubiicitur. Deus āt pccm̄ illius qui ſe per
pniam ſubiicit tegit. vnde oꝫ ꝺ neceſſita
te ſacri ꝙ ſacerdos celet ꝯfeſſionem. ſūt
⁊ alie huius cellationis vtilitates. qꝛ per
hoc hoies magis ad ꝯfeſſionem attrahū
tur ⁊ ſimplicius pccā ꝯfitentur. ſacerdos
āt non oꝫ tm̄ cellare pccm̄ qꝺ in confeſſi
onem recipit. ſꝫ etiam oia alia ſigna ꝑ que
poſſit peccator vl pccm̄ compͥhendi. pōt
aūt penitens facere ut illꝺ qꝺ ſacerdos ꝑ
pter ꝯfeſſionem ſibi factā ſciebat vt ꝺus
ſcit. ēt vt homo. Et hoc facit dū licentiat
eum ad ꝺꝺ. ⁊ ſi dicit non frāgit ſigillum
ꝯfeſſionis. Si āt querat vtruꝫ id qꝺ ſcit
ſacerdos per ꝯfeſſionē ⁊ ſcit alio mō poſ
ſit reuelare. ſr hoc diuerſe ſūt opiniones
ſꝫ hec ē verior. qꝛ ſiue ſacerdos ſciat illꝺ
pccm̄ āte ꝯfeſſionem ſibi fcām ſiue pꝰ non
tenetur cellare q̄tum ad id qꝺ ſcit vt hō
Nota ꝙ iſte modus dicendi dico tibi i ꝯ
feſſione non clauditur, tale dictū ſigillo
confeſſionis: qꝛ non ſeruat ibi modus con
feſſionis vel ordo.
De ſatiſfactione. Cap. 29.
ſ Icut i bellis ⁊ cōtrouerſiis ꝛſtituta
amicitia non ſtati reſtituit debituꝫ
ꝗlati dāni. Ita poſt remiſſionē culpe i cō
feſſione ſeu ꝯtritione remanet. debitū pe
ne ſatiſfactorie. Iūgit ſacerdos, quedam
ad ſatiſfactionis fundamētū ſic̄ abſtiere a
peccato ⁊ reſtituere ablatū. Quedā ad ſa
tiſfactionis expeditionē vt ē vitare ꝯſor
tia maloꝝ, quedā iiūgit ad ſubāꝫ ſatiſfac
tōis. vt ē ieiunare vigilare dare elemoſy
am peregrinari ⁊ hꝰi opera penalia. que
dā iniūgit ad ſatiſfactionis ꝑfectionem ⁊
ſecuritatē. vt ſi opa ſupererogatōis. Sa
tiſfactio oꝫ reſpondere culpe i tribus. ſ. i
numero. ps. 4. Lauabo ꝑ ſingulaſ nocteſ
⁊c. In pōdere. Aug. Libēter oꝫ facere, i
mortalis futurus quecūqꝫ faceret ꝓ diffe
renda morte moriturus. In. menſura. G.
Tanto tempore oꝫ quis in pnia eſſe, q̄to
fuit i culpa. iſta tria reqruntur in pnia ſe
cūdū conuenientiā non ſcꝺm neceſſitatē.
De ſingulis partibus ſatiſfactiōis in cōi.
Capitulum. 30.
ſ Atiſfactiōis quedam ſūt ꝑtes ꝑn
cipales. ſ. Oratio. Ieiuniū ⁊ elemo
ſynā. Quedā vero ſecūdarie que ad has
reducuntur vt vigilie ꝑegrinationes di
ſcipline. Dicendum ergo ꝙ omnia carnē
affligentia reducūtur ad ieiunium. oia o
pera vero ſpiritualia ad oronem. omnia
autem opa miſericordie ad elemoſynam.
ſufficientia ꝑtium ꝑncipalium pōt accipi
reſpectu termini a quo ē motus ſatiſfac
tionis. qꝛ per ieiuniū reuocamur a cōcupi
ſcentia carnis. per oronem a ſuperbia vi
te. per elemoſynaꝫ a cōcupiſcentia oculo
rū. Alio mō ſumitur iſta ſufficentia ex ꝑ
te termini ad queꝫ fit ſatiſfactio. qꝛ per ie
iunium ordinatur homo in ſeipſo per ele
moſynā ad proximuꝫ. per oronem ad deū
Tertio mō ſumitur hec ſufficentia ex par
te materie ꝺ qua fit. Per elemoſynā eiꝫ
fit ſatiſfactio de bonis ſubſtantie exteri
oris. per ieiunium de bonis corporis. per
orationem de bonis mentis. Quarto mo
do ſumitur hec ſufficientia ex parte mo
dorum ſatiſfaciendi. Fit enim ſatiſfactio
tribus modis. vel per punitioneꝫ vel per
redemptionem. vel per ſupplicationem.
Primuꝫ facimus ieiunādo ſecunduꝫ ele
moſynas danꝰ. tertium orando. quinto ſu
mitur hec ſufficentia ex parte effectus. ꝑ
ſatiſfactionem enim tria magna bona no
bis proueniunt ſcilicet impetratio gratie
remiſſio pene. expurgatio reliquiaruꝫ cul
pe. Ad primū uidetur valere elemoſyna
propter multiplicitatem interceſſorum.
Ad ſecundū ieiunium. Ad tertium orō.
De partibus ſingulis ſatiſfactionis.
Cap. 31.

e Lemosyna dupl'r pōt accipi. aut i
tentōe subleuādi necessitatē proxi
mi. ⁊ sic est opus misericordie. aut intētio
ne recōpensandi ꝓ debito offense diuie.
⁊ sic ē opus iustitie. Unde primo mō pro
prie ꝑtinet ad meritum vite. Secun/
do modo admentis dimissionis pene.
q̄ elyna sic data proprie ē satisfactoria.
De ieiunio quoq̄ sciendū est ꝙ in' carne
duo sūt vnū natura que dꝫ sustentari ⁊
aliud vitium quod debet domari. Jeiu/
nium ergo quod naturā seruat ⁊ vitiū do
mat bonū ē aliud vero n̄. Orō dupl'r hꝫ
fieri. aut pro ipetratione bonorū. ⁊ sic est
pars vel opus contēplatōis aut ꝓ remis
sione malorum ⁊ sic est proprijs pars sa
tisfactionis. De iustificatione ipij. C.32.

i Ustificatio ipij ē motus ab iniusti
tia ad iustitiā. Jn iustificatōe impij
quattuor requirūtur. s. motus liberi arbi
trii contritio ifusio gr̄e ⁊ remissio culpe.
Horū prima duo sūt exparte suscipiētis
alia vero ex ꝑte agentis. Predicta quat
tuor sī sil' tpe n̄ natura. prioritas āt ⁊ po
sterioritas que scd̄m ordinē nature ē re
ducitur aliquo mō ad ordinē cause ⁊ cau
sati. Jnter ista videt hoc ordo cālitat' eē
Causal'r. n. motus liberi arbitrij prior aliis
tribus est. q̄ regritur cōsensus volunta/
tis in hꝰ mutatione. Uolūtas ⁊ liberū ar
bitriū sumūtur hic ꝓ eodē. Propterea
motus iste appellatur motus liberi arbi
trii. Jste vero motus q̄ per liberū arbi/
trium cōsentit deo ut. p̄mo motor vocat
motus fidei. q̄ hꝫ aliquid cognitionis. ⁊
aliquid affectionis sicut fides. Dicamꝰ er
go ꝙ motus liberi arbitrii siue motus fi
dei in deū cāliter ē prior q̄ꝫ motus quo d̄
pccō quis conuertitur. q̄. sicut in gn̄atōe
pcci prior est conuersio q̄ꝫ auersio: cū cō
uersio causet auersionē. ita in eius d̄struc
tione prior ē conuersio ad deū per liber
arbitriū quā auersio a creatura per con
tritionem de peccato. Quod enim primū
est in compositione vltimum est in reso/
lutione. Jsti vero duo motus. s. liberi ar
bitrii ⁊ contritionis sūt priores q̄ꝫ gratia
infundatur. quia sūt causa preparatoria
vt gratia detur. Quāuis enim deus sine
vlla preparatione posset impium iustifi/
care. tamen requiritur preparatō ex ꝑte
nostra quoniaꝫ. sicut requiritur prepara
tio ex parte materie in naturali mutatōe
ad recipiendam formam: Jta in mutatō
ne voluntaria. ⁊ hoc non est ex impoten
tia agentis. sed suscipientis. Alia ratio
est quia in iustificatione peccatoris fit in
troductio vnius forme ⁊ expulsio cōtra
rie. ideo requiruntur predicta due. s. mo
tus liberi arbitrii disponēs ad gratie sus
ceptionem. ⁊ contritio. idest discessio a
peccato disponens ad culpe expulsioneꝫ
Gratia prius infundit q̄ꝫ culpa remittat
sicut in itroductiōe forme prior ē forma
que expellit a parte agentis quā illa que
expellenda ē remoueri possit. Qualiter
autem iustificatio fiat in instanti vel suc
cessiue. nota distinctionem. Potest iusti
ficatio dupl'r accipi sicut ⁊ generatio.
Uno modo vt dicat motum ad iustitiam
cum termino eiusdem' sic fit successiue
quando succedit successiua preparatio.
Alio mō potest accipi solum mō vt dicat
mutationem sine motu. hoc mō fit iustifi
catio in instanti. ⁊ hoc triplici ratione. pri
ma q̄ fit virtute infinita ⁊ simplici que i
mediate operatur. scd̄a est q̄ fit in subō
simplici. s. in mente. tertia est. q̄ ip̄a for/
ma que expellit. s. culpa non prior vel ꝓ
prior ē quam que introducit. s. gr̄a que
oino simplex est. Ad illud qd̄ dic Augꝰ/
ꝙ maius est iustificare ipiū quam creare
celū ⁊ terram dicendū maius ē quātum
ad illud quod fit. q̄ melius ē. sꝫ nō ē quo
ad modum faciendi. Quāuis. n. in iustifi
catione impii fit resistentia formalis. s. cō
trarii ad contrarium non tamen est ibi
resistentia effectiua qua aliquid resistat
agenti. s. deo cuius virtuti nihil resistere
pōt i iustificatōe ipii aliqd ē ex ꝑte dei ⁊
aliqd ex ꝑte pccōris. ⁊ aliqd ex ꝑte ecclie
Ex parte dei duo sūt. s. misericordia que

reatū indulget.⁊ iustitia que emēdata ali
quantulā exigit vel hic vel in purgatorio
hec significatur ꝑ binos discipulos quos
misit dn̄s in oēm locū quo erat ipse vētu
rus.tūc quidē corporaliter.nūc āt ꝑ grāz
spiritualiter Ex ꝑte pccōris sunt ēt duo
s.amor ⁊ dolor.⁊ hi sunt due molle qbus
pccm̄ conterit̄ que scd̄z legē non debent
diabolo i pignore obligari. Ex ꝑte ecclie
simili̇t sūt duo.pmū ē meritū ⁊ precipue
xp̄i qd̄ est iextimabile ⁊ alioꝝ scōrū q fece
rūt oꝑa multa superogationis que oīs sb̄
potāte clauium sūt posita.vt qd̄ minus ē
in uno mēbro ecclesie cōpenset̄ i alio.Un̄
si aliqs nō est mēbꝝ ecclie nō influit i ip̄m
meritū p̄dictū.scd̄m ē indulgentia quam
dat ecclesia ꝑ papā ⁊ ep̄os.tn̄ vt ipsa idul
gentia tm̄ valeat q̄tū sonat.exigit̄ aucto
ritas.⁊ cā.s.cōis vtilitas ex ꝑte dātis.exi
gitur ēt fides formata ⁊ obediētia ex ꝑte
recipientis.hoc est vt soluat illud ꝓpter
quod datur.

De pnia venialiū. Cap. 33

P Enitentia ē remediū institutū ad
expiandū pccm̄ cui debet̄ pēa sen
sibilis que cū debeat̄ pccō non solū
mortali s3 ēt veniali.p3 ꝙ pnia ē remedi
um ꝯtra vtrūq3.q2 nō ē simpliciter de ve
nialibus sed de mortalibꝰ. q2 pnia intro
ducta ē ad reconciliādū amicitiā uel aiam
quā mortale pccm̄ tollit.Licet igr̄ non sit
de uēialibus simplr̄ pnia.tn̄ est accidēs.⁊
hoc est tribꝰ mōis.p̄ͦ.rōne dubij. vt quā
do credūt̄ esse mortalia.2ͦ.rōne statuti.ut
qn̄ homo q tenetur ꝯfiteri semel in āno n̄
habet nisi vēialia.tertio rōe ꝑiculi vt qn̄
uenialis delectatio ad hec ꝓducta ē.ꝙ ni
si hoc se auertat ab ea trahit i mortale.s3
de remissiōe vēialis pcci sciendū ꝙ i duo
bus casibꝰ nō remittit̄.pmus ē si talis hē
at pccm̄ mortale.qm̄ sine mortali nūquā
dimittit̄ veniale.licet ecōtra possit fieri.s
ꝙ mortale dimittat̄ sine vēiali. Cū enim
pccm̄ mortale tollat charitatē q̄ viuiuer
sa delicta oꝑit ꝯstat ꝙ existēti i pccō mō
tali nullū veniale remittit̄. Scd̄s est quā
do volūtas fixa manet i affectu alicuius
pcci determiati uenialis tm̄. quoniā illud
tolli nō pōt. ⁊ hoc multiplici rōne. prima
ē quoniā oē pccm̄ remissione idiget quo
ad duo.s.quo ad culpā ⁊ quo ad penā.sed
non pōt eē.scd̄a remissio sine p̄ma.q2 quā
diu homo culpā h3 debitor ē pene. Cul
pa āt consistit in deordinatiōe volūtatis.
Un̄ voluntas sic manēs ꝑtinax reordia
ri nō pōt. Aliogn duo opposita similis es
sent in eodē.Alia rō ē q2 manente cā non
pōt tolli effectꝰ.s3 volūtas inordinata ad
aliqd ē cā uenialis pcci.vn̄ manēte volū
tate fixa in illo nō remittit̄ ipsum pccūm
ueniale.sciendū ēt ꝙ vnū pccūm vēiale
bn̄ pōt dimitti sine alio q2 pccū3 mortale
qd̄ maioris ē adherētie pōt ēt r̄mitti sine
vēiali. Alia rō ē.q2 pccūm mortale ita do
displicet ꝙ facit ēt ip̄m pccōrē deo displi
cere.s3 vēiale deo displicet cū inordina
tū sit.tn̄ nō facit peccātē deo displicer̄.q2
ꝑ illud nō p̄uatur gratia sed obnubilatur
inquantum eius ꝓcessus ad exteriora im
peditur.⁊ propter vnū veniale non impe
dit qn aliud remitti possit. t̄tia rō ē q2 ve
nialia nō hn̄t connexionē ad inuicē nec a
ꝑte auersionis.q2 non auertūt a sūmo bo
no.nec a ꝑte conuersiōis.⁊ iō vnū dimitti
pōt sine alio. Non ē aūt sic de mortalibus
vbi nō dimittitur vnū sine alio.q2 ꝯnexio
nē hn̄t adinuicē ex ꝑte auersiōis. Q̄dlib3
mortale auertit a deo.licet nō hēat ꝯnexi
onem ex ꝑte conuersiōis. Ex p̄dictis colli
gitur.quia vnu3 mortale non remittitur
sine alio. ꝙ vnum veniale potest remitti
sine alio veniali. Ite3 mortale remittitur
sine veniali sed non veniale sine mortali
cuius duplex ē ratio. Prima est.qa mor
tale ⁊ veniale se habent sicut habitus ⁊
dispositio.sed ablato habitu potest mane
re dispositio ⁊ non econuersio. Secunda
ratio est quia mortale opponitur charita
ti.ueniale autem feruori eius.sed sublata
charitate tollitur ⁊ non econuerso.

Per quid dimittitur peccatū veniale.

a D peccati venialis remissionē nō
exigitur nou⁹ charitatis hitus. sed
sufficit nouus mot⁹. qꝛ pccm̄ nō tollebat
virtutis hitum. sꝫ ipediebat eius actum.
Nota ēt ꝙ pccm̄ veniale nō dimittitur
sine cōtritōe cuius hec ē rō. qꝛ q̄ꝫdiu volū
tas i aliquo veniali fixa manet nunq̄ꝫ di/
mittit̄. sed volentē ab eo auertere quod
quis prius volebat ē displicere ei qđ vo
luit. talis āt displicētia doloꝛ cōtritōis dr̄.
Sꝫ sciendū ꝙ cōtritio pōt accipi triplr̄. s.
actū vel hitu. vel medio mō. Cōtritio in
hitu nō sufficit ad pcci venial' remissiōeꝫ
qꝛ tūc quicūqꝫ pnie uirtutis hitū hēret,
nō possꝫ hr̄e veniale pccm̄. ⁊ sic veniale
pccm̄ nō possꝫ esse cū gr̄a. Cōtritio quoꝫ
i actu nō sēp ꝛ̄quirit̄. qꝛ sequeret̄ ꝙ pccm̄
qđ quis in memoꝛia nō hꝫ remitti nō pos
set. pp hoc requiritur cōtritio medio mō
s. ut pccm̄ displiceat actualr̄ vel explicite
vel iplicite. Dico āt implicite. qꝛ tal' act⁹
nō sufficit. qꝛ displiceret explicite pccm̄
veniale si cognitio ferretur ad illud. No
ta ēt ꝙ tā feruens potest esse motus cha
ritatis in deū ꝙ oia pccā venialia consu/
mit etiam sine actuali cogitatione ipsorū
qꝛ quādo quis feruēter i dūm fertur dis
plicet ei quicquid a deo retardat. ⁊ ita lꝫ
explicite đ peccato veniali non cogitet.
tamē in illo motu conteritur iplicite dis/
plicentia peccati venialis. l' vnius vel oi/
um. Sciēdū ē ꝙ in ꝯtritōe đ venialibus n̄
exigitur ꝓpositū non peccādi venialr̄. si
cut in contritōe đ moꝛtali exigitur. sꝫ suf
ficit ꝙ displiceat ei pccm̄ p̄teritū. ⁊ infir/
mitas qua ad pccm̄ veniale iclinatur quā
uis imunis ab eo eē nō possit. ita tamē ꝙ
volūtas nō maneat fixa in vno veniali qꝛ
illud sic retentū nō dimitteret i cōtritiōe
gn̄ali nec in spāli. ⁊ hec ē rō. qꝛ pccā mor
talia st̄ in potāte nr̄a vt vitētur non solū
singula sꝫ ēt oia. Venialia veꝛo ⁊ si singu
la vitari pn̄t non tam̄ oīa. qđ ex infirmi/
tate contingit nature. Multa st̄ p que tol
luntur pccā venialia que p tria conp̄hen
duntur. Primo st̄ omnia illa que grām ꝯ
ferunt vt oia sacr̄a ecclesie. Scđo sūt illa
quibus impedim̄ta feruoris ⁊ gr̄e tollun
tur. sicut ē aqua bn̄dicta que v̄tutē inimi
ci repꝛimit. ⁊ ep̄al' benedictō ⁊ alia sacra
mētalia. Tertio ē exercitiū humilitat' ex
pte nostra. sicut ē confessio pccōrum orō
dn̄icalis. el'ya. ieiuniū. ⁊ huiusmodi. Et hoꝝ
rō ē. Quia cū venialia dimittātur p fer
uorē charitatis que iplicite vel explicite
continet omnia illa que nata sūt đ se fer
uorē charitatis excitare dicūtur venia
lia peccata dimittere talia vero sunt oia
que predicta sūt. Vn̄đ cum scđm quātita
tem feruoris fit quātitas remissionis. pꝫ
ꝙ prout p enumerata maioꝛ l' minoꝛ exci
tatur feruoꝛ qui iplicite vel explicite con
tritionē continet plura vel pauciora ve
nialia dimittuntur non tamē semper om
nia.

De extrema vnctione. Cap. 35.

m Ediatoꝛ dei ⁊ hoīum non solū vo
cat̄ Jesus inquātū hēt saluare. sꝫ
ēt xp̄s inquātum hēt vnctionis gratiam
in alios diffundere quod significatū fuit
i rege Dauid qui tribus vicibus vnctus
fuit. Primo in domo patris sui in signū
regni futuri. hoc significat vnctionem in
baptismo. Secundo in ebꝛō super iudā. ⁊
postea multa mala habuit hoc significat
vnctionem in confirmatione. Tertio ite
rum in ebꝛon super oēm israel. posthac
in pace regnauit. hoc significat vnctionē
in extremis. De substātia huius sacra
menti sunt quinqꝫ. Primum ē ꝙ vnctio
nem faciens sit sacerdos. Secundum est
intentio debita. Tertium est materia de
bita s. oleum nfirmorum. Quartum est
foꝛma verborum. hoc. s. per istaꝫ vnctio
nem ⁊ cetera. quam foꝛmam differentie
debet inūgēs. quītū ē locus iungendus
qꝛ fit ad oculos ad aures ad nares ad os
ad lumbos. ⁊ ad man⁹. Jn hoc sacram̄to

to forma verborum ē deprecatiua. quia
iſtud ſacramentum videť ualere per ora
tionem eccleſie ⁊ per modū ſuffragij. da
tur enim ad effectum quē homo per pro
pria opera poſſet ꝯſequi ſi eſſet ſanus. un
de nota ꝙ in aliquo ſacramento verboꝝ
forma non eſt i ſola oratione niſi in iſto. di
xit enim Jacobus. Jnducat preſbyteros
⁊ orent ſuper eū. Jn quibuſdam ſacramē
tis in ſola enunciatione uerboꝝ eſt virtuſ
ſicut in baptiſmo. Ait. n. dominus. Jte ba
ptizantes eos nō faciens mentionem de
oratione. Jn aliquo ſacramēto ſcdm quoſ
dam conſiſtit forma in oratione ⁊ enuncia
tione vt in ſacramento penitentie. Con/
ſueuerunt enim confeſſores primo orare
dicentes abſolutionē ⁊ remiſſionem ⁊c. ⁊
poſtea diceř. Abſoluo te. Cū. n. in pccō of
fendať dus eccřia cōtra primū merito fit
orō. ⁊ cōtra ſcdm abſolutio. Jſtud ſacrm
nō datur niſi adultis q pccā venialia uidē
tur hr̄e. cōtra que iſtitutū ē. nec dať aliis
ꝗ̃ infirmis i ꝑiculo mortis cōſtitutis. Sa
nis aūt nō datur hoc ſacrm. qꝛ hn̄t reme
diū pn̄ie paratū. nec dari niſi poſtulanti
bus q deuotōe ſurſū erigūť. ſ3 ſi ſepe in/
firmať qs ad mortē ſepe pōt inungi. ſ3 i
vna iſirmitate nō d3 qs bis inūgi. niſi ea
dē infirmitas vltra ānū protrahať ita ꝙ
i vno āno ꝑꝑ eādem infirmitatē nēo bis
inūgatur. Effectus h9 ſacři multiplex ē.
Primus ē ſanitas duplex. Una ē princi
palis. ſ. liberatio ab iſirmitate ſpūali que
cōtrahitur ꝑ pccōrum veniā qbus aīa effi
citur debilis ad exequendū actum grē ⁊
glřie. Alia ē ſanitas que ē quaſi ſignū ꝓ
ris ſanitatis. ſ. ſanitas corꝑalis. ⁊ hoc ē ue
rū qn̄ ſanitas corꝑaliſ expedit ſanitati ſpi
rituali. Tūc. n. iſtud ſacrm cauſat vtrūq̃
i ſuſcipientibus digne. Jnterdū. n. vtilis
ē ſanitas corꝑalis. ſ. ad meritum glorie cu
mulandū. Ualet ēt ad deuotionē excitan
dā ⁊ ad velociorē tranſitū. Jn hoc ſacřo
ſicut in ceteris tria ſūt. Unū eſt ſcrm tm̄
. ſ. exterior vnctio. Aliud ē res tm̄. ſ. effec
tus duplicis ſanitatis. vt dcm̄ eſt. tertiu3
eſt ſacrm ⁊ res. ſ. quedā vnctio ſpūalis in
terior. ſ. mētis iocunditas ⁊ ſolatium.

De ſacro ordinis. Cap. 36.

q Uinq̃ ſacramēta de qbus dcm̄ ē
pertinēt ad ſtatum ꝑſone. ſed duo
de qbus dicendū ē pertinēt ad cōmune3
ſtatū eccleſie. qꝛ ordo ꝑtinet ad generatō
ne3 ſpūale3 mr̄imoniū xo ad gn̄ationem
carnalē. Ordinē ꝓcedit pria tonſura. qꝛ i
oi tranſitu de ſtatu ad ſtatū cōuenienter i
terponitur aliqua diſpō media. Un̄ in trā
ſitu a ſtatu laicoꝝ ad ſtatum miniſtroꝝ di
cōuenienter pria tonſura iterponiť. Fit
ēt in hac tonſura aliquoꝝ capilloꝝ reſeca
tio in modū corone. qꝛ in miniſteriū illius
aſſumiť cui ſeruire regnare ē. Eſt itaque
duplex ſignū diſtinctu3 i ordinatis. ſ. exte
rius tōſura. ⁊ interius caracter. Ad eē āt
ordinis tōſura nō preexigiť. ſ3 ad bn̄ eſſe.
qꝛ diſpoſitio cōgruitatis ē ipſa tōſura ad
ordinē non neceſſitatis. Hugo de ſancto.
Uic. ordinē ſic deſcribit. Ordo ē ſignacu
lū qōdā in quo ptās ſpūalis tradiť ordina
tis ⁊ officiū. Hic nota ꝙ ſicī i naturalib9 ō
dit ds ſuꝑiora corpa i regimē inferiorū. ſic
et in ſpūalib9 quoſdā poſuit ſuꝑioreſ. quoſ
dam inferioreſ ut illi poteſtatē hēant ſuꝑ
iſtos. ſicut ſūt clerici q preſūt in ſpūalib9
⁊ ꝑncipes ac iudices ſeculares i tp̄alibus
De ſubā huius ſacři ſunt ſex. Primū eſt
ptās ordinātis. qꝛ o3 vt ſit eps. ſcō3 ē ma/
teria. ſ. vnctio i ſacerdotibus. ⁊ tactus il
loru3 que tangēda ſūt i alijs. tertiū eſt for
ma verboꝝ. quartū ē ſexus virilis. qꝛ mu
lier nō recepit caractere3 ordinis. quintū
eſt intētio recta. ſextū ē ꝙ ordinandus ſit
baptizatus. qꝛ baptiſmus ē ianua omniū
ſacřorum. Quoddā eſt hic ſacrm tantum
vt viſibile ſignū quo potās tradi oſtendi
tur. Quoddā eſt res tm̄ ſcilicet grā que
cōfertur digne recipienti. Quoddam eſt
res ⁊ ſacramentū ut caracter. ſeptem ſi
ordines ſcilicet Hoſtiarius. Lector. exor
ciſta. Accolitus. ſubdicanus. Diaconus ⁊
preſbyter q omnium ordinum ē perfectiſ
ſimus ⁊ terminus aliorum Alij ſūt quaſi

7.gradꝰ qbus ascēditur ad thronū solu
tōis. Actꝰ hostiarioꝝ ē, custodire locū cō
seruatōis sacrorū ab excōicatis. Actus
lectorū ē legere ꝓpherias. Actꝰ exorci-
starū ē arcere demones ne dominēt i cor
pore nōdū baptizati.s.p cōiuratōes. Ac
tus accolitoꝝ ē designare lum̄ euangelii
in lumie corporali. Actꝰ sub diaconorum
ē accipe oblationes ab offerētibus easq̄
offere diacono. Legere āt eplas nō ē ac
tus eorū principalis sꝫ cōseqn̄s. actꝰ dia
conorum ē ordinare hostias in altari. Le
gere āt euāgeliū l' predicare ē actus cōse
quens. Actus presbyteroꝝ ē cōsecrare
corpus ⁊ sanguinē xp̄i. ⁊ ē actus pricipal'
alius ē consequens.s.ligare ⁊ soluerē per
quē actū corpus mysticū preꝑatur. vt sit
aptū ⁊ idoneū ad ꝑceptionē corp̄is xp̄i ve
ri. In quolibꝫ ordine caracter iprimit̄. sꝫ
qn̄ fiat nūc dicendū est. Hostiariis quidē
caracter iprimitur qn̄ dat eis clauis ⁊ dr̄
sic agite tāq̄ rōnem d̄o reddituri d̄ rebꝰ
que clauibus istis recludunt ur. Lectori
bꝰ caracter iprimitur cū ep̄s porrigit eis
librū cū debita forma verborū. Exorci
stis vero cū dat eis librū exorcismorum
cū forma verborū. Accolitis āt in verb
que dic ep̄s cū dat eis candelabrū. Sub
diaconus iprimitur qn̄ ep̄s cū forma ver
borū dat eis calicē vacuū ⁊c̄. vasa. quoꝝ
vsus ē iconfectōe eucharistie. Diaconis
⁊ p̄sbyteris iprimitur qn̄ ep̄s iponit ma
nū capiti cū verbis ad hoc statutis. Pre
dictos ordines christus exercuit. hostia
riarū emētes ⁊ vēdentes de tēplo eiecit
Lectoratū cū in medio seniorū librum.
Isaie. aperiens legit in eo. Exorcistatum
qn̄ demoniacos sanauit. Accolitatū qn̄ di
xit ego sū lux mūdi. Subdiaconatū quā
do litheo se precinxit ⁊ pedes lauit disci
pulorū. Diaconatū qn̄ in cena corpus et
sanguinē suū mistrauit discipul' ⁊ dormi
entes ap̄los excitauit. Presbyteratū
qn̄ se in ara crucis obtulit. ⁊ qn̄ in cena
panē ⁊ vinum in corpus ⁊ sanguinem
suum conuertit.

De qualitate ordinandorum. Capitulum. 37

q Ualitas ordināndorū cōsistit i duo
bus.s.ifaciēdis ⁊ euitandis. Faciē
da sūt hec. Sit in moribus pudicus. In
hitu honestus. Cibo ⁊ potu tēꝑatus. Cō
petenter q̄uis nō eminēter l'ratus. Mā
suetus ⁊ modestus. tōsurā d̄ferat clerica
rē. Hospital'. Doctor in predicatōe. Re
sidentiā faciat in ecclesia sua vel bn̄ficio.
Corrector vitiorū ꝑ virgam disciplinę.
Exemplū prebeat bone vite vel fame.
Unicū sufficiat bn̄ficiuꝫ hn̄s aiarū curā
Bonus sit gubernator familie. de neces
sitate clericis vitāda sūt hec. ē Nē crim̄
mortalis pcci. Nō litigiosus. Nō cupidꝰ
Non lusor. Nō negociator. Nō exerceat
venatōes clamosas. nō sit incōtinens. nec
mulieribus coinhitet. non sit in cōmessa
tōibus ⁊ tabernis ⁊ fabulis. non inter sit
spectaculis nisi honestis. Nō imisceat se
negocijs secularibus. Nō dꝫ intēdere hi
strionibus ⁊ ioculatoribus. tabernas nō
dꝫ intrare nisi in itinere. Horas nō dꝫ ne
gligere. Iustum iudicium nō dꝫ uēdere.
Sacra ecclesiastica gratis dare. Si quis
ep̄us nō sit excōicatus vel suspensus vel
irregularis. nō apostata nō sit symōiacus
in ordine vl' beneficio nō sollēniter peni
tens. An̄ ordis susceptionem se quisꝫ per
confessionem preparet. In pccō mortali
non accedat. Primā tonsurā nō negligat
Nullus ordietur nisi examinatō precessa
non accipiātur sil' ordines minores cum
subdiaconatu. nec ēt duo sacri ordines sil'
gradatim. nec per saltuꝫ accipiat quis or
dinē nec ab alieno ep̄o sed a suo nec con
tra ep̄i prohibitōem ⁊ sine titulo nec fur
tiue. Missā i qua ordinatur total'r audiat
⁊ āgat omnia que sunt tāgenda. Unusq̄s
q̄ in susceptione sui ordinis non accedat
nisi licētiatus ⁊ p̄n̄tatus. Ieiunus a ieiu
no accipiat ordines. non accipiantur nec
conferātur ordies nisi tēꝑibus ab eccl'ia
istitut'. Multa sūt que ipediūt ꝓmouen
dū ēt sine culpa. sꝫ non sine cā. nō eniꝫ dꝫ

promoueri ignotus nec bigamus nec neo
phitus nec corpe vitiatus nec d illegitio
thoro natus. nec seruus nec obligatus ad
rōcinia. quoniā repellit ab ordinibus. Ex
predictis pz q dignitas clericalis siue or
dines nō conferūtur a quolibet nec cuili
bet nec in quolibet loco. nec quolibet tpe
nec qualibet hora. sed misse.

De sacro matrimonij.
Capitulum. 38.

M Atrimoniū ē coniunctio maris 7
femine idiuiduaz vite cōsuetudi-
nem retinēs. Matrimoniū per sponsalia
initiatur p consensū aiorum expressū. per
vba de presenti ratificatur. p carnalē co
pulam cōsumatur 7 pficitur. ad hoc āt sci
endū nota q duplex ē perfectio. Prima
ē in esse simpliciter: scda in eē completo.
sicut pz in puero i quo est pfectio qtū ad
eē hois simpliciter sed nō est in eo pfectō
quantū ad eē completum scdm quantita
tē 7 operationē hois. Eodē modo dicen
dū est de matrimonio i quo duplex ē pfe
ctio. prio est que facit mrimoniū. s. consen
sus aiorum p uerba de presenti expressus
7 ad hanc nō exigitur copula carnal. secū
da ē que matrimoniū consūmat. 7 ad hāc
exigitur carnalis copula. bonū matrimo
nij triplex ē. s. fides. vt neuter alieō thoro
maculet. proles vt ad cultū dei nutriatur
sacramentū vt nō dissoluatur. Licet. n. ec
clesia possit pp ipedimenta matrimōij di
uortiuz facere nunqz tn pōt nec dz matri
moniū qd legitime celebratū ē dissoluere
qz quos ds coniūxit hō non pōt qtūcūqz
auctoritatis sit separar. soluit āt mrimoni
uz p mortē. sciendū q duple ē cōiunctio
in mrimonio. 7 duplex ē mors correspon
dens illi. Est. n. coniūctio spūalis p consē
sum aiorz que soluit per mortē spiritualē
qua hō morit mundo p religionis ingres
sū: alia ē coniūctio carnalis p cōmixtionē
sexuum que soluit per mortē corporalez

Est āt causa matrimonij quadruplex. s. ef
ficiens vt cōsensus aiorum p verba de p
senti expssus. Mātialis. vt ipe psone legi
time. Formalis vt bndictio anuli. subarra
tio. 7 huiusmōi. Final duplex est vna pnci
palis: s. prolis pcreatio 7 fornicatiōis eui
tatio. qz mrimonium nō solū in officiū. sed
in remediū institutū fuit. licet fuerit pmo
solū in officiū. Alia est secūdaria 7 illa est
multiplex. vnde vsus. Hostes conciliat. 7
eo discernit heres. bis ligat alma notat.
ius. trāsfert. auget honorē. Quadruplex
distinguit matrimoniū. Primū ē carnale
inter virū 7 mulierez. Secūdum ē mora
le inter deū 7 aiam. Tertiū ē allegoricum
inter xpm 7 ecclesiā. Quartū anagogicū
inter deum 7 aiam in ecclesia triumphan
ti p coniūctionem glorie. pōt quis accede
re ad vxorem suā quattuor de causis. s. cā
prolis. causa reddendi debitū. cā vitande
incontinētie. Istis tribus modis nō ē pec
catū. quarto pōt fieri causa explēde libi
dinis. 7 hoc mō peccatū ē veniale ul mor
talis. Fit aūt pccm in cōiugali coitu qnqz
modis. Unde vsus qnqz modis peccat v
xore maritus abutēs. Tempore. mēte. lo
co. conditione. modo. Nota q vxor dimis
sa propter fornicationē reconciliatur vi
ro multis modis. vnde vsus. vltimo me-
chatur retinet nec concilit. absens prosti
tuit. ius fraus reuocāt mulierem. Tria sūt
ornamenta spōse scilicet ānulus in digito
monile in pectore. corona i capite. primuz
significat operis puritatē. quia i manu ē
opus. Secūdū significat affectus sinceri
tatē. qz in pecctore ē affectus. Tertiū con
templationis claritatē. qz in capite ē per
spicacitas itellectꝰ. Multis de causis bea
ta virgo fuit desponsata uiro. primo ut d
signaret ecclesiam desponsatam christo
secundo vt Joseph testis esset integrri
me castitatis eius. tertio vt per Joseph
origo eius ostenderetur. quia p viros ge
nealogia texitur. Quarto ne infamare-
tur si generaret non habens maritum.

Quinto ne velut incōtinens dānaret. qꝛ de tribu erat sacerdotali. ⁊ tales cōburebāt alie adultere lapidabant. Sexto vt virgo viri solatio sustētaretur. Septimo ut ꝑtus diabolo celaret. Octauo ne iudei xp̄m tāq̄ȝ illegitimū iuste ꝑsequi viderēt Nono ne legi que cōmēdat mrimoniū cōtrariari dn̄s videret. Notādū ꝙ duodeci sūt ipedimēta matrimonij. Vn̄ versus. Error. cōditio. uotū. cognatio. crimē: Cultus dispitas. ius ordo ligamē honestas. Si sis affinis. si forte coire nequibis. Hec sociāda vetāt coniugia iuncta retardāt.

Explicit liber sextus. Incipiunt capitula libri septimi.

Expliciunt capitula. Incipit liber septimus.

De fine mūdi. Cap. i

f Inale iudiciū quedā sūt antecedētia. quedā cōcomitātia. quedā sequentia Antecedētia iudiciū tria sūt. s. pena purgatorii. ecclīe suffragia. ⁊ persecutio ātixp̄i. Cōcomitātia duo sūt. s. cōflagratio mūdi ⁊ resurectio corporū. Cōsequētia duo sūt. s. pena infernalis ⁊ gloria celestis: de quibus per ordinem esse dicendum.

De purgatorio. Cap. 2.

p Urgatorius ignis corporalis est ꝑ quē tantū mō spūs iustorū qui in hac vita nō ipleuerūt penitentiam. neq̄ȝ satisfactionē cōdignā affligūtur. Hi qui sūt in purgatorio spem hn̄t euasiōis. qꝛ sciūt se nō eē in iferno. ⁊ tn̄ ꝑꝑ penarum magnitudinē hoc aliqn̄ non aduertunt. Multe rōnes sūt. qꝛ oportet eē purgatoriū. prima est. qꝛ scd̄m Aug. tria sūt genera hoium. quidā sūt valde mali qbus nō prosūt ecclesie suffragia. quidā valde boni qbus nō sūt necessaria. Quidā nec valde mali nec valde boni q hn̄t venialia. ⁊ his debet pena purgatorii. Scd̄a ē quia sicut sūma bonitas nō patit ꝙ donū remāeat irremuneratū. ita sūma iustitia nō patitur ꝙ malū remaneat ipunitum. Tertia ē qꝛ diuine lucis tāta ē dignitas ꝙ eā soli mūdi oculi cernere pn̄t. Unde oȝ ꝙ quilibet veniat ad munditiā baptismalē anq̄uā cōspectui diuino pn̄tet. quarta est. qꝛ culpa ē offensiua diuine maiestatis ⁊ dānosa ecclesie. ⁊ deformatio in nobis imaginis diuine. Sed offensa reqrit punitionē dānum requirit satisfactioneȝ ⁊ deformatio expurgationē. ꝑꝑ quod necesse ē ꝙ peccato rn̄deat pena vel hic uł alibi. Quita ē ꝙ cōtraria cōtrariis curātur. sed pecc̄m orietur ex delectatione vnde debet ꝑ penā deleri. sexta est qꝛ nulli dȝ negligentia suffragari. sed si non puniretur talis videretur i futuro cōmodū reportare de negligentia pn̄ie dilate. Septima est. qꝛ iustū ē ut spūs qui contē

pro ſūmo ſubiecit ſe īfimo.i.peccato ſub
liciatur poſtea īferioribus.i.penis. Nota
qꝫ anime poſtq̄ fuerint ī igne ſufficiēter
purgate ſtatim euolant ad gloriaꝫ.⁊ hoc
pꝫ multiplici ratiōe. Primo qꝛ poſt pur
gationē nulla remanet ad gloriā diſſimi
litudo in anima. Unde merito illi debet
iungi. Scd̄o qꝛ ianua celi illis ſemper eſt
aperta qui nullū habent obſtaculū. Ter
tio quia neceſſe eſt illos ſpiritus in quibꝰ
ē charitas ſurſū eleuans ⁊ nihil retardāſ
ſurſum eleuari ad gloriā. Quarto qꝛ cuꝫ
deus ſit pronioꝛ ad miſerendū quā ad pu
niendū merito debet purgatos coniunge
re glorie.quos purgandoſ ſubiecit pene.
Quinto qꝛ non punit deus bis in idipſū.
Unde cū iſte ſufficienter ſatiſfecerit in
penis ignium non amplius debet puniri
in dilatione premiorum. Sexto qꝛ poſt
purgationem non dꝫ talis eē in purgato
rio neq̄ in limbo neq̄ in inferno.qꝛ non ē
de numero dānatorū.ergo opoꝛtet eē in
celo.qꝛ.poſt moꝛtē non ſūt alia receptacu
la animarū. Septimo qꝛ efficacioꝛ ē cha
ritas quā iniquitas .ſed iniquitas ſtatim
ducit ad ſupplicia . ergo charitas ſtatim
ducit ad premiū. Octauo.qꝛ ceſſante im
pedimento coꝛpoꝛa grauia ferūtur deoꝛ
ſū ⁊ leuia ſurſū.ſic ⁊ malorū ſpūs remo
to carnis onere ſtatim ferūtur ad locum
ſuppliciorū pp peccati grauitatē. Spūs
vero bonorum ſi non ſit impedimentum
alicuius culpe vel pene debite ſtatim fe
runtur ad locum premiorum.

De acerbitate purgatorij.

Capitulum. 3.

i N purgatoꝛio duplex ē pena. Una
eſt damni decarentia diuine viſio
nis. Alia ſenſuſ de afflictione ignis.⁊ quā
tū ad vtrūq̄.mima pena purgatorij ma
ioꝛ eſt maxima mundi. Iſtud pꝫ de pena
damni.qꝛ affectus de quo deſideratur ſū
mum bonū poſt hanc vitā ab omnibus
ſanctis intenſioꝛ eſt quā aliquis affectus
rei tempoꝛalis in iſta vita maxime cū tē
pus habendi aduenerit.ideo carentia eiꝰ
meleſtius tolleratur. Iſtud etiam pa
tet de pena.ſenſus quia cum doloꝛ nō ſit
eſſentialiter ipſa leſio.ſed leſionis ſenſus
tanto magis dolet anima quāto magis
ſentit ſenſitiuuꝫ aliquid. Ideo ab igne
in ipſa agente maxime affligitur . Ratō
acerbitatis pene purgatorū.hec eſt quia
cum deus magis querat emendam quaꝫ
penam plus ponderat in penitentia vir
tutem bone voluntatis quā penam afflic
tionis . Unde plus ponderat deus modi
cam penam voluntariam in preſenti quā
multo maiorem non ita voluntariam in
futuro. Sicut plus valet modicum auri
quā multum plūbum. Unde opoꝛtet qđ
ibi deficit in voluntate vt hic ſuppleatuꝛ
in acerbitate. De igne qui purgat ani
mas dupliciter eſt loquendum vel quan
tum ad id quod proxime mediate aīmas
affligit.⁊ ſic eſt coꝛporeus. vel quantum
ad id quod pꝛoxime afflixit ⁊ immediate
ſic eſt icoꝛporeus. Primo modo dicitur
ignis vere ſecundo modo ſimilitudinaꝛie
ſicut leo verus . ⁊ leo pictus . Utrumq̄
tangit Gregorium quando dicit. In eo
ardent dum ardorem vident. Ille au
tem ignis coꝛporeus dupliciteꝛ poteſt cō
ſiderari. Primo vt eſt inſtrumentuꝫ na
ture ſic agere poteſt in coꝛpore ⁊ non in
anima. Secundo pꝛout eſt iſtrumentum
diuine iuſtitie ſic agit in animam impri
mendo ſpēm ſuam per quam affligitur
quia violenter illa ſpecie informatur . ſi
cut enim animam ſecundum ordineꝫ na
ture unitur corpori . vt inſtituat vitam .
ſic merito ſecundum oꝛdinem iuſtitie uni
ter igni aquo ſuſcipit penam. Nota quod
demones non puniunt animas in purga
torio.ſed illic eas adducunt vel etiam aſ
ſiſtunt ut cōuniter dicitur. Ex premiſſio
ne tamen dei demones in hac vita quan
doq̄ bonos affligunt. ſed hec eſt ratio :
quia in preſenti datur pugna inter dmo
nem ⁊ hominem qui demon habet in eo

potestatē exercitij. sꝫ post hāc vitam non est sic. Vñ ⁊ aer iste caliginosus ē assignatus demonibus magis pp exercitium q̄ꝫ ꝓpter suppliciū. De locis penalib⁹ vbi sint ⁊ quot requiñ e supra lib⁹. 4°. in c⁹. de descensu xpi ad inferos. Sciendū tñ de loco purgationis ꝙ dupliciter assignatur aut scōm legem cōmunem. ⁊ sic ē i vno loco i pte inferi circa limbū patrum. Aut scōm dispensationē spālem. ⁊ sic purgātur aīe aliquando in locis diuersis in qbus peccauerūt. Hoc autē fit pp aliquam suā reuelationem p suffragia eoꝛuꝫ qbus apparēt in illis locis. vel ēt pp aliquam edificationem uiuētium. Jlle ignis plus vel minus cruciat scōm ꝙ plus vel minus quisqꝫ de criminali secū tulit. Oportet enī ꝙ ꝑus q̄ꝫ facies dei videatur ꝙ ligna fenum stipulam. i. maioꝛa minima mediocra ⁊ vēialia totaliter p cremationē consumant. predicta vero ignis diuersitas nō est ex diuē sitate ignis ardentis seu agētis. sed subiecti patiētis. Sicut sub eodē sole vnus pl⁹ estuat alter minus. vt dicit. G. Necesse ē ūt vt dicit Aug. ꝙ tantū duret dolor quātum heserat amoꝛ. Tanto enim quisqꝫ toꝛquebit diutius quāto affectus venialibus adherebat fortius.

De suffragijs ecclesie. Ca. iiii

Sicut ptinet ad diuine iustitie seueritatē pp venialia puniri eos. Jta pertinet ad bonitatē diuine misericordie eosdē p suffragia eleuari. prosūt ergo suffragia defunctis nō ad meritū vite eterne. sed ad solutōeꝫ pene ⁊ hoc vl' ad penarum mitigationē vel celerioreꝫ liberationem. Sūt āt quattuor modi suffragioꝛū generales ad quos oēs alij reducūtur. s. oꝛatio. ieiuniū. elȳna. ⁊ sacramētū altaris quoꝛum numerus sic accipit. qm̄ defuncti a pena absolui possunt duobus modis. s. p viam gr̄e. ⁊ p viam iustitie. p viā gratie dupliciter. Primo p intercessionē publicā capitis que est i oblatione sacri altaris Secūdo per intercessionem quasi priuatam mēbroꝛum scilicet per oꝛones iustoꝛum. Similiter per viā iustitie dupliciter pmo per modum redemptionis pene scilicet elȳaꝝ largitionē. secūdo per modum solutionis pene. s. in ieiunioꝛum afflictione. Si autem queritur qn̄ incipiat valere defuncto id quod p se fieri mandauit. dicendum ꝙ opus operans. i. meritum auctoris statim prosequitur mortuū de bōis que precepit fieri pro anima sua. Sed nō opus operatū idest fructus ipsius operis vsqꝫ quo fiant qꝛ pꝛimum valet ex merito absoluto. sꝫ scōm ex merito cōditiōali.

Quorum suffragia prosūt. Cap. v

Ad hoc ꝙ valeant suffragia requiritur aliquid ex parte agentis. ⁊ aliquid ex parte moꝛtui recipientis. ex parte agentis requiritur ꝙ sit in charitate ⁊ ꝙ intentionem suam dirigat ad illos quibus vult vt opera sua pꝛoficiant. Distinguendum ē tamen ꝙ suffragia per malū possunt fieri dupliciter. vel vt per auctorem. ⁊ sic non prosūt nisi forte p accidēs scilicet iquantū per elȳnas mali hois excitantur boni pauperes ad oꝛādum pro defunctis. vel vt per ministrū. ⁊ hoc dupliciter. qꝛ vel faciens est vt minister public⁹ dei ⁊ ecclesie. Sicut quando sacerdos malus celebrat missam vel agit exeqas moꝛtuorum. ⁊ talia semper prosūt. quia malitia ministri non nocet operi boni auctoris sicut patet in domio iusto dante elȳnaꝫ p malum. Si vero facit ea vt minister ꝑuate persone existentis tamen in charitate siue defuncti siue alterius etiā talia ꝓsūt quia opus illud licet sit moꝛtuum quo ad ministrum. non tamē quo ad auctorē. Si vero malus minister facit aliqua de mandato eius qui non est in charitate non prosunt. Aliquid etiam exigitur ex parte recipientis ad hoc ꝙ suffragia prosint illi: Pꝛimum est ꝙ ipse sit in charitate. Unde non valet his qui sunt in inferno. quia

sũt a corpe xpi mystico separati. vñ nulla spiritualis influentia peruenit ad eos sicut influentia corporalis non valet membris a corpore ãputatis. Scdm ẽ indigẽtia. Unde nõ valẽt beatis. qꝛ non sunt amplius in via sed in termino. nec possunt ad altiora ascendere. sed potius econuerso illorum suffragia pro sunt nobis vtrũ qꝫ est in his q sunt in purgatorio s. charitas ꝛ indigentia vnde sicut potest hõ satisfacere pro altero viuẽte qui ꝑ se non valet ita põt ẽt pro defũcto. Nota quod suffragia prosũt defunctis. sed magis. ꝛ minus ꝓ diuersitate meritorũ ꝛ mortuorum vel ꝓ qualitate viuorũ q magis solicitantur ꝓ aliqbus qꝫ ꝓ aliis. Illa enim suffragia que spãliter fiũt pro aliquibus plus valẽt ill' qꝫ aliis lꝫ ẽt aliis quodãmõ cõicẽt. Suffragia vo que cõiter pro dfũcto fiũt quãuis pro modulo suo oibus ꝓsint. illis tñ ãplius qui deũ eẽnt in via magis meruerũt vt sibi prodessẽt. quãuis ãt vt dictũ ẽ suffragia ñ prosint ill' qui st in celo. nec illis q sũt in iferno. tñ aliquo mõ prosũt. vñ nota ꝙ valẽt illis qui sũt i purgatorio ꝑ modũ purgatõis valẽt saluat' in celũ ꝑ modũ cõiũctõis. qꝛ multiplicatõ saluãdorũ augmẽtat gl'iam accidentalẽ valẽt ꝛ dãnatis in iferno ꝑ modũ diminutionis. quãto. n. plures saluãtur ꝑ meritũ ecclesie tãto pauciores dãnabũtur ꝛ ita minor erit pena ꝑ subtractionẽ cõsortii illorũ. valẽt ẽt ipsis faciẽtibus ꝑ modũ meriti. qd paruul' defũtis celebrãtur misse mortuorũ. hoc nõ fit ꝑꝑ illorũ indigẽtiã cuꝫ stati euolẽt ad gloriã. sed ꝑꝑ gratiarum actionem.

Utrum indulgentie valeant defunctis

Capitulum. 6.

p Apales indulgẽtie prosũt defunctis i purgatorio. quod pꝫ. qꝛ crux aliqñ dat pro duab⁹ l' tribus l' quattuor vel decẽ aiabus. In ecclia. n. ẽ thesaur⁹ meritorũ tã xpi quã ꝑfectorũ d quo sol⁹ papa q hꝫ claues hui⁹ thesauri pro necessitate eccl'ie põt accipe ꝛ dispẽsare. Alii ãt sicut epi. ñ hẽnt in his ptãtem gñalem sed limitatã ꝛ non nisi ꝑ sũmi pontificis dispensationẽ. Dicẽdũ ergo ꝙ papa proprie ñ absoluit defũctos a pena sed quasi pro eis de cõi thesauro eccl'ie soluit. sicut al'r creditor liberat debitorẽ a debito dũ eũ absoluit. ꝛ al'r ãicus dbitoris dũ ꝓ eo debitũ soluit. sꝫ viuẽtes vtroqꝫ mõ absoluit papa. Illi ãt quibus datur idulgẽtia ñ possũt eã vlterius dare nec viuis nec defũctis. ꝛ hoc duplici rõne. prio. qꝛ indulgentia ñ ẽ donũ col'atiuũ gre. sed ꝑuatiuũ pene priuatõ cũ nihil sit aliis cõlcari nõ põt. Scdo. qꝛ dare indulgẽtiã est auctoritatis ꝛ iurisdictõis quã nõ hñt laici ex eo ꝙ indulgentias ab aliis recipiũt vnde non possunt defunctis impendere indulgentiam per auctoritatem. sed solum boni operis sui suffragium per charitatem papa potest vtruꝫqꝫ.

De aduentu antichristi.

Capitulum. 7.

a Ntequam dominus veniat ad iudicium regni romani fiet destructio. Nam sicut dicit glo. sup. Apoc. prius erit dissẽssio ab vtroque imperio qua completa aderit antichristus. hic ex parentum seminibus concipietur sed p⁹ conceptum descendet spiritus malign⁹ i matris vterum cuius virtute ꝛ operatione deinceps puer nascetur aletur adolescet: propter quod ꝛ filius perditionis vocabitur. Nascetur autem in babylonia de tribu dan. sicut dicit glosa super Apo. post hoc veniet i hierusalem. ꝛ circuncidet se dicẽs iudeis se esse christum illis promissum. vnde plebs iudea specialiter ei adherebit. sicut dicit haymo super Apo. donec Enoc ꝛ helya predicantibus qui ex illis saluandi fuerint

ad xpm revertitur. Angelus bonus deputabitur primo antichristo ad custodiā. s3 q3
do ita obstinabitur in pccō q dicet se esse
deum ⁊ extollet se super oēm id qd dicit
dus aut super oē id quod colitur. colitur
sicut dicit apostolus. tūc prio deseret eū
angelus ex toto. nec habebit eum postmo
dū ad protectionem. sed ad accusationē.

De viat ātichristi.

Cap. 8.

a Atichristus erit luxiriosus ⁊ con/
cupiscibilis feminaꝝ. vt habetur Daniel
ii°. In aperto āt per hypocrisi3 simulabit
sanctitatē vt facilius decipere possit. Cor
suum per superbiā magnificabit. Dani
elis. viii. Et cōtra principē principum con
surget. i. cōtra deum. Et vt dicit glosa su
per Daniel. viii. In tantā eleuabitur su
perbiam. vt leges ⁊ cerimonias mutare
conabitur. vel cursū temporu3. Tāte quo
q3 presumptiōis erit q nō putabit se a dō
puniendum. pp hoc quia iudicium differ
tur. ps. Auferuntur iudicia tua a fa. eius.
Erit ēt blasphemus. sicut i Apoc. 12. dicit
Vn. Daniel. ii°. Aduersus deū deorū lo
quetur. Itē ad maiorem dei contumelia3
faciet imaginem suā adorari. ⁊ oēs suo ca
ractere signari i manu dextera ⁊ fronti/
bus suis: sicut habet in Apoc. Confitebi
tur. n. se verū filiū dei. ⁊ filiu3 hois. ita ut
i tēplo dei sedeat tāquam ipse sit dus. ⁊ se
faciet adorari. Judei nāq3 templu3 quod
romani destruxerunt reedificabunt. Af
firmabit aū se nullum fuisse xpm. Dr in
glo. ad thesalonicēses. 2. q sicut in xpo di
uinitatis plenitudo hitat. ita ⁊ in antixpo
plenitudo ois iniqtatis. quia i ipso erit ca
put oium malorum. i. diabolus.

De modis qbus decipiet.

Capitulum. 9.

m Erito compatur antixps in Geñ.
creasti q est serpens cornutus
q2 quattuor cornibus armabit. s. caulia p
suasione. miraculorum opatione. donoru3
largitione. ⁊ tormentorum exhibitione.
Primus ergo modus subuertēdi hoies
erit calida persuasio. Predicabit eni3 le
gem nouā prauam ⁊ legem xpi pro posse
destruet. Predicatores eni sui discurrēt
per vniuersas partes mūdi. Impedient
quoq3 apli atixpi ne scriptura secundum
veritatem exponatur a catholicis docto
ribus vel a fidelibus audiatur. ipsi āt bo
nos se simulabūt. ⁊ tñ mala suadebūt. Se
cundus modus subuertendi erit per falsa
miracula. q2 per artem magicam faciet il
la. Vnd glosa super Apoc. 13. Magica ar
te faciet statuam loqui ⁊ futura predicet
Faciet. sicut dicitur Apoc. 13. ignem de ce
lo descendere in terram. Glo. i. malignū
spiritum faciet super suos descendere. ut
loquantur varijs linguis. Spiritus enim
malignus descendet in eos in conspectu
hominum. sicut spūs sanctus descendit i
apostolos christi. Vnde iactabūt. se eē iu
stiores apostolis xpi qui spiritum accepe
runt in conclaui: Item per artem magicā
simulabit se mortuum ⁊ feretur a demo
nibus in aera quasi ascenderit in celu3. ⁊
sic putabitur ab hoibus resurrexisse qui
prius mortuus per triduum putabatur. ⁊
tunc mirabuntur populi ⁊ adorabunt at
que laudabunt eum. Ecclesia enim nō fa/
ciet tunc miracula. De hoc modo decipi
endi dicit. ps. Insidiatur in abscōdito qua
si leo in spelunca sua. Glosa. Recte anti
christus comparatur leoni existenti i spe
lunca. quia in eo uis ⁊ dolus operatur. uis
enim per leonem. dolus per speluncam i
telligitur. Greg. Pensemus que erit hu
mane menti illa tentatio quando pius mā
tir ⁊ corpus tormentis subiiciet. ⁊ tamen
tortor ante eius oculos miracula faciet. si
cut enim antichristus finget se a mortuis
resurgere. ita quoque finget se ad celum
ascendere. Apoc. 13. Et plaga mortis eius
curata est. Glo. Arte magica ascendet an
tichristus in aera ferentibus eum demo/
nibus. Faciet arbores cito florere ⁊ are
scere. mare turbari. naturas in diuisas si

figuras mutari mortuos etiã in conspe
ctu hominum suscitabit. Tertio deci/
piet ꝑ munera. Ipse namq̧ antichristus
inueniet thesauros absconditos per quos
ad sequendũ se inclinabit plurimos. Di
tabit enim bonis diuites huius seculi. ⁊
tũc eorum falsam securitatem ad decipi
endũ eos ostendet. Quarto compel/
let per minas ⁊ tormenta quos aliter vin
cere non poterit. Tanta vero sicut ait
dominus tũc erit tribulatio vt in errorẽ
ducantur si fieri potest etiã electi. ⁊ hoc
innuitur in Apoc. vbi dicitur. Pedes
eius similes auricalcho. sicut i camino ar
denti. Per pedes vltima xp̄i membra.
Per caminum vero vehemens tribula
tio designat̃. Exhibebit enim cũcta que
in precedentibus martyribus ipleta sunt
genera tormentorum. sed in illis regio
nib⁹ tunc fideles maxime sũt vexandi ⁊
vehementi⁹ vbi dominus fuit crucifix⁹
Et dicit haymo super Apoc. Illa tẽtatõ
non per partes. sed simul totum exami/
nabit mũdum soluentur enim demones
qui modo ligati sunt. nec possũt nocere
quantum vallent. Fideles illo tempore
nõ predicabũt. quia tanquam excommu
nicati habebũtur tunc boni nec vende/
tur eis nec emetur ab eis. nisi habeant ca
racterem. idest signum aliquod ad litte/
ram. vt adherentes sibi cognoscantur.
⁊ alij interficiantur. Aut nomen bestie. i.
confessionem oris. aut numerũ nominis
eius. idest multiplicationem operũ. vt ha
betur in Apoc. Sicut enim antixp̄s erit
crudelior omnibus persecutorib⁹. ita sã
cti tũc temporis fortioris erũt omnibus
retro martyribus.

De sequentibus antixp̄m.
Capitulũ. x.

P Redictis quattuor modis antichri
st⁹ multos ad se trahet. Unde Apoc. xii.
Cauda ei⁹ trahebat tertiam partem stel
larũ. ⁊ misit eas in terram. trahet aũt ma
los per mũera bonos per tormenta. sim
plices per predicationem ⁊ miracla. qui
enim sancti ⁊ iusti credebantur adhere/
bũt ei pro suo arbitrio volũtatis. Habe
bit secũ malos ⁊ maleficos. reges quoq̧
principes. Unde Apoc. xiii. Uidi de mari
bestiam ascendentem. Glo. idest antixp̄m
habentem capita septem. i. ꝑncipes vni
uersos ⁊ cornua decem. idest eos q impu
gnant decalogum. Nota igitur ꝙ anti
xp̄s veniet in benignitate ⁊ miraculorũ
operatione. ⁊ tũc a iudeis suscipietur qui
ei specialiter adherebũt ad quorũ cõuer
sionem veniet helias ⁊ enoch. ⁊ antichri
stus tũc in apertam persecutionem con
surget.

De Gog ⁊ Magog.
Capitulũ. xi.

D E gog ⁊ magog dicũt quidam ꝙ
sunt decem tribus intra montes
caspios clause. non ita tamẽ qn exire pos
sent si permitterentur. sed non permittũ
tur a regina amazonũ sub cui⁹ regno ⁊
ditione viuũt. Has dicũt iudei i fine exi
turas ⁊ venturas in hierlm ⁊ cũ suo mes
sia ecclesias dstructuras. Alij dicunt
ꝙ per gog ⁊ magog intellr exercitus an
tixp̄i. q in fine seculi veniet expugnare ec
clesiã. Per gog scd̃m glo. illi ⁊ per quos
latenter diabolus persequet̃ fideles desi
gnãtur. Per magog illi per quos apte
ecclesia opprimet̃. vel iidem qui tp̄e anti
xp̄i prius occulte ⁊ post modũ apte eccle
siã persequent̃. Scd̃m Aug. gog refert
ad gẽtes magog ad diabolũ. qr gog iter
pretatur occltatio. ⁊ magog detectio.

De helya ⁊ Enoch.
Capitulũ. xii.

I Nter occultũ aduentũ antixp̄i q ẽ
ꝑ natiuitatẽ ⁊ manifestũ eius aduẽ
tũ qui est per predicationem ⁊ apertam
persecutionem. venient Helyas ⁊ Enoch
⁊ conuertent sicut dicit Malachie vltio
corda prũm in filios glo. qui suscipient fi
dem quam illi habuerunt. vnde ⁊ xp̄iani

⁊ iudei pariter tūc in christi religione con sentient. De eoꝝ predicatione ⁊ scā con uersatiōe dr̄ Apoc.xiº. Dabo duobꝰ testi bus meis.s.helye ⁊ enoch.⁊ prophetabūt .i.predicabūt.iz46.i.tribus ānis sicut ipse xp̄s predicauit amicti saccis. Glo.predicā tes pniam ⁊ exēpluз ondentes hi sūt due oliue ⁊ duo candelabra. glo.i. lumen dan tes alijs. Tandē antixp̄s occidet eos i hie rusalē.⁊ iacebunt corpora eorū in plateis tribus diebus ⁊ tribus noctibus cū dimi dio.qꝛ nullus audebit corpora eorū sepe lire propter metū antixp̄i. Occiso res ãt eorum erūt valde leti ꝑꝑ mortem eorum Post dies tres ⁊ dimidiū resurgent.⁊ eo rum occisores audient vocem talē Hely as.⁊ Enoch ascēdite huc.⁊ ascendent in celum in nube.antichristus regnabit post mortē illorum qndecim diebus.

De duratione huius persecutionis.

Capitulum. iz.

Regnabit antixp̄s sicut dicit glo.su per Apoc.tribus ānis cum dimiº. Unde Dañ.xiiº. Jurabit ãgelus per viuē tem in eternū ꝙ in tempus.s. vnius anni ⁊ tempora.i.duorum annorū.⁊ dimidium tp̄is.i. dimidij anni.glo. Hoc spacio dicit duratura desolatiō antixp̄i. Nisi autē vt dicitur in Math.breuiati fuerūt dies illi non fuisset salua ois caro. Quia eni ⁊ sup bos ⁊ infirmos dicit aspicit ds dies quos similiter malos intulit misericorditer bre uiandos. Dicit glo.super Math. Hec tri bulatio quãto ceteris grauior tanto breui tate moderatior.

De morte antichristi.

Capitulum. i4.

Potestate sua dominus occidet an tixp̄m sicut dicit glo.super Apoc. siue per se.siue per. Mihaelem. Occidet autem in mōte oliueti i papilione ⁊ in so lio suo in loco uł circa quē dominus ascen dit in celū. Interfecto antichristo non sta tim veniet dominus ad iudiciuз.sed secū dum glo.super. Dañ.concedentur. 45.di es in refrigeriū sanctorum ⁊ ad cōuersio nem ⁊ penitentiam subuersorum. Quan tum autem spacium sit inter illos.45. dies ⁊ finem mundi nemo scit. Mini stri vero antichristi post mortem illius gaudebunt ducentes vxores ⁊ dicentes Licet princeps noster mortuus sit. ha bemus tamen potestatem pacem ⁊ secu ritatem.⁊ cum talia dixerint repentinus eis superueniet interitus. Judei vero tunc conuertentur ad fidem. Sancta ec clesia vsqꝫ ad finem pacificata quiescit. quia ex tunc fraudolentia.⁊ seuitia dia boli penitus vbiqꝫ deficiet.

De conflagratione mundi.

Capitulū. xv.

Ignis per maximus precedet faciem iudicis qui virtute di uina non solum ignis qui est in spera sua sed omnes ignes qui in terra ⁊ super ter ram sunt concurrent ad mundi confla gratiōem. Jgnis autem iste habebit offi cium quattuor ignium.scilicet ignis infer nalis reprobos puniendo.⁊ ignis purga torij bonos a venialibꝰ purgãdo.⁊ ignis terrestris vegetabilia ⁊ sensibilia consu mendo.⁊ omnium hominum corpora in cremando.⁊ ignis elementalis elementa subtiliando.⁊ ad innouationem desponē do. Per illum igitur ignem ita facies ter re exuretur quod figura mundi peribit sicut olim factū fuit per diluuiuз ⁊ meri to primo dei iudicium fuit per aquam cō tra ardorem luxurie qui tunc viguit. vl timum vero per ignem erit contra cor porem charitatis que tunc quasi senescē te mūdo refrigescet. Jstius ignis actio erit successiua.habebit enim initium me dium ⁊ finem. Primo namqꝫ iudicis aduentum preuenient ⁊ quasi simul fiet ꝑ illū purgatio iustorū ⁊ punitio malorū ⁊ cineratio corporum cū cōsūptione ter re nascentium sicut dictum est. Quo fcō

ſtatim erit reſurrectio corporū cū aduen
tu iudicis ad iudiciū. ⁊ tūc inflāmabitur
totus mundus p circuitū. Terminato ve
ro iudicio tota caliditas illius ignis exe
quetur ſniam iudicis. Jnuoluet.n.pecca
tores ⁊ trahet in infernū. Et ita pꝫ quod
ignis ille aduētū iudicis precedet ⁊ comi
tabitur ⁊ ſequetur. poſt predicta fiet mū
di innouatio. Sed inter purgationē ⁊ in
nouationē multiplex eſt dr̄a. Primo qa
purgatio erit qualitatū penaliū detrac
tio. ſed innouatio erit pulchrioris forme
inductio. Scda quia purgatio eſt elemen
torū ab impuritate quā hn̄t ex coniunc
tione ad puritatē mutatio. Jnnouatō ve
ro eſt a ſtatu veteri in ſtatuꝫ nouū cōmu
tatio. ⁊ hoc eſt per ceſſationem a motu.
Jn celis.n pp impermixtionē nulla ipu
ritas eſt ſed imperfectio motus. Unde n̄
erit in eis purgatio p ignem. ſed a motu
ceſſatio. Jta aūt purgabūtur elemēta ꝙ
precidetur ab igne vis cōbuſtibilis. ab
aere obſcuritas ab aqua glatialis frigidi
tas. a terra vero grauitas ⁊ opacitas.

De reſurrectione generali. Capitulum. 19

d Eus enim ſicut potentiſſimus
eſt in conditione naturarū. ita
eſt clementiſſimus in collatione gratiarū
⁊ iuſtiſſimus in retributione ſtipendiorꝝ.
Omnis igitur homo quecunqꝫ in anima
ſimul ⁊ in corpore meruit vel demeruit
puniet vl' p̄miabitur in vtroqꝫ. Unde in
eiſdē ipm oꝫ reſurgere. Ad vocē āt tube
reſurgent mortui ſicut dic apl's. Duplex
āt itell'r illa vox. ſcdꝫ āt quoſdā vox tube
ē ipium xp̄i reſurgere iperātis. ſecundū
alios vox tube eſt manifeſta xpi appitio.
vn̄ Greg. Tubā ſonare nihil aliud eſt q̄ꝫ
mūdo di filiū mōſtrare. reſurgent.n.oēſ
nl'la i eis exiſtēte dr̄ia q̄ꝫtū ad ordiēꝫ tpiſ
ſꝫ magna q̄ꝫtū ad ordinē dignitatꝭ. Nam
mali reſurgēt deformes ⁊ paſſibiles. Jn
bōis natura ſaluabit ⁊ vitia retrahet. oēſ
xo tā mali q̄ꝫ boni reſurgēt itegri corpe
debita ſtatura ſcdm etatē plenitudinis
xp̄i. Reſurrectio igr̄ tria corrigit i natu
ra. ſ. defcm̄ ſicut in pueris. ⁊ inutilitatiſ ſi
ue in diminuta natura mēbrorū ſupfluū
vnguiū crinitū ⁊ hꝰmōi. errorē ſicut in
monſtruoſitate mēbrorꝝ. Reſurgēt quo
qꝫ corpa eadē natura que p̄us erant ⁊ eo
dē numero ex eodē puluere in quē redu
cta fuerant. ita ꝙ in quaſcūqꝫ horas vel
ſinꝰ puluis ille diſperſus fuerit. ad eādeꝫ
aiam redeat que ipm prius vt viueret ⁊
creſceret aiauit. Nec ſolū ſurgēt corpa
quātū ad mēbra principalia. ſed ēt ſaluiſ
capillis ⁊ ceteris mēbris que faciūt ad d
corē. reſurgēt ēt hoies quātū ad eē. ⁊ q̄ꝫ
tū ad integrū eſſe. ⁊ reſurget vnūquodꝫ
corpꝰ i optio ſuo eē. Et qꝛ duplex ē morſ
. ſ. aie p culpā. ⁊ corporis d penā. duplex ē
reſurrectio. ſ. aie p grām ⁊ corporis per
glīam. Jn reſurrectio cōcurrēt quattuor
cauſe. ſ. efficiēs. i. ipſe ds materialis. ſ. pl'
ueres. formal'. ſ. cōiunctio corporis ⁊ aie
final'. ſ. vt recipiat vnuſqſqꝫ put geſſit ſi
ne bonū ſiue malū. reſurgēt tūc hoies ve
locit'. itegral'r ſocialiter eternal'r. Et erit
iſta reſurrectio iuſta quātū ad deū. pfec
ta quātum ad reſurgentes miraculoſa
quantū ad ipſā reſurrectionem.

De iudicio extremo. Cap. 17

p Oſt reſurrectionem ſtatim
erit iudicium. Jpſum vero
iudicium precedet trina citatio. Prima
fuit per prophetas. Unde illud vocaui
⁊ renuiſtis. Secunda per apl'os ⁊ predi
catores. Luc. Miſit ſeruos ſuos hora
cene. ⁊ cetera. tertia erit per vltimam
vocem tube ⁊ hec citatio erit precepto
ria ſecundum Ricardum. Triplex
eſt iudicium. primum eſt vniforme hoc
eſt iudicium preſentis eccleſie que non
iudicat niſi de ſola qualitate retributōis
i gn̄e. ſ. qꝛ bona bonis mal' mala reddant
ſed numerꝝ ⁊ quātitatē retributōis neſcit
ſcdm dr̄ multiforme. ſ. quod quilibet ex

pitur in morte accipiēdo ſniām de oībus
bonis ⁊ malis que geſſit. ſʒ non oīa bona
vel mala ſtatiʒ recipit.qꝛ recipit in aīa tm̄
⁊ nō in corpore.tertiū dr̄ omiforme.ſ.ulti
mū iudiciū.qn̄ recipit unuſqſqꝫ ſecundū
numerū ⁊ quantitatē ſiue bona ſiue mala
in corpe ⁊ in aīa.vltimū iudiciū ē horribi
le ex oī parte.qꝛ ſupra eſt iudex auſterus
ſubtus patēs īfernus.intus conſcia remō
dens.extra mūdus ardēs.a dexteris pec
cata accuſantia.a ſiniſtris demonia terrē
tia contra illoſ boni angeli in infernū pro
pellentes ⁊ oēs ſci iudicis ſniam approbā
tes.⁊ oēs mali cū bonis peccata damnato
rū cognoſcentes. De qualitate iudicii no
ta ꝙ erit horribile. Luce. Uirtutes celoꝝ
mouebūt. Intollerabile. Job. Quis mi
hi tribuat vt īferno protegas me ⁊c. In
euitabile apl'us. Oēs noſ oʒ ma.añ tribu.
xp̄i. Inopinabile.qꝛ dies dn̄i ſicut fur. ita
in no.ue. Inexorabile. Prouer. Obturat
aures ſuas.⁊c. Erubeſcibile.apl'us. Quē
fructum.ha.tūc in illis in qbus nūc eru.
Predicta vero erubeſcētia erit ī duob9
p̄mo in veniēdo ad iudiciū.qꝛ mali cū hē
ant corpora pōderoſa oʒ eos illuc porta
ri ab angelis ſicut Abacuc portatus fuit
ad lacū leonum in babylonē. ſcđo ſtando
corā iudice. qꝛ pccā eorum oībus hoībus
erunt manifeſta. Unde illud. Reuelabo
pudenda tua in facie ⁊c. Loc9 iudicii erit
in valle Joſaphat.⁊ hoc multiplici rōne.
Prio qꝛ locum iudicij oʒ eſſe cōem.⁊ ille
huiuſmōi ē.cum quaſi ſit medius nr̄e hi
tationis locus.2°.qꝛ debet eſſe publicus.
ſʒ locus predictus ē famoſiſſimus pp opa
nr̄e redēptionis que ibidē geſta ſunt. ter
tio competit locus ille ratione negocii.qꝛ
tractandū ē ibi opus miſericordie ⁊ iuſti
tie. Mons autē oliueti q eſt apud illā val
lem deſignat miſericordiā. Joſaphat qđ i
terpretatur iudiciū deſignat iuſtitiaʒ.

De indicātibus. Cap. 18

N On ſolū ſecundū ptātem diuinaʒ
ſed in forma hūana xp̄s iudicabit.
qꝛ in iuriſdictione ordinaria iudicabit. vt
deus.cū tota trinitate. ſʒ in iuriſdictione
delegata iudicabit vt hō.vn̄ nota ꝙ qui
qꝫ ſunt modi iudicādi. Primus modus ē
prime auctoritatis quo iudicabit tota tri
nitas.ſecundus modus ē ſub auctoritatis
quo iudicabit xp̄s.vt hō. Tertius ē acceſ
ſorie dignitatis quo iudicabūt apoſtoli ⁊
uiri perfecti q cū iudice eminētius reſide
bunt.tanqꝫ melius ſcientes leges ⁊ cōſue
tudines regni dei.qbus impendis ⁊ ſcien
dis opera dederūt. Quartus ē approba
tionis quo iudicabūt oēs ſancti ⁊ etiaʒ an
geli. Quintus modus iudicādi eſt culpaʒ
iudicandorū manifeſtare.ſic etiaʒ mali iu
dicabūt. Judicando xp̄s habebit duoſ ac
tus opōitoſ.vnū paſſiue.⁊ aliū actiue.pri
mus vero ē infirmitas ⁊ alius poteſtatis
In primo aūt aduentu xp̄s venit ad iudi
cium paſſiue. In ſecundo veniet ad iudi
ciū actiue. In primo venit in forma īfir
ma. In ſecūdo apparebit in forma gl'ioſa
Hinc eſt ꝙ chriſtum videbūt iuſti in iudi
cio taʒ in natura diuinitatis qꝫ humanita
tis. A malis āt nullo mō videri poterit ī
forma diuinitatis.⁊ hoc duplici ratione.
Primo propter defectū diſpoſitionis in
ipſo vidente.qꝛ natura ſine gratia nō ſuf
ficit ad dei viſionem.ſecundo propter de
meritum delectatiōis que eſt in diuitatis
viſione.qꝛ videre dominum ſecđm Jo.
Uita eterna eſt que non poteſt cōmunica
ri reprobis. Ex predictis patet ꝙ chriſt9
apparebit blandus iuſtis. ⁊ terribilis in
iuſtis ſicut dicit Greg. Quod figuratur
eſt ī colūna nubis ī die ⁊ ignis in nocte. vi
debunt mali humanitatem chriſti.vt tie
ant.⁊ non diuinitatem vt gaudeant. Bo
ni autem vtranqꝫ chriſti naturam vide
bunt. Stigmata quoqꝫ chriſtus monſtra
bit.⁊ inſignia paſſionis eius ſcilicet crucē
clauos ⁊c. Sedebit autem chriſtus in emi
nentiori loco cum ſanctis.mali vero ſub
tus in terra quam dilexerunt.tūc chriſt9
iudicium exercebit. tūc quia vere ſcit me
rita ſingulorū in quo ſunt omnes theſau
ri ſapientie ⁊ ſcientie dei abſconditi. tum

quia non eſt reus ſuper aliquo illorum ď quibus iudicabit. Nõ enim facit peccatũ nec inuentus ẽ dolus in ore ei9. ⁊ hec duo precipue decent iudicem.

De iudicandis.

Capitulum. i9.

o Rdines quattuor in iudicio erunt Quidã enim iudicabũtur ⁊ damnabuntur. vt quorũ merita damnabilia ꝑmixta ſunt aliqbus bonis. ſicut illorum q habuerunt fidem ſine operibus. quidam iudicabũtur ⁊ ſaluabuntur. vt quoruꝫ merita bona permixta ſũt aliquibus venialibus malis quidam non iudicabũtur. ⁊ dãnabuntur. vt quorũ mala merita omnino impermixta ſunt bonis vt qui caruerũt fundamento fidei. quidam vero non iudicabũtur. ſed iudicabũt ⁊ ſaluabuntur. vt quorum merita bona ĩpermixta ſũt malis ſicut perfectorũ pauperuꝫ chriſti. De quibus Math. i9. Uos qui reliqſtis omnia ⁊ ſe. e. me. ⁊c. De predictis quattuor ordinibus. nota ꝙ omnes iudicabũtur iudicio retributionis ſed non iudicio dãnationis. Infideles enim quia non fuerunt ciues ciuitatis dei. tanq̃ꝫ hoſtes ſine vlla meritorũ diſcuſſione ⁊ audientia punientur. Iuſti vero non iudicabũtur vt eorũ merita de nouo diſcutiantur an bona vľ mala ſint. ſed vt bonorum ꝑeminentia oĩbus manifeſtetur ⁊ vt contra malos appareat iuſta ſnia damnationis. Due ſententie ferentur in iudicio vna pro bonis alia contra malos. ſnia pro bonis cõtinet ſeptem clauſulas Prima ẽ a malis vocatio. Ibi venite. ſecũda ẽ bñdictio. ibi benedicti. tertia ẽ paterna dilectio. ibi prĩſ mei quarta ẽ remũerationis retributio. ibi ꝑcipite. qnta aſt regni aſſignatio. ibi regnũ ſexta ẽ glorie prepatio. ibi qď vobis paratum ẽ. ſeptima ẽ eterna predeſtinatio. ibi ab origine mũdi. Item ſnia contra maloſ continet in ipſa ſex clauſulas. prima a ďo ſeparetionẽ cũ dicitur. ite. ſecďa dei maledictionem. ibi maledicti. tertia icarcerationem per hanc prepoſitionẽ inde ſignatam. quarta pene acerbitatem. ibi ignẽ. qnta liberationis deſperationem. ibi eterni. ſexta demonũ aſſociationẽ. ibi q paratus ẽ diabolo ⁊ angelis eius.

De inouatione mundi. C. 20.

t Erminato iudicio ſtatim erit inouatio mundi que nõ complebitur quã diu peccator ẽ in mundo. i. quouſqꝫ detrudatur in iſernum. Sicut eñi ille maximuſ ignis elementa purgabit cũ habeat uirtutem expulſiuã forme extranee. ſic mundũ inouabit cũ habeat virtuteꝫ ſubtiliatiuã Mundũ auteꝫ innouari. ⁊ pulchrioreꝫ formam accipere debere oñditur multiplici ratione. Primo q2 ſicut dignũ fuit ꝙ elementa purgarẽtur pro eo ꝙ infecta erãt propter peccatũ hominis. ita dignũ ẽ vt mundus innouetur ꝑpter glorificationẽ hominis. 2° vt creature remunerenť pro labore quo hõi ſeruierũt. tertio vt totus mundus prout ẽ poſſibile cõformetur homini glorificato. quarto q2 mundus fact9 eſt vt homo per ſpeculũ creature nũc deum cognoſcat quem in ſua natura videŕ non potuit. Unde in futuruꝫ oꝫ ſpeculuꝫ meliorari ⁊ purgari vt in pulchritudine creaturarũ amplius refulgeat ſpeties creatoris. hoc autẽ non erit ad neceſſitatem qn deus aliter videri nõ poſſit ſicut mõ: ſꝫ ad iocunditatẽ vt. ſ. delectationi viſiõiſ intellectualiſ addať delectatio viſionis ſẽſualis. Orbes celeſtes ⁊ ſydera propter ĩpermixtionem nullã habent ĩpuritatem ſicut elementa: ſed tm̃modo motus ĩperfectionẽ. ⁊ iõ innouabũť. ſed non purgabũtur. Innouatio ꝟo in illis duo requirit. ſ. motus ceſſationẽ ⁊ celeritatẽ ſplendoris ãpliorem qñ ſtabit ſol ĩ oriẽte. ⁊ luna ĩ occidente vbi creati ſũt. huius dicti hec eſt rõ. q2 corpora ſuperiora fcã ſunt ad vſuꝫ hoĩs dupľr. Uno mõ ꝑꝑ neceſſitateꝫ corporis. ſ. ſtatum generationis ⁊ corruptionis. ⁊ ideo ceſſante illo ceſſabit motus. Alio modo propter delectationẽ ĩ pulchritudine creature ⁊ ꝑpter cognitionem in illis. ideo lux illorũ non ceſſabit. ſed auge

bitur. Circa elementa nota ꝙ terra erit
ſicut criſtallus ⁊ cōpˡanabiť. Aer erit cla
rioꝛ nec habebit ipꝛeſſiones quas mō ha
bet. qꝛ non erunt nubes neqꝫ vēti neque
pluia neqꝫ ros neqꝫ nix neqꝫ tonitrua ne
qꝫ fulgura. Ignis etiā ⁊ aqua fient purio
res ⁊ manebūt non ſolū ſecundū ſubām
ſed ſcđm ſuas qualitates quas hēbunt q̄
tum ad hitum ſed non q̄tum ad uſū. quia
in his duobus elementis cuꝫ magis uige
ant qualitates actiue. ſ. frigiditas in aqua
⁊ caliditas i igne. magis ſūt generationis
⁊ coꝛruptionis principiū. ⁊ talis effectus
illorum non erit āplius ⁊ ꝑpter hoc dn̄r
interire. Uel ſecđm aliquos dn̄r hec duo
elementa iterire. qꝛ dominus tūc interci
det i illis teſte Baſilio ſuper. p̄s. Uox do
mini intercidentis flammā ignis. ita ꝙ ca
lidum vſtiuū ⁊ frigidum glaciale tendent
inferius. perſpicuū auteꝫ in aqua ⁊ lux in
igne manebunt. quia de oībus elementis
ignobile tendet deoꝛſū. ſicut groſſum ter
renū ⁊ opacum ac tenebꝛoſū ⁊ huiuſmōi
Patet ergo ꝙ celum ⁊ terra tranſibunt
q̄tum ad foꝛmam. ſed non quantū ad ſub
ſtantiam. pꝫ ex p̄dictis terminari trāſmu
tationes elementorū ⁊ generationes aīa
lium ⁊ plantaꝝ. quia cauſe iſtoꝛū ceſſabūt
⁊ ꝑꝑ iſta dn̄r elementa interire. nō quan
tū ad ſubſtantiā. ſed quātū ad actionem ⁊
paſſionem. ⁊ coꝛꝑa celeſtia habita quiete
⁊ lūine clarioꝛi dn̄r renouari. Ueruꝫ tn̄ il
la que ſicut dictuꝫ eſt ſaluabūtur in hoīe
qꝛ ſimilitudinem hꝫ cū omni genere crea
ture. ꝑpter ēt hoīs innouationē ⁊ gloꝛifi
cationem pn̄t dici omnia renouari.

De penis inferni. Cap. 21.

S Icut pꝫ diuina potētia in creando.
diuia ſapia in gubernādo. diuia ele
mēta i remunerādo. ſic patebit diuia iuſti
tia i puniēdo. Dignū ē eni vt nō remane
at dedecꝰ culpe ſine decoꝛe iuſtitie. Licꝫ
āt pccm̄ ſit trāſitoꝛiū. tn̄ erit pena ꝑpetua
multiplici rōne. Pꝛia qꝛ peccauit i ſuo e
terno. iō punieť i eterno dei. ſcđa qꝛ mate
ria ignis infeꝛnalis ē eterna. ſic ⁊ pcci ma
cula. iō ⁊ pena. tertia qꝛ pccūm ē cōtra il
lum q ē infinitus. vn̄ ⁊ pena dꝫ eē infinita
non qdem acerbitate ſꝫ duratiōe. quarta
qꝛ hō peccatū perimit i ſe bonū qđ poſſꝫ
ē eternū. ⁊ ideo merito icurrit maluꝫ. qn
ta qꝛ mala voluntas repꝛoboꝝ eterna eſt
vellent eni in peccato ſi poſſēt perpetuo
delectari. ⁊ ideo ꝑpetuo debēt puniri. ſex
ta qꝛ in infinitum erat rō cū in iudicio pꝛe
pōit finitū infinito. ſilr̄ cōcupiſcibilis i ap
petēdo. ⁊ iraſcibilis i adherēdo. Un̄ ⁊ me
rito pēa erit ifinita. ſeptia qꝛ dānatus de
pccō perpetrato nūq̄ hēbit verā pniam
iō deus nūq̄ mutabit punitiōis illiꝰ ſniaꝫ
octaua ē qꝛ pccm̄ a vita ꝑpetua ſeparat.
ſ. a deo. iō moꝛtē perpetuā pccōꝛ incurrit
Poſt rōes inducāť exempla de eadē ma
teꝛia. Uidemuſ eni ꝙ ēptio momentanea
dat ius poſſidēdi ꝑpetuuꝫ. Itē uulneratō
momentanea dat moꝛtē perpetuā. Item
caſus ifoueā tp̄alis. qn̄qꝫ ē detentio ꝑpe
tua. Itē crimen leſe maieſtatis tp̄ale ſer
uitus ē ꝑpetua. Item plaga tp̄alis ē liuoꝛ
ꝑpetuus. Qm̄ in pccō eſt delectatio cum
cōtēptu dei merito p̄cipitatur pccōꝛ in lo
cū infinitū ⁊ deſpectū. ⁊ maxime a ſtatu
glīe dei elongatū. ſ. in ifernū. vt a deſpec
tis rebꝰ puniať. ſ. a fecibus coꝛpoꝝ mūda
norū. qꝛ in nouatōe mūdi qcqd ē ignobile
in mūdo ad locū penaruꝫ defluet. ⁊ ibi hō
rorē carceris multiplicabit.

De diuerſitate penaꝝ.
Capitulum. 22

C Um i dānatis ſit diuerſitaſ pccōꝛū
erit ⁊ diuerſitas penarū. Un̄ cū in
pccō ſit auerſio a creatoꝛe ⁊ ꝯuerſio ad bo
nū cōmutabile. ⁊ deoꝛdinatio uolūtatiſ con
tra dictam rōis. merito pena uariabiť ꝑꝑ
iſta. Un̄ ꝑꝑ auerſionē erit carētia viſiōis
diuie ſꝫ ꝑꝑ cōuerſionē erit pena mr̄ialis i
cēdij ꝑꝑ deoꝛdiationē volūtatis erit pēa
vniuerſalis. q cōſiſtit i afflictiōe varia. a
cerba. ⁊ eterna. Ignis ifernalis nō oēs e
qualiť cruciabit. ſꝫ ab eodē igne alii plꝰ a
lii minꝰ torquebūť. ſcđꝫ ꝙ plꝰ ⁊ minꝰ pec
caueꝛt Sic ab eodē igne aliť vriť palea ⁊

aľr lignū. Quāuiſ āt ignis ille ſit corpore
uſ nec poſſit agere i ſpūʒ ipʒ calefaciēdo
agit tñ in ipm iſtrm̄ diuie iuſtitie ipm le/
dendo ⁊ ille dolor ē maximus tñ pp potē
tiā diuine man⁹ ipm ignē mouētis. tū pp
ſenſibilitatem patientis tum propter im
mediationē coniūctiōis. Infernuſ ē loc⁹
tenebroſus cū ſit loc⁹ iuſtitie. Lum āt cū
ſit delectabile tñ igerit triſtitiā p accidēſ
qñqꝫ. ſ. inquātū oñdit aligd triſte. Vnd in
iferno ē aligd obſcuri lumis quo dānati
videre poſſint vnde doleāt ⁊ ñ vnde letē
tur. Reprobi vidēt vſqꝫ ad diem iudicii
glam btōrū i unlī nō i pticulari. qꝛ vidēt
eos in magna gloria. ſed nō clare i guali.
De h⁹mōi viſione āt nō letanť. ſʒ triſtan
tur. tū pp inuidiā aliene felicitatis. tū pp
carentiā prope btitudinis. Poſt iuſtū et
vltimū iudiciū hoc eis ſubtrahet in pena
eorū. cū videbūt ēt hoc aſpectu idignos
ſe reputari. In dānatis erit fletus ſpūal
. ſ. dolor iterior. ⁊ nō fletus corporalis q ē
cū reſolutionē lachrymarū. qꝛ ceſſante
motu celi nulla iā erit gñatio vel corrup
tio. tñ erūt ibi illa que nō ſūt icorporalit
inſpicienda. ſ. cōprehenſio cerebri ⁊ for/
matio faciei. ⁊ huiuſmodi. Vermis queʒ
dñs in Iſa. cōminatur nequaqꝫ material
eſt. qꝛ nullū aial preter hoiem remāebit.
Erit āt ibi vermis cōſcientie rodens ani/
mam ⁊ nō corpus. In ſūmo loco ſola eſt
letitia: In loco infimo ſola ē triſtitia. In
medio hoc ē in mūdo hec ſī mō pmixta.
Poſt diē iudicii tria loca tm̄mō erūt hi
tata. ſ. celū. ifernus. ⁊ libus. Quot ſī loca
penaꝝ. R i libro. quarto d deſcēſu xpi ad
iferos. Octo gña penarū in lege ſcripſit
Tullius. ſ. damnū vincula verba. talionē
ignominiā. exiliū. mortē ſeruitutem. Hec
oia poſſūt penis ifernalibus ad aptari. p
mū pʒ qꝛ dānati amiſerūt deū. ⁊ oia bōa
tā grē quā glie nō ſolū in re. ſed ēt i ſpe:
Iſa. Nō remanebit teſta vt hauriatur pa
rū aque de fouea. ſ. diuine mie. aut depor
tetur igniculus de incēdio. ſ. charitatiſ. qꝛ
ſcdm Iere. Finita ē eſtas. cōſumata eſt
meſſis. De ſcdo ligatis manibus ⁊ pedi/
bus ⁊c. De tertio, puer. Malei percutiē
tes ipiorū corporibus. De quarto Apoc
18. Quantū glorificauit ſe ⁊ in delitiis fu
it tantū date ei tormentū. ⁊ luctū. De qn
to. Iſa. Oēs facies combuſte erūt. imo
tam ignominioſum erit corpus peccato/
ris q anima reſumens ipm ſtupebit. qñ
tam terribile id videbit. ⁊ vellet hr̄e ta
l e ſicut fuit quando cōmeſtū erat a ver
mibus. De. vi. Math. proiicite eum in te
ne. ex. De. 7. G. Ibi mors ſemp viuit. ⁊
hec ſicut dicitur i Apoc. erit mors ſecun
da. De. viii. Tre. Prouinciarum pnceps
fcā eſt ſub tributo. Nota q damnati ſub
tributo penarū ſemper ſeruient. ⁊ tamē
nūquam perſoluet. Ex predictis collige
q erit calor ignis ſtridor. tenebre fumus
lachryme interiores aſpectus demonuʒ
clamor ipropriis. ariditas ſitis. fetor ſul
phurus vermis conſcientie. vincula car
cer. timor dolor. pudor. inuidia rancor. ca
rentia viſionis diuine. ablatio ſpei omis
ſalutis. Ipſum etiam eſſe quod omniſ
creatura appetit erit eis pena. quia que
rent omnes mortem ⁊ non inuenient.
Ibi erit ſicut ait Dionyſius. proterua fā
taſia. demones. concupiſcentia. ⁊ furor
iraſcibilis.

De gloria ſanctorum.

Capitulum 25.

n Numquodqꝫ tanto perfectus
eſt quanto magis coniungitur
eſſendi principio. Homo autē
qui perfectum eſſe expectat duplicem
habet finem vltimum. Unum extrinſe
cum que eſt beatitudo creata que noſ in
patria beatificabit formaliter. Aliuʒ ha
bet finem intrinſecum qui eſt beatitudo
increata que nos beatificabit effectiue
ſcilicet deum. Prima ſcilicet beatitudo
creata eſt tanquam finis in quo ſpera/
tur. Secunda vero ſcilicet increata tan
quam finis in quo quieſcitur. Alio modo
iudicabant phi de btitudine. ſʒ male. Di

cebant.n.stoyci btitudinem in vtute ani consistere pbipatetici aut incognitõe vi tatis. Epycurij vero in voluptate. Nos aũt dicimus dupllcem eẽ btitudinem sic dictũ est. Deus enim remũerat suos scdꝫ merita. Apo⁹. Unusqsqꝫ propriã merce dem accipiet scdm suum laborem. Et pp merita. Jo.i. gr̃a pro gr̃a Math. Jte ⁊ vos in vi.me.⁊c. Et supra merita. Unde illud mensuram bonam.⁊ co.⁊ cetera.

De dotibus in cõi.

Cap. xxiiii

d Os in pr̃ia est id qd̃ imediate ani mã deo coniũgit. vt est visio. dilec tio ⁊ comprehensio. Sũt enim dona que dam pr̃ie sicut est sapia ⁊ intellectus que lꝫ deo animam coniũgant. nõ tamen sine ditu medio. ⁊ pp non dñr dotes. sed aĩe pmiationes. Dotes.n.non appellant do na quelibꝫ que dantur aĩe in traductione sui in gloriaꝫ. sed dona precipua per que ad actum vite gloriose disponitur. sicut ⁊ in pñti non appellatur proprie dos qd̃ cũqꝫ donũ datũ sponse in sua traductiõe sꝫ donũ precipuũ de quo sustentari debe at. Dotes sũt duplices. quedã.n. sũt a pte aĩe. qbus deo tãqꝫ principio vite sue sine ditu medio cõiũgitur. ⁊ p quas traducit i amplexus sponsi in dissolubiles ⁊ fruitio nem. Quedã vero dotes sñt ex pte corpis qbus ipꝫ corp⁹ subijcit aĩe tãqꝫ pncipio vi te ne p ipm aĩa ab actu glie retardet. No tãdũ ẽt qꝫ dotes aĩe sñt de pmio subali do tes ãt corpis d̃ pmio accidẽtali. xp̃s dotes ñ hꝫ. qꝛ spõsus ẽ dos ãt possessio sponse ẽ que vsũ eiusdẽ hẽbit p⁹ mortẽ viri. Simi lit nec ãgeli dñr hr̃e dotes. qꝛ cũ i nuptijs sit cõsẽsus aiorũ ⁊ vnio naturaꝝ scdꝫ ñ ẽ i angel. lꝫ pncipiũ hẽant. Uñ angeli non pñt dici spõse. vt hõ ergo nec dotes ppe hẽbunt. Sponsis carnaliter dant tria. s. dos dõatio pp nuptias. ⁊ pafrenalia. dos ãt est donatio facta sponse ex pte pr̃is. ⁊ hoc ad vsũ sponsi pp onera matrimonij. sed ad possessionem sponse. Jn diuinis autẽ deus pater dat sponse dotes ad pos sidendum sponsũ christũ ad gloriam ⁊ honorem ⁊ non ad vsum. quia bonorum nostrorũ non eget. Donatio autẽ pter nuptias est que a sponso datur sponse. ⁊ hoc erit in futuro gaudiũ quod habebit anima in visione christi hominis. Para frenalia ẽ quod hẽt sponsa preter dotes sicut sunt munera que dantur sibi ab ami ci ⁊ huiusmodi. Jstud erit in patria p gau dium quod habebit anima de societate beatorum ⁊ de congratulatione felicita tis eoruꝫ.

De dotibus anime in generali.

Capitulũ. xv

d Otes anime sũt tres. s. cognitõ dilectio ⁊ inhesio. siue tẽtio. que a quibusdaꝫ appellatur comprehensio a quibusdam vero fruitio. Harum dotium numer⁹ multipliciter accipitur. Primo ex parte virtutũ theologicarum. quia co gnitio succedit fidei. dilectio charitati. cõ prehensio aũt spei. Accipitur alio modo ex parte potentiarum anime. Cognitio autem potest appropriari intelligentie. dilectio voluntati comprehensio memo rie. Appropriantur etiam a quibusdam alijs tribus potentijs. s. rationali. concu piscibili. ⁊ irascibili. Possunt etiam pre dicte dotes accipi secũduꝫ tria que trib⁹ personis appropriãtur. ita vt comprehẽ sio respiciat patris potentiaꝫ. Cognitio filij sapientiam. ⁊ dilectio bonitatẽ spũs sancti. Circa istas dotes nota qꝫ cognitõ rei vise i se ponit pñtiam. comprehensio ponit rei contingentiam. dilectio ponit amantis ad rem amatam colligantiam.

De dotibus anime in speciali.

Capitulum. 16.

p Rima dos aĩe est cognitio qua di uina essẽtia videbitur tota ab oi bus. sed ñ totaliter prout est infinita. Ui debitur tamen diuina essentia limpidi us ab vno quam ab alio. ⁊ iste defectus erit ex parte videntis non visi. quia idẽ erit visum. Beatitudo namque

consistit i perfecta operatōne potentie altissime.i.intelligentie.⁊ circa obiectū altissimum.s.deū. Ex parte igitur obiecti cuʒ sit vnū simplicissimū nulla pōt eē diuersitas.sed ex parte potentie. Nam inquantū vna potentia magis ē perfecta lumie glorie q̄ȝ altera.tāto perfectius opabitur circa vnū ⁊ idem subm̄.siue obiectū. Sicut idem sol diuersimode a diuersis aspicitur uel eodē littera a diuersis legētibus.scdȝ ꝙ oculus ē magis vel minus dispositus. Tribus modis cognoscitur aliqd quod ē. vel sicut ē. vel qd est. Primo mō cognoscitur deus in via ēt a malis.scdo mō videtur in pr̄ia a bonis. vnde Jo.i. Similes ei erimus.qm̄ videbimus eum sicuti ē .i. suam maiestatem.claritatem ⁊ bonitateʒ Tertio modo nec a malis.nec in via nec i patria q₂ finitum nunq̄ȝ videqit infinituȝ Uidebimus tamen deū in se. ⁊ deū in nobis.⁊ nos in deo. Cognoscere aūt deuȝ in sua essentia est visio meridiana.cognoscere vero creaturas in Vbo est visio matutina.sed cognoscere creaturam in se hoc ē in proprio genere appellatur visio vespertina. Uidebit vnusq̄sq̄ȝ cogitationes alterius.prout vult ipse cogitans manifestar̄ Unde. G. Uniuscuiusq̄ȝ menteȝ ab alterius oculis corpulentia non abscondet. Uidebunt itaq̄ȝ iusti deū vt gaudeant. videbūt gloriam sanctorum vt congaudeant. videbunt quoq̄ȝ penas reprobonum vt ꝺ euasione periculorum gr̄as agant. Ad sciendum qualiter deus sine medio videat nota ꝙ triplex est mediū .s.ferens obnubilans ⁊ disponēs. Sine medio igitur differentie v debitur deus.q₂ dei visio non est per distantiā.sed per pr̄iam cum ipse sit essentialiter vbiq̄ȝ videbit sine medio obnubilante.q₂ tolletur speculū ⁊ enygma que ambo sunt in via. Cū enim visus noster in presenti non possit propter ꝺbilitatem in tam excellentem lucem figi.necesse est habere mediam scilicet speculū creature. Quia vero infinita est distantia inter speculum ⁊ rem uisam.propter hoc obscure relucet sibi similitudo. vnde vidmus in enygmate id est obscure. Uidebitur quoque sine medio similitudinali.quia deus cognoscetur in seipso ⁊ non per aliquam abstractam similitudinem.alias creatura esset terminus. ⁊ deus a bonis videbitur nec a non esset vere finis omniū Non auteȝ videbitur deus sine medio disponente quod est gratia ⁊ gloria. Oportet enim proportionem esse in videntem ⁊ visum. hec autem dispositio est ex parte videntis ⁊ non rei vise. Sciendum ꝙ multiplex est medium. Primum est peccati. Jsa. Peccata vestra diuiserunt intē vos ⁊ deum vestrum. Jstud est medium impiorum. Secundum est medium creature. Apoc. Jnuisibilia dei a creatura mūdi per ea que facta sunt cognosci possunt hoc est medium philosophorum. Tertiū est figure. Apoc. Omnia in figura contingebant illis. hoc est medium prophetarū ⁊ patriarcharuȝ. Quartuȝ est mediū scripture. ps. Declaratio sermonum tuorum illu. ⁊ intelli.de. per hoc est medium theologorum. Quintū est mediuȝ fidei. Apo. Esto fidelis vsq̄ȝ ad mor. ⁊ cetera hoc est medium fidei quo tanquam in enygmate vident deum. Secunda dos anime est dilectio. sed inter dilectionem ⁊ virtutē differentia est duplex. Una ē scd̄m habituȝ quia uirtus est proprie id quod transit ꝺ statu gratie ad statum glorie. Dos auteȝ ē id quod supra meritum datur in traductione sponse. Alia est differentia penes obiectum. quia licet obiectum vtrobique sit deus. non tamen scd̄m quod deus. sed erit obiectum virtutis inquātum est summa bonitas. obiectum autem dotis est in quantum est ipsa anima vnibilis in vnuȝ spiritum. Nota ꝙ fides ⁊ spes secundum rem euacnabitur in patria. Charitas nec secundum rem nec scd̄m actum euacuabitur. sed solum secundum modum. quia imperfectio eius tolletur. Dicit autem Augustinus ꝙ fidei succedit spes quam videbimus. Spei vero succedit beatitu-

tudo ad quam peruenturi sumus. sed charitati nihil succedet. quia potius augebitur. Tertia dos aie ē comprehensio que ē tentio visi ꝛ amati. vel tentio veri ꝛ boni primi. ꝛ istud verū est prout cōprehendere sumitur pro attingere. ꝛ non ꝓ circūplecti diuinā immēsitatem.

De dotibus corporis i generali.

Capitulum. 17

u Naqueꜫ pars perfectius se habet i suo toto quaꝫ in se. Unde nunc sicut anima a corpore corruptibili separata perfectius habet esse quam ei coniuncta. sic in futuro reconiuncta corpori incorruptibili perfectius habebit esse q̄ꜫ modo. maxie cum non ipediat. tunc a corpore sicut modo quin potius de glorificatione corporis habebit tunc gaudiuꝫ. Dotes corpis sunt quattuor. quaꝝ numerus sic hētur. Nam ad hoc ꝙ corpus sit perfcē subm̄ aie nec impediat eā i opibus glorie quattuor regruntur. quorum duo ptinent ad sensū requiritur ꝙ sit receptibile faciliter spērum sensibilium ad qđ disponit claritas. Alterum vt n̄ sit receptibile passionū ignobiliū ad quod disponit ipassibilitas quo ad motum ēt duo requirūtur. Unū est vt per contrariā inclinationē n̄ resistat suo motori. ad quod dispōit agilitas. Aliđ vt corpa p que mouetur nō resistant ei. ad quod disponit sbtilitas. Alia dr̄ia talis est. qꝛ in hoie ē quadruplex cōpositio. Prima ē qualitatū cōtrariarū. hec cōpositio tūc erit pfecta. qn̄ qualitates ita equabūtur. vt nulla sit pugna vnius cōtra aliam. ꝛ hec faciet ipassibilitas. Secūda cōpositio ē materie cū forma. hec āt compositio tunc erit perfecta. qn̄ materia vincetur a forma. penes hāc perfectionē sumit subtilitas. Tertia cōpositio ē corporis organizati cū aia. pfectio istius cōpositionis est ꝙ oia organa sine impedimento sint mobilia ab aia. penes hac pfectionē sumit agilitas. Quarta cōpositio ē corporis cū spiritibus lucidis. quibus mouet corpus ab aia. ꝛ huic perfectio secundū perfectū statū rn̄det claritas. Tertio sumit p̄dictarū dotium nūerus scđm ꝓprietates que sūt in elis. Nā penes aque trāsparētiā. sumit claritas. penes terre soliditatē sūitur ipassibilitas. penes tenuitatē ignis sūitur subtilitas penes mobilitatē aeris sumit agilitas Quarto sumūtur iste dotes scđꝫ quattuor defectus quos hēt corpus humanū a quattuor elemētis de quibus cōponit. Habet. n. corpus humanū ab igne caliditatē ꝛ inde nigridine. a terra grossitiē. ab aere passibilitatē. ab aqua frigiditatē. ꝛ inde tarditatem. Sed isti tolluntur p quattuor. dotes corporis quas xpus assumpsit an̄ passionem suā. sicut Hugo de sancto Uic. Dic. Claritatem in trāsfiguratione Agilitatē qn̄ supra mare āmbulauit. Subtilitatē in natiuitate. qꝛ salua virginali integritate matris natus fuit. Impassibilitatem. quando i cena corpus suum manducandum discipulis dedit. qđ intelligendum est secundum actum non secundum habitum. qꝛ aliter derogaretur diuinis miraculis

De dotibus corporis i spāali.

Capitulum. 18.

p Rima dos corporis est claritas. Sed nota ꝙ dicitur aliquid clarū dupliciter. aut quia purum ꝛ sic dicitur vitrum clarum aut quia lucidum. ꝛ sic dicitur stella clara Corpus aūt glorificatū ꝛ erit puruꝫ ꝛ lucidū. vnde vtroqꜫ mō erūt corpora clara. Duo. n. sunt que nunc causant obscuritatem i humano corpe. Unū ē materie impuritas. Alterū luminis paucitas. tūc

vero tolletur vtraqꝫ.s.illa' impura densi
tas.⁊ obscuritas que ex modicitate lumi
nis est. et ideo erunt corpora clarissima
Nota quod corpora glorificata species
erūt tūc clariora quā sol sic mō.sic ut do
minus ait.q2 iusti fulgebūt sicut sol.Isa.
Erit lux lūe sicut lux solis.⁊ lux solis sep
tēpliciter sic vt lux septē dierū .Sciēdū
quoqꝫ ꝙ corpora scōrum non equaliter e
runt clara.q2 melior anima hēbit corpus
lucidius .Unde licet corpus xp̄i supra mo
dū excedat claritatem alioꝝ.tū in compa
tiōe sanctoꝝ potest claritas eius assimila
ri claritati solis.secūdum id.vobis timen
tibus nomē meū orietur sol iustitie.i.chri
stus.Claritas sanctorum potest respectu
xp̄i comparari claritati stellaꝝ. Unde A
poc.Stella a stella differt i claritate.hoc
ē ꝙ sci plus vel minus lucent scdm̄ diffe
rentiam meritoruꝫ.Claritas vero puero
rum qui post baptismū moriūtur anteq̄ꝫ
veniant ad annos discretionis cōparari
pōt lumini lune.q2 sicut luna non hēt lu-
men a se sed a sole.ita isti nō habet gl'iam
ex merito proprio.sꝫ ex merito xp̄i.Bap
tismus eni ex passione xp̄i hēt efficatiam
Secūda dos.corporis ex ipassibilitas que
resultat ex virtute aie.corpus suū poten
ter continentis.ita vt a nullo exteriore a
gēte valeat imutari. Preterea q̄uis cor
pora sanctorū sint composita ex contrari
is.illa tū contrarietas erit ad omnimodā
equalitatem ⁊ concordiā redacta.Dixerit
quidam ꝙ ipassibilitas sanctorū corpoꝝ
resultabit ex natura q̄nti corporis.i. quin
te essentie.Sed hoc nō ē verū. quia nihil
de q̄nto corpor̄ venit incōpositione mate
rialium corporū inferiorū.Differentia ē
inter ipassibilitatem corporum sanctorū
⁊ ade in statu innocentie ⁊ puerorū. quia
impassibilitas sanctorū erit non posse pa
ti.Impassibilitas ade fuit posse non pati.
Impassibilitas puerorū erit nihil pati. ⁊
hoc ñ est ex potentia resistendi lesioni ex
trinsece quā non habebūt.sed ex ordine
diuine misericordie que non ꝑmitit aliq̄d
eis adhiberi ꝑ q̄d possint ledi.Ex quo pa
tet ꝙ si tales pueri ponerentur ad igneꝫ
post resurrectionem lederentur ab eo.ni
si obstaret diuina misericordia. secus est
de corporibus glorificatis que si etiā po
nerent in inferno non sentirent aliquam
lesionē.subtilitas ē tertia dos que aufert
grossitiem corp̄is causatam ex materiali
tate elī.⁊ ex cōpositione elementaliū qua
litatum. Nota ꝙ duplex ē subtilitas.vna
scilicet ex raritate partiū stantium non ꝓ
pinque sed ex tali subtilitate efficitur cor
pus facile diuisibile que nō erit in corpo
ribus glorificatis.alia est ex perfecta vi
ctoria forme super materiam ⁊ huius sub
tilitas ē vnite subē.sicut dicitur celū sub
tile hoc mō erunt corpora sanctorū sub
tilia. Et ē sciendum ꝙ duo corpora non
glorificata non possūt esse simul i eodem
loco.sicut nec duo glorificata.alioquin se
queretur ꝙ i vno corpore glorificato es
sent potentia intrandi partes alteri⁹ cor
poris.i alio vero eēnt impotentia resistē
di.Corpus uero glorificatū potest esse si
mul cum corpore nō glorioso. secundum
dictum antiquorum.q̄d tamen nec fides
habet nec auctoritas ⁊ ratio contradicit.
habent tamē aliquid apparentie pro se.
Nam sicut in corporibus nō gloriosis ip
sa grossities impedit ne duo corpora pos
sint esse in eodem loco.quia vnum alteri
resistit.ita grossities ista per glorie subti
litatem tollitur.adeo ꝙ corpus nō glori
osuꝫ nō possit resistere glorioso.ita ꝙ cor
pora gloriosa penetrabunt alia corpora
non ea diuidendo.sed subintrando manē
te distinctione diuisionum vtriusque cor
poris. Quarta dos corporis est agili
tas que tanta erit sicut dicit Augustinus
ꝙ protinus ubi volet spiritus ibi erit cor
pus.Uerumtamen sicut melior anima cō
pus habebit lucidius.ita ⁊ agilius. ita ta
mē ꝙ voluntas sanctoꝝ erit coniuncta oī
no rōni.vñ volūtas eoꝝ nūq̄ꝫ apparet q̄d

nõ debet. sed voluntas anime melioris volet irrationabiliter citius moueri corpus suum q̃ alterius. ⁊ spũs minoris glorie non volet corpus suũ tam cito moueri. sicut alterius. Unde pꝫ ꝙ in omnibus verificabitur dictũ Aug. ꝙ vbi volet spiritus protinus erit corpꝰ. Quare modo corpora sunt tarda ⁊ tunc agilia. hec ē ratio. quia nunc i corpore duplex est motor. s. natura elementi predñans que mouet ad mediũ locũ. ⁊ volũtas anime que mouet indifferentur ad quẽlibet locum. Nunc autem corpora tarda sũt ex cõtraria inclinatione nature ad volũtatem. qꝛ terra predñans naturaliter deorsum trahit. In futuro autem natura erit totaliter subiecta volũtati. Unde ⁊ tũc corus mouebitur ad imperium spũs.

De aureolis in genere.
Capitulũ. 19

Aureola est mentis speciale gaudium veniens ex opere precellenti ⁊ priuilegiato. Sciendũ autẽ ꝙ sicut ex gaudio premii essentialis quod ē aurea redundat in corpore quidam decor q est i gloria corporis ita ex aureole gaudio resultat aliquit in corpore. vt sic aureola principaliter sit i mente. sed p quandam animi redundantiam refulget etiaꝫ in carne. Sciendum tamen quod decor cicatricum qui in martyruꝫ corporibus apparebit. non potest dici aureola. quia martyres aliqui cicatrices non habebũt vt pote qui submersi sunt vel qui famis media vel squalore carceris interempti ⁊ isti tamen aureolam habebunt. Tribus generibus hominuꝫ debetur aureola. quod patet multiplici ratione. Primo ex operibus excellentibus trium anime potentiarum. Excellentissimum autem opus concupiscibilis ē obseruatio castitatis virginalis. Excellentissimum vero opus rationalis est predicatio veritatis: Excellentissimum opus irascibilis ē perpessio mortis. vñ patet ꝙ virginibꝰ ꝑdicat oribꝰ ⁊ martyribꝰ debeť aureola. Secũdo patet ex hostibus quos per pugnaſ magnificas vincimus q sũt mũdus caro demonia. Martyres enim vincũt mũdũ Uirgines carnem. Predicatores diabolum quem non solum de se. sed etiam de cordibus alienis expellunt. Tertio pꝫ id per victoriam triplicum passionum. Sunt eniꝫ passiones innate illate ⁊ i cordibus alienis inflicte. sed passiones innatas superat virginitas illatas martyres: illas autem que sunt in cordibus alienis predicatores. Quarto distingũtur aureole secũdum ꝙ agimus ea quibus chri sto nobilissime conformamur. Ipse fuit doctor veritatem manifestando. Martyr a mundo passionem sustinendo. Uirgo puritateꝫ seruando. Quinto sumũtur aureole secũdum purificationeꝫ. In veteri testamento tria namqꝫ habebant aureolas. scilicet altare incensi. arca federis: ⁊ mensa propositionis. Prima signat aureolam martyrum qui corpora sua super altare passionis immolauerũt Secũda significat aureolam virginũ quia sicut archa federis fuit intus ⁊ extra auro decorata. ita virginitas mentē ⁊ corpꝰ decorat ⁊ ornat. Tertia significat aureolaꝫ predicatorum qui sũt i mēsa propositionis ministrantes panem doctrine. Aureola diminutõne dicitur. ⁊ hoc in comparatione ad auream. Unde nota ꝙ inter auream ⁊ aureolam. ⁊ palmam differentia est. Aurea enim premiuꝫ est substantiale. quod metaphorice dicitur corona. tum ex parte meriti. qa non respondet generi operis. sed radici charitatis. tum etiam ex parte premii. qꝛ per hoc efficitur homo particeps diuinitatis. ⁊ per consequens regie potestatis. tum etiam ratiõe perfectionis quod significat figura circularis. Aureola dicitur premium accidentale. non tamen qđ libet premium accidentale. sed illud

quod respondet operi excellentie ⁊ priui legiato. s. virginitati. martirio. ⁊ predicationi. Palma est p̄mium accidentale qđ nec radici nec opi debetur sed voluntati Tale premium debuit sanctus martinus ex eo ꝙ martirium desiderauit licet opus non fuerit obsecutū. Unde de ipso cantatur. Quaȝ ⁊ si gladius persecutoris. s. animam non abstulit. tamen palmam martirii non amisit Hec auteȝ palma nec aurea nec aureola debet dici.

De aureolis in specie.

Capitulum. 30.

a Ureola prima debetur martiribꝰ in quibus perfectissima victoria ē de impugnatione exteriori. ⁊ hec ꝑfectio victorie cōsidaratur ex duobus. Prio ex magnitudine passiōis. q̄ inter omnes passiones illatas exterius mors supremū tenet locum. et preterea dolor tactus oībus aliis doloribus p̄eminet. ⁊ ideo in hoc gloriosior victoria ē. Secundo considerarur ex causa pugne que ipse xp̄s est. Martyrem enim nō facit pena sed causa. i. mors ꝓp christū suscepta. Sciendū ꝙ matyrio non debetur premiū secđm, ꝙ ab exteriori infligitur. sed scđȝ hoc ꝙ uoluntarie ꝓ christi nomine sustinetur. quia non meremur. nisi per ea que sunt extra nos. sicut nec deberemur nisi ꝑ ea que sūt ītra nos Quanto autē id qđ quis sustinet volūtarie difficilius ē volantati sustinere. tanto voluntas que ꝓp christū id sustinet oñdi tur firmius in xp̄o fixa. ⁊ ideo excellentius ei premiū debetur. Aureola scđa debetur v̄ginibus propter singularē victoriā quā de carne obtinent cōtra quaȝ quotidie bellū geritur. Quāuis autē ⁊ vidue pugnent contra carnē ꝑfectius tamē virgines. q̄ nobilissimū genus victorie ē nū quā hosti cessisse. Illis virginibus tm̄modo aureola q vel que hūerunt propositū seruādi virginitatē. quāuis hoc ꝓpositū sit interruptū integritate tñ carnis manēte. dūmodo in fine vite inueniatur ad propositum rediisse. quia virginitas menti reparari pōt. sed nō virginitas carnis. si aliqua sit virgo ⁊ si propositū nō habuit ꝑpetuo seruādi virginitatē. non est tñ dubiū q̄n habitura sit spūale gaudiuȝ de incorruptiōe carnis super eēntiale gaudiū sicut ēt innocētes de hoc gaudebūt. quia imunes a pccō fuerūt quāuis peccati oportunitatem nō habuerunt. Nota ꝙ alique pñt corrumpi carne. nec tñ aureolaȝ amittit. sicut illa que violēter opprimitur Unde lucia scā dixit. Si inuictaȝ me corrumpas merces mihi duplicabitur ad coronā. qđ non intelligendū de aureola duplicata. licet q̄ duplex premium reportabit. vnum pro itegritate seruata. Aliđ ꝓ iniuria quā passa est. Insuper sciendum ē ꝙ uirginibus debetur fructus centesimꝰ ⁊ hoc q̄ celestē vitā ducūt que significat per centū. q̄ numerus ille de leua transit ad dexterā. viduis debetur fructus sexagesimus q̄ tales exercere se debēt i opibus minime que significāt ꝑ sexaginta. cōiugatis āt debet fructus trigesimus q̄ talibus sufficier iplere decalogū in fiđ trinitatis. Ex ductu. n. ternarii i denariū fiūt triginta. Aureola tertia ē p̄dicatorū q̄ ꝑfectissima victoria cōtra diaboluȝ obtinet. q̄ñ diabolo. ipugnanti nō cedit. sȝ ēt ipsū de regno eius expellit. ⁊ nō solū a se sȝ ēt ab alius. Nec ē dicendū vt q̄dam uoluerunt ꝙ aureola predicatoribus debeatur tm̄modo illis q̄bus cōpetit predicare ex officio ⁊ docere. sed q̄buscūq; exercēt licite actū iustum. Prelatis āt non debetur hec aureola quāuis habeant officiuȝ p̄dicandi nisi actu predicent. q̄ aureola ñ debetur habitui sed actui pugne. scđm illud apl̄i. Non coronabitur nisi q le. cer. Predicare ⁊ docere cum sit actus misericordie inter spirituales elemosynas computatur.

De enumeratiōe celestiū gaudiorum.

Capitulum. 31.

u Ltimo celorū gaudia sub epilogo enumeremus non quidē sin

gula generū.sed genera singuloruꝫ.Tot
.n.sunt gaudia particularia que glibet ha
bet in se vel i aliis.ꝙ ea solius dei notitia
cōprehendit.⁊ illi quos sūma sapiētia vo
luerit ea scire.Tantum nāqꝫ gaudebit qs
qꝫ de bono alterius qꝫtū de bono proprio
qđ tamen nō est intelligendum de inten
sione gaudii.sed numero gaudiorū. Tot
igitur sunt gaudia ibi ꝙ omnes arithme
trici huius mūdi nō possent ea nūerare.
nec geometrici mensurare.nec grāmati
ci dialetici ⁊ rhetorici explicare.qꝛ nec o
culus vidit.nec au.audi.⁊c.Gaudebūt sā
cti supra se de dei visione.⁊ infra se de
creaturarū pulchritudine intra se de cor
poris glorificatione.extra se de angeloꝝ
⁊ hominū associatione.Deus omnes sen
sus spirituales ineffabili delectatione re
ficiet.cū ipse sit futurus obiectum omniū
sensuū spiritualiū.Erit nāqꝫ daus specu
lū visui.cithara auditui.mel gustui.balsa
mum olfatui flos tactui.Ibi erit cādor lu
cis estiual'.amenitas vernalis.abūdantia
autūnalis.requies hyemalis.Ibi teste au
gust.fulget quod non capit locus sonat
quod non capit.tempus.olet ꝙ non spar
git flatus.sapit quod non minuit edaci
tas.non erit quod diuellat satietas.
Item Aug.Ibi deus videbitur sine fine
sine fastidio amabitur sine fatigatiōe lau
dabitur.Ibi videretur stultitia sapiētia
salomonis.ibi esset deformitas pulchritu
do absalonis.ibi eēt tarditas velocitas a
saelis.Ibi iudicaretur infirmitas fortitu
do sansonis.Ibi eēt mortalitas longa vi
ta matusalem.ibi esset paupertas regnū
augusti.Ibi scđm Augustinū.nihil obest
nihil deest.nihil affluit nihil defluit.nihil
est extra quod appetatur.nihil intra qđ
fastidiatur.Ibi scđm Ber.erit rōni ple
nitudo deus.lux voluntati multitudo pa
cis.memorie continuatio eternitatis.Itē
Aug.de corporis ⁊ aīme misera vita.O
caro illam vitam amplecti debuisti vbi vi
ta sine morte.ubi iuuentus sine senectu
te.vbi lux sine tenebris.vbi gaudium si
ne tristitia.vbi pax sine discordia vbi vo
lūtas sine turbatione.vbi regnū sine mu
tatione Ber.Merces sanctorum tā ma
gna est ꝙ non potest mensurari tam mł
ta quod non potest numerari.tam copio
sa ꝙ non potest fieri.tam preciosa quod
non potest estimari.itē Augu.Illđ qđ ꝑ
mittit deus fide non capitur.spe non at
tingitur.charitate non comprehenditur
desideria ⁊ uota transcendit.acquiri pōt
estimari non potest.ibi carmina non desī
premia non deficiunt.ibi nihil quod ama
bitur deerit.ibi nihil desiderabitur quod
non adsit.illa beatitudo sicut ait Aug.in
duobus cōsistit.s.in necessaria presentia
omnis boni.⁊ i necessaria absentia omis
mali.item Aug.O vita vitalis dulcis ⁊
amabilis ⁊ semper memoriabilis.vbi sū
ma securitas.vbi secura tranquilitas vbi
tranquilla iocunditas.vbi iocunda felici
tas.vbi felix eternitas.vbi eterna beati
tudo.ubi beata certitudo.vbi certa uisio
⁊ sine fine laudatō.Ibi affluentia diuitia
rum influentia delitiarum ⁊ confluentia
bonorum.Deniqꝫ de gaudijs celestibus
repleat nos dei filius qui cuꝫ patre ⁊ spi
ritu sancto viuit ⁊ regnat deus Amen.

Explicit compendium theologice verita
tis cōpilatum per Albertum magnū im
pressumqꝫ Venetijs. Per Gregorium
Dalmatinū ⁊ Jacobum Britannicum
Brixianum. Mcccc.lxxxiij.die.primo
aprilis: Serenissimo duce Joanne mo
cenico regnante. FINIS.

